

180

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΤΩΝ

ΔΙΔΑΣΚΟΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΕΝ ΤΑΙΣ ΜΕΣΑΙΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣΙ

ΕΜΠΟΡΙΚΑΙΣ ΣΧΟΛΑΙΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

1932

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΓΚΗΣ

1002/44
370

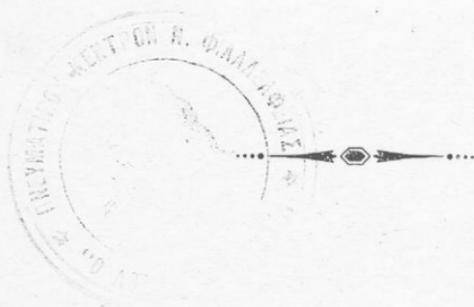
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΤΩΝ

ΔΙΔΑΣΚΟΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΕΝ ΤΑΙΣ ΜΕΣΑΙΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣΙΣ

ΕΜΠΟΡΙΚΑΙΣ ΣΧΟΛΑΙΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

1932

ΥΠΟΥΡΓΙΚΑ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΓΚΡΙΣΕΙΣ

Ἄρ.θ. 65417.

*Περὶ ἐγκρίσεως ἀναλυτικοῦ προγράμματος ἐξαιαξίων
ἐμπορικῶν σχολῶν.*

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Ἐχόντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 5 τοῦ Διατάγματος τῆς 17 Σεπτεμβρίου 1932 «περὶ τῶν διδασκομένων μαθημάτων ἐν ταῖς Μίσαις ἐξαταξίαις Ἐμπορικαῖς Σχολαῖς», ἐγκρίνομεν τὸ ὑπὸ τῶν συγκροτηθεισῶν παρ' ἡμῶν Εἰδικῶν Ἐπιτροπῶν καταρτισθὲν ἀναλυτικὸν πρόγραμμα τῆς διδασκτέας ὕλης τῶν ἐν τῷ Ὁρολογίῳ προγράμματι τῶν ἐξαταξίων Ἐμπορικῶν Σχολῶν περιλαμβανομένων μαθημάτων ἔχον ὡς ἔπεται:

Ἐν Ἀθήναις τῇ 24 Σεπτεμβρίου 1932.

Ὁ Ἵπουργός

ΣΤ. ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

**Ώρολόγιον και αναλυτικόν πρόγραμμα τῶν διδασκο-
μένων μαθημάτων ἐν ταῖς μέσαις ἐξαταξίαις
ἐμπορικαῖς Σχολαῖς**

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΚΑΤΩΤΕΡΟΣ ΤΡΙΤΑΞΙΟΣ ΚΥΚΛΟΣ

Α'. Ώρολόγιον πρόγραμμα

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ	Ώροι διδασκαλίας κατά τάξεις ἐβδομαδιαίως						Σύνολον ὡρῶν	Παρατηρήσεις
	Α'.		Β'.		Γ'.			
	Ἐξά- μηνια	Ἐξά- μηνια	Ἐξά- μηνια	Ἐξά- μηνια	Ἐξά- μηνια	Ἐξά- μηνια		
1 Ὄρθοκεντικά	1	1	1	1	—	—	2	
2 Ἑλληνικά :								
Γραμματικὴ καὶ ἀσκῆσεις .	3	3	2	2	1	1	6	
Συντακτικὸν καὶ ἀσκῆσεις .	1	1	1	2	2	2	4 1/2	
Ἐκθέσεις	2	2	2	2	2	2	6	
Κείμενα	6	6	4	4	3	3	13	
Πολιτικὴ ἀγωγή	—	—	—	—	1	1	1	
3 Ἱστορία	2	2	2	2	2	2	6	
4 Μαθηματικά :								
Πρακτ. Γεωμετρία	—	1	1	1	1	1	2 1/2	
» Ἀριθμητικὴ	5	4	3	3	2	2	9 1/2	
5 Φυσικά :								
Φυσικὴ Ἱστορία	3	3	2	1	1	—	5	
» Πειραματικὴ	—	—	1	2	1	1	2 1/2	
Στοιχ. Χημείας καὶ Ἐμπο- ρευματολογίας	—	—	—	—	2	2	2	
6 Γεωγραφία	2	2	2	2	2	2	6	
7 Ἑλληνική	—	—	—	—	—	1	1/2	
8 Ἐμπορικά :								
Ἐμποριολογία	—	—	4	2	2	1	4 1/2	
Λογιστικὴ καὶ ἀσκῆσεις . . .	—	—	—	2	3	4	4 1/2	
Ἀλλήλογραφία	—	—	—	—	1	1	1	
9 Γαλλικά	4	4	4	4	4	4	12	
10 Τεχνικά :								
Καλλιγραφία	3	3	3	3	1	—	6 1/2	
Δακτυλογραφία	—	—	—	—	2	3	2 1/2	
11 Γυμναστικὴ	3	3	3	3	3	3	9	
» Ἀθροισμα ὡρῶν	35	35	35	36	36	36	106 1/2	

Β'. ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΙΔΑΚΤΕΑΣ ΥΛΗΣ

1. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ.

Α'. Σ κ ο π ό ς.

Σκοπὸς τῆς ἐν ταῖς μέσαις ἐμπορικαῖς σχολαῖς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν εἶναι ἡ μόρφωσις τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος τῶν μαθητῶν καὶ ἡ διάπλασις τῆς ψυχῆς καὶ συνειδήσεως αὐτῶν κατὰ τὰ διδάγματα τῆς καθόλου Ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς ἡμῶν Ἐκκλησίας.

Σημ.—Ἡ παρακολούθησις τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τούτου δὲν εἶναι ὑποχρεωτικὴ διὰ μαθητὰς ἐτέρου δόγματος.

Β'. Διδακτέα ὕλη.

ΤΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ

— 1 ὥρα διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα.

1. Εἰσαγωγικῶς τὰ ἐξῆς: Θρησκεία. θρησκευτικὸν οὐαί-σθημα. Διαφορὰ μεταξὺ τῶν ἐνοιῶν «Θρησκεία» καὶ «λατρεία».

2. Σύντομος ἐξέτασις τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς καταστάσεως τοῦ ἀρχαίου κόσμου καὶ τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

3. Ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης: «Ὁ Δεκάλογος». Ἱστορία καὶ περιεχόμενον αὐτοῦ.

4. Ἐκ τῆς Καινῆς Διαθήκης: «Ἡ ἐπὶ τοῦ ὄρους ὀμιλία». Σύντομος καὶ εὐληπτος ἀνάπτυξις αὐτῆς.

5. Ἐκ τῆς Κατηχήσεως τὰ ἐξῆς: α'. «Τὸ σύμβολον τῆς πίστεως». β') «Ἡ Κυριακὴ προσευχὴ» καὶ γ'.) «Τὰ Μυστήρια». Σύντομος καὶ εὐληπτος ἀνάπτυξις αὐτῶν.

ΤΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

— 1 ὥρα διδασκαλίας τὴν ἑβδομάδα.

1. Ἐκ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας τὰ ἐξῆς:

α'.) Ἡ ἐορτὴ τῆς Πεντηκοστῆς. Τὸ τροπάριον «Ἐβλογητὸς εἶ, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ Πανσόφους κλπ.». Σημασία τῆς ἐορτῆς ταύτης διὰ τὴν Ἱερουσὴν τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας.

β'.) Πότε καὶ ὑπὸ τίνων ἰδρύθησαν αἱ πρῶται Χριστιανικαὶ Ἐκκλησίαι. Συμβολὴ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου Ἱερουσὴν τῶν πρῶτων χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν ἐν Ἑλλάδι.

γ'.) Ὁργανισμὸς τῶν πρῶτων χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν καὶ διοικήσις αὐτῶν.

δ'.) Συντόμως τὰ τῶν διωγμῶν τῶν χριστιανῶν ὑπὸ τῶν Αὐτοκρατόρων. Κυριώτεροι μάρτυρες.

ε'.) Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος καὶ ἡ Ἐκκλησία ἐπ' αὐτοῦ. (Ταῦτα πάντα συντομώτατα).

στ'.) Οἱ κυριώτεροι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας (ὁ Ἀθανάσιος, ὁ μέγας Βασίλειος, ὁ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός, ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος).

ζ'.) Τὸ σχῆμα ἐν ἄλλῃ συντομία.

η'.) Ἡ σύγχρονος διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας (Πατριαρχία τῆς Ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας).

2. Ἐκ τῆς Λειτουργικῆς τὰ ἐξῆς:

α'.) Περὶ λατρείας.—β'.) Περὶ ναοῦ καὶ τῶν μερῶν αὐτοῦ. Ρυθμοὶ χριστιανικῶν ναῶν.—γ'.) Σκευὴ καὶ ἄμφια.—

δ'.) Ἑορταὶ (κίνηται καὶ ἀκίνητοι, Δεσποτικά, Θεομητορικά, ἀγίων).—ε'.) Ἀκολουθίαι. Ἑρμηνεῖα τῆς ἱερᾶς λειτουργίας.

3. Χρόνου ἐξαρκούντος γίνεται μετὰ τὴν ἐξάντλησιν τῶν ἀνωτέρω καὶ ἐρμηνεῖα κατ' ἐκλογὴν περικοπῶν ἐκ τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου καὶ ἐκ τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων.

2. ΕΛΛΗΝΙΚΑ.

A'. Σ κ ο π ό ς.

1). Νέα Ἑλληνικά.—Γενικὸς μὲν σκοπὸς τῆς ἐν ταῖς μέσαις ἐμπορικαῖς σχολαῖς διδασκαλίας τῶν Νέων Ἑλληνικῶν εἶναι ἡ γλωσσικὴ καὶ λογικὴ παιδείσις καὶ ἡ καλαισθητικὴ μόρφωσις καὶ ἡ γνῶσις τῆς Ἑλληνικῆς λογοτεχνίας, εἰδικὸς δὲ ἡ ἀπόκτησις τῆς ἰκανότητος τοῦ κατανοεῖν σαφῶς τὰς ἀνακοινώσεις ἄλλων καὶ τοῦ χειρίζεσθαι ὀρθῶς καὶ καλλιπῶς τὴν γραφομένην νεοελληνικὴν καθαρῆσαν εἰς τε τὰς ποιητικὰς φάσεις τοῦ βίου καὶ εἰς τὰς οἰκονομικὰς συναλλαγὰς.

2) Ἀρχαῖα Ἑλληνικά.—Εἰδικὸς σκοπὸς τῆς ἐν ταῖς μέσαις ἐμπορικαῖς σχολαῖς διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν εἶναι ὁ ἐξῆς: Ποιὰ τις γνῶσις τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἐφ' ἧς κατὰ τὸ πλεῖστον στηρίζεται ἡ Νεοελληνικὴ καθαρῆσαν, κατὰ δεῦτερον δὲ λόγον τοῦ βίου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἐκ τῶν πηγῶν.

B'. Διδακτέα ὕλη.

A') Ἐκ τῆς Γραμματικῆς καὶ τοῦ Συντακτικοῦ

ΤΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ

I. Γραμματικὴ μετ' ἀσκίσεων. 3 ὥραι καθ' ἑβδομάδα.

II. Συντακτικὸν μετ' ἀσκίσεων. 1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα.

Α') Τοῦ ἐπισήμου γραπτοῦ λόγου τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης θὰ διδασθῶσι τὰ ἑξῆς :

α') Ἐκ τοῦ φθογγολογικοῦ: Γράμματα καὶ διαίσεις των. Δίφθογγοι. Τὰ λοιπὰ σημεῖα τοῦ γραπτοῦ λόγου γενικῶς (σημεῖα στίξεως, τόνοι, πνεύματα). Συλλαβισμός, ἄτονοι λέξεις, Ἑγκλιτικά καὶ ἔγκλισις τόνου. Ἐκθλιψις. Συναίσεις. (Ἡ κράσις, ἡ ἀφαίσεις, ἡ συνίζησις, ἡ ἔκτασις, ἡ ἀναπληρωματικὴ ἔκτασις, ἡ συγκοπή, ἡ τροπή, ὡς καὶ αἱ μεταβολαὶ τῶν συμφῶνων ὅπου τὸ πρῶτον κατὰ τὴν διδασκαλίαν συναντῶνται). Τὰ εὐφωνικά γράμματα. Γενικοὶ κανόνες τονισμοῦ. Πνευματισμός.

β') Ἐκ τοῦ τυπικοῦ : Μέρη τοῦ λόγου, διάκρισις τούτων ἐκ τῆς ἐννοίας. Ἀκλιτα (προθέσεις, σύνδεσμοι, ἐπιρρήματα, ἐπιφωνήματα, τὰ κυριώτατα). Κλιτά : Ἄρθρον. Πρώτη κλίσις. Δευτέρα κλίσις. Τρίτη κλίσις, ἐπὶ παντὸς ὀνομαστικῷ τύπου (οὐσιαστικῶν, ἐπιθέτων, παντὸς βαθμοῦ, μετοχῶν, ἀντωνυμιῶν), ὅσον ἀφορᾷ τὴν κλίσιν αὐτῶν καὶ ἐφ' ὅσον οὗτοι ὑπάγονται εἰς τὸν ἑκατὸν τύπον τῶν κλίσεων. Ἰδιόκλιτα. Ἀκλιτα οὐσιαστικά. Ἀδρομερῶς τὰ περὶ ἀριθμητικῶν καὶ ἀντωνυμιῶν, ὥστε νὰ καταστῶσι τοῖς μαθηταῖς γνωσταὶ καὶ αἱ ἰδιότυποι μορφαὶ τούτων. Γενικαὶ γνώσεις περὶ ρήματος. Τὰ βοηθητικὰ ρήματα ἔχω, εἶμαι, θέλω. Αὐξήσις καὶ ἀναδιπλασιασμός. Βαρύτονα ρήματα ἐνεργητικῆς καὶ μέσης φωνῆς, καὶ ἐκ τῶν περισπωμένων γενικαὶ γνώσεις ἀκούσαι διὰ τὴν διάκρισιν αὐτῶν. Διάκρισις βαρυτόνων καὶ περισπωμένων ρημάτων.

γ') Ἐκ τοῦ ἐτυμολογικοῦ : Τὰ ἀπαραίτητα διὰ τὴν κατανόησιν πρακτικῶς τοῦ τρόπου τῆς δημιουργίας τῶν λέξεων καὶ τῆς ὀρθογραφίας καὶ τῆς σημασίας τῶν κυριωτέρων καταληκτικῶν στοιχείων κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς κλίσεως τῶν διαφόρων μερῶν τοῦ λόγου καὶ ἐφ' ὅσον ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς τὴν καθαρῆσαν.

δ') Ἐκ τοῦ Συνακτικικοῦ : Πρότασις. Κύρια καὶ δευτερεύουσαι προτάσεις. Σύνδεσις προτάσεων, πρακτικώτατα. Κύριοι ὅροι. Συνδετικὰ ρήματα. Περὶ ἀντικειμένου καὶ ποιητικοῦ αἰτίου, γενικώτατα. Οἱ λοιποὶ προσδιορισμοί, γενικώτατα ἐπίσης εἰς ὅτι ἀφορᾷ τὴν ἀπλὴν διάκρισιν αὐτῶν. Ἀπρόσωπα ρήματα.

Ἐφαρμογαὶ ἐπὶ ἀφθόνων ἀσκήσεων.

Β') Τῆς ἀρχαίας γλώσσης.

Θὰ διδασθῶσι τὰ ἑξῆς :

1) Ἐκ τῆς γραμματικῆς : Αἱ ἐκάστοτε περὶ τὸ τυπικόν

ἐμφανιζόμενοι κατὰ τὴν ἐρμηνείαν ἀρχαίων κειμένων διαφοραὶ τῆς ἀρχαίας γλώσσης πρακτικώτατα.

2) Ἐκ τοῦ συντακτικοῦ : "Ὅ,τι σχετίζεται πρὸς τὴν ἀνά-
λυσιν καὶ σύνταξιν τοῦ ἀπαρεμφάτου καὶ τῶν μετοχῶν, τὴν
σύνταξιν τῶν ἀπροσώπων ρημάτων, τὴν χρῆσιν τῆς δυνητικῆς
ἐκφράσεως καὶ τὴν δῆλωσιν τῆς εὐχῆς, ἐν τοῖς κυριωτάτοις
καὶ ἐφ' ὅσον συναντῶνται κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν ἀρ-
χαίων κειμένων. Ἀσκήσεις πρὸς ἐμπέδωσιν τούτων διὰ μεταφο-
ρᾶς φράσεων ἀρχαίου λόγου εἰς τὴν καθαρῆσαν.

ΤΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

I. Γραμματικὴ καὶ ἀσκήσεις. 2 ὥραι καθ' ἑβδομάδα.

II. Συντακτικὸν καὶ ἀσκήσεις. 1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα.

A') Τοῦ ἐπισήμου γραπτοῦ λόγου τῆς νέας ἑλληνικῆς
γλώσσης θὰ διδαχθῶσι τὰ ἑξῆς :

α') Ἐκ τοῦ φθογγολογικοῦ καὶ τυπικοῦ: Ἐπανάληψις τῶν
σπουδαιότερων σημείων, καὶ ἰδίᾳ ἐκείνων, ἐφ' ὧν ὁ διδάσκων πα-
ρατηρεῖ ἀδυναμίαν τῶν μαθητῶν. Ἐκτενεστέρα διδασκαλία
τῶν σχετιζομένων πρὸς τὸν σχηματισμὸν τῶν γενῶν καὶ βαθ-
μῶν τῶν ἐπιθέτων, τῶν ἄριθμητικῶν καὶ ἀντωνυμιῶν. Τὰ
κυριώτερα τῶν ἀνωμάτων ὀνομάτων. Ἐκ τῶν ρημάτων ἐκτε-
νέστερον τὰ περὶ ὑγρολήκτων καὶ περισπωμένων ρημάτων, ἀθ-
ριστοὶ βαρυτόνων ρημάτων, κατὰ τὰ εἰς μι ρήματα, καὶ τὰ
κυριώτερα ἀνώμαλα ρήματα.

β') Ἐκ τοῦ ἔτυμολογικοῦ : Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν
διαφόρων μερῶν τοῦ λόγου ἐπανάληψις καὶ συμπλήρωσις τῶν
κανόνων τῆς συνθέσεως καὶ παραγωγῆς, ἐφ' ὅσον σχετίζονται
πρὸς τὴν δημιουργίαν, σημασίαν καὶ ὀρθογραφίαν τῶν λέξεων,
πρακτικώτατα, ὡς ἐν τῇ A' τάξει.

Ἐφαρμογαὶ ἐπὶ ἀφθόνων ἀσκήσεων.

γ') Ἐκ τοῦ Συντακτικοῦ : Συστηματικώτερα διδασκαλία
καὶ συμπλήρωσις τῶν προδεδιδαγμένων. Προτάσεις κρίσεως,
ἐπιθυμίας, ἐρωτηματικαὶ καὶ λοιπαὶ ἀνεξάρτητοι. Ἐξηρημε-
ναὶ προτάσεις. Σύνθεσις αὐτῶν. Στίξεις. Κύρια ὄροι καὶ συμφω-
νία αὐτῶν. Προσδιορισμοί. Διάκρισις αὐτῶν, γενικῶς. Ἄν-
τικείμενον, ποιητικὸν αἴτιον. Οἱ λοιποὶ ἐπιρρηματικοὶ προ-
διορισμοί. Αἱ συνηθέστεραι συντάξεις τῶν προσθέσεων εἰς τὴν
καθαρεύουσαν. Ὀνομαστικοὶ προσδιορισμοί. Διάθεσις ρημάτων.
Σημασία ἐγγλίσεων καὶ χρόνων.

Ἐφαρμογαὶ ἐπὶ ἀφθόνων ἀσκήσεων.

B') Τῆς ἀρχαίας γλώσσης : Θὰ διδαχθῶσι :

1) Ἐκ τῆς Γραμματικῆς. Αἱ ἐκάστοτε ἐμφανιζόμενα κατὰ

τὴν ἐρμηνείαν τῶν ἀρχαίων κειμένων διαφοραὶ τῆς ἀρχαίας γλώσσης, πρακτικώτατα, καὶ εἰδικώτερον τὰ ἐξῆς : Τὰ συνηθέστατα ἀνώμαλα ὀνόματα, οἱ ἴδιοι τύποι τῆς ἀρχαίας γλώσσης, τὰ ἐνρινόληκτα, ὑγρόληκτα καὶ τὰ εἰς μι ρήματα, οἱ περισπώμενοι μέλλοντες, τὰ κυριώτερα ἀνώμαλα ρήματα μετ' ἐφαρμογῶν ἐπὶ σχετικῶν ἀσκήσεων.

2) Ἐκ τοῦ συντακτικοῦ : Αἱ ἐκάστοτε ἐμφανιζόμεναι κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τῶν κειμένων διαφοραὶ τοῦ ἀρχαίου λόγου, καὶ εἰδικώτερον τὰ ἐξῆς :

Ἡ αἰτιατικὴ τοῦ κατὰ τι, δοτικὴ προσωπικῆ, χρῆσις γενικῆς καὶ δοτικῆς ἐπιρρηματικῶς. Σύνταξις τῶν ἰδιαζουσῶν εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν προθέσεων, ἀμφί, σύν, κλπ. Ρήματα συντασσόμενα μετ' ἀπαρεμφάτου καὶ κατηγορηματικῆς μετοχῆς. Ἐπιθετικά καὶ παραθετικά μετοχαί. Ἀσκήσεις πρὸς ἐμπέδωσιν τῶν ἀνωτέρω διὰ μεταφορᾶς φράσεων ἐκ τοῦ ἀρχαίου λόγου εἰς τὴν καθαρῆς.

ΤΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

I. Γραμματικὴ μετ' ἀσκήσεων : 1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα.

II. Συντακτικὸν μετ' ἀσκήσεων : 2 ὥραι καθ' ἑβδομάδα.

A') Τοῦ ἐπισήμου γραπτοῦ λόγου τῆς νέας γλώσσης θὰ διδαχθῶσι :

1) Ἐκ τῆς γραμματικῆς : Τὰ εἰς μι ρήματα (τίθεμαι, ἴσταμαι, δύναμαι, κρέμαμαι, κεῖμαι, κάθημαι κλπ.). Συγκέντρωσις τῶν φαινομένων τοῦ τονισμοῦ καὶ ἰδίᾳ διὰ τὰ δίχρονα. Πνευματισμός. Ἐπανάληψις τῶν ὑπολοίπων μερῶν τοῦ φθογολογικοῦ καὶ τυπικοῦ, ἐφ' ὅσον παρουσιάζεται ἀνάγκη. Ἐκ τοῦ ἐτυμολογικοῦ : Συγκέντρωσις τῶν κανόνων παραγωγῆς καὶ συνθέσεως, ἐν συντομίᾳ καὶ πάντως, ἐφ' ὅσον σχετίζονται πρὸς τὴν δημιουργίαν, σημασίαν καὶ ὀρθογραφίαν λέξεων τῆς καθαρῆς.

Γλωσσικαὶ γενικώτεροι παρατηρήσεις, σχετιζόμεναι πρὸς τὴν ὀρθὴν χρῆσιν καὶ σύνταξιν λέξεων, ἐφ' ὧν συνήθως οἱ νεώτεροι σφάλονται (βαρβαρισμοί, ξενισμοί) Ἀφθονοὶ ἀσκήσεις πρὸς ἐμπέδωσιν τῶν ἀνωτέρω.

2) Ἐκ τοῦ συντακτικοῦ : Ἐπανάληψις τῶν προδεδιδαγμένων κατὰ τὰς ἐκάστοτε παρουσιαζομένας ἀνάγκας καὶ συμπλήρωσις. (Δυνητικὴ ἔκφρασις, εὐχή. Προτάσεις ἐξηρημένα εἰδικώτερον). Εὐθείαι καὶ πλάγια ἐρωτήσεις, πλάγιος λόγος. Μετοχή. Συγκέντρωσις τῶν περὶ στίξεως διδαχθέντων. Ἀσκήσεις πρὸς ἐφαρμογὴν.

B') Τοῦ ἀρχαίου λόγου θὰ διδαχθῶσι τὰ ἐξῆς :

α') Ἐκ τῆς γραμματικῆς: Ἐπανάληψις τῶν σχετιζομένων πρὸς τοὺς ἰδιάζοντας εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν τύπους κατὰ τὴν ἐρμηνείαν πρακτικώτατα.

β') Ἐκ τοῦ συντακτικοῦ: Δυνητικὸς λόγος. Εὐχὴ. Προτάσεις ἐξηρησμένα. εἰδικώτερον. Εὐθείαι καὶ πλάγαι ἐρωτήσεις. Πλάγιος λόγος.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

Ὁδηγία: διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς γραμματικῆς καὶ τοῦ συντακτικοῦ.

1. Ἡ διδασκαλία τῆς γραμματικῆς, γινομένη πάντως κατὰ τοὺς κανόνας τῆς διδακτικῆς, θὰ ὁρμάται ἀπὸ τῆς κοινῆς ὀμιλουμένης, χωρὶς νὰ ἐνδιατρίβῃ ὁ διδάσκων εἰς ἰδίαν διδασκαλίαν αὐτῆς, καὶ ἀπὸ ταύτης θὰ χωρῇ πρῶτον εἰς τὴν καθαρεύουσαν καὶ τέλος εἰς τὴν ἀρχαίαν. Κατὰ ταῦτα.

2) Προκειμένου λ. γ. περὶ τῶν λεγομένων συνηχοπτομένων ὀνομάτων τῆς γ' κλίσεως θὰ ἐπιστηθῇ πρῶτον ἡ προσοχὴ τῶν μαθητῶν εἰς τὸν σχηματισμὸν ἐνὸς τινος ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν κοινὴν ὀμιλουμένην γλῶσσαν, ὡς λ. γ. (ἡ μητέρα, τῆς μητέρας, τῆ μητέρα, τὴν μητέρα), καὶ ἔπειτα θὰ διδαχθῇ ἡ κλήσις αὐτοῦ εἰς τὴν καθαρεύουσαν (ἡ μήτηρ, τῆς μητρός, τῆ μητρί, τὴν μητέρα. μητερ) καὶ τέλος θὰ λεχθῇ ὅτι ὅπως ὁμοία εἶναι ἡ κλίσις αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν.

3) Προκειμένου ἐπίσης περὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ ἐνεργητικοῦ παρακειμένου, θὰ ζητηθῇ ἀπὸ τοὺς μαθητὰς νὰ σχηματίσων τοιοῦτον εἰς τὴν ὀμιλουμένην (λ. γ. ἔχω λύσει, ἔχεις λύσει, κλπ.) καὶ ἔπειτα θὰ δηλωθῇ εἰς αὐτοὺς ὅτι ὅπως ὁμοίως ἔχει ἡ κλίσις αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν καθαρεύουσαν, εὐθὺς δὲ κατόπιν, ἢ καὶ εἰς ἄλλην ὥραν, ὅταν ὁ διδάσκων κρίνῃ ἀναγκαῖον διὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν καὶ ἐν γένει ὅταν συναντηθῇ σχετικὸς τύπος, θὰ διδαχθῇ καὶ ὁ διάφορος τύπος εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν (λέλυια, -ας, -ε κλπ.).

4) Προκειμένου τέλος περὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ παθητικοῦ καὶ μέσου ὁριστοῦ, ὁ ὁποῖος εἰς τὴν νέαν γλῶσσαν, (τὴν κοινὴν ὀμιλουμένην καὶ τὴν καθαρεύουσαν), ἔχει ἓνα μόνον τύπον εἰς δὲ τὴν ἀρχαίαν κανονικῶς δύο διακεκριμένους τύπους, θὰ ζητηθῇ πρῶτον ἀπὸ τοὺς μαθητὰς νὰ σχηματίσων τοὺς τύπους χρόνου τοιοῦτου εἰς τὴν ὀμιλουμένην (λ. γ. ἐλύσθηκα, -κες, -κε κλπ.) κατόπιν θὰ διδαχθῇ ὁ σχηματισμὸς τούτου εἰς τὴν καθαρεύουσαν (λ. γ. ἐλύσθην, -θης, -θη κλπ.) καὶ μετὰ τοῦτο κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν, ἂν ἐπαρκῆ ὁ χρόνος, ἢ

κατ' ἄλλην ὥραν διδασκαλίας τῆς γραμματικῆς, θὰ διδασθῆ ὁ εἰς τὴν ἀρχαίαν μόνον ἰδιάζων τύπος μέσου ἀορίστου, τοῦ α' καὶ τοῦ β', (εἰς -σάμην καὶ -όμην).

5) Πρὸς ἐμπέδωσιν τῶν διδασκομένων ἐκ τῆς γραμματικῆς καὶ τοῦ συντακτικοῦ νὰ χρησιμοποιῶνται κατὰ τὴν διδασκαλίαν ἐκάστου μαθήματος ἀφθονοὶ ἀσκήσεις ἀναφερόμεναι ἐπὶ τοῦ ἐκάστοτε διδασκομένου μέρους. Μετὰ τὴν διδασκαλίαν δὲ ὀλοκλήρου κεφαλαίου θὰ γίνεσθαι ἐπανάληψις ταχεῖα διὰ προσφῶρων ἀσκήσεων, ἀναφερομένων εἰς τὸ ὅλον κεφάλαιον. Κατὰ τὰς ἀσκήσεις ταύτας νὰ προτιμᾶται ἡ μεταφορὰ μικρῶν προτάσεων τῆς κοινῆς ὁμιλουμένης εἰς τὴν καθαρεύουσαν. Αἱ δὲ διδόμεναι πρὸς ἀσκήσιν φράσεις καλὸν νὰ σχετίζωνται, κατὰ τὸ δυνατόν, πρὸς τὸ λεξιλόγιον, τὸ σχετιζόμενον πρὸς τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς ἐν γένει συναλλαγὰς.

6) Εἰδικώτερον διὰ τὴν ἐμπέδωσιν τῆς ὀρθογραφικῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ διδάσκων ὀφείλει ἰδιαιτέρως νὰ ἀποβλέπῃ, πρέπει νὰ φροντίζῃ ἑαυτὸς διὰ τὴν συναγωγὴν, ὅπου εἶναι δυνατόν, πρακτικῶν κανόνων διὰ τὰ διάφορα γλωσσικὰ φαινόμενα. Οὕτω π. χ. εἰς τὴν διάκρισιν τῶν καταλήξεων—θεις,—θει,—εἰς—ει, καὶ—(θ)ης,—(θ)η, νὰ διδῆται, ὅτι ἐκ τῶν καταλήξεων τούτων αἱ μὲν πρῶται—θεις,—θει καὶ εἰς, εἰ ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τὰς καταλήξεις τῆς ὁμιλουμένης, —οὔσες, —οὔσε (ὡς λ. χ. ἐβοηθοῦσες, ἐβοηθοῦσε, —ἐβοήθεις, ἐβοήθει ἢ ἐλειτουργοῦσες, —οὔσε, ἐλειτούργεις—γεις), αἱ δὲ τελευταῖαι, —(θ)ης), (θ)η) ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τὰς τῆς ὁμιλουμένης —(θ)ῆκες, —(θ)ῆκε, (ὡς λ. χ. ἐλούσθηκες, —θῆκε, ἐκόπηκες, —πῆκε, ἐλούσθης, —σθη καὶ ἐκόπης, —η).

7) Ἐπίσης διὰ τὴν ἐμάθησιν τῆς ὀρθογραφικῆς, καὶ εἰδικώτερον τῆς τῶν ριζῶν, συνιστᾶται καὶ ἡ ἀπορνημόνευσις τῶν τῶ πρώτων ἐμφανιζομένων λέξεων, ὁ σχηματισμὸς τῶν οἰκογενειῶν τῶν λέξεων τούτων, ἡ συνειδητὴ καὶ μετὰ καλλιγραφικῆς ἀντιγραφῆς, εἰς τὴν Α, Β καὶ Γ τάξιν, 3—5 στίχων καθ' ἐκάστην ἐκ κειμένων, κατὰ προτίμησιν ἐμπορικῆς φύσεως, ἵνα οὕτω ἐξηικεῖσθαι οἱ μνησθῆται καὶ εἰς τὴν ἐμπορικὴν φρασεολογίαν καὶ καλλιγραφίαν, ἐξελεγχομένης συντόμως τῆς τοιαύτης ἀσκήσεως ἐπὶ τινῶν τετραδίων, ἀμέσως πρὸ τοῦ μαθήματος τῶν Ἑλληνικῶν τῆς ἐπομένης, καθὼς τέλος καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ μαυροπίνακος ἢ ἐν τοῖς τετραδίοις τῶν ἀσκήσεων, κατὰ τὴν ὥραν τῶν γραμματικῶν ἀσκήσεων, γραφῆ καθ' ὑπαγόρευσιν 5—10 στίχων ἀρχαίου ἢ νέου κειμένου ἐναλλάξ, ὀρισθέντος προηγουμένως πρὸς μελέτην.

8) Πολὸν ἐνισχύει ὠμαύτως τὴν περὶ τὸ ὀρθογραφεῖν δεξιότητα καὶ ἡ πρὸς ἀναγνώρισιν καὶ διόρθωσιν ἐπιμεμελημένη

και συνειδητή άσκησις τών μαθητῶν ἐπὶ τῶν κατὰ τὰς ἐκθέσεις παρατηρουμένων σφαλμάτων, καθ' ὃν τρόπον ἐν τῷ ἀναλυτικῷ προγράμματι τῆς ὕλης τῶν ἐκθέσεων συνιστᾶται ἡ τοιαύτη άσκησις.

9) Αἱ περὶ τὸ τυπικὸν καὶ τὸ συντακτικὸν διαφοραὶ τῆς ἀρχαίας γλώσσης θὰ διδάσκωνται, ὁσάκις κατὰ τὴν ἐρμηνεϊκὴν παρουσιάζονται, καὶ δὴ πρακτικώτατα καὶ ὅπου θὰ εἶναι ἀρκετὸν διὰ τὴν γλωσσικὴν ἐξομάλυνσιν, εἰς ἰδίαις δὲ ὥρας, λαμβανόμενας ἐκ τῶν διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς γραμματικῆς ὀριζομένων ὥρων, κατὰ χρονικὰ διαστήματα 5—6 τῶν τοκῶτων ὥρων, θὰ διδάσκωνται αἱ ἐν τῷ προγράμματι ὀριζόμεναι διαφοραὶ κατὰ τάξεις, ὅπου εἶναι ἀνάγκη ἐκτεταμένης διδασκαλίας, ἐκτενέστερον καὶ συστηματικώτερον πρὸς ἀσφαλτεστέραν γνώσιν αὐτῶν.

Ἡ άσκησις αὕτη θὰ γίνεται ἐν τοῖς κυριωτάτοις καὶ πρακτικώτατοις, θὰ ἐπακολουθῶσι δὲ κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν άσκήσεις μεταφορᾶς καταλλήλων φράσεων ἐκ τοῦ ἀρχαίου λόγου εἰς τὴν καθαρῆν.

Β') Ἐκ τῶν κειμένων.

ΤΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ

6 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα.

1) Ἀρχαία Ἑλληνικά. (2 ὥραι καθ' ἑβδομάδα). Θὰ διδασκῶσιν εὐκόλως κείμενα κατ' ἐκλογὴν ἐκ τῶν ἐξῆς. α) Περικλοπῶν ἐκ τῆς ἀντιστοίχου Χρηστομαθείας τῆς ἐγκειμένης διὰ τὴν Α' ἢ Β' τάξιν τοῦ ἐξαιταξίου γυμνασίου, β') ἐκ τῶν ἐκλογῶν Διοδώρου τοῦ Σικελιώτου, γ') εὐκόλων περικλοπῶν ἐκ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου.

2) Νέα Ἑλληνικά.—(4 ὥραι καθ' ἑβδομάδα). Θὰ διδασκῶσιν κατ' ἐκλογὴν ἐκ τῶν ἐξῆς.

Ι. Ἐκ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς λογοτεχνίας ἐν μεταφράσει. 1) Λουκιανῶν νεκρικοὶ διάλογοι, 2) Ἡροδότου ἐκλογαὶ ἀπὸ τὰ 4 πρῶτα βιβλία ἐκ κερφαλικῶν σχετικῶν πρὸς τὸν πολιτισμὸν, 3) Πλουτάρχου: Ἀριστείδης ἢ Θεμιστοκλῆς ἢ Περικλῆς, 4) Ὀμήρου Ὀδύσσεια.

ΙΙ. Ἐκ τῆς μεταϊωνικῆς ἑλλ. λογοτεχνίας ἐν μεταφράσει:

1) Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἔργα, 2) τοῦ Μεγάλου Βασιλείου ἔργα.

ΙΙΙ. Ἐκ τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς λογοτεχνίας. 1) Ἔργα (ἢ καὶ ἀποσπάσματα ἀποτελοῦντα ὅλον τι αὐτοτελές) πεζογράφων καὶ ποιητῶν τοῦ 19ου καὶ τοῦ 20ου αἰῶνος, 2) Τεμάχια σχετικὰ πρὸς τὸ ἐμπόριον, τὴν βιομηχανίαν καὶ τὸν πολιτισμὸν ἐν γένει τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἢ καὶ ξένων ἐθνῶν, ὡς

λ. γ. βιογραφίαι ἢ συμβάντα τῆς ζωῆς αὐτοδημιουργήτων ἀνθρώπων, ἐμπόρων, τραπεζιτῶν, ἐφευρετῶν κλπ. κεφάλαια εὐληπτα ἐκ τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας καὶ τὰ τοιαῦτα.

Τὰ τεμάχια ταῦτα πρέπει οὐ μόνον νὰ εἶναι προσιτὰ εἰς τὰς δυνάμεις τῶν μαθητῶν τῆς τάξεως ταύτης ἀλλὰ καὶ νὰ ἔχωσι λογοτεχνικὴν ἀξίαν.

ΤΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

(4 ὧραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

1. Ἀρχαῖα κείμενα (2 ὧραι καθ' ἑβδομάδα). Θὰ διδασχῶσι κατ' ἐκλογὴν. α') Ἐκ τῶν νεκρικῶν διαλόγων τοῦ Λουκιανοῦ «Χάρων ἢ ἐπισκοποῦντες». β') ἐκ τῶν «Ἑλληνικῶν» τοῦ Ξενοφῶντος ἐκλογαὶ ἐκ τῶν Βιβλ. Γ' καὶ ἐξῆς, γ') ὁ πρὸς Δημόνικον λόγος τοῦ Ἰσοκράτους.

2. Νέα κείμενα (2 ὧραι καθ' ἑβδομάδα). Θὰ διδασχῶσι κατ' ἐκλογὴν τὰ ἐξῆς:

I. Ἐκ τῆς ἀρχαίας Ἑλλην. λογοτεχνίας ἐν μεταφράσει:

1) Ὀμήρου Ἰλιάς (ἐκλογαὶ), 2) Ἡσιόδου ἔργα καὶ ἡμέραι, τεμάχια κατ' ἐκλογὴν, 3) Πλουτάρχου βίοι σχετικοὶ πρὸς τὴν Ῥωμαϊκὴν καὶ Ἑλληνικὴν Ἱστορίαν, κατ' ἐκλογὴν. 4) Δίονος τοῦ Χρυσοστόμου «Ἐυθεϊκά», «κυνηγός».

II. Ἐκ τῆς μεσαιωνικῆς ἑλληνικῆς λογοτεχνίας ἐν μεταφράσει:

1) Μιχαὴλ Ψελλοῦ ἐκλογαὶ ἐκ τῆς χρονογραφίας, 2) Ἄννης Κομνηνῆς ἐκλογαὶ ἐκ τῆς Ἀλεξιάδος.

III. Ἐκ τῆς νεωτέρας ἑλλην. λογοτεχνίας. 1) Ἔργα (ἢ καὶ ἀποσπάσματα ἀποτελοῦντα ὅλον τι αὐτοτελές) πεζογράφων καὶ ποιητῶν τοῦ 10ου καὶ 20ου αἰῶνος, 2) τεμάχια σχετικὰ πρὸς τὸν πολιτισμὸν τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἢ καὶ ξένων ἔθνῶν, ὡς ἐν τῇ Α' τάξει, ἔχοντα καὶ ταῦτα λογοτεχνικὴν ἀξίαν.

ΤΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

(3 ὧραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

1.) Ἀρχαῖα κείμενα (1 ὧρα καθ' ἑβδομάδα). Θὰ διδασχῶσι κατ' ἐκλογὴν κείμενα: α') Ἐκ τῆς «Κύρου Παιδείας» τοῦ Ξενοφῶντος, β') ἐκ τῆς «Ἀθηναίων Πολιτείας» τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ γ') ἐκ τῶν λόγων Λυσίου, ὡς λ. γ. «περὶ Μαντιθέου», ὑπὲρ τοῦ ἀδυνάτου», «κατὰ σιτοπωλῶν».

2.) Νεοελληνικὰ κείμενα (2 ὧραι καθ' ἑβδομάδα). Θὰ διδασχῶσι κατ' ἐκλογὴν τὰ ἐξῆς:

I. Ἐκ τῆς ἀρχαίας ἑλλην. λογοτεχνίας ἐν μεταφράσει: 1)

Ἐκλογαὶ λυρικῶν ποιητῶν, 2) «Ἐριξίου» τοῦ Πλάτωνος τὰ περὶ πλοῦτου, 3) «Ἰππάρχου» τοῦ Πλάτωνος ἡ ἀπολογία Σωκράτους, 4) «Χαρακτῆρες» Θεοφράστου.

II. Ἐκ τῆς Βυζαντινῆς λογοτεχνίας ἐν μεταφράσει: 1) τεμάχια σχετιζόμενα πρὸς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τῶν Βυζαντινῶν χρόνων, 2) τεμάχια ἐκ τοῦ «Ἀκριτικοῦ κύκλου» καὶ 3) ἀποσπάσματα ἐκ τοῦ Ἑρωτοκρίτου.

III. Ἐκ τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς λογοτεχνίας: 1) Δημοτικὰ τραγούδια, 2) τεμάχια σχετιζόμενα πρὸς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν ἡμῶν (κατ' ἐκλογὴν ἐκ τῶν ἔργων Παπαρηγοπούλου, Λάμπρου, DIEHL καὶ ἄλλων).

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

Ἡ ἐπεξεργασία τῶν κειμένων, ἀρχαίων καὶ νέων, θὰ γίνε-ται κατὰ τὰς ὑπὸ τῆς διδακτικῆς παραδεδεγμένης ἀρχάς.

Διὰ τῆς διδασκαλίας τῶν κειμένων ὁ διδάσκων πρέπει νὰ ἐπιδιώκῃ τὰ ἑξῆς γενικὰ σημεῖα:

1) Τὴν γνῶσιν τῆς ἀρχαίας καὶ νέας λογοτεχνίας, τῶν ἔργων αὐτῆς καὶ τοῦ βίου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ ἐν γένει τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ κατὰ τὰς σχετικὰς πρὸς τὸ περιεχόμενον τοῦ ἀναγινωσκόμενου βιβλίου περιόδους.

2) Τὴν κατανόησιν τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ὁ λογοτέχνης ἐπεξεργάζεται τὸ θέμα του ἀπὸ λογικῆς, γλωσσικῆς καὶ λογοτεχνικῆς ἀπόψεως, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ παρ' αὐτοῦ ἐκάστοτε ἐπιδιωκόμενου σκοποῦ, καὶ τὴν ἀντιλήσιν ἐκ μέρους τοῦ μαθητοῦ σχετικῶν διδαγμάτων διὰ τὴν ὀρθὴν ἀπὸ τῶν ἀπόψεων τούτων διατύπωσιν τῶν ιδεῶν καὶ συναισθημάτων του εἰς ὁμοίαν πε-ριπτώσεις.

3) Τὴν ἔξαρσιν παντὸς ἀξίου μιμήσεως ἐν τῷ ἀναγινωσκόμενῳ ἀπὸ λογικῆς, λεκτικῆς ἢ καλαισθητικῆς ἀπόψεως καὶ τὴν ἀντιλήσιν ἐπίσης σχετικῶν διδαγμάτων.

4) Τὴν ἀνάπτυξιν παρὰ τῷ μαθητῇ τοῦ διαφέροντος καὶ τῆς ἀγάπης διὰ τὰ καλὰ (ἀπὸ ἀπόψεως περιεχομένου, γλώσσης ἢ τέχνης), προϊόντα τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας λογοτεχνίας, ὥστε νὰ ἐξακολουθήσῃ οὗτος καὶ ἐν τῷ κατόπιν βίῳ νὰ εὐρίσκη εὐχαρίστησιν εἰς τὸ νὰ ἀναγινώσκῃ αὐτὰ κατὰ τὰς ὥρας τῆς σχολῆς του.

Σημ.—Ἀπὸ λογικῆς ἀπόψεως ἡ μελέτη θὰ περιστρέφηται εἰς τὴν εὔρεσιν: α') τῆς κατὰ τμήματα, ἀποτελοῦντα πάντως λογικὰς ἐνότητας, κυρίας ιδέας, β') τῆς λογικῆς σχέσεως, ἣτις ὑπάρχει ἀφ' ἑνὸς μεταξὺ τῆς ιδέας ταύτης καὶ τῶν προηγουμένων καὶ ἀφ' ἑτέρου καὶ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς

κυρίας τῷ συνόλου ιδέας, ἐπὶ τῇ βάσει δὲ τῆς τοιαύτης μελέτης νὰ ἐξάγεται ἢ κατὰ ἐνότητα σχετική περίληψις.

5) Τὸ διὰ τὴν ἐν τῷ σχολείῳ ἐπεξεργασίαν προσωρισμένον μέρος τοῦ κειμένου θὰ ὀρίζεται ἐκ τῶν προτέρων τοῖς μαθηταῖς, ἵνα οἱκοι οὔτοι προπαρασκευάζωσιν αὐτὸ κατὰ τὸ δυνατὸν γλωσσικῶς καὶ λογικῶς καὶ διευκολύνηται οὕτω ἢ ἐν τῷ σχολείῳ ἐργασία. Κατὰ τὴν τοιαύτην προπαρασκευὴν θὰ γράφωσιν εἰς εἰδικὸν τετράδιον λεξιλογίου τὰς τὸ πρῶτον παρ' ἐκάστου ἀπαντωμένας λέξεις ἢ συντάξεις καὶ εἰς εἰδικὸν τετράδιον τοὺς χρόνους τῶν ἀνωμάτων ρημάτων, ἀτινα ἢ διδάσκων θὰ ὀρίσῃ πρὸς τοῦτο.

6) Πραγματικαί, ἱστορικαί καὶ γραμματολογικαί παρατηρήσεις θὰ σημειῶνται εἰς ἴδιον τετράδιον καὶ εἰς ἴδιον τετράδιον αἱ λογοτεχνικαί. Εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο θὰ σημειῶνται καὶ αἱ κατὰ τὰ μαθήματα τῶν ἐκθέσεων διδόμεναι λογοτεχνικῆς φύσεως ὁδηγίαι. τὸ τετράδιον δὲ τοῦτο θὰ ὑποχρεῶνται οἱ μαθηταὶ νὰ διατηρῶσιν καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῶν σπουδῶν τῶν ἐν τῇ ἐμπορικῇ σχολῇ.

Γ') Ἐκ τῶν «Ἐκθέσεων».

Α'. Σκοπός.

Ἡ ὀρθὴ λογικῶς καὶ γλωσσικῶς καὶ μετὰ τέχνης ἐκθεσις διὰ τοῦ λόγου τῶν διανοημάτων εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῶν ἐκθέσεων.

Β'. Διδακτέα ὕλη.

ΤΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ

(2 ὥραι καθ' ἑβδομάδα).

Ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ γένους. Ἡ ἀπλὴ διήγησις καὶ ἡ ἀπλὴ περιγραφή.

Α') Μέρος θεωρητικόν : Ὑπὸ σύντομον καὶ πρακτικωτάτην μορφήν ἀνάπτυξις τοῦ σκοποῦ τῶν ἐκθέσεων, ἀπαρίθμησις τῶν εἰδῶν τῷ λόγῳ, εἰδικώτερον περὶ ἀπλοῦ μύθου, ἱστορικοῦ διηγήματος καὶ ἀπλῆς περιγραφῆς. Μέρη. Τρόπος ἐργασίας.

Β') Μέρος πρακτικόν : α) Θέματα ἀμέσου ἀντιλήψεως, τὰ ὅποια προσωπικῶς εἶδον ἢ ἤκουσαν ἢ ἀνέγνωσαν ἢ ἐσκεψθησαν ἢ ἠσθάνθησαν, ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει ἔζησαν οἱ μαθηταί, ἐκτιθέμενα ἐλευθέρως, εἰς α' καὶ γ' πρόσωπον, καὶ ἀνευ μεγάλης ἐκ τῶν προτέρων ἐπεμβάσεως τοῦ διδάσκοντος :

1) Ἡμερολόγια ἀτομικῶν ἢ ὁμαδικῶν ἀπασχολήσεων. Βιογραφία τοῦ μαθητοῦ. 2) Περιγραφαὶ ἀπλᾶι ἀντικειμένων ἐκ

τοῦ κύκλου τῶν γνώσεων τῶν μαθητῶν (Σκιαγραφίαι). 3) Ἐπιστολαὶ συγγενικαὶ καὶ φιλικαὶ ἀπλουστάτης μορφῆς καὶ καθαρῶς ἀντικειμενικαὶ ἐκ τῆς παιδικῆς, οἰκογενειακῆς καὶ σχολικῆς ζωῆς ἐκ τοῦ φυσικοῦ. Θέματα τούτων, ἕσα καὶ ἀνωτέρω (ἐδάφ. 1 καὶ 2). β) Ἀπὸ δὲ τοῦ δευτέρου ἐξαμήνου ἐπιπροσθέτως καὶ θέματα ἐμμέσου ἀντιλήψεως: 1) Διηγήματα σύντομα καὶ ἀπλᾶ (Μῦθοι, διηγήματα, συμβάντα ἱστορικά, ἠθικά ἀνέκδοτα, βιογραφίαι) εἰς ἀπλῆν καὶ ζωηρὰν ἀναδιήγησιν ἢ καὶ ἐλευθέραν ἀναπαράστασιν. 2) Ἀπόδοσις εἰς πλάγιον λόγον τοῦ περιεχομένου τεμαχίων ἐκ τοῦ ἀναγνωστικοῦ ἢ καὶ ἄλλων μαθημάτων. 3) Περιγραφαὶ εἰκόνων.

ΤΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

(2 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

Ἐκ τοῦ Ἱστορικοῦ γένους τῶν ἐκθέσεων ἡ ἀπλῆ καὶ ζωηρὰ διήγησις καὶ ἀπλῆ περιγραφή.

Α') Μῆρος θεωρητικόν: Ἡ ἔννοια τοῦ ἐκτιθέναι. Λόγος-Γλῶσσα. Τὰ προϊόντα τοῦ λόγου. Τρόπος τοῦ σχηματισμοῦ τῶν ἐννοιῶν ἀδρομερέστατα καὶ πρακτικώτατα καὶ ἐπὶ τῇ βάσει κυρίως ἀπλουστάτων παραδειγμάτων. Γνωρίσματα διηγήσεως μετ' ἐκφράσεως.

Β') Μῆρος πρακτικόν: α) Θέματα ἀμέσου ἀντιλήψεως. 1) Ἀπόδοσις εἰδησεολογικῶς ἐκτενέστερον καὶ λεπτομερέστερον ἢ ἐν τῇ πρώτῃ τάξει συμβάντων τοῦ βίου, περιπάτων, ἐκδρομῶν ἐκ τοῦ φυσικοῦ καὶ εἰς α' καὶ γ' πρόσωπον. Συμβάντα ἐκ τοῦ προτέρου βίου τοῦ μαθητοῦ ἀφήσαντα εἰς αὐτὸν ζωηρὰν ἐντύπωσιν ἢ ἐπιδράσαντα ἐπὶ τοῦ βίου αὐτοῦ. 2) Τὰ αὐτὰ εἶδη θεμάτων μετὰ ζωηροτέρας καὶ ἐπὶ τὸ παραστατικώτερον περὶ τὴν ἔκφρασιν διατυπώσεως. 3) Ἐπιστολαὶ συγγενικαὶ καὶ φιλικαὶ ἐπὶ θεμάτων τοῦ οἰκογενειακοῦ καὶ σχολικοῦ βίου ἐκτενέστερον μετ' ἀποδόσεως ἀτομικῶν συναισθημάτων καὶ γνωμῶν. Περιγραφαὶ ἐκτενέστεραι τοπίων, δωματίων, οἰκημάτων ἐκ τοῦ φυσικοῦ. β) Θέματα ἐμμέσου ἀντιλήψεως: 1) Διηγήματα πεπλεγμένου μύθου καὶ διηγήματα ἐλεύθερα μετασχηματισμοῦ, παρεχόμενα ταῖς μαθηταῖς ἐξ ὀλοκλήρου ἢ εἰς τὰ κύρια αὐτῶν σημεῖα. 2) Περιγραφαὶ τοπίων, δωματίων, οἰκημάτων, προσώπων ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰ διηγήματα καὶ ἐξ εἰκόνων. 3) Ἀναδιηγήσεις αὐστηραὶ καὶ ἐλεύθεραι τοῦ περιεχομένου τεμαχίων, ἐκ τοῦ ἀναγνωστικοῦ, προτιμωμένων τῶν οἰκονομικοῦ περιεχομένου, καὶ ἐκ τοῦ κύκλου τῶν λοιπῶν μαθημάτων.

ΤΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

(2 ὥραι διδασκαλίας ἑβδομαδιαίως).

Ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ καὶ στοιχειωδῶς ἐκ τοῦ φιλοσοφικοῦ γένους τῶν ἐκθέσεων : α) Ζωηραὶ διηγήσεις καὶ διηγηματικαὶ περιγραφαὶ καὶ ἐκ τοῦ φυσικοῦ παρατηρήσεις, β) ἐντυπώσεις καὶ χαρακτηρισμοὶ καὶ γ) μικραὶ πραγματεῖαι.

Α') Μέρος θεωρητικόν : Ἐπανάληψις καὶ συμπλήρωσις τῶν ἐν τῇ δευτέρᾳ τάξει διδαχθέντων πρὸς πλήρη κατανόησιν τοῦ σχηματισμοῦ τῆς γνώσεως κατὰ τὰς ψυχολογικὰς ἀρχάς, ἥτοι ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὰ φαινόμενα τῆς αἰσθήσεως, τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ λόγου. Ἐκ τοῦ συναισθητικοῦ τὰ ἀτομικὰ, οἰκογενειακὰ, πατριωτικὰ καὶ καλαισθητικὰ συναισθήματα καὶ τέλος ἐκ τοῦ βουλευτικοῦ τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸν σχηματισμὸν γνώμης. Ἀνάπτυξις τῆς συμβολῆς τῶν γνώσεων τούτων εἰς τὸ νὰ ἐκθέτῃ τις συνειδητῶς.

Β') Μέρος πρακτικόν : I) Ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ γένους : α) Θέματα ἀμέσου ἀντιλήψεως : 1) Περιγραφικαὶ διηγήσεις ἐπὶ θεμάτων λαμβανομένων ἐκ τοῦ βίου τοῦ μαθητοῦ (ἥτοι ἐκδρομαί, ταξίδια, συγκεντρώσεις, ἐπισκέψεις διαφόρων μερῶν προτιμωμένων τῶν ἐμπορικοῦ περιεχομένου, ὡς π. χ. τελωνείων, λιμένων, ἐργοστασιῶν, τραπεζῶν, καταστημάτων κλπ.). 2) Διηγηματικαὶ περιγραφαί, ἥτοι ἐξ ἀμέσου ἀντιλήψεως σκιαγραφίαι τοπειῶν, οἰκημάτων, μηχανημάτων, ἔργων τέχνης κλπ. β) Θέματα ἐμμέσου ἀντιλήψεως : 1) Τὸ τέλειον ζωηρὸν διήγημα παρεχομένων ὠρισμένων στοιχείων τῷ μαθητῇ. 2) Ἀναδιηγήσεις κατὰ τὰς ποικίλας μορφὰς αὐτῆς (Περιλήψεις ἢ ἀναπτύξεις τεμαχίων πεζοῦ λόγου ἢ ποιημάτων, μετατροπαὶ ποιημάτων εἰς πεζὸν λόγον. 3) Περιγραφαὶ ἐξ εἰκόνων.

II) Ἐκ τοῦ φιλοσοφικοῦ : 1) Ἐντυπώσεις, κρίσεις, παρατηρήσεις, χαρακτηρισμοί, σκιαγραφίαι ἐπὶ συμβάντων τοῦ βίου καὶ τῶν γνώσεων τοῦ μαθητοῦ. 2) Ἐπιστολαὶ κοινωνικοῦ περιεχομένου (συγχαρητήριοι, εὐχαριστήριοι, συλλυπητήριοι, αἰτητικαὶ, συστατικαί). 3) Τηλεγραφήματα ἐπὶ ὁμοίων ταῖς ἐπιστολαῖς θεμάτων. 4) Αἰτήσεις καὶ 5) Μικραὶ πραγματεῖαι.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ.

Διὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν ἐκθέσεων εἰς ἀμοτέρους τοὺς κύκλους τῆς ἑξαταξίου μέσης ἐμπορικῆς σχολῆς.

1) Ἡ διδασκαλία τῶν θεωρητικῶν γνώσεων δὲν θὰ γί-

νεται ἐν συνεχείᾳ, ἀλλ' ὅπου δεῖ, ὡς ἀναγκαία εἰσαγωγή κατὰ τὴν πρακτικὴν διδασκαλίαν τῶν ἐκθέσεων.

2) Ἡ σειρά τῶν ὀριζομένων εἰδῶν θεμάτων ἐν ἐκάστη τάξει θὰ κανονίζηται ὑπὸ τοῦ διδάσκοντος, ἀναλόγως τῶν ἐκαστοτε πνευματικῶν δυνάμεων τῶν ἐν αὐτῇ μαθητῶν. Τὰ ὑπὸ διαπραγματεύσειν θέματα ὀρίζονται ὑπὸ τοῦ διδάσκοντος ἐνίοτε δὲ ἐπαφίεται τοῖς μαθηταῖς νὰ ἐκλέξωσιν αὐτὰ ἐλευθέρως, πάντως ἄνω ἐπὶ κοινῷ εἶδους. 3) Μετὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἐκ τοῦ θεωρητικοῦ μέρους παρεχομένων τοῖς μαθηταῖς ὁδηγιῶν δι' ἱκανῶν ἀσκήσεων ἐπὶ ἐκθέσεων τοῦ σχετικοῦ εἶδους, νὰ γίνηται ἐπαλήθευσις τῶν δοθεισῶν ὁδηγιῶν, στηριζομένη ἐπὶ τῶν παρατηρήσεων τῶν μαθητῶν ἐπὶ τῶν διορθωθεισῶν ἐκθέσεων καὶ γινομένη διὰ καταλλήλου συζητήσεως εἰς εἰδικὴν κατὰ περιόδους ὥραν.

4) Πλὴν τῶν γενικῶν θεωρητικῶν γνώσεων, θὰ προηγηθῆται παντὸς εἶδους θεμάτων σχετικὴ εἰσαγωγή εἰς αὐτό, θὰ δίδωνται κατάλληλοι ὁδηγίαι καὶ θὰ ἀναγινώσκωνται σχετικὰ ὑποδείγματα. Θὰ ἐπακολουθῆ τέλος ἀνάπτυξις σχετικοῦ θέματος ἐν συνεργασίᾳ διδάσκοντος καὶ μαθητῶν.

5) Εἰς τὴν πρώτην τάξιν ὅλως ἐμπειρικῶς ἐκ τῶν διδομένων ὑποδειγμάτων προκαλεῖται ὁ μαθητὴς νὰ μιμηθῆ ἕκαστον προσφερόμενον εἶδος.

6) Εἰς τὰς λοιπὰς τάξεις τῆς ὅλης ἑξαταξίου μέσης ἐμπειρικῆς σχολῆς ἐπὶ τῇ βάσει τῆς δεδομένης θεωρίας θὰ καταβάλληται προσπάθεια πλήρους κατανοήσεως τοῦ σχηματισμοῦ ἐν τῇ ψυχῇ τῶν διανοημάτων, ὥστε νὰ γίνηται συνειδητὴ ἡ ἀναπαράστασις αὐτῶν διὰ τῶν ἐκθέσεων. Ἐκ τῶν προσφερομένων ὑποδειγμάτων δι' ἕκαστον εἶδος ἐκθέσεων προκαλεῖται ὁ μαθητὴς ἐκ τῆς ψυχολογικῆς βάσεως τοῦ σχηματισμοῦ τῶν νὰ ἀντλήσῃ πρὸς μίμησιν τὸν τρόπον τῆς κατατάξεως τῶν σκέψεων καὶ τὴν οἰκονομίαν εἰς τὰ διάφορα εἶδη.

7) Πάσης ἐκθέσεως θὰ προηγηθῆται σχέδιον, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὁποίου θὰ συντίθεται ἡ ἐκθεσις. Τὸ σχέδιον εἰς τὰς δύο πρώτας τάξεις θὰ γίνηται ἐν συνεργασίᾳ τοῦ διδάσκοντος μετὰ τῶν μαθητῶν, εἰς δὲ τὰς λοιπὰς τάξεις ὁσάκις ὁ διδάσκων εἰσέρχεται εἰς νέον εἶδος θεμάτων. Τὸ σχέδιον θὰ προτάσσεται τῆς ἐκθέσεως, ὑποκείμενον εἰς ἔλεγγον εἰς τὰς τρεῖς ἀνωτέρας τάξεις, ὁσάκις τοῦτο δὲν θὰ γίνηται ἐν συνεργασίᾳ διδάσκοντος καὶ μαθητῶν.

8) Αἱ ἐκθέσεις, ἐν τῇ α' τάξει, θὰ γράφωνται ἐν τῷ σχολείῳ, ἀπὸ δὲ τῆς β' τάξεως θὰ γράφωνται καὶ οἴκοι ἀλλὰ μεθ' ἱκανῆν ἀσκήσιν ἐν τῷ σχολείῳ ἐπὶ ὁμοίων θεμάτων καὶ

ἐπὶ τῇ βάσει σχεδίου προπαρασκευασθέντος ἐν τῷ σχολείῳ. Ἀπὸ τῆς γ' τάξεως θὰ δίδωνται ἀφθονώτεροι πρὸς γραφὴν οἴκοι, πάντως ἐπὶ θεμάτων ὁμοίων πρὸς ἐκθέσεις, ἐφ' ὧν οἱ μαθηταὶ ἔχουν ἀσκηθῆ καὶ ὑπὸ τὸν ὄρον τῆς συντάξεως τοῦ σχεδίου ὑπὸ τῶν ἰδίων μαθητῶν. Ἀπὸ τῆς δ' τάξεως θὰ ὀρίζονται βιβλία ἢ τεμάχια ποικίλου περιεχομένου, συγχρότως πάντως οἰκονομικοῦ, ἢ ποιήματα, τὰ ὅποια θὰ ἀναγινώσκονται οἴκοι. Ἐν ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῶν ὀρίζεται πρὸς γραφὴν οἴκοι ἢ ἐν τῷ σχολείῳ περίληψις ἢ ἀνάλυσις τῶν ἀναγνωσθέντων, δι' ὧν ἐκθέσεων θὰ ἐξελέγχηται καὶ ἡ γενομένη κατ' οἶκον μελέτη τῶν ὀρισθέντων πρὸς τοῦτο.

9) Τὰ πρὸς ἀνάπτυξιν διδόμενα θέματα θὰ ἐκλέγωνται οὕτως ὥστε νὰ πράγγηται δι' αὐτῶν τὸ ἠθικόν, πατριωτικόν καὶ καλαισθητικόν συναίσθημα τῶν μαθητῶν ἢ θὰ εἶναι οἰκονομικοῦ περιεχομένου.

10) Εἰς τὴν α' καὶ β' τάξιν θὰ συνιστᾶται τοῖς μαθηταῖς φυσικὴ καὶ ἀβίαστος γραφὴ τῶν σχέσεων μετὰ τινος μόνον προσπαθείας πρὸς καλυτέραν ἀπὸ γλωσσικῆς ἀπόψεως διατύπωσιν.

11) Παρὰ τὰς γραπτὰς ἐκθέσεις δεόν οἱ μαθηταὶ νὰ ἀσκῶνται ἐπαρκῶς εἰς τὴν λογικὴν καὶ μετὰ σαφηνείας προφορικὴν διατύπωσιν τῶν σχέσεων τῶν ἐπὶ θεμάτων ἀναλόγων πρὸς τὰ κατὰ τάξεις ὀριζόμενα διὰ τὰς γραπτὰς ἐκθέσεις.

12) Ἰδιαιτέρα προσοχὴ καταβάλλεται ὑπὸ τοῦ διδάσκοντος εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἐξωτερικῆς ἐμφανίσεως τῶν γραπτῶν δοκιμῶν ἀπὸ τε καλαισθητικῆς καὶ τυπικῆς ἀπόψεως.

13) Ἐκθέσεις θὰ γράφηται πάντως μία καθ' ἑβδομάδα, ἀναπληρουμένης τῆς δι' οἰονδήποτε λόγον μὴ ἐργασίμου εἰδικῆς ὥρας δι' ἄλλης ὥρας λαμβανομένης ἐκ τῶν Ν. Ἑλληνικῶν, ἔνα διὰ τῆς συγχῆς γραφῆς ἐπιτευχθῆ περισσότερα πρακτικὴ ἀσκήσεις περὶ τὴν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ὀρθὴν διατύπωσιν τοῦ λόγου.

14) Ἐκ τῶν καθ' ἑκάστην ἑβδομάδα γραφομένων ἐκθέσεων ἐν ἑκάστη τάξει ὁ διδάσκαλος θὰ διορθοῖ τοὐλάχιστον 20-25, τῶν δὲ τυχόν ἐπὶ πλέον θὰ ἐξελέγχῃ μόνον τὰ σχέδια. Ἐπὶ τῶν σημειουμένων ἐν τῇ διορθουμένῃ ἐκθέσει ὀρθογραφικῶν καὶ συντακτικῶν σφαλμάτων θὰ γίνεται ἐν τῷ αὐτῷ τετραδίῳ, ἀμέσως μετὰ τὴν σχετικὴν ἐκθεσιν, ἀσκήσεις ἐκ μέρους τῶν μαθητῶν τῶν ὁποίων διορθώθη ἡ ἐκθεσις ἢ ἀσκήσεις αὐτὴ θὰ ἐλέγχηται ὑπὸ τοῦ διδάσκοντος, ὅταν θὰ γίνῃ ὑπ' αὐτοῦ ἡ διόρθωσις τῆς ἐπομένης ἐκθέσεως. Συγχρότως θὰ ὀρίζονται καὶ γενικαὶ ἀσκήσεις ἐπὶ τῶν παρατηρουμένων κατὰ τὴν διόρθωσιν τῆς ἐκθέσεως γενικωτέρων σφαλμάτων, τὰς ὁποίας

θὰ γράφωσι πάντες οἱ μαθηταὶ τῆς τάξεως εἰς ἐπὶ τούτῳ τετραδίου ἀσκήσεων, καὶ τῶν ὁποίων ὁ ἔλεγχος θὰ γίνεταί· κατὰ τὴν ὀρισμένην διὰ γραμματικῆς ἀσκήσεως ὥραν μετὰ τὴν εἰδικὴν ἐπὶ τοῦ μαθήματος τῆς γραμματικῆς ἀσκήσεως.

15) Ὁ ἔλεγχος τῶν ἐκθέσεων θὰ γίνεταί· ἀπὸ τῶν ἐξῆς ἀπόψεων κατὰ σειρὰν σπουδαιότητος: α) ἀπὸ ἀπόψεως λογικῆς, β) ἀπὸ ἀπόψεως λεκτικῆς, γ) ἀπὸ ἀπόψεως ὀρθογραφίας καὶ ὀρθῆς συντάξεως, δ) ἀπὸ ἀπόψεως λογοτεχνίας καὶ ε) ἀπὸ ἀπόψεως καλλιγραφίας, καθαριότητος καὶ τάξεως ἐν γένει. Εἰς τὰς τάξεις α' καὶ β' ἡ προσοχὴ τοῦ διδάσκοντος θὰ στρέφεται κυρίως εἰς τὰς ἀπόψεις α, β, γ καὶ ε. Δι' ἐκαστὴν ἀποφιν θὰ δίδεται εἰδικὸς βαθμὸς· ὁ μέσος δὲ ὅρος τούτων θὰ ἀποτελῆ τὸν γενικὸν βαθμὸν τῆς ἐκθέσεως.

16) Ὑπὸ τὴν διορθουμένην ἔκθεσιν ὁ διδάσκων θὰ σημειοῖ γενικῶς παρατηρήσεις τοῦ ἐπὶ τῶν παρατηρουμένων ἀδυναμιῶν τοῦ μαθητοῦ.

17) Κατὰ τὴν διόρθωσιν τῶν σφαλμάτων ταῦτα θὰ σημειῶνται μετὰ τῆς δηλώσεως ἐν τῷ περιθωρίῳ τοῦ εἵδους τοῦ σφάλματος, ἵνα ὁ μαθητὴς ἀνευρίσκη καὶ διορθῇ αὐτὰ ἐν τῷ περιθωρίῳ ἢ ὑπὸ τὴν ἔκθεσιν, τῶν ὀρθογραφικῶν μόνον διορθουμένων ὑπὲρ τὸ ἐσφαλμένον, θὰ διορθῶνται δὲ ὑπὸ τοῦ διδάσκοντος. ἐφ' ὅσον οὗτος φρονεῖ ὅτι ὁ μαθητὴς δὲν εἶναι ἱκανὸς νὰ ἀνεύρη μόνος τοῦ τὸ ὀρθόν.

Παρατηρήσεις.

1. Πρὸς διευκόλυνσιν τοῦ διδακτικοῦ ἔργου τῶν καθηγητῶν τῶν Ἑλληνικῶν ἐν ταῖς ἐμπορικαῖς σχολαῖς καὶ ἐξασφάλισιν ταχεύας καὶ ἱκανοποιητικῆς προόδου τῶν μαθητῶν εἰς τὰ Ἑλληνικὰ ὑποχρεοῦνται καὶ οἱ λοιποὶ ἐκ τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ ἐκάστης σχολῆς ἐξαιρέσει τῶν τυχόν ἀλλοδαπῶν καθηγητῶν, νὰ συντρέχωσι πρὸς τοῦτο ὡς ἐξῆς:

Ἐκαστος τῶν λοιπῶν τούτων καθηγητῶν θὰ ἐπιστᾶ τὴν δέουσαν προσοχὴν καὶ ἐπιμέλειαν.

α) Περὶ ἀνελλιποῦς διορθώσεως παντὸς κατὰ τὴν προφορικὴν τῶν μαθητῶν ἐκάστοτε ἐξέτασιν διαπραττομένου σφάλματος, ὡς κακῆς ἢ ἀνελληνίστου ἐκφράσεως.

β) Περὶ ὁμοίας διορθώσεως παντὸς ἐν τοῖς ἐγγράφοις, κατὰ περιόδους, διενεργουμένοις διαγωνισμοῖς ἢ ταῖς λοιπαῖς γραπταῖς ἀσκήσεσι· πικρυσιαζομένου γλωσσικοῦ σφάλματος, πάσης φύσεως, διδομένου καὶ τοῦ προσήκοντος περὶ ἐκάστου σφάλματος λόγου, καὶ

γ) Περὶ ὑποβολῆς εἰς τὸν ἀρμόδιον καθηγητὴν τῶν ἑλληνικῶν πίνακος συνοπτικοῦ τῶν σπουδαιότερων ἐκ τῶν ἐκάστοτε.

παρατηρηθέντων σφαλμάτων τῶν μαθητῶν, οὕτως ὥστε νὰ εἶναι εἰς θέσιν καὶ ὁ τῶν ἑλληνικῶν καθηγητῆς νὰ ἐνεργῇ τὰ δέοντα ὑπὲρ τῆς ταχυτέρας δυνατῆς βελτιώσεως τῶν μαθητῶν.

2. Ὁ Διευθυντῆς ἐκάστης ἐμπορικῆς σχολῆς ὑποχρεοῦται νὰ παρακολουθῇ καὶ ἐξελέγχη τὴν ἀκριβῆ τῶν ἀνωτέρω μέτρων ἐκπλήρωσιν ὑπὸ τῶν διαφόρων μελῶν τοῦ διδακτικοῦ τῆς σχολῆς προσωπικοῦ.

3. Ὁ Γενικὸς Ἐπιθεωρητῆς τῆς Ἐπαγγελματικῆς Ἐκπαιδεύσεως ὑποχρεοῦται ὡσαύτως νὰ βεβαιοῦται, ὅσας δίδεται πρὸς τοῦτο εὐκαιρία, περὶ τῆς ἀνελλιπούς τηρήσεως τῶν αὐτῶν μέτρων.

4. Πᾶσα τυχὸν παράλειψις ἀνακοινοῦται εἰς τὸ Ἵπουργεῖον Ἐθνικῆς Οἰκονομίας διὰ τὰ περαιτέρω.

Δ'. Πολιτειακὴ ἀγωγή.

Α'. Σκοπός.

Σκοπός τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τούτου ἐν τῷ κατωτέρῳ κύκλῳ τῆς Ἐξαταξίου Μέσης Ἐμπορικῆς Σχολῆς εἶναι ἡ παροχὴ εὐκαιρίας εἰς τοὺς μαθητὰς νὰ κατανοήσωσι τὴν ἔννοιαν καὶ τὸν κοινωφελῆ χαρακτῆρα τῆς Πολιτείας, τὰ τῶν ὑπηρεσιῶν, δι' ὧν ἐξασφαλίζεται ἡ ἐκπλήρωσις τῶν σκοπῶν τῆς Πολιτείας, τέλος δὲ τὰ δικαιώματά καὶ τὰς ὑποχρεώσεις παντὸς πολίτου.

Β'. Διδακτέα ὕλη:

(1 ὥρα διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

ΤΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

1. Ἡ ἀνθρωπίνη κοινωνία. Συγκρότησις αὐτῆς καὶ ἀρχαί, ἐφ' ὧν αὕτη στηρίζεται. (Τὸ ἄτομον πρὸς συντήρησιν καὶ προαγωγὴν του εἶναι ὑποχρεωμένον νὰ ζῆ μετ' ἄλλων ὁμοίων του, ἤτοι ὡς μέλος ἀνθρωπίνης κοινωνίας, συνδεδεμένον πρὸς τὰ ἄλλα μέλη αὐτῆς δι' αἰσθημάτων ἀμοιβαίου σεβασμοῦ καὶ ἀλληλοβοηθείας-Κοινωνικὴ συμβίωσις).

2. Τύποι κοινωνικῆς συμβιώσεως.-α) Ἡ οἰκογένεια, β) ὁ συνοικισμὸς (χωρίον, κωμόπολις, πόλις), ὡς ἔνωσις πολλῶν οἰκογενειῶν, γ) ἡ Κοινότης ἢ Δῆμος, ὡς ἔνωσις πολλῶν συνοικισμῶν, δ) ἡ ἐπαρχία, ὡς ἔνωσις Δήμων καὶ Κοινοτήτων, ε) ὁ Νομὸς, ὡς ἔνωσις ἐπαρχιῶν, ς) ἡ Γεν. Διοίκησις, ὡς ἔνωσις Νομῶν, ζ) τὸ Κράτος.

Σημ. Ἀπὸ γεωγραφικῆς ἀπόψεως ἔρχονται μετὰ τοὺς Νομοὺς καὶ Γεν. Διοικήσεις τὰ Φυσικὰ Διαμερίσματα τῆς χώρας (ὡς Πελοπόννησος, Στερεὰ Ἑλλάς καὶ Εὐβοία κλπ.).

3. "Οροι τῆς Κοινωνικῆς συμβιώσεως : α) Δημιουργία σχέσεων (ἠθικῶν καὶ ὕλικῶν) μεταξύ τῶν μελῶν τῆς Κοινωνίας, β) δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις τοῦ ἀτόμου ὡς συνέπειαι τῶν ἄνω σχέσεων, (ὕγιες σωματικῆ καὶ πνευματικῆ ἀνάπτυξις τοῦ ἀτόμου, φιλοπονία καὶ ἐργατικότης, ἀλληλοσεβασμὸς καὶ ἀλληλεγγύη, συνεργασία πρὸς προαγωγὴν τῶν ἀτομικῶν καὶ κοινωνικῶν συμφερόντων, βελτίωσις τῶν ὄρων τῆς ζωῆς, γενικῶς ἀνάπτυξις καὶ προαγωγὴ τοῦ πολιτισμοῦ), γ) ρυθμίσεις τῶν κοινωνικῶν σχέσεων διὰ κανόνων ἢ θεσμῶν. (Συγκρότησις Πολιτείας).

4. Τὸ Πολίτευμα καὶ αἱ θεμελιώδεις ἀρχαί, ἐφ' ὧν τοῦτο στηρίζεται. Καταστατικὸς χάρτης τῆς Πολιτείας.

5. Τύποι Πολιτευμάτων. Τὸ σημερινὸν πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Ἀνώτατος Ἄρχων τῆς Πολιτείας.

6) Τὸ Σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος.— Δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις τοῦ ἀτόμου ἀπορρέουσι ἐξ αὐτοῦ: (Δικαίωμα ἰδιοκτησίας) (Κτηματολόγιον—Ἵποθηκοφυλακεῖον)... Δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν καὶ ἐκλέγεσθαι (ἰερότης τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου). Δικαίωμα τοῦ συνέχεσθαι. (Ἐλευθερία τῆς σκέψεως, ἔλευθεροτυπία κλπ.). Συνοπτικὴ ἐξέτασις τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως καὶ ἐξασφαλίσεως τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ ἀτόμου.

7) Ἐξουσίαι. ἀπορρέουσι ἐκ τοῦ Συντάγματος τῆς Ἑλλάδος : α') Νομοθετικὴ (Βουλὴ, Γερουσία), β') Ἐκτελεστικὴ (Ἵπουργεῖα), γ') ἡ Δικαιοσύνη.

8) Ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ σημασία αὐτῆς ὡς ρυθμιστοῦ τῶν κοινωνικῶν σχέσεων.— Ἡ ἐν Ἑλλάδι ἐπικρατοῦσα θρησκεία καὶ οἱ ἐκπρόσωποι αὐτῆς (κληρικοί). Ἡ ἐλευθερία τῆς συνειδήσεως καὶ ὁ προσηλυτισμὸς.

9) Νομοθετικὴ Ἐξουσία—Βουλὴ, Γερουσία. Συγκρότησις ἐκάστης τούτων δι' αἰρετῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Λαοῦ. Ἀντίστοιχον ἐκλογικὸν σύστημα. Τρόπος ἐκλογῆς τοῦ Ἀνωτάτου Ἀρχοντος τῆς Πολιτείας.

10) Καθήκοντα καὶ δικαιώματα τῶν μελῶν τῶν Νομοθετικῶν Σωμάτων.— Πρότασις καὶ ψήφισις νόμων, ρυθμιζόντων τὰς κοινωνικὰς σχέσεις. συμβάσεων, συνθηκῶν κλπ. Βουλευτικὴ καὶ Γερουσιαστικὴ ἀσυλία κλπ.

11) Καθήκοντα καὶ δικαιώματα τοῦ Ἀνωτάτου Ἀρχοντος : Ἐκπρόσωπος τῆς Πολιτείας. Κυρώσει Νόμων, ἐκτελεστικῶν Διαταγμάτων, Συμβάσεων. Συνθηκῶν κλπ. Διάλυσις τῶν Νομοθετικῶν Σωμάτων ὑπὸ ὄρους κλπ.

12) Ἐκτελεστικὴ Ἐξουσία.— Τὰ διάφορα Ἵπουργεῖα (ἢ ἐν συνόλῳ ἢ Κυβέρνησις). Σκοπὸς ἡ ἐφαρμογὴ τῶν Νόμων βάσει τῶν σχετικῶν ἐκτελεστικῶν Διαταγμάτων, ἀποφάσεων

κλπ. Ἀπαρίθμησης τῶν Ὑπουργείων καὶ ἀνάπτυξις σύντομος τοῦ εἰδικοῦ σκοποῦ ἐκάστου τούτων.

13) Ὅργανα τῶν Ἐξουσιῶν:— Οἱ ὑπάλληλοι (δημόσιοι καὶ δημοτικοὶ ἢ κοινοτικοί). Μόνιμοι, ἔκτακτοι καὶ προσωρινοί. Διάκρισις τούτων ἀναλόγως τοῦ ἐπιδιωκόμενου σκοποῦ: (διοικητικοί, οἰκονομικοί, ἐκπαιδευτικοί, δικαστικοί κλπ.). Δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις τούτων: (ἀντιμισθία, ἐξυπηρέτησις εὐσυνείδητος καὶ νόμιμος τῶν συμφερόντων τῶν πολιτῶν. Ἐπικοινωνία τοῦ πολίτου πρὸς τὰς Δημόσιαις Ἀρχάς (ἀναφορά ἢ αἴτησις, ἀπάντησις ὑποχρεωτική).

14) Τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας:— Σκοπὸς καὶ τρόπος συγκροτήσεως αὐτοῦ.

15) Διοικητικὰ συστήματα:— Συγκεντρωτικόν, ἀποκεντρωτικόν. Αὐτοδιοικήσις.

16) Κοινότητες καὶ Δήμοι:— Αὐτοδιοικήσις τούτων. Προορισμὸς αὐτῶν. Διοίκησις τούτων δι' αἰρετῶν Ἀρχῶν (κοινοτικῶν καὶ δημοτικῶν). Ἀντίστοιχον ἐκλογικόν σύστημα. Ὑποχρεώσεις καὶ δικαιώματα τῶν κοινοτικῶν Ἀρχόντων. Τὰ αὐτὰ τῶν δημοτῶν ἐν σχέσει πρὸς τὰς Ἀρχάς ταύτας. Ἰδιαιτέρα ἐξέτασις τῆς Κοινότητος ἢ Δήμου, ὅπου ἐδρεύει ἡ Ἐμπορικὴ Σχολή.

17) Νομαρχιακὰ Συμβούλια καὶ αὐτοδιοικουμένοι Ὀργανισμοί:— Προορισμὸς ἐκάστου τούτων. Τρόπος συγκροτήσεως ἐκάστου τούτων (ἀνάπτυξις τοῦ ἀντιστοίχου ἐκλογικοῦ συστήματος). Εὐθῆναι καὶ δικαιώματα τῶν διοικούντων αὐτοῦ. Ὑποχρεώσεις καὶ δικαιώματα τῶν πολιτῶν ἀπέναντι τῶν Ὀργανισμῶν τούτων. Ἀπαρίθμησης τῶν κυριωτέρων αὐτοδιοικουμένων Ὀργανισμῶν τῆς Ἑλλάδος μετ' ἐνδείξεως τοῦ οἰκείου σκοποῦ καὶ τοῦ τρόπου ἐκπληρώσεως αὐτοῦ. Ἰδιαιτέρα ἐξέτασις τῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς ὑφισταμένων τοιούτων.

18) Αἱ λοιπαὶ διοικητικαὶ Ἀρχαί:— Νομάρχης, Ἀστυνομία, Οἰκονομικαὶ Ὑπηρεσίαι, Ὑγειονομικαὶ Ὑπηρεσίαι (σύστημα στεγασέως, ἰδρύματα νοσηλείας, περιθαλψίς πτωχῶν κλπ.). Προορισμὸς ἐκάστης τῶν Ὑπηρεσιῶν τούτων καὶ ὀργάνωσις αὐτῶν. Ὑποχρεώσεις καὶ δικαιώματα τοῦ πολίτου ἀπέναντι ἐκάστης τούτων. Λεπτομερεστέρᾳ ἐξέτασις τῶν ὡς ἄνω Ἀρχῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ ὅπου ἐδρεύει ἡ Ἐμπορικὴ Σχολή.

19) Ἡ Ἐκπαίδευσις ἐν Ἑλλάδι.— Σκοπὸς ταύτης. Ἴσχυον ἐκπαιδευτικόν σύστημα. Διαβάθμισις τῶν σχολείων. Διάκρισις τούτων ἀπὸ τοῦ ἐπιδιωκόμενου εἰδικοῦ σκοποῦ. Ἰ-

δικαιτέρα εξέτασις τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως. Ὑποχρεωτικὴ φοίτησις εἰς ὠρισμένα σχολεῖα τὰ Δημοτικὰ καὶ τὰ κατώτερα ἐπαγγελματικά). Λεπτομερεστέρα εξέτασις τῶν σχολείων τῆς περιφερείας τῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς.

20) Ὁ Στρατός (τῆς ξηρᾶς, τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ ἀέρος): Προορισμὸς αὐτοῦ. Στρατολογικαὶ ὑποχρεώσεις τῶν πολιτῶν. Τὰ ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς ἐδρεύοντα σώματα ἢ τμήματα στρατοῦ.

21) Οἰκονομικαὶ Ὑπηρεσίαι. Σκοπὸς τούτων. Βεβαίως καὶ εἰσπραξίς τῶν δημοσίων ἐσόδων καὶ διάθεσις αὐτῶν. Φορολογικὸν σύστημα τῆς Ἑλλάδος (Φόροι. Σκοπὸς καὶ εἶδη τούτων. Τρόπος βεβαίωσης καὶ εἰσπράξεως ἐκάστου τούτων. Εἰδικωτέρα εξέτασις τοῦ φόρου ἐπιτηδεύματος καὶ τοῦ τῆς Καθαρᾶς Προσόδου. Ἀντίστοιχοι φορολογικαὶ δηλώσεις. Ἀρχαὶ βεβαίωσης καὶ εἰσπράξεως τούτων. Φορολογικαὶ ἐνστάσεις καὶ ἐφέσεις. Φορολογικὰ Δικαστήρια. Δασμοὶ καὶ Ἰδρύματα βεβαίωσης καὶ εἰσπράξεως αὐτῶν, Φορολογικαὶ ὑποχρεώσεις τῶν πολιτῶν. Σημασία τῆς προθύμου ἐκπληρώσεως αὐτῶν. Συνέπειαι παραβάσεως φορολογικῶν διατάξεων). Εξέτασις τῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς ὑφισταμένων οἰκονομικῶν ὑπηρεσιῶν.

22) Προϋπολογισμὸς καὶ ἀπολογισμὸς τοῦ Κράτους (καὶ παντὸς αὐτοδιοικουμένου ὀργανισμοῦ): Χρήσις. Ἔσοδα καὶ Ἐξόδα τῆς χρήσεως. Προϋπολογισμὸς τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τῆς χρήσεως. Διάταξις τοῦ προϋπολογισμοῦ. Κατάταξις τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων αὐτοῦ εἰς Κεφάλαια καὶ ἄρθρα. Ἐγκρισίς προϋπολογισμοῦ. Ἐκτέλεσις αὐτοῦ (πραγματοποιήσις τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων, πιστώσεις, ἐντάλματα πληρωμῆς, γραμμάτια εἰσπράξεως—Ὑπηρεσίαι ἐντεταλμένοι πρὸς τοῦτο). Ἀπολογισμὸς τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων παρελθούσης χρήσεως. Διάταξις καὶ κατάρτισις αὐτοῦ. Ἐλεγχος καὶ ἐπικύρωσις αὐτοῦ.

23) Ἡ Δικαιοσύνη ἐν Ἑλλάδι: Θεμελιώδης σκοπὸς αὐτῆς (λύσις τῶν μεταξὺ τῶν πολιτῶν διαφορῶν καὶ ἐξασφάλισις τῆς κοινωνικῆς τάξεως).

Ὅργανα αὐτῆς (τὰ Δικαστήρια). Κατηγορίαι ὑφισταμένων δικαστηρίων. Διαβάθμισις τῶν δικαστηρίων ἐκάστης κατηγορίας. Ἀρμοδιότης τῶν διαφόρων κατηγοριῶν δικαστηρίων. Συγκρότησις τοῦ Προσωπικοῦ ἐκάστου Δικαστηρίου. Προσφυγὴ τοῦ πολίτου εἰς τὰ Δικαστήρια, σχετικαὶ διατυπώσεις (ἀγωγή καὶ μῆνυσις. Δικαστικὴ ἀπόφασις. Ἐκτέλεσις δικαστικῆς ἀποφάσεως. Συμβολαιογραφεία (πάντα ταῦτα

συντόμως). Ἐξέτασις τῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς ὑφισταμένων δικαστικῶν ἀρχῶν.

24) Ἡ Χωροφυλακία.— Προορισμὸς καὶ συγκρότησις αὐτῆς. Σώματα αὐτῆς ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς. Ἀγροφυλακία. Σκοπὸς καὶ συγκρότησις αὐτῆς.

25. Παραγωγή τοῦ πλούτου.— Ἐννοία τοῦ πλούτου. Συντελεσται τῆς παραγωγῆς αὐτοῦ. Οἱ κυριώτεροι πλουτοπαραγωγικοὶ πόροι τῆς χώρας καὶ εἰδικώτερον τῆς περιφερείας τῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς. Ὀργανισμοὶ συμβάλλοντες εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παραγωγῆς τοῦ πλούτου συντομώτατα (Ἡ πολιτεία καθόλου καὶ διάφοροι εἰδικοί ὀργανισμοί, ἐμπόριον, βιομηχανία, τράπεζαι, ἐν αἷς ἡ Ἀγροτική, Ἐπιμελητήρια κλ.).

26) Κυκλοφορία τοῦ πλούτου.— Ἐννοία ταύτης καὶ μέσα διευκολύνοντα αὐτήν, ἰδίᾳ δὲ τὰ μέσα συγκοινωνίας. Σημασία τούτων. Ὑποχρέωσις τῶν πολιτῶν νὰ συμβάλλωσιν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς συγκοινωνίας καὶ διὰ προσωπικῆς ἐργασίας. Ἐμπορικαὶ ἀγοραί, πανηγύρεις, Ἐκθέσεις. Τὰ μέσα συγκοινωνίας ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς.

27). Κατανάλωσις τοῦ πλούτου. Συνετὴ διαχείρισις καὶ χρησιμοποίησις τοῦ πλούτου. Ἡ ἀποταμίευσις καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς ἀγαθά. Ἐπωφελῆς προσωρινὴ ἀπασχόλησις τοῦ διαθέσιμου μετρητοῦ χρήματος (Κατάθεσις εἰς Τραπεζὰς καὶ Ταχυδρομικὰ Ταμιευτήρια). Διατυπώσεις καταθέσεως καὶ ἀναλήψεως ποσῶν. Παρεχόμενοι τόκοι. Ἐξέτασις τῶν ὑπαρχόντων τοιούτων ἰδρυμάτων ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς.

28. Τὰ διάφορα ἐπαγγέλματα : Ἡ ἐλευθερία τοῦ ἐργάζεσθαι, τοῦ συναλλάττεσθαι καὶ τοῦ συνεταιρίζεσθαι. Σημασία τῶν δικαιομάτων τούτων καὶ συνέπειαι ἐκ τῆς ἀσκήσεως αὐτῶν. Ἐπαγγελματῖαι, ἀτομικῶς ἀσκοῦντες τὸ ἴδιον ἐπάγγελμα. Ἐταιρεῖαι, Συνεταιρισμοὶ καὶ Σωματεῖα. Ἀντίστοιχοι σκοποί. Διατάξεις διέπουσαι τὰ τῆς συστάσεως καὶ διοικήσεως αὐτῶν. Ἐθῦναι καὶ δικαιώματα τῶν διοικούντων καὶ ὅμοια τῶν μελῶν τῶν Ἐνώσεων τούτων. Τὸ δικαίωμα τῆς ἀπεργίας. Σκοπὸς τῆς ἀσκήσεως αὐτοῦ. Ὅρια ἐντὸς τῶν ὁποίων πρέπει νὰ ἀσκήται ἡ ἀπεργία πρὸς ἀποσόβησιν ζημιῶν ἀτομικῶν ἢ κοινωνικῶν. Προστασία τῶν ἐπαγγελματιῶν, ἰδίᾳ δὲ τοῦ προνομίου εὔρεσιτεχνίας καὶ τοῦ σήματος. Ἐπαγγελματικὰ Ἐπιμελητήρια.

29. Ἀσφαλιστικὸν σύστημα : Ἐννοία καὶ σημασία τῆς συμβάσεως τῆς ἀσφαλείας. Τὰ κυριώτατα εἶδη ἀσφαλειῶν (ζωῆς, πυρός, θαλάσσια, γεωργικαί, κατὰ ἀτυχημάτων καὶ ἀσθε-

νείας κλ.). Κοινωνικά ασφάλισαι. Διατυπώσεις κατά τήν σύναψιν ασφαλείας. Υποχρεώσεις και δικαιώματα τοῦ ασφαλιζομένου. Πάντα ταῦτα συντόμως και διὰ παραδειγμάτων σαφηνιζόμενα.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΛΗΓΙΑΙ

1. Ὁ διδάσκων ὀφείλει νὰ προσφέρῃ ἐν ἄκρῃ συντομίᾳ τὰ κυριώτερα σημεῖα τῆς, ὡς ἄνω, αναγραφομένης ὕλης σαφηνίζων αὐτὰ διὰ καταλλήλων παραδειγμάτων και συγκεκριλαίων τήν οὕτως ἐλάχιστον ἀναπτυσσομένην ὕλην εἰς συστηματικὴν και συνοπτικὴν περίληψιν, αναγραφομένην ὑπὸ τῶν μαθητῶν εἰς ἀντίστοιχα τετράδια και τοῦτο μέχρι τῆς δημοσιεύσεως ἀντιστοίχου διδακτικοῦ βιβλίου.

2. Ὁ διδάσκων ἀποβλέπων εἰς τὸν κύριον σκοπὸν τοῦ προκειμένου μαθήματος πρέπει ἐπιεικῶς νὰ τονίσῃ τὴν σκοπιμότητα και σπουδαιότητα τῆς πιστῆς ἐφαρμογῆς τῶν διατάξεων, αἵτινες διέπουν τὸ ὑφιστάμενον κοινωνικὸν καθεστῶς, καθιστῶν καταληπτὰ τὰ ἀγαθὰ τῆς εὐνομίας και τὰ δεινὰ τῆς ἀναρχίας.

3. Τέλος ὁ διδάσκων καταλλήλως θὰ ἐπικτείνῃ τὸ πνεῦμα τῆς ἀλληλεγγύης και ἁρμονικῆς συμβιώσεως και ἐπὶ τὴν ἀνθρωπότητα ὁλόκληρον (διεθνῆς ἀλληλεξάρτησις και ἀλληλεγγύη). Ἡ παγκόσμιος εἰρήνη. Σημασία ταύτης διὰ τὴν προαγωγὴν τοῦ παγκοσμίου πολιτισμοῦ.

3. ΓΕΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Α'. Σκοπός.

Σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τῆς Γενικῆς Ἱστορίας εἶναι ἡ ἐν γενικαῖς γραμμαῖς μελέτη τῆς ἐξελίξεως, ἀπὸ τῶν προϊστορικῶν χρόνων μέχρι σήμερον, τῆς πολιτικῆς και κοινωνικῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου και τοῦ πολιτισμοῦ αὐτοῦ, ὕλικου και πνευματικοῦ, ἰδίως δὲ τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς.

Β'. Διδακτέα ὕλη.

ΤΑΕΙΣ ΠΡΩΤΗ

(2 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

1. Ἱστορία και προϊστορία.

Οἱ προϊστορικαὶ χρόνοι και ἡ διαίρεσις αὐτῶν εἰς ἐποχάς ἢ λιθινὴ ἐποχὴ και ἡ τῆς κατεργασίας τῶν μετάλλων. Ἡ θρησκεία, ἡ τέχνη, αἱ μεταναστεύσεις τοῦ προϊστορικοῦ ἀνθρώπου.

2. Αἱ ἀρχαὶ τῆς ἱστορίας ἢ διαίρεσις τῆς ἱστορίας εἰς ἐπο-

χάς. Οί ανατολικοί λαοί. Αιγύπτιοι Μεσοποτάμιοι, Έβραίοι, Φοίνικες, Μήδοι και Πέρσαι. Αί χώραι αὐτῶν, ἡ πολιτική ιστορία καὶ ὁ πολιτισμὸς αὐτῶν.

3. Έλλάς: ἡ χώρα καὶ τὸ κλίμα αὐτῆς. Πολιτισμὸς τοῦ Αἰγαίου Πελάγους. Ἡ Κρήτη—τὸ κράτος, ὁ λαός, ἡ τέχνη, ἡ βιομηχανία, τὸ ἐμπόριον. Ὁ Μηκωναϊκὸς πολιτισμὸς, ἡ κάθοδος τῶν Δωριέων, τὰ Ὀμηρικὰ ἔπη.

Ἡ θρησκεία τῶν Ἑλλήνων. Θεοί, ἥρωες, ἡ λατρεία τῶν προγόνων. Αἱ ἀποικίαι τῶν Ἑλλήνων. Τὰ αἷτια τῆς ἰερούσεως τῶν ἀποικιῶν καὶ ὁ χαρακτήρ τούτων. Αἱ ἀποικίαι τῆς Μ. Ἀσίας, τῆς Χαλκιδικῆς, τῆς Θράκης, τοῦ Πόντου, τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς δυτικῆς λεκάνης τῆς Μεσογείου θαλάσσης. Ἡ Μεγάλη Ἑλλάς, ἡ Σικελία. Ἡ ἐνόττης τῶν Ἑλλήνων: ἡ λατρεία, τὰ μαντεῖα, οἱ ἀγῶνες, αἱ ἐορταὶ τῆς Δήλου, αἱ ἀμφικτυονίαι, ἡ γλῶσσα, τὰ ἔθνη καὶ ἔθιμα. Ἡ Σπάρτη—οἱ Δωριεῖς, ὁ Λυκοῦργος, ἡ ἀγωγὴ τῶν Σπαρτιατῶν, ἡ διοικήσεις, αἱ κατακτήσεις. Ἀθῆναι. Ἡ βασιλεία, ὁ Δράκων, ὁ Σόλων, ἡ σημασία τῶν νόμων τοῦ Σόλωνος διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας.

Ὁ Πεισίστρατος ἡ ἀνάπτυξις τῶν Ἀθηνῶν ἐπ' αὐτοῦ ὡς κέντρον ἐμπορίου καὶ πολιτισμοῦ. Ὁ Κλεισθένης καὶ αἱ μεταρρυθμίσεις του. Ἡ Δημοκρατία ἐν Ἀθῆναις.

Οἱ Περσικοὶ πόλεμοι, ἡ σημασία των διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸν κόσμον ὁλόκληρον.

Τὸ Κράτος τῶν Ἀθηνῶν ἡ συμμαχία τῆς Δήλου καὶ ὁ σκοπὸς ταύτης. Ὁ Κίμων. Ὁ Περικλῆς. Ἡ τριακονταετής εἰρήνη.

Αἱ Ἀθῆναι κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Περικλέους. Αἱ κοινωνικαὶ τάξεις, ἡ διοικήσεις, ἡ οἰκογένεια, ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Πειραιῶς. Ὁ πολιτισμὸς. Ἡ τέχνη, τὰ γράμματα, αἱ ἐορταὶ, ἡ δραματικὴ τέχνη, ἡ ἱστορία, ἡ φιλοσοφία, ἡ ρητορικὴ.

Ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος: Πρώτη, Δευτέρα καὶ Τρίτη Περίοδος αὐτοῦ. Οἱ τριάκοντα τύραννοι. Ὁ Σωκράτης.

Ἡ ἡγεμονία τῆς Σπάρτης—Κύρου ἀνάβασις, ἡ ἐκστρατεία τοῦ Ἀγησιλάου.

Αἱ Θῆβαι καὶ ἡ ἡγεμονία αὐτῶν.

Ἡ Μακεδονία. Ἡ Μακεδονία ἐπὶ Φιλίππου, ἡ ἐν Χαιρωνεῖα μάχη.

Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος: αἱ ἐκστρατεῖαι του, ὁ ἐκπολιτιστικὸς χαρακτήρ τοῦ ἔργου τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἡ ὀργάνωσις τοῦ Μακεδονικοῦ Κράτους.

Ἡ Ἑλληνιστικὴ ἐποχὴ. Ἡ διαίρεσις τοῦ Κράτους. Ἡ Αἴγυπτος ἐπὶ τῶν Πτολεμαίων. Ἡ διάδοσις τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Ἡ Ἀλεξάνδρεια κέντρον τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Ἑλληνιστικῆς ἐποχῆς (γράμματα, τέχναι). Τὸ τέλος τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ἑλλάς καὶ Ρώμη. Ἡ ὑποταγὴ τῆς Ἑλλάδος εἰς τοὺς Ρωμαίους.

ΤΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

(2 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

Ρώμη καὶ Μεσαίων.

1. Ρώμη. Ἡ Ἰταλία, οἱ Ἕλληνες ἐν Ἰταλίᾳ, οἱ Ἑτροῦσκι, οἱ Λατῖνοι. Ἡ βασιλεία, ἡ δημοκρατία ἐν Ρώμῃ. Αἱ κατὰ τῆς Ρώμης. Ὁ δημόσιος καὶ ἰδιωτικὸς βίος τῶν Ρωμαίων, ἡ ἐπίδρασις τοῦ Ἑλληνιστικοῦ πολιτισμοῦ ἐπ' αὐτῶν. Αὐτοκρατορία ἐν Ρώμῃ. Ὁ πολιτισμὸς τῆς ἐποχῆς τῆς αὐτοκρατορίας. Ἡ ἐμφάνισις τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ ἡ διάδοσίς του. Κωνσταντῖνος ὁ μέγας. Ἡ πτώσις τῆς Δυτικῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας.

2. Ἑλληνικὴ αὐτοκρατορία. Αἱ χῶραι αὐτῆς καὶ ἡ διοίκησις. Ὁ Ἰουστινιανός, ἡ ἐξωτερικὴ καὶ ἐσωτερικὴ πολιτικὴ αὐτοῦ. Οἱ Σλαῦοι καὶ ἡ ἐξάπλωσις αὐτῶν. Οἱ ἀγῶνες τοῦ Βυζαντίου κατὰ τῶν Περσῶν καὶ Ἀράβων. Ὁ πολιτισμὸς τῶν Ἀράβων. Οἱ Ἰσαυροὶ καὶ ἡ θρησκευτικὴ μεταρρύθμισις. Ὁ ἐκχριστιανισμὸς τῶν Σλαύων καὶ ἡ ἐπίδρασις τοῦ Βυζαντίου ἐπ' αὐτῶν. Τὸ σχίσμα τῶν ἐκκλησιῶν. Ἡ Μακεδονικὴ δυναστεία. Ἡ ἐμφάνισις τῶν Σελτζούκων Τούρκων. Ἡ δυναστεία τῶν Κομνηνῶν.

Ὁ πολιτισμὸς τοῦ Βυζαντίου ἀπὸ τοῦ 7ου μέχρι τοῦ 11ου αἰῶνος. Ἡ νομοθεσία, ὁ στρατός, ὁ στόλος, ἡ διπλωματία, οἱ ἱεροκλήρυκες, τὸ ἐμπόριον, τὰ γράμματα, ἡ λογοτεχνία, ἡ τέχνη.

3. Ἡ Μεσαιωνικὴ Δυτικὴ Εὐρώπη : Ἡ Ρώμη, ἡ ἐπίδρασις τῆς ἐπὶ τῶν λαῶν τῆς Δυτ. Εὐρώπης.

Ἡ μετανάστευσις καὶ αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν βαρβάρων. Ὁ σχηματισμὸς τῶν νέων κρατῶν. Τὸ βασιλεῖον τῶν Φράγκων. Κάρολος ὁ μέγας. Ὁ πολιτισμὸς ἐπ' αὐτοῦ. Νέαι ἐπιδρομαὶ βαρβάρων. Ὁ φεουδαλισμὸς. Ἡ κοινωνία κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ φεουδαλισμοῦ. Οἱ γεωργοί, οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων, ἡ κατάπτωσις τοῦ ἐμπορίου. Ἡ Ἀγγλία κατὰ τὸν Μεσαίωνα. Σύστασις τακτικοῦ δικαστηρίου. Ὁ χάρτης τῶν ἐλευθεριῶν. Ἡ Βουλὴ. Οἱ Γερμανοὶ κατὰ τὸν Μεσαίωνα. Ὁθων ὁ μέγας.

4. Ἡ ἐκκλησία κατὰ τὸν Μεσαίωνα ἐν τῇ Δυτικῇ Εὐρώπῃ.

5. Οί Κομνηνοί, αἱ σταυροφορίαι καὶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν διὰ τὴν δυτικὴν Εὐρώπην.

6. Αἱ πόλεις κατὰ τὸν Μεσαίωνα καὶ ἡ ὀργάνωσις των. Ἡ Βενετία, ἡ Γένοα καὶ ἡ Φλωρεντία.

7. Ὁ πολιτισμὸς εἰς τὴν Δυτ. Εὐρώπην καὶ ἡ μόρφωσις, τὰ Πανεπιστήμια, τὸ δίκαιον, αἱ ἐθνικαὶ λογοτεχνίαι, ἡ τέχνη.

8. Τὸ Βυζάντιον ἀπὸ τῶν σταυροφοριῶν μέχρι τῆς πτώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ πολιτισμὸς τοῦ Βυζαντίου ἀπὸ τοῦ 11ου μέχρι τοῦ 15ου αἰῶνος. Ὁ αἰὼν τῶν Κομνηνῶν, ἡ ἀναγέννησις ἐπὶ τῶν Παλαιολόγων.

9. Οἱ Φράγκοι εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ οἱ Σλαῶνι εἰς τὰ Βαλκάνια. Ἡ ἐπίδρασις τοῦ Βυζαντίου ἐπ' αὐτῶν.

ΤΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

(2 ὧραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

Νέα ἐποχὴ :

1. Ἡ πολιτικὴ κατάστασις τῆς Δυτ. Εὐρώπης ἀπὸ τῶν σταυροφοριῶν μέχρι τῶν ἀνακαλύψεων τῶν νέων χωρῶν καὶ ὁ πολιτισμὸς τῆς περιόδου ταύτης. Αἱ ἐφευρέσεις καὶ ἡ ἐπίδρασις των ἰδίως ἐπὶ τοῦ ἐμπορίου. Ἀνακάλυψις νέων χωρῶν καὶ ἡ ἐξιχνίασις τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἀσίας καὶ ἡ σημασία τούτων διὰ τὴν Εὐρώπην, ἰδίως ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως.

2. Ἡ ἀναγέννησις ἐν Ἰταλίᾳ, Γαλλίᾳ, Ἀγγλίᾳ, Γερμανίᾳ.

3. Ἡ πολιτικὴ κατάστασις τῆς Εὐρώπης κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα (Φραγκίσκος ὁ Α' καὶ Κάρολος ὁ Β', Φίλιππος ὁ Β', Ἐλισάβετ). Ἡ θρησκευτικὴ μεταρρύθμισις ἐν τῇ Δύσει. Οἱ θρησκευτικοὶ πόλεμοι. Ἐρρίκος ὁ Δ'. Τὸ διάταγμα τῆς Νάπτης, ἡ ἀνάπτυξις τῆς Γαλλίας ἐπὶ Ἐρρίκου τοῦ Δ', αἱ θεωρεῖαι τοῦ Σουλλύ.

Ἡ Εὐρώπη κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα. Ὁ τριακονταετῆς πόλεμος καὶ ἡ Βετσαλικὴ εἰρήνη. Αἱ Κάτω Χῶραι καὶ ἰδίως ἡ οἰκονομικὴ των ἀνάπτυξις.

4. Ἀπόλυτος μοναρχία ἐν τῇ Δυτικῇ Εὐρώπῃ καὶ τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ αὐτῆς.

Ἡ Ἀγγλία ἐπὶ τῶν Στούαρτ. Ὁ Κρόμβελ. Ἡ δευτέρα ἐπανάστασις ἐν Ἀγγλίᾳ, τὸ Βασίλειον τῆς Μεγάλης Βρετανίας.

Ἡ Γαλλία ἐπὶ τῶν Λουδοβίκων 13ου καὶ 14ου.

5. Ἡ Κεντρικὴ καὶ Ἀνατολικὴ Εὐρώπη κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα. Σουηδία, Ρωσσία.

6. Ὁ πολιτισμὸς κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα (ἐπιστῆμαι, λογοτεχνία, τέχνη).

7. Ἡ Εὐρώπη κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα. Τὸ παλαιὸν καθεστῶς, αἱ νέαι ἰδέαι, οἱ φυσικοκράται, ἡ πεφωτισμένη δεσποτεία.

Λουδοβίκος ὁ 15ος ἐν Γαλλίᾳ. Πέτρος ὁ Μέγας καὶ αἱ μεταρρυθμίσεις του. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς Πρωσίας.

Ἡ Αὐστρία καὶ αἱ μεταρρυθμίσεις τῆς Μαρίας Θηρεσίας καὶ τοῦ Ἰωσήφ τοῦ Β'. Ἡ Ἀγγλία κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα, ἡ συμπλήρωσις τοῦ συντάγματος, ὁ σχηματισμὸς τῆς Κοινοβουλευτικῆς Κυβερνήσεως, ἡ οἰκονομικὴ, ἰδίως βιομηχανικὴ, ἀνάπτυξις.

8. Αἱ Ἠνωμένα Πολιτεῖαι τῆς Β. Ἀμερικῆς.

9. Ὁ Πολιτισμὸς κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα (Οἱ ἐγκυκλοπαιδικοί, αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι, ἡ τέχνη).

10. Ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις : Αἱ ἰδέαι τοῦ Τυργκῶ καὶ Νέκκερ, ἡ ἐπανάστασις, ὁ Ναπολέων. Ἡ σύνοδος ἐν Βιέννῃ (1814-1815), ἡ ἱερὰ συμμαχία.

11. Οἱ Ἕλληνες ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Τούρκων : Τὸ Πατριαρχεῖον, τὰ σχολεῖα, οἱ Φαναριῶται, ἡ Διοίκησις, ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις τοῦ ἔθνους (ἐμπόριον, ναυτιλία, βιομηχανία).

Κλέφται καὶ ἀρματωλοί. Τὰ δημοτικὰ τραγούδια. Ὁ Ρήγας Φερραῖος. Ἡ Φιλικὴ Ἐταιρεία.

12. Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1821 (τὰ σπουδαιότερα συμβάντα αὐτῆς). Ὁ Καποδίστριας, ὁ Ὅθων. Τὸ Σύνταγμα τοῦ 1843. Ἡ ἔξωσις τοῦ Ὅθωνος. Γεώργιος ὁ Α' Ἡ ἔνωσις τῆς Ἑπτανήσου.

13. Ἡ πολιτικὴ κατάστασις τῆς Εὐρώπης κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα : Ἡ Γαλλία, ἡ Ἀγγλία, ἡ Γερμανία, ἡ Ἰταλία, ἡ Ρωσία κατὰ τὸ πρῶτον ἡμῖς τοῦ 19ου αἰῶνος. Ἡ πάλη μεταξὺ τῶν ἀντιδραστικῶν εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως καὶ τῶν φιλελευθέρων. Ἡ οἰκονομικὴ ἐπανάστασις.

Τὸ Ἀνατολικὸν Ἔθνος. Ὁ διαμελισμὸς τῆς Τουρκίας. Οἱ Σέρβοι, ἡ Αἴγυπτος, οἱ Ρουμῶνοι, ὁ Ρωσσοτουρκικὸς πόλεμος τοῦ 1877—78.

Ἡ Βουλγαρία. Ἡ ἔνωσις τῆς Θεσσαλίας καὶ Ἡπείρου μετὰ τῆς Ἑλλάδος (1882).

Ἡ Ἑλλάς ἐπὶ τοῦ Γεωργίου τοῦ Α' (1863—1912).

Ὁ Ἑλληνοτουρκικὸς πόλεμος τοῦ 1897 καὶ ἡ αὐτονομία τῆς Κρήτης.

Οἱ Βαλκανικοὶ πόλεμοι τοῦ 1912—13. Αἱ συνθήκαι τοῦ Λονδίνου καὶ τοῦ Βουκουρεστίου.

Ὁ πολιτισμὸς τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα (λογο-

τεχνία, ἐπιστήμη, ἐμπόριον, βιομηχανία, γεωργία, ἐμπορικὴ ναυτιλία).

Ἡ Γαλλία ἐπὶ Ναπολέοντος τοῦ Γ'. Ἡ ἐνότῃς τῆς Ἰταλίας καὶ ἡ τῆς Γερμανίας. Πρωσσο-Αὐστριακὸς καὶ Γαλλο-γερμανικὸς πόλεμος, ἡ Γερμανικὴ αὐτοκρατορία.

Ἡ Ἀγγλία τὸ δεῦτερον ἡμισυ τοῦ 19ου αἰῶνος. Τὰ ἐργατικά ζητήματα.

Αἱ μεταρρυθμίσεις Ἀλεξάνδρου τοῦ Β' ἐν Ρωσίᾳ.

Ὁ Πανευρωπαϊκὸς πόλεμος τοῦ 1914—18 καὶ ἡ πολιτικὴ κατάστασις τῆς Εὐρώπῃς μετ' αὐτόν.

14. Ὁ πολιτισμὸς κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα: (λογοτεχνία, ἐπιστήμαι, τέχνη, ἡ ἐκπαίδευσις, ὁ σοσιαλισμὸς, ἡ διάδοσις τῶν δημοκρατικῶν ἀρχῶν).

Ὁ ὕλικὸς πολιτισμὸς: Ἡ συγκοινωνία, τὸ ἐμπόριον, ἡ βιομηχανία.

15. Οἱ Εὐρωπαϊκοὶ λαοὶ εἰς τὰς ἐκτὸς τῆς Εὐρώπῃς Ἠπειρούς: Αἱ ἀποικίαι, ἡ ἄνω Ἀνατολή, αἱ Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι τῆς Β. Ἀμερικῆς (τὸ σύνταγμα τοῦ 1878, τὸ ζήτημα τῶν Μαύρων, ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις τῶν Ἠν. Πολιτειῶν). Ἡ Νότιος Ἀμερική. Ἡ Αὐστραλία. Ὁ ἐξευρωπαϊσμὸς τῆς Ἰαπωνίας.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

Ἐν ἐκάστῳ κεφαλαίῳ τῆς παγκοσμίου ἱστορίας ὁ διδάσκων ὀφείλει νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν εἰς τὴν Ἱστορίαν τοῦ πολιτισμοῦ, τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας καὶ τὰ σημεῖα ταῦτα κυρίως νὰ ἐξάιρῃ προκειμένου νὰ μορφώσῃ ἀνθρώπους τοῦ ἐμπορίου.

Ἡ διδασκαλία τοῦ μαθήματος τῆς Ἱστορίας δεόν νὰ γίνεται κατὰ τρόπον κινουῦντα τὸ διαφέρον τῶν μαθητῶν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς χρονολογίας, οἱ μαθηταὶ ὀφείλουσι νὰ ἀπομνημονεύωσι τὸ πολὺ ἐκείνας. ὅσαι ἔχουσι ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς καθόλου ἀνθρωπότητος, π. χ. τὴν τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων, τὴν τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς, τὴν τῆς μεγάλης Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως κλπ., τῶν δὲ λοιπῶν γεγονότων κατὰ αἰῶνας.

4. ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ

Α'. Σκοπός.

Σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τῶν μαθηματικῶν εἶναι ἡ παροχὴ ἐπαρκῶν μαθηματικῶν γνώσεων, τὸ μὲν πρὸς κατανόησιν τῶν ἐν τῷ πρακτικῷ βίῳ καὶ εἰδικώτερον ἐν τῇ σφαίρᾳ τῶν οἰκονομικῶν ἐπιχειρήσεων ἐμφανιζομένων μαθηματικῶν ζητη-

μάτων και μετ' εὐχερείας λύσιν τούτων, τὸ δὲ πρὸς ἀπρόσκοπον και καρποφόρον παρακολούθησιν ἐτέρων τοῦ σχολικοῦ προγράμματος μαθημάτων στηριζομένων εἰς ταιαύτας γνώσεις και τέλος ἢ διὰ προσφόρων ἀσκήσεων ἀπόκτησις δεξιότητος εἰς τὸ ἀπταιστως και συντόμως ἐκτελεῖν τὰς παρουσιαζομένους ἀριθμητικούς ὑπολογισμούς.

Β'. Διδακτέα ὕλη.

ΓΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ

Ι. Πρακτικὴ Γεωμετρία.

(Ὅροι διδασκαλίας 1 καθ' ἑβδομάδα ἀπὸ 1ης Φεβρουαρίου μέχρι τέλους τοῦ σχολικοῦ ἔτους).

1. Σῶμα στερεόν, ὄγκος, ἐπιφάνεια, γραμμὴ, σημεῖον.
2. Εἶδη γραμμῶν ιδιότητες αὐτῶν. (Πρόσθεσις, ἀφαίρεσις κλπ.) (σχετικαὶ ἀσκήσεις).
3. Ἐπιφάνεια, εἶδη ἐπιφανειῶν. Ἐπίπεδα σχήματα (εἶδη αὐτῶν).
4. Κύκλος. Θεμελιώδη στοιχεῖα αὐτοῦ, κατασκευὴ κύκλου, ἐφαρμογαὶ σχετικαί.
5. Ἐλλειψις, κατασκευὴ αὐτῆς.
6. Γωνία, σύγκρισις γωνιῶν πρὸς ἀλλήλας (ισότης, ἀνισότης). Τομὴ εὐθειῶν, παράλληλοι εὐθεῖαι, γωνίαι κατὰ κορυφήν, γωνίαι ὀρθαί, εὐθεῖαι κάθετοι και κατακόρυφοι, γωνίαι ὀξεῖαι, ἀμβλείαι, ἐφεξῆς, ἄθροισμα και διαφορὰ γωνιῶν, συμπληρωματικαὶ και παραπληρωματικαὶ γωνίαι. Ἀσκήσεις σχετικαί.
7. Ἐπικέντρα γωνίαι. Σχέσεις μεταξὺ ἐπικέντρων γωνιῶν και τῶν ἀντιστοίχων αὐτῶν τόξων. Μέτρησις γωνιῶν. Σχετικαὶ κατασκευαὶ διὰ τοῦ γνώμονος, διαβήτη και μοιρογνώμονου.
8. Προβλήματα. Νὰ κατασκευασθῆ γωνία ἴση πρὸς τὴν δοθεῖσαν γωνίαν· δοθείσης εὐθείας νὰ εὐρεθῆ τὸ μέσον αὐτῆς και ἢ ἐπ' αὐτῆς κάθετος εἰς αὐτό. Ἐκ σημείου κειμένου ἐκτὸς ἢ ἐπ' εὐθείας νὰ ἀχθῆ κάθετος ἐπ' αὐτήν. Νὰ διχοτομηθῆ τόξον, γωνία. Ἐφαρμογαί.
9. Γωνίαι σχηματιζόμεναι ὑπὸ παραλλήλων εὐθειῶν τεμνομένων ὑπὸ τρίτης. Νὰ ἀχθῆ παράλληλος πρὸς δοθεῖσαν εὐθεῖαν ἐκ σημείου κειμένου ἐκτὸς αὐτῆς, σχετικαὶ κατασκευαί.

ΓΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

(1 ὥρα διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

- Α'. Ἐπανάληψις ταχεῖα τῶν διδασκόντων ἐν τῇ Α' τάξει.
Β'. Μετὰ ταῦτα διδάσκονται τὰ ἐξῆς:

1. Εὐθύγραμμα σχήματα. Τρίγωνα, εἶδη τριγώνων. σχέσις γωνιῶν, σχέσις πλευρῶν τριγώνου, βάσις, ὕψος καὶ διάμεσος. Κατασκευὴ τριγώνου ἐκ τῶν πλευρῶν αὐτοῦ. Προβλήματα. Τετράπλευρα. Εἶδη αὐτῶν, βάσις, ὕψος, σχέσεις διαγωνίων καὶ σχέσεις γωνιῶν. Σχετικαὶ κατασκευαί. Τέμνουσα καὶ ἐφαπτομένη, εὐθύγραμμα σχήματα ἐγγεγραμμένα καὶ περιγεγραμμένα εἰς κύκλον.

2. Μέτρησις γραμμῶν. Μῆκος εὐθείας, περιφερείας, τόξου. Ἀσκήσεις.

3. Μέτρησις ἐπιφανειῶν. Ἐμβαδὸν ὀρθογωνίου, τετραγώνου, παραλληλογράμμου, ῥόμβου, τριγώνου καὶ τραπεζίου. Ἀσκήσεις.

Ἐμβαδὰ πολυγώνων. Τύπος τοῦ Πυθαγορείου θεωρήματος. Σχετικαὶ ἀσκήσεις.

4. Κανονικὰ ἐγγεγραμμένα εὐθύγραμμα σχήματα εἰς κύκλον καὶ μέτρησις καμπυλογράμμων σχημάτων. Ἐμβαδὸν κύκλου, τομῆως, στεφάνης. Ἐμβαδὸν ἑλλείψεως. Σχετικαὶ ἀσκήσεις. Τύπος τοῦ Σίμψωνος. Ἀσκήσεις.

5. Ὅμοια εὐθύγραμμα σχήματα, θεμελιώδεις ιδιότητες αὐτῶν. Κλίμαξ. Ἀπεικόνισις εὐθυγράμμων ἐπιπέδων ἐπιφανειῶν ὑπὸ κλίμακα. Στοιχειωδῶς καὶ συντόμως τὰ περὶ ὀριζοντίων προβολῶν, ὕψομετρικῶν καμπύλων, κατασκευὴ ἀπλῶν σχεδίων. Χάρται. Ἐφαρμογαὶ σχετικαὶ (ἔυρεσις ὕψους δένδρου, πλάτους ποταμοῦ, ἀποστάσεως ἀπροσίτου σημείου. Καταμέτρησις ἐκτάσεως ἐπὶ ἐδάφους).

ΤΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

(1 ὥρα διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

Α'. Ἐπανάληψις διὰ καταλλήλων ἀσκήσεων τῶν διδασκόμενων ἐν τῇ Β' τάξει.

Β'. Μετὰ ταῦτα διδάσκονται τὰ ἑξῆς:

1. Στερεά.

α') Θέσις εὐθείας πρὸς ἐπίπεδον. Εὐθεῖα παράλληλος πρὸς ἐπίπεδον. Εὐθεῖα κάθετος πρὸς ἐπίπεδον. Εὐθεῖα πλαγία πρὸς ἐπίπεδον. Εὐθεῖα κειμένη ἐπὶ ἐπιπέδου. Θέσεις ἐπιπέδων πρὸς ἄλληλα. Ἐπίπεδα τεμνόμενα. Διέδροι γωνία (ὀρθή, ὀξεία καὶ ἀμβλεία). Ἐπίπεδα παράλληλα.

β') Στερεαὶ γωνία.

γ') Πολύεδρα. Κύβος. Παραλληλεπίπεδα (ὀρθογώνια κλπ.). Πρίσματα. Μέτρησις ὄγκου καὶ ἐπιφανείας αὐτῶν. Ἀσκήσεις.

δ') Πυραμίδς. Κόλουμες πυραμίδς. Μέτρησις αὐτῶν.
Ἀσκήσεις.

ε') Κύλινδρος. Μέτρησις αὐτοῦ.

στ') Κῶνας. Κόλουμες κῶνας. Μετρήσεις αὐτῶν. Ἀσκήσεις.

ζ') Χωρητικότης βαρελίου. Μέτρησις αὐτῆς. Ἀσκήσεις.

η') Σφαίρα. Κύκλοι, ζῶναι, ἄξων, πόλοι, ἄτρακτος, σφαιρικός ὄνυξ κλπ. Μέτρησις ἐπιφανείας καὶ ὄγκου σφαίρας.
Ἀσκήσεις.

2. Σχέσεις ὄγκου καὶ βάρους σώματος. Ἐὑρεσις τοῦ βάρους ἐκ τοῦ ὄγκου καὶ τοῦ εἰδικοῦ βάρους καὶ ἀντιστρόφως. Ἀσκήσεις.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

1. Κατ' ἀρχὴν ἡ διδασκαλία τῆς Γεωμετρίας πρέπει νὰ εἶναι ἐποπτικὴ, στηριζομένη ἀφ' ἐνὸς μὲν εἰς τὴν ἐπίδειξιν τῶν ἐκάστοτε ἐξεταζομένων διαφόρων σχημάτων, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν ὑπὸ τῶν μαθητῶν κατασκευὴν τοιούτων σχημάτων ἐκ χάρτου ἢ χαρτονίου καὶ τέλος εἰς ἐκτέλεσιν διαφόρων καταμετρήσεων ἐπὶ τοῦ ἐδάφους.

2. Ἐπίσης ὁ διδάσκων πρέπει νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ τοιαύτη διδασκαλία θὰ εἶναι ὅσον ἕνεστι συντομωτάτη καὶ ἀπλουστάτη καὶ νὰ κατατείνῃ, ὡς εἰς κύριον σκοπόν, εἰς τὴν κατανόησιν τῶν ζητημάτων τῆς μετρήσεως μηκῶν, ἐπιφανειῶν καὶ ὄγκων.

II. Πρακτικὴ Ἀριθμητικὴ.

ΤΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ

(5 ὧραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ σχολικοῦ ἔτους μέχρι τέλους Ἰανουαρίου καὶ 4 ἀπὸ 1 Φεβρουαρίου μέχρι τέλους τοῦ σχολικοῦ ἔτους).

A' Ἐπὶ τῶν ἀκεραίων.

1. Ἐπαναληπτικαὶ ἀσκήσεις ἐπὶ τῆς γραφῆς καὶ ἀπαγγελίας παντὸς ἀκεραίου ἀριθμοῦ.

2. Πρόσθεσις ἀκεραίων, θεμελιώδεις ἰδιότητες αὐτῆς. Ἀσκήσεις εἰς τὴν ἀπὸ μνήμης πρόσθεσιν. Ἀσκήσεις προσθέσεως πολλῶν πολυψηφίων ἀριθμῶν. Ἀσκήσεις προσθέσεως ἀριθμῶν διατεταγμένων ὀριζοντίων ἢ κατακορύφως. Ἀσκήσεις προσθέσεως πολυψηφίων προσθετέων ἀφ' ἐνὸς μὲν διὰ τῆς προσθέσεως πάντων ὁμοῦ λαμβανομένων, ἀφ' ἑτέρου δὲ λαμβανομένων καθ' ὁμάδας. Δοκιμὴ. Προβλήματα προσθέσεως.

3. Ἀφαιρέσις ἀκεραίων. Θεμελιώδεις ἰδιότητες αὐτῆς. Ἀσκήσεις εἰς τὴν ἀπὸ μνήμης ἀφαιρέσιν. Ἀφαιρέσεις διὰ συμπληρώσεως. Ἀφαιρέσεις πολλῶν ἀριθμῶν ἀπὸ ἐνὸς καὶ μόνου μειωτέου. Δοκιμὴ. Προβλήματα ἀφαιρέσεως.

4. Πολλαπλασιασμός ἀκεραίων. Ὅρισμοί. Πυθαγόρειος πίναξ ἀπὸ 1—10. Θεμελιώδεις ιδιότητες τοῦ πολλαπλασιασμοῦ. Ἐφαρμογαὶ τῶν ιδιοτήτων ἐπὶ καταλλήλων ἀσκήσεων. Δοκιμὴ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ. Πολλαπλασιασμός ἀπὸ μνήμης ἀριθμοῦ διψήφιου ἐπὶ μονοψήφιον καὶ ἐπὶ 10, 100 κλπ. Πολλαπλασίον ἀκεραίου. Ἀσκήσεις ὑπολογισμοῦ τριούτων. Γινόμενον πολλῶν παραγόντων. Ἀσκήσεις. Προβλήματα.

5. Διαίρεσις ἀκεραίων. Ὅρισμός, θεμελιώδεις ιδιότητες. Ἐφαρμογαὶ τῶν ιδιοτήτων ἐπὶ καταλλήλων ἀσκήσεων. Δοκιμὴ τῆς διαιρέσεως. Προβλήματα.

6. Περὶ διαιρετότητος. Σχετικὸς ὁρισμός. Χαρακτήρες διαιρετότητος. α) διὰ 2 ἢ 5, β) 4 ἢ 25, γ) 8 ἢ 125. δ) 3 ἢ 9 ἢ 11 ε) 6 ἢ 12 ἢ 15. Ἀσκήσεις.

7. Περὶ μ.κ.δ. καὶ ε.κ.π. Κανόνες πρακτικῆς εὑρέσεως τούτων. Ἀσκήσεις. Περὶ ἀριθμῶν πρώτων πρὸς ἀλλήλους. Προβλήματα.

Β'. Ἐπὶ τῶν κλασματικῶν.

8. Κλασματικὰ μονάδες. Κλάσματα. Πίναξ τῶν σχηματιζομένων κλασμάτων ἐκ διαφόρων κλασματικῶν μονάδων. Σύγκρισις τῶν κλασματικῶν μονάδων πρὸς ἀλλήλας. Ἀσκήσεις.

9. Σύγκρισις τῶν κλασμάτων πρὸς ἀλλήλα καὶ πρὸς τὴν ἀκεραίαν μονάδα. Ἀσκήσεις. Τροπὴ ἀκεραίου εἰς ἰσοδύναμον κλάσμα μὲ δεδομένον παρονομαστήν. Ἀσκήσεις. Ἐξαγωγή ἀκεραίων μονάδων δοθέντος κλάσματος. Μικτοὶ ἀριθμοί. Τροπὴ μικτοῦ εἰς ἰσοδύναμον κλάσμα. Ἀσκήσεις. Θεμελιώδεις ιδιότητες τῶν κλασμάτων. Ἀπλοποιήσις κλάσματος. Ἀσκήσεις. Τροπὴ ἑτερονύμων εἰς ὁμώνυμα. Ἀσκήσεις.

10. Πρόσθεσις. Ἀσκήσεις. Προβλήματα. Ἀφαιρέσις. Ἀσκήσεις. Προβλήματα. Πολλαπλασιασμός. Ἀσκήσεις. Προβλήματα (σχετικὰ εἶδη). Διαίρεσις. Ἀσκήσεις. Προβλήματα (σχετικὰ εἶδη).

11. Λύσις προβλημάτων διὰ τῆς ἀναγωγῆς εἰς τὴν μονάδα. Σύνθετα κλάσματα. Τροπὴ τούτων εἰς ἀπλᾶ ἰσοδύναμα. Ἀπλοποιήσις ἀριθμητικῶν παραστάσεων περιεχουσῶν σύνθετα κλάσματα. Ἀσκήσεις.

12. Προβλήματα ἐπὶ ἀκεραίων καὶ κλασματικῶν ἀριθμῶν, πρὸς ἀσκήσιν καὶ ἐπανάληψιν τῶν δεδιδαγμένων μέχρι τοῦδε

Γ'. Ἐπὶ τῶν δεκαδικῶν.

13. Ὅρισμός. Γραφὴ καὶ ἀπαγγελία τῶν δεκαδικῶν ἀριθμῶν. Θεμελιώδεις ιδιότητες τῶν δεκαδικῶν ἀριθμῶν. Ἀσκήσεις. Πρόσθεσις δεκαδικῶν. Ἀσκήσεις. Προβλήματα. Ἀφαιρέσις. Ἀσκήσεις. Προβλήματα. Πολλαπλασιασμός. Ἀ-

σκήσεις. Προβλήματα. Διαίρεσις. Ἀσκήσεις. Προβλήματα.

14. Τροπή κοινῷ κλάματος εἰς δεκαδικὸν ἀριθμὸν. Ἐξαγόμενα ἀκριβῆ καὶ ἐξαγόμενα κατὰ προσέγγισιν ὠρισμένης δεκαδικῆς τάξεως. Ἀσκήσεις

15. Λύσις προβλημάτων καὶ τῶν τεσσάρων πράξεων ἐπὶ οἰωνδήποτε ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε δεδιδαγμένων ἀριθμῶν (ἀκεραίων, κλασματικῶν, δεκαδικῶν).

Δ'. Δεκαδικὸν μετρικὸν σύστημα καὶ συμμιγεῖς ἀριθμοί.

16. Μονάδες μήκους, ἐπιφανείας, ὄγκου ἢ χωρητικότητος καὶ βάρους τοῦ συστήματος τούτου καὶ μονάδες με ὑποδιαίρεσις μὴ δεκαδικαί, αἱ κυριώτεραι διὰ τὸν πρακτικὸν βίον.

Ἀσκήσεις καὶ προβλήματα τροπῆς μονάδων εἰς ἄλλας ταύτας. Μονάδες νομισμάτων. Ἀσκήσεις καὶ προβλήματα τροπῆς τούτων εἰς ἄλλας.

17. Τροπή συμμιγοῦς ἀριθμοῦ εἰς οἰωνδήποτε μονάδα τούτου. Ἀσκήσεις.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

1. Λαμβανόμενου ὑπ' ὄψιν, ὅτι οἱ μαθηταὶ τῆς πρώτης τάξεως κατέχουσι πενιχρὰ ἐφόδια μαθηματικῶν γνώσεων, ἐκ τῶν προγενεστέρων σπουδῶν τῶν, πρέπει ὁ διδάσκων νὰ ἀναπτύσῃ τὰ διάφορα θέματα κατὰ τρόπον ὅσον ἔνστι ἀπλοῦστερον καὶ σαφέστερον.

2. Ἐπίσης πρέπει οὗτος κατὰ τοὺς δύο πρώτους μῆνας τοῦ σχολικοῦ ἔτους νὰ προχωρῆ μᾶλλον βραδέως, οὕτως ὥστε νὰ ἐξασφαλίζηται ἡ καρποφόρος ὑπὸ τῶν μαθητῶν παρακολούθησις τῆς διδασκαλίας του, τὸν ἄντιον δὲ κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας τοῦ σχολικοῦ ἔτους, ὅποτε ἡ πλειονότης τῶν μαθητῶν θὰ εἶναι κάτοχος ἐπαρκῶν μαθηματικῶν γνώσεων, δύναται οὗτος νὰ προχωρῆ ἐν τῷ ἔργῳ του ταχύτερον.

3. Ἐπίσης θεωρεῖται σκόπιμον, ὅπως μετὰ τὴν διδασκαλίαν κεφαλαίου τινὸς τῆς ἀριθμητικῆς διενεργῆται ἐγγραφὸς δοκιμασία τῶν μαθητῶν ἐπὶ τῆς ὕλης αὐτοῦ. Ἐὰν ἐκ τῆς δοκιμασίας ταύτης ἀποδειχθῇ ὅτι ἡ τάξις κατέχει ἤδη ἐπαρκῶς τὴν ὕλην ταύτην, τότε καὶ μόνον ἐπιτρέπεται νὰ μεταβῆ εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἀμέσως ἐπομένου κεφαλαίου.

4. Ἐπίσης ὁ διδάσκων πρέπει νὰ ἐνεργῆ ἐν εὐθέτῳ χρόνῳ ἐπαναληπτικὰς ἀσκήσεις ἐπὶ τῆς ἤδη δεδιδαγμένης ὕλης διὰ τῆς λύσεως καταλλήλων συγκεντρωτικῶν προβλημάτων, ἐκλεγομένων ἐκ τοῦ κύκλου τῶν ἐν τῷ πρακτικῷ βίῳ συνήθως παρουσιαζομένων προβλημάτων καὶ ἀποφευγομένων ἐξεζητημέ-

των ζητημάτων, φύσει δυσχερών διὰ μαθητάς τῆς τάξεως ταύτης.

5. Εἰδικῶς συνιστῶνται καὶ τὰ ἐξῆς : α') Μετὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν θεμελιωδῶν ἰδιοτήτων τῶν πράξεων νὰ ἀναφέρονται : παραδείγματα ἐφαρμογῆς τῶν ἰδιοτήτων τούτων. β') νὰ γίνηται πλήρης ἐμβάθυνσις εἰς τὴν φύσιν καὶ τὴν λύσιν τῶν προβλημάτων τοῦ πολλαπλασιασμοῦ καὶ τῆς διαιρέσεως ἢ καὶ τῶν δύο αὐτῶν συγχρόνως πράξεων ἐπὶ ἀκεραίων, κλασματικῶν καὶ δεκαδικῶν ἀριθμῶν.

ΤΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

(3 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

Α'. Μεθοδικὴ καὶ ταχεῖα ἐπανάληψις τῆς διδαχθείσης ὕλης ἐν τῇ Α' τάξει.

Μετὰ ταῦτα διδάσκονται τὰ ἐξῆς :

1. Πράξεις ἐπὶ τῶν συμμιγῶν. Ἀσκήσεις. Προβλήματα.

2. Λύσεις προβλημάτων καὶ τῶν τεσσάρων πράξεων ἐπὶ οἰωνδήποτε ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε δεδιδαγμένων ἀριθμῶν (ἀκεραίων, κλασματικῶν, δεκαδικῶν καὶ συμμιγῶν).

3. Περὶ λόγων καὶ ἀναλογιῶν. α) Θεμελιώδεις ἰδιότητες αὐτῶν. β) Ποσὰ ἀνάλογα καὶ ἀντιστρόφως ἀνάλογα.

4. Προβλήματα ἀπλῆς μεθόδου τῶν τριῶν. Στήριξις τῆς λύσεως τούτων καὶ ἐπὶ τῆς ἀναγωγῆς εἰς τὴν μονάδα. Ἐξαγωγή τοῦ πρακτικοῦ κανόνος λύσεως αὐτῶν.

5. Προβλήματα ποσοτῶν. Εὗρεσις ποσοτοῦ δι' ἀναλύσεως εἰς μέρη ἀπλᾶ. Τροπὴ ποσοτοῦ ἐπὶ τοῖς ο)ο εἰς ἰσοδύναμον ποσοτὴν ἐπὶ τοῖς ς)οο καὶ ἀντιστρόφως. Ἐφαρμογαὶ ἐπὶ μεσιτεῖαν, προμηθειῶν, ἐκπτώσεων, ἀποβάρου, ἀσφαλίσεων καὶ λοιπῶν περιπτώσεων ἀπαντωσῶν ἐν τῷ ἐμπορίῳ. Τροπὴ ποσοτοῦ ἐπὶ τῆς τιμῆς ἀγορᾶς εἰς ἰσοδύναμον τοιοῦτον ἐπὶ τῆς τιμῆς τῆς πωλήσεως καὶ τανάκαλιν. Λύσις σχετικῶν προβλημάτων. Προβλήματα πολλῶν ποσοτῶν. Τιμολόγια καὶ λογαριασμοὶ παραγγελιοδόχων ἀγορᾶς καὶ πωλήσεως.

6. Προβλήματα συνθέτου μεθόδου τῶν τριῶν.

7. Προβλήματα συνεζευγμένης μεθόδου. Ἐξαγωγή τοῦ σχετικοῦ τύπου δι' εὐλήπτου ἀποδείξεως Ἐφαρμογὴ ἰδίᾳ εἰς τὸν ὑπολογισμόν τῆς τιμῆς τῆς μονάδος ἑνὸς ἐμπορεύματος.

ΤΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

(2 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα)

Α'. Μεθοδικὴ καὶ ταχεῖα ἐπανάληψις διὰ τῆς λύσεως προ-

φόρων προβλημάτων τῆς ἐν τῇ Β' τάξει διδαχθείσης ὕλης καὶ ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ κεφαλαίου περὶ συμμιγῶν καὶ ἐφεξῆς.

Β'. Μετὰ ταῦτα διδάσκονται τὰ ἐξῆς :

1. Προβλήματα μερισμοῦ καὶ ἐταιρείας.
2. Προβλήματα μίξεως, μέσου ὅρου καὶ μέσης τιμῆς. Ἐξαγωγή τῶν ἀντιστοίχων κανόνων δι' εὐλήπτου ἀποδείξεως.
3. Θεμελιώδη προβλήματα τόκου. Χρονικαὶ μονάδες, (ἐτος πολιτικόν, ἐμπορικόν, μικτόν). Εὗρεσις τόκου διὰ τῶν τοκαρίθμων καὶ σταθερῶν δικαιρετῶν. Εὗρεσις τοῦ τόκου πολλῶν κεφαλαίων πρὸς τὸ αὐτὸ ἐπιτόκιον. Εὗρεσις τοῦ τόκου διὰ τῶν ἀπλῶν μερῶν τοῦ κεφαλαίου καὶ τοῦ χρόνου καὶ διὰ βοηθητικῶν ἐπιτοκίων. Περὶ μέσου ἐπιτοκίου. Προβλήματα κεφαλαίου ἠνωμένου μετὰ τόκου.
4. Προεξόφλησις ἐμπορικῶν γραμματίων. Ἐξωτερικὴ ὑφαίρεσις. Ἐσωτερικὴ ὑφαίρεσις. Σύγκρισις τῶν δύο ὑφαίρεσεων καὶ σημάτια, τῆς διαφορᾶς τούτων. Πρακτικὴ εὗρεσις τῆς ὀνομαστικῆς ἀξίας ἐκ τῆς παρούσης ἀξίας ἐξωτερικῆς ὑφαίρεσεως καὶ τῆς παρούσης ἀξίας ἐσωτερικῆς ὑφαίρεσεως ἐκ τῆς ὀνομαστικῆς ἀξίας. Πινάκια προεξοφλήσεως. Προεξόφλημα ἀπλοῦν καὶ σύνθετον (ἀποτελούμενον ἐξ ὑφαίρεσεως, προμηθείας, εἰσπρακτικῶν κλπ.). Εὗρεσις τοῦ πραγματικοῦ ἐπιτοκίου τῆς προεξοφλήσεως. Πινάκια προεξοφλήσεως γραμματίων πληρωτέων ἐν ξέναις ἀγοραῖς (ἰδίᾳ Ἀγγλίας). Εὗρεσις τῆς ὀνομαστικῆς ἀξίας τῆς συν)κτῆς, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἐκδώσῃ (νὰ σύρῃ) τις ἵνα εἰσπράξῃ ὠρισμένον ποσό.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

1. Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν προβλημάτων ποσοστῶν, ἀνάγκη ὁ διδάσκων νὰ ἐπιμείνῃ εἰς τὸν ἀπὸ μνήμης λογισμὸν ποσοστῶν ὑπὸ τῶν μαθητῶν διὰ τῆς ἀναλύσεως τῶν ποσοστῶν εἰς μέρη ἀπλᾶ, εὐχερῶς ἀπὸ μνήμης ὑπολογιστὰ.
2. Κατὰ τὴν λύσιν τῶν προβλημάτων τόκου διὰ τῶν σταθερῶν Δ)τῶν, ὁ διδάσκων λαμβάνων ὡς κεφάλαια αὐτοὺς τοὺς σταθεροὺς Δ)τας, νὰ ζητῇ νὰ ἐπιτυγχάνῃ τὴν ὑπ' αὐτῶν τῶν μαθητῶν συναγωγὴν τῆς γνωστῆς ιδιότητος τοῦ σταθεροῦ Δ)του, λαμβανομένου ὡς κεφαλαίου καὶ τοκιζομένου πρὸς τὸ ἐπιτόκιόν του, καὶ ἐφ' ἧς στηριζόμενος νὰ ἐρμηνεύῃ τὴν μέθοδον τῆς δι' ἀναλύσεως εἰς ἀπλᾶ μέρη τοῦ κεφαλαίου εὐρέσεως τοῦ τόκου. Ὅμοίως θέλει ἐξαχθῆ καὶ ἡ τέτορα γνωστὴ ιδιότης τοῦ τοκαρίθμου τοῦ διηρημένου εἰς 100, ἐφ' ἧς στηρίζεται ἡ μέθοδος τῆς εὐρέσεως τοῦ τόκου δι' ἀναλύσεως τοῦ δεδομένου χρόνου εἰς ἀπλᾶ μέρη.

3. Ο διδάσκων θά λαμβάνη πρόνοιαν ὅπως οἱ μαθηταὶ ἀσκῶνται ἐπαρκῶς ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τοὺς ὑπολογισμοὺς ἀπὸ μνήμης, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν ταχεῖαν καὶ ἀπαιστον ἐκτέλεσιν προσθέσεων ἐπὶ πολυαριθμῶν προσθετέων, ὡς καὶ ἐξαγομένων ἐτέρων πράξεων. Πρὸς τοῦτο φροντίζει ὁ διδάσκων νὰ προπαρασκευάζη, διὰ πολυγράφου ἢ γραφομηχανῆς ἢ ἐκτυπώσεως, μικρὰ φύλλα χάρτου περιέχοντα τὰς ἐκτελεστέας, ὡς ἄνω, πράξεις, ἀφιεμένης κενῆς τῆς θέσεως τοῦ ἐξαγομένου ὅπερ ὁ μαθητὴς θά σημειώσῃ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀσκήσεως. Αἱ ἀσκήσεις αὗται θά καταρτίζωνται συστηματικῶς βαίνουσαι ἀπὸ τῶν ἀπλουστέρων εἰς τὰς συνθετωτέρας.

Ἡ τοιαύτη ἀσκήσις θά προτείνηται πρὸς λύσιν κατὰ τὴν ἐναρξίν τοῦ μαθήματος, καὶ, μετὰ τὴν συλλογὴν τῶν δοκιμίων καὶ ταχεῖαν ἐξέλεξιν αὐτῶν, καθ' ἣν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ὁ καταναλωθεὶς χρόνος ὑφ' ἐκάστου μαθητοῦ διὰ τὴν λύσιν καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν σφαλμάτων, ἐπακολουθεῖ ἢ ἀνάπτυξις τοῦ κυρίου θέματος.

5. ΦΥΣΙΚΑ

I. Φυσικὴ Ἱστορία.

A'. Σκοπὴς :

Ἡ ἐν ταῖς Ἐμπορικαῖς Σχολαῖς διδασκαλία τῆς Φυσικῆς ἱστορίας, Ζωολογίας, Φυτολογίας, Ὄρυκτολογίας, καὶ Γεωλογίας, ἔχει ὡς σκοπὸν τὴν παροχὴν ἀφ' ἑνὸς γενικωτάτης ἐγκυκλοπαιδικῆς μορφώσεως καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰδικῆς στοιχειώδους τοιαύτης ἐκ τῆς γνώσεως τῶν φυσικῶν σωμάτων καὶ τῆς χρησιμότητος αὐτῶν εἰς τὸν ἄνθρωπον.

B'. Διδακτέα ὕλη.

ΤΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ

(3 ὄραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

A'. Ζωολογία :

α) Εἰσαγωγή. Ἀντικείμενον ζωολογίας. Χρησιμότης αὐτῆς.

β) Εἰδικώτερον τὰ ἐξῆς :

1. Συνομοταξία σπονδυλωτῶν.

α) Ὄμοταξία θηλαστικῶν : Σύντομος περιγραφή τῆς γαλῆς καὶ χρησιμότης αὐτῆς. Τινὰ περὶ τοῦ βίου καὶ ἰδίως τῶν ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου χρήσεων τῶν : λέοντος, τίγρεως, κυνός, ἄρκτου, ἰκτίδος, ἐνυδρίδος. Γενικοὶ χαρακτῆρες ἀρπακτικῶν. Χρησιμότης τοῦ λαγωῦ, κονίχλου, κάστορος, σκίουρου, μυός. Γενικοὶ χαρακτῆρες τρωκτικῶν. Περιγραφή, βιολογία, χρησιμότης προβάτου, βοός, αἰγός, καμήλου, ἐλάφου, ταρανδου,

μόσχου, τοῦ μοσχοφόρου. Γενικοί χαρακτήρες μηρυκαστικῶν. Περὶ τοῦ χοίρου, χρησιμότης αὐτοῦ. Γενικοί χαρακτήρες ἀρτιοδακτύλων. Ἐλέφας, χρησιμότης αὐτοῦ. Γενικοί χαρακτήρες προβοσκιδιωτῶν. Περὶ ἵππου. Χρησιμότης αὐτοῦ καὶ τοῦ ὄνου καὶ ἡμιόνου. Γενικοί χαρακτήρες μονόπλων. Πτερυγιόποδα (Φώκη). Περὶ φαλαίνης. Χρησιμότης αὐτῆς καὶ τοῦ φυστηῆρος μακροκεφάλου. Γενικοί χαρακτήρες κητωδῶν. Γενικοί χαρακτήρες θηλαστικῶν.

β) Ὁμοταξία πτηνῶν.

Περὶ τῆς ὄρνιθος, ὠσῶ, ἐπιφάσεως, φυσικῆς καὶ τεχνικῆς, ὄρνιθοκομίας. Χρησιμότης τῆς ὄρνιθος ὡς καὶ τῆς νήσσης, πελαργοῦ, γλαυκῆς, κολυβρίου, ὄδικῶν, παραδεισίου πτηνοῦ, στρουθοκαμήλου. Περὶ πτερῶν. Γενικοί χαρακτήρες πτηνῶν.

γ) Ὁμοταξία ἐρπετῶν καὶ ἀμφιβίων. Σύντομος περιγραφή τῆς χελώνης καὶ χρησιμότης αὐτῆς. Τινὰ περὶ ὄψεων. Τινὰ περὶ βατράχου. Γενικοί χαρακτήρες ἐρπετῶν καὶ ἀμφιβίων.

δ) Ὁμοταξία ἰχθύων : Περὶ τοῦ κυπρίνου. Χρησιμότης ἰχθύων γλυκῶν ὑδάτων (σολωμοῦ, ἐγγέλου, πέστροφας, ἀκτιπῆσις), ἰχθυοτροφία. Χρησιμότης ἰχθύων θαλασσίων ὑδάτων (σαρδίνης, αἰγγίης, κροκότου, θύνου, γάδου τοῦ μοροῦα)· Χρησιμότης ὠθηκῶν. Διατήρησις ἰχθύων. Ἀλιεία. Γενικοί χαρακτήρες ἰχθύων. Σύγκρισις πασῶν τῶν ὁμοταξιῶν τούτων. Γενικοί χαρακτήρες τῶν σπονδυλωτῶν.

2. Συνομοταξία μαλακίων :

Σύντομος περιγραφή τοῦ κοινοῦ ὀκτάποδος. Χρησιμότης αὐτοῦ ὡς καὶ τῆς σπηΐας, τευθίδος, μυτίου, ὄστρεοῦ, μελεαργίνης τῆς μοσχοχοιτοφόρου. Γενικοί χαρακτήρες μαλακίων.

3. Συνομοταξία ἀρθροπόδων :

Ὁμοταξία ἐντόμων : Σύντομος περιγραφή καὶ βίος μελίσσης. Μελισσοκομία. Χρησιμότης αὐτῆς. Τινὰ περὶ μυιδῶν καὶ κωνώπων (ἰδίως τῶν ἀνωφελῶν) καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν κινδύνων. Βιολογία μεταξοσκώληκος. Σηροτροφία. Γενικοί χαρακτήρες ἀρθροπόδων.

β) Ὁμοταξία μαλακοστράκων : Σύντομος περιγραφή ἀστακοῦ. Χρησιμότης αὐτοῦ ὡς καὶ τῶν καρκίνου καὶ παλαίμωνος. Ἀστακοτροφία. Γενικοί χαρακτήρες μαλακοστράκων.

3. Συνομοταξία σκωλήκων :

Σύντομος περιγραφή σκώληκος τοῦ γηίνου. Ὠφέλεια ἐξ αὐτοῦ. Ὀλίγα περὶ τριχίνης καὶ ταινίας καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν κινδύνων. Γενικοί χαρακτήρες σκωλήκων.

4. Συνομοταξία ἐχινιδέρμων :

Ἐχίνος ὁ θαλάσσιος. Περιγραφή καὶ χρησιμότης αὐτοῦ.

5. Συνομοταξία σπογγωδῶν :

Σύντομος περιγραφή καὶ βιολογία τοῦ σπόγγου. Σπογγολογία. Γενικοὶ χαρακτῆρες σπογγωδῶν.

6. Συνομοταξία κοιλεντέρων :

Σύντομος περιγραφή καὶ βιολογία τοῦ κοραλλίου. Ἀλλοίωσις τῶν κοραλλίων. Γενικοὶ χαρακτῆρες τῶν κοιλεντέρων.

7. Συνομοταξία πρωτοζῶων :

Βιολογία τοῦ αἱματοζώου τοῦ Λαβεράν. Γενικοὶ χαρακτῆρες πρωτοζῶων. Συστηματικὴ τῶν ζῶων. Τί καλεῖται εἶδος. Κύτταρα. Πολλαπλασιασμοὶ κυττάρων.

Β') Ὀρυκτολογία :

α') Εἰσαγωγή. (Ὁρισμὸς ὀρυκτοῦ. Ἀντικείμενον ὀρυκτολογίας, χρησιμότης αὐτῆς).

β') Γενικὸν μέρος. (Συντόμως τὰ περὶ τῶν φυσικῶν ιδιοτήτων καὶ ἰδίως τὰ περὶ τοῦ σχήματος, θραύσεως, σκληρότητος, εἰδικοῦ βάρους, χρώματος, λάμψεως καὶ διαφανείας).

γ') Εἰδικὸν μέρος. Συντομώτατα τὰ ἑξῆς :

1) Ἐκ τῶν αὐτοφῶν ὀρυκτῶν ὁ ἀδάμας, ὁ γραφίτης, τὸ θεῖον.

2) Ἐκ τῶν συνθέτων : Ὁ χαλαζίας, ὁ μαρμαρυγίας, ὁ ἄστροις, τὸ κορούνδιον, ἡ σμύρις, ὁ αἱματίτης, ὁ λειμονίτης, ὁ σιδηροπυρίτης, ὁ μαλαχίτης, ὁ χαλκοπυρίτης, ὁ γαλκνίτης, ὁ σφαλερίτης, τὸ ὀρυκτὸν ἄλας, τὸ μάρμαρον, ἡ γύψος, ὁ μαγνησίτης, ὁ τάλκης, ὁ χρωμίτης, οἱ γαιάνθρακες, τὸ πετρέλαιον, τὸ ἤλεκτρον.

ΤΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ.

(Τὸ α' ἐξάμηνον 2 ὥραι καὶ τὸ β' 1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα).

Α') Φυτολογία : (2 ὥραι καθ' ἑβδομάδα μέχρι τέλους Ἰανουαρίου).

α') Εἰσαγωγή : (ἀντικείμενον φυτολογίας. Χρησιμότης αὐτῆς).

β') Γενικὸν μέρος : Περὶ τῶν ἀνατομικῶν στοιχείων, ἀναπνοή, ἀφομοίωσις, διαπνοή, πρόσληψις θρεπτικῶν στοιχείων.

γ') Εἰδικὸν μέρος :

1) Φυτὰ παρέχοντα θρεπτικὰς οὐσίας :

Σιτηρά. (Καλλιέργεια σίτου, εὐδοκίμησις, χρησιμοποίησις σίτου, κριθῆς, ἀραβοσίτου, βρώμης, σικάλεως). Ἐχθροί, ἀσθένειαι, θεραπείαι. Ὄρυζα (καλλιέργεια, εὐδοκίμησις, χρησιμοποίησις). Γεώμηλα (καλλιέργεια, εὐδοκίμησις, χρησιμοποίησις). Ἐχθροί, ἀσθένειαι, θεραπείαι.

2) Ὀπωροφόρα δένδρα καὶ θάμνοι : Καλλιέργεια, εὐδοκίμησις, χρησιμοποίησις καὶ ἰδίως τῆς ἀμπέλου καὶ σταφυδαμπέλου, ἐσπεριδοειδῶν, συκῆς, μηλέας, κερσάεας κλπ. Ἐχθροί, ἀσθένειαι, προληπτικά καὶ θεραπευτικά μέσα.

3. Ἀπολαυστικά φυτά : Καπνός, καφέα, τέα, κακαόδενδρον, λυγίσκος. Καλλιέργεια καπνοῦ, εὐδοκίμησις αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων ἀπὸ ἀπόψεως κλίματος καὶ ἐδάφους. Ἐχθροί, ἀσθένειαι, προληπτικά καὶ θεραπευτικά μέσα. Χρησιμοποίησις καὶ ἐπίδρασις ἐπὶ τοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

4) Ὀφθαλμικά φυτά : Τεῦτλα, σακχαροκάλαμον. Καλλιέργεια, εὐδοκίμησις, χρησιμοποίησις.

5) Ἐλαϊώδη φυτά : Ἐλαίαι καλλιέργεια, εὐδοκίμησις, συγκομιδή, Ἐχθροί καὶ ἀσθένειαι, μέσα προληπτικά ἰδίως κατὰ τοῦ δάκτυ καὶ πυρηνωτήτου καὶ θεραπευτικά. Σηράμου εὐδοκίμησις, χρησιμοποίησις.

6) Κλωστικά φυτά : Βάμβεξ, λίνον, κάνναβις. Καλλιέργεια, εὐδοκίμησις, χρησιμοποίησις αὐτῶν. Περὶ εὐδοκίμησεως καὶ χρησιμοποίησεως τῆς γιούτης.

7) Δασικά φυτά : Δρυς, ἐλάτη, πεύκη, ἐθέα ἢ βραζιλιανή, σιφονία ἢ ἐλαστική, ἰσονάντρα-γκουτα, καμφορά, σχοῖνος ὁ μαστιχοφόρος. Εὐδοκίμησις, χρησιμοποίησις τῶν προϊόντων.

8) Καλλωπιστικά φυτά : Ροδῆ. Καλλιέργεια, εὐδοκίμησις, χρησιμοποίησις. Ἀνθοκομία.

9) Βολβώδη φυτά : Κρόμμυον, σκόροδον. Καλλιέργεια, εὐδοκίμησις.

δ') Συστηματικὴ τῶν φυτῶν : Σύγκρισις στοιχειώδους φυτῶν καὶ ζώων.

Β') Γεωλογία. Στοιχειωδῶς περὶ τῆς γεωγονίας, γενέσεως ὄρεων, ἡφαιστείων, ἐκρήξεων, σεισμῶν, θερμῶν πηγῶν, ἰαματικῶν πηγῶν, πετρωμάτων, ἀποσθρώσεως πετρωμάτων, καλλιεργησίμου γῆς, γεωλογικῶν παραγόντων, διαμορφώσεως τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς καὶ γεωλογικῶν αἰώνων.

Σημ. Ἐὰν ὁ χρόνος ἐξαρκῆ, γίνεται καὶ συντομωτάτη ἐξέτασις τῆς γῆς ὡς οὐρανοῦ σώματος.

ΤΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ.

(1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα).

Α') Ἀνθρωπολογία. (1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα μέχρι τέλους Ἰανουαρίου) : Γενικὴ στοιχειώδης διδασκαλία (μετὰ τῶν σχετικῶν κανόνων ἐκ τῆς Ὑγιεινῆς) περὶ τοῦ σκελετοῦ τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ μυϊκοῦ καὶ νευρικοῦ συστήματος, τῶν αἰσθητηρίων ὀργάνων, αἰσθήσεων, ἀναπνοῆς, αἵματος, κυκλοφορίας.

αὐτοῦ, πέψεως καὶ ὀργάνων αὐτῆς, ἀπομυζήσεως τῶν τροφῶν, ἐκκριτικῶν ὀργάνων μετὰ τῶν σχετικῶν ἐκκριμμάτων.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ.

Ἐπειδὴ αἱ ἐκ τῆς Φυσικῆς Ἱστορίας γνώσεις παρέχονται ἐν ταῖς Ἐμπορικαῖς Σχολαῖς κυρίως, ἵνα ὁ μαθητὴς ἔχῃ προσλαμβάνουσας παραστάσεις διὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος τῆς Ἐμπορευματολογίας, ἥτις ἀποτελεῖ τό, οὕτως εἰπεῖν, ἐπιστέγασμα τῆς διδασκαλίας τῶν φυσικῶν μαθημάτων ἐν ταῖς σχολαῖς ταύταις, διὰ ταῦτα δεῖον κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν διαφόρων θεμάτων ἐκ τῆς Ζωολογίας καὶ Φυτολογίας ὁ διδάσκων νὰ περιορίζηται εἰς ζῶα καὶ φυτὰ ἀποτελοῦντα ἀμέσως ἀντικείμενον ἐμπορίας ἢ παρέχοντα ὕλας διὰ βιομηχανίας. Κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν καλλιεργειῶν ζωικῶν καὶ φυτικῶν εἰδῶν ἐκτίθενται συντόμως καὶ αἱ εὐχρηστότεραι ζωοτεχνικαί, γεωπονικαὶ μέθοδοι πρὸς βελτίωσιν κατὰ ποιότητα καὶ ποσότητα προϊόντων. Οὕτω π. χ.

1) Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ὄρυκτολογίας πρέπει νὰ περιορίζηται εἰς τὰ χρήσιμα ὄρυκτὰ πρὸς ἀρτιωτέραν κατανόησιν τοῦ σχετικοῦ τμήματος τῆς Ἐμπορευματολογίας.

2) Κατὰ τὴν τῆς Γεωλογίας νὰ ζητήσῃ ὁ διδάσκων νὰ δώσῃ μίαν εἰκόνα τῆς γῆς ἀπὸ τῆς γενέσεώς της μέχρι σήμερον μετὰ τῶν αἰτιῶν αἵτινες ἔχουν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν διαμόρφωσιν τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς.

3) Ἐν τῷ μαθηματι τῆς Ἀνθρωπολογίας προβαίνει ὁ διδάσκων εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν ἀνατομικῶν πάντοτε στοιχείων τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, ἐπιδεικνύων σκελετόν, προπλάσματα καὶ εἰκόνας, ὑπενθυμίζων δὲ ὅπου τοῦτο εἶναι δυνατόν, τὴν γνωστὴν ἐκ τοῦ καθημερινοῦ βίου ἀνατομικὴν καταστάσιν τῶν συνήθων ζώων. προβάτου, βοός, κλπ.

Ἐν τῇ ἀπαριθμῆσει τῶν μερῶν τοῦ σκελετοῦ ὀφείλει νὰ περιορίζηται εἰς τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα καὶ μᾶλλον κοινά, ἀποφεύγων τὴν μνησίαν ὀστέων π. χ., περὶ τῶν ὁποίων σπανιώτατα γίνεται λόγος. Ἐν τῇ φυσιολογίᾳ τοῦ ἀνθρώπου ὁ διδάσκων καταβάλλει πᾶσαν προσπάθειαν, ὥστε τὰ μέρη αὐτῆς τὰ ὁποῖα παρουσιάζουσι δυσκολίας μεγαλυτέρας πρὸς κατανόησιν ἢ ἄλλας, νὰ ἐξετάζωνται κατὰ τρόπον εὐληπτον διὰ μαθητὰς μικρᾶς ἰδίας τάξεως. Λόγω τέλος τῆς μεγίστης σημασίας, τὴν ὁποίαν ἔχει διὰ τὸν ἀνθρώπον ἡ γνώσις τῶν ἀναγκαίων ὄρων, ὑπὸ τοὺς ὁποίους οὗτος ζῶν εἶναι ὑγιῆς, ἀπαραίτητον τυγχάνει νὰ παρέχωνται εἰς τοὺς μαθητὰς αἱ ὑγιειναὶ συστάσεις καὶ παρατηρήσεις εὐθὺς μετὰ τὴν ἐξέτασιν ἐκάστης ἐνότητος π. χ. σκελετοῦ, μυϊκοῦ συστήματος κλπ.

4) Γενική διδακτική αρχή, ἣν ἀπαραιτήτως ὀφείλει νὰ τηρῇ ὁ διδάσκων τὴν Ζωολογίαν, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ μαθήματα. Φυτολογία, Ὀρυκτολογία καὶ Γεωλογία, εἶναι ἐκεῖνη, καθ' ἣν οὗτος προβαίνει ἐν τῶν ἐπὶ μέρους εἰς τὰ καθ' ὅλου καὶ ἐκ τῶν γνωστωτέρων εἰς τὰ ὀλιγώτερον γνωστά. Οὕτω κατ' ἀρχὰς ἐξετάζεται τυπικῶς ἐν ζῶον λεπτομερέστερον ἐκ τῶν γνωστῶν π. χ. ἡ γαλιῆ ἢ ὁ κύων, εἶτα ἐν ἄλλο, συντόμως, καὶ μετὰ τοῦτο ἐξεύχονται οἱ κοινοὶ χαρακτῆρες τῆς τάξεως εἰς ἣν ταῦτα ἀνήκουσι, π. χ. τῶν ἀρπακτικῶν. Μετὰ ταῦτα ἀναφέρονται καὶ ἄλλα ἀρπακτικά, ἐκ τῶν ὁπίσθων ἄλλα μὲν παρέχουσι τὸ δέρμα των πρὸς παρασκευὴν γουναρικῶν ἄλλα δὲ προξενούσιν ἐν γένει βλάβην εἰς τὸν ἄνθρωπον. Καθ' ὁμοίον τρόπον ἐξετάζονται καὶ τὰ λοιπὰ ζῶα τῶν λοιπῶν ἀθροισμάτων (τάξεων), π. χ. τὸ πρόβατον, ὁ βοῦς κλπ., ἐφιστάται ἡ προσοχὴ ἐπὶ τῶν μᾶλλον ἀξιολόγων καὶ μετὰ ταῦτα γίνεται ἡ ἐξαγωγή τῶν χαρακτῆρων τῆς ὁμοταξίας τῶν θηλαστικῶν καὶ γίνονται αἱ ἐν γένει παρατηρήσεις ἐπ' αὐτῶν. Ὅτι ἐλέχθη διὰ τὴν πρώτην ὁμοταξίαν γίνεται καὶ διὰ τὰς λοιπὰς ἀλλὰ κατὰ πολὺ συντομώτερον τρόπον καὶ διότι αὗται ἔχουσι πολὺ μικροτέραν σημασίαν διὰ τὸν ἄνθρωπον ἢ ἐκεῖνη.

5) Ἐν τῇ Φυτολογίᾳ ὁμοίως ἐξετάζονται πρῶτον τὰ κυριώτερα φυτὰ κατ' εἶδος καὶ ἔπειτα ἐξεύχονται τὰ γενικὰ γνωρίσματα τῶν διαφόρων ἀθροισμάτων. Ἐν τῇ ἐξετάσει τῶν φυτῶν ἐφιστάται ἡ προσοχὴ τοῦ διδάσκοντος ἐπὶ τῶν ἐχόντων ἰδιαιτέραν σημασίαν διὰ τὴν ἐλληνικὴν παραγωγὴν, ὡς εἶναι ἡ ἐλαια, ἡ ἀμπέλος, ὁ σίτος, ὁ καπνός, κλπ. χωρὶς ἀφ' ἑτέρου νὰ ἐπεκτείνηται πέραν τοῦ δέοντος, ἵνα μὴ τὸ μάθημα τοῦτο καταστῇ χαρακτῆρος ἐμπορευματολογίας. Ὡς πρὸς τὴν σειρὰν δέ, ἣν δεόν νὰ ἀκολουθῇ ἡ διδασκαλία τῆς Φυτολογίας, αὕτη εἶναι ἡ ἐξῆς: Πρῶτον διδάσκεται ἡ ἀνατομία τοῦ φυτοῦ, εἶτα ἡ φυσιολογία αὐτοῦ καὶ τέλος ἡ συστηματικὴ φυτολογία.

6) Ἐν τῷ μαθηματι τῆς Ὀρυκτολογίας τοῦ ὁποίου ἡ σημασία τόσοσ ὡς αὐτοτελοῦς μαθήματος ὅσον καὶ ὡς προπαρασκευαστικῶν διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐμπορευματολογίας εἶνε μεγάλη, παρέχονται ἐν πρώτοις ὀλίγα στοιχειώδεις γνώσεις ἐκ τοῦ γενικοῦ μέρους τῆς Ὀρυκτολογίας, ἥτοι μορφή ὀρυκτῶν, ἰδιότητες φυσικαὶ κλπ. εἶτα δὲ ἐξετάζονται μερικὰ ἐκ τῶν ὀρυκτῶν, τὰ μᾶλλον χρήσιμα ἐν τῇ βιομηχανίᾳ ἢ τῷ ἐμπορίῳ, ὡς καὶ τὰ ἀποτελοῦντα συστατικὰ τῶν διαφόρων πετρωμάτων καὶ ἑδάφους, ὡς εἶναι ὁ ἄνθραξ, τὸ θεῖον, ὁ ἀδάμας, ὁ χαλκῆρας, ὁ ἀσβεστίτης, ἡ γύψος, ὁ μαρμαρυγίας κλπ.

Ἐκαστον ὄρυκτὸν ἐξετάζεται πρῶτιστως ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὄρατων αὐτοῦ ἰδιότητων, ὡς χρώματος, σκληρότητος κλπ., εἶτα δὲ τῶν ἄλλων, καὶ δὴ τῶν χημικῶν. Οὕτως ἐξετάζονται αἱ φυσικαὶ ἰδιότητες, αἱ χρήσεις ὁ τόπος καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐξορύξεως ἐκάστου ὄρυκτοῦ καὶ κατὰ πόσον ἢ οὐ ἀπαντᾷ τοῦτο ἐν Ἑλλάδι.

7) Ἡ διδασκαλία τοῦ μαθήματος τῆς Γεωλογίας πρέπει νὰ εἶναι μεταγενεστέρα τῆς τῆς Ὄρυκτολογίας πρὸς κατανόησιν ἰδίᾳ τοῦ πετρογραφικοῦ μέρους αὐτῆς. Κατὰ ταύτην ἐξετάζονται ἐν σχετικῇ συντομίᾳ ἀλλὰ πάντως σαφῶς, τὰ κυριώτερα ἐκ τῆς δυναμικῆς γεωλογίας καὶ τῆς πετρογραφίας. Ἡ προσοχὴ τοῦ διδάσκοντος ἐφιστᾶται καὶ ἐδῶ ἐπὶ τῶν μερῶν ἐκείνων, τὰ ὅποια ἔχουσι μεγάλην σχέσιν μὲ τὴν γεωγραφίαν καὶ χρησιμεύουσι πρὸς κατανόησιν τῆς γεωλογικῆς συστάσεως τοῦ ἐδάφους ἐκάστης χώρας ἢ χρησιμεύουσιν ὡς ὑλικὸν τοῦ βραδύτερον διδασκόμενου μαθήματος τῆς Ἐμπορευματογνωσίας.

Σημ. Πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἐν τῇ Σχολῇ διδασκαλίας ὑποδεικνύονται τοῖς μαθηταῖς κατάλληλα βιβλία διὰ τὴν κατ' ἰδίαν μελέτην περιέχοντα θέματα ἐκ τῶν διαφόρων κλάδων τῆς Φυσικῆς Ἱστορίας.

II. ΦΥΣΙΚΗ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗ.

A') Σκοπός :

Σκοπός τῆς διδασκαλίας τῆς Πειραματικῆς Φυσικῆς εἰς τὰς μέσας ἐξαταξίους ἐμπορικὰς σχολὰς εἶναι ἡ σπουδὴ τῶν κυριωτέρων φυσικῶν φαινομένων καὶ κυρίως ἐκείνων, τὰ ὅποια ἔχουν σπουδαίας ἐφαρμογὰς εἰς τὸν καθ' ἡμέραν βίον καὶ τὴν βιομηχανίαν ὡς καὶ τῶν σχετιζομένων πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῶν λοιπῶν κλάδων τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν.

B') Διδακτέα ὕλη.

ΤΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ.

(ὥραι 1 καθ' ἑβδομάδα τὸ α' ἐξάμηνον καὶ ὥραι 2 καθ' ἑβδομάδα τὸ β' ἐξάμηνον).

A') Εἰσαγωγή εἰς τὴν Φυσικὴν. Φαινόμενα καὶ πειράματα. Φυσικὰ καὶ Χημικὰ φαινόμενα. Φυσικὴ καὶ Χημεία.

B') Φυσικὴ. Ὅρισμός. Τρόποι: ἐξετάσεως τῶν φυσικῶν φαινομένων.

Γ') Σώματα. Καταστάσεις τῶν σωμάτων. Ἰδιότητες τῶν σωμάτων. Ἐκτασις. Ὅγκος. Σπουδαιότερα ὄργανα μετρή-

σεως ὄγκου. Ἀδιαχώρητον. Διαιρετόν. Μόρια. Συμπιεστόν. Ἐλαστικότητα. Πορῶδες. Κίνησις. Ἀδράνεια.

Δ') Μηχανική. Ὅρισμός καὶ διαίρεσις.

1. Μηχανικὴ τῶν στερεῶν. Δύναμις. Ὅρισμός. Χαρακτηριστικά. Γραφικὴ παράστασις. Δυναμόμετρα. Ἴσοτης καὶ ἰσορροπία δυνάμεων. Σύνθεσις δυνάμεων (ἐπ' εὐθείας καὶ ὑπὸ γωνίαν) καὶ ἀνάλυσις αὐτῶν. Βαρύτης. Ὅρισμός. Παγκόσμιος βαρύτης. Διεύθυνσις τῆς βαρύτητας. Νῆμα τῆς στάθμης καὶ ἐφαρμογαί. Κέντρον βάρους καὶ εὐρεσις αὐτοῦ. Ἴσορροπία τῶν σωμάτων. Ἀπλᾶι μηχαναί. Μοχλός. Τροχαλία. Πολύσπαστον. Βαροῦλλον. Ζυγός. Στατήρ. Πλάστιγγή. Πτώσις τῶν σωμάτων. Φυγόκεντρος δύναμις. Ἐγκρεμές. Ὁρολόγια.

2) Μηχανικὴ τῶν ὑγρῶν. Ὑδροστατικὴ. Ὅρισμός. Ἀεροστάθμη. Συγκοινωνοῦντα δοχεῖα καὶ ἀφορμαί. Πίεσις τῶν ὑγρῶν ἐπὶ τῶν παρεῶν. τοῦ πυθμένου καὶ ἐντὸς τῆς μάζης αὐτῶν. Ἀρχὴ τοῦ Πασχάλ. Ὑδραυλικὸν πιεστήριον. Ἀρχὴ τοῦ Ἀρχιμήδους. Εἰδικὸν βάρος καὶ πυκνότης. Πυκνόμετρα καὶ ἀραιόμετρα. Ἐφαρμογαί τοῦ εἰδικοῦ βάρους. Τριχοειδῆ φαινόμενα. Διάχυσις καὶ διαπίδυσις.

3) Μηχανικὴ τῶν ἀερίων : Ἀεροστατικὴ. Ὅρισμός. Βάρος τῶν ἀερίων. Ἀτμόσφαιρα καὶ ἀτμοσφαιρικὴ πίεσις. Βαρομέτρα (ὕδραργυρικὰ καὶ μεταλλικὰ). Ἐφαρμογαί τῶν βαρομέτρων. Τάσις τῶν ἀερίων. Μανόμετρα καὶ ἐφαρμογαί αὐτῶν. Ἀεραντλία καὶ ἀεροθλίπτει. Ὑδραντλία. Σίφων, σιζώνιον. Ἀρχὴ τοῦ Ἀρχιμήδους. Ἀερόστατα. Ἀεροπλάνα καὶ ἀεροπορία. Ἀνεμοκίνητηρες.

Ε') Θερμότης. Ὅρισμός. Θερμοκρασία. Διαστολὴ τῶν σωμάτων. Μέτρησις τῆς θερμοκρασίας καὶ θερμόμετρα. Διάδοσις τῆς θερμότητος. Πηγαί θερμότητος. Μετάδοσις δι' ἀγωγῆς, διὰ ρευμάτων καὶ δι' ἀκτινοβολίας. Τήξις, πήξις, διάλυσις. Βρασμός, ἐξάτμισις καὶ νόμοι ἀντίστοιχοι. Ψῦχος δι' ἐξ-ατμίσεως. Ὑγροποιήσις. Ἐφαρμογαί τῆς θερμότητος εἰς τὰ μηχανάς. Ὑδρομετέωρα (συντομώτατα καὶ ὅλως στοιχειωδῶς).

ΤΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ.

(1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα).

Α') Κατὰ τὸ πρῶτον δεκαπενθήμερον τοῦ σχολικοῦ ἔτους ἐπαναλαμβάνονται συντομώτατα τὰ κυριώτατα σημεῖα τῆς ἐν τῇ προηγουμένῃ τάξει διδασθείσης ὕλης ἐκ τῆς Φυσ. Πειραματικῆς.

Β') Μετὰ τοῦτο διδάσκονται ἐν συνεχείᾳ τὰ ἐξῆς :

I. Ἀκουστική : Ἦχος, μετάδοσις, χαρακτηῆρες. Ἦχώ, ἀντήχησις. Διάκρισις μουσικῶν ὀργάνων (πνευστὰ, ἔγχορδα), ὄλως στοιχειωδῶς. Φωνογράφος.

II. Ὀπτική : Γενικὰ περὶ φωτός. Ἀνάκλασις. Ἐπίπεδα κάτοπτρα καὶ εἰδῶλα αὐτῶν. Διάθλασις. Φακοί. Μικροσκόπιον ἀπλόδον. Ἀνάλυσις φωτός.

III. Μαγνητισμός. Μαγνήται. Ἰδιότητες μαγνητῶν. Μαγνήτισις διὰ μαγνήτου. Γήινος μαγνητισμός. Πυξίς.

IV. Στατικὸς ἠλεκτρισμός : Γενικὰ φαινόμενα. Ἀγωγοί. Ἐκκρεμές. Εἶδη ἠλεκτρισμοῦ. Ἠλέκτρισις ἐξ ἐπιδράσεως. Ἀτμοσφαιρικὸς ἠλεκτρισμός. Κεραυνοί. Ἀλεξικέραυνον.

V. Δυναμικὸς ἠλεκτρισμός : Ἠλεκτρικὸν στοιχεῖον. Πόλωσις. Στοιχεῖον Leclanché. Ἀποτελέσματα ἠλεκτρικοῦ ρεύματος (χημικά, θερμοκρασιακὰ κλπ.). Ἠλεκτρικὸς φωτισμός. Ἠλεκτροκίνησις. Ἠλεκτρομαγνήται. Ἠλεκτρικὸς κώδων. Τηλέγραφος. Ἐπαγωγικὰ ρεύματα. Παραγωγή τούτων. Ἐφαρμογαί.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ.

1. Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος τούτου ὁ διδάσκων δεῖν νὰ ἐπιμείνη κυρίως εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν θεμελιωδῶν νόμων τῆς Φυσικῆς μετὰ τῶν ἐφαρμογῶν αὐτῶν, εἰσάγων, ὅπου εἶναι δυνατὸν, καὶ σχετικὰ προβλήματα διὰ τὴν καλυτέραν κατανόησιν αὐτῶν, ἀποφεύγων συγχρόνως τὴν χρῆσιν τῶν πολλῶν μαθηματικῶν τύπων ὡς καὶ τὴν παράθεσιν καὶ ἀνάπτυξιν διαφόρων θεωριῶν καὶ ἰδίως εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις.

2. Ἐπίσης κατὰ τὴν ἐξέτασιν ἐκάστου θέματος πρέπει νὰ γίνηται σχετικὴ ἀνάπτυξις τῆς σημασίας αὐτοῦ, ἐνῶ συγχρόνως ὁ διδάσκων ὀφείλει νὰ ἐκτελῇ καὶ ὅσα εἶναι δυνατὸν πειράματα ἀναλόγως τῶν ἐν τῇ σχολῇ, ἐν ἧ διδάσκει, διατιθεμένων μέσων.

3. Εἰς τὸ τέλος τῆς διδασκαλίας ἐκάστου κεφαλαίου δεῖν νὰ γίνηται καὶ σύντομος ἀνακεφαλαίωσις τῶν διδασκόμενων.

III. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΧΗΜΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ.

Α') Σκοπός.

1) Γνώσις τῶν στοιχειωδῶν χημικῶν γνώσεων, τῶν ἀπαραιτήτων διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς στοιχειώδους ἐμπορευματολογίας.

2) Γνώσις τῶν γενικῶν γνωρισμάτων τῶν πρωτεύοντων ἐμπορευμάτων, ἧτοι τῶν ἀποτελούντων ἀντικείμενον παγκο-

σμίου ἐμπορίας φυσικῶν καὶ τεχνικῶν προϊόντων, διὰ συντόμου περιγραφῆς τῶν οὐσιωδεστέρων στοιχείων τούτων, καὶ δὴ τῶν σχετικῶν πρὸς τὰς νοθείας καὶ παραποιήσεις.

3) Γνώσις τῶν Ἑλληνικῶν ἐμπορευμάτων, ἤτοι τῶν γεωργικῶν καὶ βιομηχανικῶν τῆς χώρας ἡμῶν προϊόντων, τῶν ἀποτελούντων ἀντικείμενον ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου. Ἐπίσης τῶν ἐν τῷ ἐξαγωγικῷ τούτῳ ἐμπορίῳ ἐφαρμοζομένων ἐθίμων καὶ κανόνων. Τέλος λεπτομερεστέρα ἀνάλογος ἐξέταση τῶν κυριωτέρων προϊόντων τῆς περιφερείας ἐν ἣ ἔδρευει ἡ ἐμπορικὴ σχολή.

B') Διδακτέα ὕλη :

ΤΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ.

(2 ὧραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

1. Ἐκ τῆς Χημείας :

Θὰ διδαχθῶσι κατὰ τὸν πρῶτον μῆνα τοῦ σχολικοῦ ἔτους τὰ ἑξῆς :

Στοιχειώδεις χημικαὶ γνώσεις : Μηχανικὸν μίγμα, χημικὴ ἔνωση, ἀπλὰ καὶ σύνθετα σώματα. Ἀνάλυσις καὶ σύνθεσις. Διαίρεσις τῶν στοιχείων. Ὄξεα, βάσεις, ἅλατα. Καύσις καὶ ἐνώσεις τοῦ ἀνθρακος.

2. Ἐκ τῆς Ἐμπορευματολογίας :

Ἀπὸ τοῦ δευτέρου μηνὸς θὰ διδαχθῶσι τὰ ἑξῆς :

I. Ἐμπορεύματα ἐκ τῆς ἀνοργάνου φύσεως :

α') Μέταλλα : Σίδηρος, Χαλκός, Ψευδάργυρος, Μόλυβδος, Κασσίτερος, Νικέλιον, Ὑδράργυρος, Ἄργυρος, Χρυσός, Λευκόχρυσος, Κράματα. (Πάντα ταῦτα εἰς 4 τὸ πολὺ μαθήματα).

β') Χημικὰ προϊόντα : Θεῖον, φωσφόρος, Πυρεῖα. Ὄξεα θεϊκὸν ὀξύ, νιτρικόν, ὑδροχλωρικόν ὀξύ. Βάσεις, ἄσβεστος, ἀμμωνία. ἅλατα. χλωριούχον νάτριον, σόδα, ποτάσσα, θεϊκὸς χαλκός. (Πάντα ταῦτα ἐντὸς 4 τὸ πολὺ μαθημάτων).

γ') Λιπάσματα : Φυσικὰ καὶ χημικὰ (εἰς 1 μάθημα).

δ') Οἰκοδομικαὶ ὕλαι : Λίθοι, οἱ σπουδαιότεροι. Κονιάματα, ἄσβεστος, τσιμέντα, γύψος (εἰς 1 μάθημα).

ε') Βιομηχανικοὶ λίθοι : Σμύρις, κιμωλία, τάλκης (εἰς 1 μάθημα).

στ') Ἄργιλος : Ἀγγειοπλαστικὴ, κεραμευτικὴ, ὑελουργία (εἰς 2 μαθήματα).

II. Ἐμπορεύματα ἐκ τῆς ἐνοργάνου φύσεως :

α') Ξυλεία : Εἶδη ξυλείας, Δασικά ἔμπορεύματα, Χάρτης, χαρτοποιία. (Εἰς 3 μαθήματα).

β') Καύσιμοι ὕλαι : Στερεαί, ὑγράι, αέριοι (εἰς 2 μαθήματα).

γ') Τρόφιμα φυτικά : 1) θρεπτικά : (σίτος, ἄλευρον, ζυμαρικά, ὄρυζα, ὄσπρια, λαχανικά).

2) ἀπολαυστικά : (καφές, τσίον, κακάον, καπνός).

3) οἰνοπνευματώδη : (οἶνος, ζύθος, κονιάκ, ἡδύποτα).

4) ἐλαιώδη : (ἐλαιόλαδον, ἐλαίαι, φυτικά λίπη, σαπωνοποιία, σάπωνες).

(Πάντα ταῦτα εἰς 6 μαθήματα).

δ') Ὀπῶρα : Σταφίς, σῦκα, ἐσπεριδοειδή (εἰς 2 μαθήματα).

ε') Ὑφαντικαὶ ὕλαι : Βάμβαξ, λίνον, κάνναβις, ἔριον, μέταξα (εἰς 4 μαθήματα).

ς') Φυτικά φάρμακα : Κινίνη καὶ γενικῶς τὰ ἐθιστικὰ τοιαῦτα (εἰς 1 μάθημα).

ζ') Τρόφιμα ζωικά : Κρέας, γάλα, τυρός, βούτυρον, μαργαρίνη, ὄα, ἰχθύες (εἰς 4 μαθήματα).

η') Δέρματα : Ακατέργαστα δέρματα, κατεργασμένα δέρματα, βυρσοδεψία (εἰς 2 μαθήματα).

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

Ἰσχύουσι καὶ ἐν τῷ κατωτέρῳ κύκλῳ ὅσαι ἀντιστοίχως καὶ ἐν τῷ ἀνωτέρῳ, ὅπου καὶ ἀναγράφονται ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ.

Ἡ διαφορὰ εἶναι αὕτη, ὅτι ἐν τῷ κατωτέρῳ κύκλῳ ἡ ἀνάπτυξις ἐκάστου θέματος θὰ γίνηται ἐπὶ τὸ συνοπτικώτερον καὶ ἀπλούτερον καὶ ἀναλόγως τῶν ἐν τῇ ἐμπορικῇ σχολῇ διαθέσιμων σχετικῶν ἐποπτικῶν μέσων διδασκαλίας.

6. ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Α') Σκοπός.

1. Γνώσις τῶν στοιχειῶδων διδαγμάτων τῆς γενικῆς καὶ δὴ τῆς φυσικῆς γεωγραφίας.

2. Γνώσις ἐκάστης χώρας ἢ κράτους τῆς γῆς, τῆς θέσεως τῶν λοιπῶν αὐτοῦ γεωγραφικῶν ὄρων, τοῦ πλοῦτου καὶ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῆς βιομηχανικῆς προόδου, τῆς μετ. ἄλλων κρατῶν ἐμπορικῆς συναλλαγῆς καὶ τῶν πρὸς τοῦτο μέσων (Οἰκονομικῆ γεωγραφία).

Β') Διδακτέα ὕλη.

ΤΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ

(2 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

1. Εἰσαγωγή εἰς τὴν καθόλου γεωγραφίαν καὶ διαίρεσις αὐτῆς.

2. Ἐκ τῆς Μαθηματικῆς Γεωγραφίας τὰ ἐξῆς: Ἡ γῆ ὡς σφαιρικόν σῶμα. Σχήμα τῆς γῆς. Κινήσεις αὐτῆς. Κύκλοι τῆς γῆς (Ἰσημερινός, παράλληλοι τροπικοί, πολικοί. Μεσημβρινοί). Ζώναι τῆς γῆς. Πλάτος καὶ μήκος. Ἐποχὰι τοῦ ἔτους.

3. Ἐκ τῆς Φυσικῆς Γεωγραφίας τὰ ἐξῆς: Ἀτμόσφαιρα, κλίμα (ἄνεμοι, ὑγρασία, θερμοκρασία, βροχαί). Ἐρηά — Θάλασσα. — ἝΠπειροί. — Ὠκεανοί. — Νῆσοι. — Φυτὰ καὶ διανομὴ αὐτῶν κατὰ ζώνας.

4. Ἐκ τῆς Πολιτικῆς Γεωγραφίας τὰ ἐξῆς: Ὁ πληθυσμὸς τῆς Γῆς. — Φυλαί, θρησκείαι, ἔθνος, κράτος. Βαθμίδες πολιτισμοῦ.

5. Σύντομος φυσικὴ, πολιτικὴ καὶ ἔτι συντομωτέρα οικονομικὴ ἐξέτασις τῶν πέντε Ἡπειρῶν τῆς Γῆς.

α') Ἡ Ἀσία: Γενικὴ ἐξέτασις αὐτῆς καὶ τῶν κυριωτέρων χωρῶν αὐτῆς (Μικρὰ Ἀσία, Συρία, Παλαιστίνη, Κύπρος, Δωδεκάνησα, Μεσοποταμία, Περσία, Ἰνδοίαι, Ἰνδικὸν ἀρχιπέλαγος, Κίνα, Ἰαπωνία, Σιβηρία).

β') Ἡ Ἀφρικὴ: Γενικὴ ἐξέτασις αὐτῆς καὶ τῶν χωρῶν αὐτῆς εἰδικώτερον δὲ τῶν ἐξῆς: (Ἀἴγυπτος, Σαχάρα, Σουδάν, Ἀέθιοπία, Κογκό, Χῶραι τοῦ Ἄτλαντος, Χῶραι Νοτίου Ἀφρικῆς).

ΤΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

(2 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

Συμπλήρωσις τῆς γενικῆς ἐξέτασεως τῶν Ἡπειρῶν, ἦτοι:

1) Ἡ Ἀυσταλία καὶ αἱ λοιπαὶ νῆσοι (συντόμως).

2) Ἡ Ἀμερικὴ: Γενικὴ ἐπισκόπησις ὅλης τῆς Ἀμερικῆς. Ὅμοια τῶν Κρατῶν τῆς Βορείου Ἀμερικῆς καὶ λεπτομερέστερα τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν. Ὅμοια τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς καὶ τῶν νήσων αὐτῆς (συντόμως). Γενικὴ σύντομος ἐπισκόπησις τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς καὶ τῶν χωρῶν αὐτῆς καὶ ἐκτενεστέρα τῆς Χιλῆς, Ἀργεντινῆς καὶ Βραζιλίας.

3) Ἡ Εὐρώπη: Γενικὴ ἐπισκόπησις τῆς Εὐρώπης Φυσικὴ καὶ πολιτικὴ διαίρεσις αὐτῆς.

4) Λεπτομερής εξέταση των κάτωθι Κρατῶν τῆς Εὐρώ-
πης κατὰ τὴν ἐξῆς σειρὰν :

α') Ἰταλίας, Ἰσπανίας καὶ Πορτογαλίας.

β') Γαλλίας, Ἀγγλίας, Βελγίου, Ὀλλανδίας.

γ') Γερμανίας, Αὐστρίας, Τσεχοσλοβακίας, Οὐγγαρίας,
Ἑλβετίας.

δ') Δανίας, Σουηδίας, Νορβηγίας.

ε') Βαλτικῶν χωρῶν, Ρωσσίας, Πολωνίας, Ρωμανίας.

ΤΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

(2 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

1. Συμπληρωτικὴ ἐπανάληψις τῆς Μαθηματικῆς Γεωγρα-
φίας: Ἀπόδειξις τῆς σφαιρικότητος τῆς γῆς.—Πλάτυνσις
μέγεθος τῆς γῆς (διάμετρος, ἀκτίς) ἐν σχέσει πρὸς τὸν ἥλιον
καὶ τὴν σελήνην. Ἡ Γῆ ὡς πλανήτης. Ἡ σελήνη ὡς δορυ-
φόρος τῆς Γῆς.

Ἡ κίνησις τῆς Γῆς πρὸς τὸν ἥλιον. Κλίσις τοῦ ἄξονος.
Ἀνισότης ἡμερῶν καὶ νυκτῶν. Ἡμερολόγια. Συμβατικὸς χρό-
νος. Προσανατολισμὸς. Χάρτης. Κλίμαξ. Ἀνάγνωσις χάρτου.

2. Συμπληρωτικὴ ἐπανάληψις τῆς Φυσικῆς Γεωγραφίας.

Μορφή τοῦ ἐδάφους. Ὑψη. Ὑδατα τῆς ξηρᾶς. Θαλάσσια
ρεύματα. Παλίρροια. Κίνησις παγετῶνων. Ἀθροίσματα
φυτῶν (δάση, γλῆν). Χαρακτηρισμὸς τῶν πεδιάδων ἐκ τῆς
γλῆνης καὶ τῶν θάμνων (λειμῶνες στέππαι, σαβάναι).

3. Ἑλλάς: α') Φυσικὴ εξέτασις αὐτῆς (θέσις, ὀριζόντιος
διαμελισμὸς, ἔδαφος, κλίμα, ὕδατα τῆς ξηρᾶς). Ὅμοια ταύ-
της εξέτασις κατὰ διαμερίσματα (Πελοπόννησος μετὰ τῶν
παρακειμένων μικρῶν νήσων, Στερεὰ Ἑλλάς καὶ Εὐβοία,
Θεσσαλία, Ἡπειρος, Μακεδονία, Θράκη, Νῆσοι Αἰγαίου.
Νῆσοι Σποράδες καὶ Κυκλάδες, Κρήτη, Ἴονιοι Νῆσοι).

β') Πολιτικὴ εξέτασις αὐτῆς: (Πληθυσμὸς, πυκνότης
αὐτοῦ, ἀσχολίαι τῶν κατοίκων, γλῶσσα, παιδεία, θρησκεία, πο-
λίτευμα, διοίκησις. Ἑλληνικαὶ παροικίαι τοῦ ἐξωτερικοῦ).

γ') Οἰκονομικὴ εξέτασις αὐτῆς: Καλλιέργεια τοῦ ἐδάφους
καὶ εἶδη γεωργικῶν προϊόντων ἀναλόγως τῆς σημασίας αὐ-
τῶν ἐν τῇ ἐθνικῇ οἰκονομίᾳ (καπνός, ἄμπελος, σταφιδάμπε-
λοι, ἐλαία, δημητριακά, ἐσπεριδοειδῆ κλπ.). Φυσικοὶ καὶ τε-
χνικοὶ ὄροι ἀναπτύξεως τῆς γεωργίας καὶ κυριώτερα γεωρ-
γικὰ κέντρα. Δάση καὶ δασικὰ προϊόντα. Κτηνοτροφία, στρο-
τροφία. Ἄλσεια. Φυσικοὶ καὶ τεχνικοὶ ὄροι ἀναπτύξεως τού-
των καὶ κυριώτερα κέντρα.

Ὅρυκτὰ καὶ ἐκμετάλλευσίς τούτων.

Βιομηχανία: Μικρά και μεγάλη βιομηχανία. Φυσικοί και τεχνικοί ὄροι ἀναπτύξεως βιομηχανίας και κυριώτερα βιομηχανικά κέντρα.

Συγκοινωνία. Εὐνοϊκοί και δυσμενεῖς ὄροι διὰ τὴν συγκοινωνίαν. Μέσα συγκοινωνίας, ἀμαξιταὶ ὁδοί, σιδηροδρομικὰ γραμμὰί, ἀτμοποδικὰι γραμμὰί, τηλέγραφοι, τηλέφωνα. Ἐμπορικὸν ναυτικόν. Θέσις τῆς Ἑλληνικῆς σημαίας ἐν τῇ Μεσογείῳ και γενικώτερον ἡ θέσις τῆς Ἑλλάδος ἐν τῇ κλίμακί τῶν ναυτικῶν χωρῶν.

Ἐμπόριον. Ἐσωτερικόν, ἐξωτερικόν εμπόριον (εἰσαγωγικόν, ἐξαγωγικόν και διαμετακομιστικόν εμπόριον ἐξαιρομένης προσκλήοντως τῆς σημασίας ἐκάστου τούτων και ἰδίως τοῦ διαμετακομιστικοῦ λόγῳ τῆς γεωγραφικῆς θέσεως τῆς χώρας). Κύρια χωρα εἰσαγωγῆς και ἐξαγωγῆς. Οἱ κυριώτεροι ἔμπορικοὶ λιμένες. Οἱ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἔμπορικῷ Ἑλληνικοὶ οἶκοι. Ἡ ἀρμόζουσα οἰκονομικὴ κατεύθυνσις τῆς Ἑλλάδος (συστηματικὴ ἐκμετάλλευσις τῶν πλουτολογικῶν πόρων τῆς χώρας και μέτρα ἀναγκαῖα πρὸς τοῦτο).

4. Αἱ λοιπαὶ χωρα τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου:

α') Ἡ Βουλγαρία (θέσις, ὄρια, μέγεθος, διάπλασις τοῦ ἐδάφους, κλίμα. Ὁ πληθυσμὸς και ἡ πυκνότης αὐτοῦ. Κύρια ἀσχολία τῶν κατοίκων. Γεωργία. Κτηνοτροφία. Ὄρυκτικά και ἐκμετάλλευσις αὐτῶν. Βιομηχανία. Συγκοινωνία. Ἐμπόριον. Τὸ μετὰ τῆς Ἑλλάδος εμπόριον. Κύρια ἔμπορικά και βιομηχανικά κέντρα).

β') Ὅμοια ἐξέτασις ἐκάστης τῶν ἐξῆς χωρῶν: Γιουγκοσλαβίας, Ἀλβανίας, Τουρκίας.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

1) Κατὰ τὴν ἐκλογὴν τῆς ὕλης ἐν ἐκάστῳ Κράτει ὁ διδάσκων περιορίζεται εἰς ὀλίγα μὲν ὡς πρὸς τὴν πολιτικὴν γεωγραφίαν, ἐπεκτείνεται δὲ εἰς πλείονα ὡς πρὸς τὴν φυσικὴν και οἰκονομικὴν. Πρὸς ἀποτελεσματικὴν δὲ διδασκαλίαν, δεόν ὁ διδάσκων νὰ ἔχη ὑπ' ὄψει τὰς προσλαμβάνουσας παραστάσεις τῶν μαθητῶν, και δὴ τὰς ἀποκομιζομένας ἐκ τῆς ἐμέσου ἐποπτείας τῶν διαφόρων γεωγραφικῶν στοιχείων. Πρὸς τοῦτο δεφεῖλει νὰ ὀδηγῆ τοὺς μαθητὰς ἐν καταλλήλῳ καιρῷ εἰς τοὺς ἀγροὺς εἴτε εἰς κήπους, λιμένας, βιομηχανικά καταστήματα και λοιπά, ἐπιχειρῶν και ταξείδια, εἰ δυνατόν, τῶν μαθητῶν. Κατὰ δὲ τὴν πορείαν τῆς διδασκαλίας νὰ ἀκολουθῆ τὴν ὡς ἀνωτέρω ἀναγραφομένην διάταξιν τῆς ὕλης ἐν ἐκάστη χωρᾷ. Διαφανομένης δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀμοιβαίως

αιτιώδους σχέσεως τῶν γεωγραφικῶν φαινομένων, ἄς προσπαθῆ ὅπως ἐξαρτᾶ τὰ διάφορα γεωγραφικά στοιχεία ἐκ τῶν προτασσομένων ἢ ἐκ γενικῶν κανόνων οὓς ὁ μαθητὴς γνωρίζει. ἐκ τῆς Γεωγραφίας.

2. Πρὸς τούτοις ἐνδείκνυται ἡ συνεργασία τοῦ διδάσκοντος μετὰ τῶν μαθητῶν. Οἱ μαθηταὶ ὀδηγοῦνται καταλλήλως ὅπως αὐτενεργοῦντες διαγιγνώσκωσι τὸ διδακτέον. Οὐκ ὀλίγον δὲ πρὸς τοῦτο συντελεῖ ἡ χρῆσις πρώτον τοῦ γεωγραφικοῦ φυσικοῦ χάρτου καὶ δεύτερον τοῦ οἰκονομικοῦ. Διὰ τοῦ πρώτου ὁ μαθητὴς διακρίνει τὴν θέσιν, τὴν διάπλασιν τοῦ ἐδάφους κλπ. χάρων, ὡς λ. χ. ἐκ τοῦ πεδινοῦ ἐδάφους καὶ τῶν ὑδάτων τῆς Οὐγγαρίας διαγιγνώσκει ὅτι ἡ ἀγρονομία ἐν αὐτῇ εἶναι ἀκέραια καὶ ὅτι ἡ Οὐγγαρία εἶναι χώρα ἀγρονομικῆ. Ἐννοεῖται ὅμως ὅτι ἡ ἐξήγησις αὕτη θὰ χωρῆ, ἐφ' ὅσον αὕτη δὲν ἠθελεν ἀπαιτεῖ βαθείας ἀνθρωπογραφικὰς καὶ πολιτειακὰς γνώσεις ἐν ἐναντία ὅμως περιπτώσει. πρὸς ἀποφυγὴν ἀδιεξόδου καὶ ἀποφυγὴν πολυτίμου καταναλισκομένου χρόνου, ὁ διδάσκων πρέπει νὰ προσφέρῃ ἀμέσως τὸ διδάγμα.

3. Προσέτι ὁ διδάσκων πρέπει νὰ ἀποφεύγῃ τὴν χρῆσιν μεγάλων ἀριθμῶν, οὓς ὁ μαθητὴς δὲν δύναται νὰ συγκρατήσῃ ἐν τῇ μνήμῃ του, νὰ περιορίζηται δὲ εἰς στρογγύλους καὶ κατὰ προσέγγισιν ἀριθμούς, καὶ δὴ νὰ ὀρίξῃ ὡς βάσεις διὰ τὰς στατιστικὰς τῶν οἰκονομικῶν στοιχείων ἐκάστης στρογγύλης ἀριθμοὺς μιᾶς εὐρωπαϊκῆς χώρας, ὡς λ. χ. τῆς Γαλλίας, διὰ τὴν σύγκρισιν τῶν στοιχείων.

4. Πρὸς ἐμπέδωσιν δὲ καὶ ἐξέτασιν τῶν γνώσεων τῶν μαθητῶν συνιστᾶται ἡ χρῆσις τῶν βωβῶν χαρτῶν, ἀφοῦ προηγουμένως ἀσκηθῶσιν οὗτοι κατ' ἰδίαν εἰς τὴν χαρτογράφειαν τῶν διδασκομένων χωρῶν.

5. Ἐνδείκνυται ὡς βοηθητικὰ μέσα :

α') Προβολαὶ παριστῶσαι τὴν διάπλασιν τοῦ ἐδάφους, τῶν κυριωτάτων τόπων καὶ μνημείων, τὴν τῶν φυλῶν διασποράν, τὴν τῶν γλωσσῶν καὶ θρησκειῶν.

β') Στατιστικοὶ πίνακες ὑπὸ διαγραμμάτων συνοδευόμενοι διανέμονται τοῖς μαθηταῖς καὶ ἡ προσοχὴ αὐτῶν προσελκύεται μᾶλλον ἐπὶ τῆς ἀναλογίας τῶν διαφορῶν γεωργικῶν καὶ βιομηχανικῶν προϊόντων, τῶν εἰσαγωγῶν καὶ ἐξαγωγῶν, παρὰ ἐπὶ τῆς ἀπομνημονεύσεως ἀριθμῶν οὐσιωδῶς μεταβλητῶν.

γ') Χρῆσις τῶν διεθνῶν σιδηροδρομικῶν δρομολογίων. Συνδυασμὸς κατ' εὐθείαν ἢ ἐμμέσων (κυκλικῶν) ταξείων κ. ἄ.

Σημ. Αἱ ὁδηγίαι αὗται ἀναφέρονται ἀντιστοίχως εἰς ἀμ-

ροτέρους τους κύκλους έξαταξίου Μέσης Έμπορικῆς Σχο-
λῆς.

7. ΥΓΙΕΙΝΗ.

Α' Σκοπός.

Σκοπός τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῆς Ὑγιεινῆς εἶ-
ναι ἡ μετάδοσις τῶν στοιχειωδῶν κανόνων, οὓς ὀφείλει τις
νά τηρῆ διὰ τὴν ὑγιεινὴν τῶν μερῶν τοῦ σώματος αὐτοῦ, τὴν
ὑγιεινὴν τῶν κινήσεων καὶ αἰσθήσεων, τὴν ὑγιεινὴν τῶν τρο-
φῶν, τὴν ὑγιεινὴν τοῦ οἴκου καὶ συγκεντρώσεων πολλῶν ἐντός
κλειστῶν χώρων, ὡς καὶ τῶν τῆς προφυλάξεως ἐκ τῆς προσ-
βολῆς αὐτοῦ ὑπὸ τῶν λοιμωδῶν νόσων καὶ τῶν ἐκ τῶν κατοικι-
δίων ζῶων προερχομένων λοιμωδῶν νόσων.

Β') Διδακτέα ὕλη.

ΤΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ.

(1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα ἀπὸ 1 Φεβρουαρίου μέχρι τέλους τοῦ
σχολικοῦ ἔτους).

Εἰσαγωγή. Ἔγνοια καὶ ὠφέλεια ἐκ τῆς Ὑγιεινῆς.

Α') Ὑγιεινὴ τῶν μερῶν τοῦ σώματος τοῦ ἀνθρώπου : 1) Γενικὴ καθαριότης τοῦ σώματος. 2) Εἰδικὴ ἐπιμέλεια τῶν μερῶν τοῦ σώματος. Ὑγιεινὴ τῶν αἰσθήσεων. Περὶ ἐνδυμασίας ἐξωτερικῶς καὶ ἐσωτερικῶς· παραρτήματα τῆς ἐνδυμασίας (πῆλοι, περιλαίμια, στηθόδεσμοι, περικνημίδες, περικνημιδάδες, ὑποδήματα). Περὶ σωματικῆς (γυμναστικῆς, ἀνάπαυσις, κοιτών, ὕπνος). 3) Ὑγιεινὴ τοῦ οἴκου, συγκεντρώσεων καὶ καταστημάτων.

Β') Ὑγιεινὴ τῶν τροφῶν : 1) Ἄηρ, ὕδωρ, τροφαὶ ἐκ τοῦ ζῶϊκοῦ βασιλείου (κρέατα, ἰχθύες, μαλακόστρακα, μαλάκια, ὄα, γάλα, βούτυρον, τυρός, λίπη). 2) Τροφαὶ ἐκ τοῦ φυτικοῦ βασιλείου : (ἄλευρα, λαχανικά, ὕσπρια, καρποί, ἀρτύματα, προφυλάξεις ἐκ μεταλλίνων μαγειρικῶν σκευῶν, ποτὰ καὶ ἐπίδρασις αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ὄργανισμοῦ, μέθη, χρόνιος ἀλκοολισμός καὶ ἐκφυλιστικὴ ἐπίδρασις αὐτοῦ).

Γ') Λοιμώδεις νόσοι : (φυματίωσις, ἐλκώδεις πυρετοί, τυφοειδῆς πυρετός, δυσεντερία, χολέρα, πανώλης, διφθερίτις, γρίπη, εὐλογία, ἰλαρά, σкарлатίνα, κοκίτις, ἔξανθηματικὸς τυφός).

Δ') Λοιμώδεις νόσοι ἐκ κατοικιδίων ζῶων : (Εχθινόκοκοι, ταινία, τριχινίσις, μάλια, λέπρα, λύσσα, ὑπόστροφος πυρετός).

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ.

Ο διδάσκων τὸ μάθημα τῆς Ὑγιεινῆς ὀφείλει κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος τούτου νὰ ἀποφεύγῃ τὴν χρῆσιν ἐπιστημονικῶν ὄρων, μὴ καταληπτῶν εἰς τοὺς μαθητάς τῆς προκειμένης τάξεως τῆς σχολῆς, καὶ νὰ προσαρμόσῃ τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ πρὸς τὸ πνευματικὸν ἐπίπεδον τῶν μαθητῶν τούτων. Ἀφ' ἑτέρου πρέπει οὗτος νὰ ποιῆται χρῆσιν εἰδωμάτων καὶ ἐποπτικῶν μέσων διδασκαλίας, δι' ἐπιδείξεως σχετικῶν εἰκόνων ἢ προπλασμάτων. Τέλος οὗτος ὀφείλει νὰ καταστήσῃ γνωστοὺς εἰς τοὺς μαθητάς τοὺς κυριώτερους κινδύνους ὑγείας ἐκ τῆς ἀσχίσεως τῶν ἐπαγγελματῶν ἐμπορίου, τεχνῶν κλπ. καὶ τοὺς τρόπους προφυλάξεως ἐξ αὐτῶν.

8. ΕΜΠΟΡΙΚΑ.

Α' Σκοπός.

ὑπὸ τὸν ὄρον ἐμπορικὰ νοοῦνται πλείονες κλάδοι τῶν ἐμπορικῶν ἐπιστημῶν, ὡς ἡ Ἐμποριολογία, ἡ Λογιστική, ἡ Ἐμπορική Ἀλληλογραφία. Γενικὸς σκοπὸς τῆς διδασκαλίας πάντων τούτων εἶναι ἡ παροχὴ εὐκαιρίας εἰς τοὺς μαθητάς νὰ κατανοήσωσι τὰ τῆς ὀργανώσεως καὶ τρόπων διεξαγωγῆς τῶν διαφόρων οικονομικῶν ἐπιχειρήσεων καθόλου, εἰδικώτερον δὲ νὰ καταστήσωσι ἱκανοὶ εἰς τὸ νὰ ἐξυπηρετήσωσιν ἐπιτυχῶς τὸ ἑλληνικὸν ἐμπόριον κυρίως.

Β'.) Διδακτέα ὕλη:

I. ΕΜΠΟΡΙΟΛΟΓΙΑ

Α'.) Σ κ ο π ό ς .

Συνοπτικὴ ἐξέτασις τῆς διεξαγωγῆς τοῦ ἐμπορίου καὶ ἰδίᾳ ἀσκήσεις τῶν μαθητῶν εἰς τὴν χρῆσιν τῶν ἐμπορικῶν ἐγγράφων, ἅτινα συνηθέστατα ἐμφανίζονται κατὰ τὰς συναλλαγάς. Εἰδικώτερον δὲ παροχὴ τῶν θεμελιωδιστέρων γνώσεων τῆς τέχνης τοῦ πωλεῖν ἐν αὐτῇ τῇ ἔδρᾳ τοῦ καταστήματος.

Β'.) Διδακτέα ὕλη:

ΤΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

α') 4 ὥραι διδασκαλίας μέχρι τέλους τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου.

β') 2 ὥραι διδασκαλίας ἀπὸ 1 Φεβρουαρίου μέχρι τέλους τοῦ σχολικοῦ ἔτους.

A'.) Γένεσις τοῦ Ἐμπορίου:

1. Ἀνάγκαι καὶ μέτρα θεραπείας αὐτῶν. Φυσικὴ ἀνταλλαγὴ. Ἀξία.
2. Δυσχέρεια φυσικῆς ἀνταλλαγῆς. Νρῆμα. Νόμισμα. Νομισματικὴ μονάς. Τιμὴ. Ἀγορά. Πώλησις.
3. Ἐμπορεύματα. Ἐμπόριον. Ἐμπορος.

B'.) Διαίρεσις ἔμπορίου.

1. Ἀπὸ ἀπόψεως ἀντικειμένου.
2. Ἀπὸ ἀπόψεως ποσότητος (χονδρικόν-ἡμιχονδρικόν-λιανικόν).
3. Ἀπὸ ἀπόψεως ἐγκαταστάσεως (μόνιμον-πλανόδιον).
4. Ἀπὸ ἀπόψεως γεωγραφικῆς (ἐπιτόπιον-ἐσωτερικόν-ἐξωτερικόν-εἰσαγωγῆ-ἐξαγωγῆ-διαμετακόμισις).

Γ'.) Ἐμπορικὴ ἀγοραπωλησία:

1. Ἐμπορικὴ ἀγοραπωλησία-στοιχεῖα τῆς συμβάσεως ταύτης (εἶδος-ποσότης, χρόνος καὶ τόπος παραδόσεως, τρόπος πληρωμῆς, τίμημα). Ὑποχρεώσεις, δικαιώματα, ἀγοραστοῦ, πωλητοῦ.
2. Ἀγοραπωλησία ἐξεταζόμενα: ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν ὄρων αὐτῶν:
  - α) Ἀπὸ ἀπόψεως τοῦ καθορισμοῦ ποιότητος (δειγμα, δειγματολόγιον, τύπος).
  - β) Ἀπὸ ἀπόψεως τρόπου καθορισμοῦ ποσότητος τοῦ ἐμπορεύματος (μέτρα βάρους, μήκους, ὄγκου ἢ χωρητικότητος, τεμάχια, ζεύγος, δωδεκάς, δωδεκάς δωδεκάδων, ἑκατοντάς χιλιάς κλπ.).
  - γ) Ἀγοραπωλησία ἀπὸ τῆς ἀπόψεως χρόνου παραδόσεως (ἄμεσος, ἐν πλῆθ. ἄρα τῆ ἀφίξει κλπ.).
  - δ) Ἀγοραπωλησία ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τόπου παραδόσεως (εἰς τὸ κατάστημα τοῦ πωλητοῦ-εἰς τὴν προκυμαίαν τοῦ λιμένος ἢ τὸν σταθμὸν τῆς πόλεως τοῦ πωλητοῦ. Ἐπὶ τοῦ πλοίου εἰς τὸν λιμένα (φόρμ) ἢ ἐπὶ τοῦ βαγονίου εἰς τὸν σταθμὸν τῆς πόλεως τοῦ πωλητοῦ. Ἐπὶ τοῦ πλοίου εἰς τὸν λιμένα (ταίφ) ἢ ἐπὶ τοῦ βαγονίου εἰς τὸν σταθμὸν τῆς πόλεως τοῦ ἀγοραστοῦ. Εἰς τὴν προκυμαίαν τοῦ λιμένος ἢ εἰς τὸν σταθμὸν τῆς πόλεως τοῦ ἀγοραστοῦ. Εἰς τὸ κατάστημα τοῦ ἀγοραστοῦ).
  - ε) Ἀγοραπωλησία ἀπὸ τῆς ἀπόψεως χρόνου πληρωμῆς (μετρητοῖς ἐπὶ πιστώσει).
  - ς) Ἀγοραπωλησία ἀπὸ τῆς ἀπόψεως καθορισμοῦ τῆς τιμῆς (μονάς πωλήσεως, τιμὴ πωλήσεως ὀρισμένη τιμὴ,

συμβολική γραφή, εκπτώσεις ἐπὶ τῆς τιμῆς πωλήσεως-τιμοκατάλογος).

3. Ἐκτέλεισις ἀγοραπωλησίας.

α') Προπαρασκευὴ παραδόσεως ἀντικειμένου ἀγοραπωλησίας (συσκευασία, δέμα, σημεῖον, βάρος, μικτὸν βάρος, ἀπόβαρον, ἐκπτώσεις ἐπὶ βάρους, ἐξαποστολὴ ἐμπορεύματος).

β') Ἐμπορικὰ ἔγγραφα σχετικὰ πρὸς τὴν ἀγοραπωλησίαν (σημειώσεις παραγγελίας, ζυγολόγιον, τιμολόγιον, ἀπόδειξις παραλαβῆς).

4. Οἰκονομικὸν ἀποτέλεσμα ἀγοραπωλησίας. (ἀρχικὴ τιμὴ ἐμπορεύματος, διαφορὰ μεταξὺ ἀρχικῆς τιμῆς καὶ τιμῆς πωλήσεως, κέρδος, ζημία, στοιχεῖα ἀρχικῆς τιμῆς ἐμπορευμάτων, Μεταβολή, τῆς τιμῆς τῆς πωλήσεως, Νόμος προσφοράς καὶ ζήτησεως, Συναγωνισμὸς, ἀθέμιτος συναγωνισμὸς).

5. Διακανονισμὸς ἀγοραπωλησίας.

α') τοῖς μετρητοῖς (νόμισμα, χαρτονόμισμα, τραπεζογραμμάτιον, ἐξόφλησις τιμολογίου, ἀπόδειξις πληρωμῆς, Ἐπιταγή.

β') ἐπὶ πιστώσει. (χρεώστης, χρέος, πιστωτῆς, πίστωσις, ἐγγυητῆς, ἐγγύησις, δι' ἐγγραφῆς εἰς λογαριασμὸν, διὰ γραμματίου εἰς διαταγὴν, διὰ συν)κῆς. Ἀσκήσεις ἐπὶ τῶν ἐγγράφων μέχρι πλήρους ἐμπεδώσεως αὐτῶν).

Δ') Περὶ ἐμπόρου ἀπὸ νομικῆς ἀπόψεως.

1. Ἐπιχειρήσις, ἐπιχειρηματίας, Κεφάλαιον, ἔπωνυμία, κατοικία, ἀτομικαί, ἑταιρικαί ἐπιχειρήσεις.

2. Ἐμπορικαὶ πράξεις κατὰ τὸν ἐμπορικὸν νόμον. Ἐμπορος.

3. Ὑποχρεώσεις ἐμπόρου (ἐμπορικὰ βιβλία).

4. Πρώτοπα ἀνίκανα πρὸς τὸ ἐμπορεύεσθαι.

5. Ἐμπορικὰ ἐπαγγέλματα (κυρίως ἔμποροι—βιομήχανοι, τραπεζίται— μεταφορεῖς ἐφοπλισταί— Ἀσφαλισταί).

ΤΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

(2 ὥραι μέχρι τέλους Ἰανουαρίου καὶ 1 ὥρα ἀπὸ τῆς 1ης Φεβρουαρίου μέχρι τέλους).

Ταχεῖα ἐπανάληψις τῶν κυριωτάτων σημείων τῆς ἐν τῇ δευτέρᾳ τάξει διδαχθείσης ὕλης ἐκ τῆς ἐμποριολογίας κατὰ τὸ πρῶτον δεκαπενθήμερον.

Μετὰ ταῦτα διδάσκονται τὰ ἑξῆς :

Α') 1. Περὶ πίστεως: (πίστις-πίστωσις-εἶδη πιστώσεων).

2. Περὶ πιστωτικῶν ὀργάνων: α') Γραμμάτιον εἰς διαταγὴν. Στοιχεῖα αὐτοῦ-διατάξεις διέπουσαι τὰ κατ' αὐτό-πληρωμὴ-χαρτόσημον.

β') Συν)κὴ καὶ στοιχεῖα αὐτῆς-διατάξεις διέπουσαι τὰ

κατ' αὐτήν-πρόβλεψις-όπισθογράφησις-εἰδικοὶ ὄροι (ἀνέξοδοι-πιστοφορῆ, συναλλαγματική εἰς διαταγὴν τοῦ ἐκδότου, πληρωτέα εἰς τὴν κατοικίαν τρίτου, συναλλαγματική εἰς πλείονα ἀντίτυπα, συναλλαγματική ἀρρεσκείας), ἐμφάνισις, πληρωμὴ, πληρωμὴ κατὰ παρέμβασιν, εἰδοποιήσις ἐπὶ μὴ πληρωμῇ, διαμαρτυρικόν, ἀπώλεια συναλλαγματικῆς. Χαρτοσήμανσις. Διαπραγματεύσις γραμματίου εἰς διαταγὴν καὶ συναλλαγματικῆς. Πινάκιον προσεξοφλήσεως.

Ἐπιταγή. Στοιχεῖα αὐτῆς. Διατάξεις διέπουναι τὰ κατ' αὐτήν. Ἀντίκρουσμα, πληρωμὴ, ἀνάκλησις ἐπιταγῆς, διαμαρτύρησις, ἀπώλεια ἐπιταγῆς. Χαρτοσήμανσις. Ποινικαὶ κυρώσεις ἐναντίον ἐκδότου μὴ συμμορφωθέντος πρὸς τὸν νόμον.

Ἀσκήσεις σχετικαὶ πρὸς τὰ ἄνω ἔγγραφα μέχρι τελείας ἐμπεδώσεως αὐτῶν.

Β') Συγκοινωνία-μέσα συγκοινωνίας.

1. Σύμβασις μεταφορᾶς, πρόσωπα, δικαίωματα καὶ ὑποχρεώσεις.

2. Μεταφορὰ διὰ σιδηροδρόμων, δηλωτικόν ἀποστολῆς, φορτωτικῆ, διατυπώσεις παραλαβῆς.

3. Μεταφορὰ διὰ θαλάσσης : διατυπώσεις ἀποστολῆς, φορτωτικῆ, διατυπώσεις παραλαβῆς, ἄδεια πρακτορείου.

4. Ταχυδρομεῖα. Ἐπιστολαί, βέματα, ἀπλᾶ, συστημένα καὶ μετὰ δεδηλωμένῆς ἀξίας. Τηλέγραφοι, τηλεγραφήματα, ταχυδρομικαὶ καὶ τηλεγραφικαὶ ἐπιταγαί.

Γ') Τελωνεῖα. Δασμοὶ, δασμολόγιον, διασάφησις εἰσαγωγῆς, ἐξαγωγῆς, μεταφορᾶς, ἐκτελωνισμὸς.

Δ') Πρακτικὴ πωλήσεως ἐν τῷ καταστήματι.

1. Τὸ κατάστημα ὡς συντελεστής πωλήσεως (θέσις, φωτισμὸς, ἀερισμὸς, κυκλοφορία ἐμπορεύματος καὶ πελατείας, διατάξεις τοῦ ἐμπορεύματος ἐν τῷ καταστήματι, ἐξωτερικὴ ἐμφάνισις καταστήματος. Προθήκαι).

2. Διάκρισις καταστημάτων ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν εἰδῶν τὰ ὅποια πωλεῖ [α') τρόφιμα, ὑφάσματα, ψιλικὰ, β') εἶδη πρώτης ἀνάγκης, πολυτελείας, γ') εἶδη γνωστοῦ τύπου (μάρκας) κοινὰ καὶ νομισαγόμενα.

3. Πωλητῆς καὶ προσόντα αὐτοῦ (καλὴ ἐμφάνισις, εὐγένεια, εὐσπρέπεια, εὐπροσηγορία, προθυμία, εὐλικρίνεια, βαθεῖα γνώσις τῶν ἐμπορευμάτων τοῦ καταστήματος, ταχὺς ὑπολογισμὸς ἀπὸ μνήμης, ξένα γλωσσά).

4. Πελάτης: Ψυχολογία τῶν ἀναγκῶν καὶ τῶν διαθέσεων τοῦ πελάτου. Διάφοροι τύποι πελατῶν καὶ ἀντίστοιχοι τρόποι ἐξυπηρέτησεως αὐτῶν.

5. Ἐπικοινωνία πωλητοῦ πρὸς πελάτην: Παρουσίασις ἐμπορεύματος (ἐπιχειρηματολογία, σχετική διαπραγματεύσις, προσπάθεια πρὸς πραγματοποίησιν προμηθείας συμπληρωματικῶν καὶ συγγενῶν εἰδῶν).

6. Τρόποι παραδόσεως: (τύλιγμα, παράδοσις ἄμεσος ἢ ἀποστολή κατ' οἶκον, προσήκουσα μέριμνα περὶ τοῦ ἀπομειναντος ἐμπορεύματος).

7. Διαφήμισις καὶ μέσα διαφήμισεως: Ἀγγελία, ἐγκύκλιοι, τοιχοκολλήσεις, εἰκόνες ἐν τῷ καταστήματι, διακόσμησις προθηκῶν, δείγματα, δῶρα, διαφημιστικά ἔντυπα παραδιδόμενα μετὰ τοῦ πωλουμένου ἐμπορεύματος.

8. Ἠθική τῶν πωλήσεων: (Ἡ πώλησις ὡς ἀνταλλαγή ὑπηρεσιῶν μεταξὺ πελάτου καὶ καταστήματος: Ἐξασφάλισις τῆς μονιμότητος τῆς πελατείας διὰ τῆς ἐντίμου καὶ καταλλήλου ἐξυπηρετήσεως. Σύστημα ὠρισμένων τιμῶν, πλεονεκτήματα-μειονεκτήματα).

Ἀσκήσεις τῶν μαθητῶν ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω κατὰ τρόπον ὅσον τὸ δυνατόν πρακτικόν, εἴτε ἐν τῇ Σχολῇ εἴτε καὶ εἰς καταστήματα ἐφ' ὅσον εἶναι δυνατόν.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

1. Λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς μὴ ὠρίμου ἡλικίας τῶν μαθητῶν τοῦ κατωτέρου τριτηξίου κύκλου καὶ τῆς μικρᾶς αὐτῶν ἐμπειρίας, ὁ διδάσκων ὀφείλει νὰ προσφέρει τὰ διάφορα σημεῖα τῆς ὕλης τῆς Ἐμποριολογίας κατὰ τρόπον ὅσον τὸ δυνατόν ἀπλούστερον καὶ συντομώτερον. Ἡ σχετικὴ ἀνάπτυξις πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ στηρίζηται εἰς ἀντίστοιχα ἐποπτικά μέσα ὡς καὶ παραδείγματα λαμβανόμενα ἐκ τῆς πράξεως, ν' ἀποφεύγη δὲ κατ' ἀρχὴν τὴν λεπτομερῆ νομικὴν τῶν πραγμάτων ἐξέτασιν.

2. Πρὸς ἐμπέδωσιν τῶν διδασκομένων θεωρεῖται σκόπιμον ὅπως ὁ διδάσκων παρουσιάζῃ ἐκάστοτε ὑποδείγματα τῶν ὑπὸ ἐξέτασιν ἐγγράφων καὶ ἀπαιτῆ τὴν κατάρτισιν καὶ συμπλήρωσιν τοιούτων ἐκ μέρους τῶν μαθητῶν, βάσει σχετικῶν παραδειγμάτων. Ἐπιπροσθέτως θεωρεῖται ὠφέλιμος καὶ ἡ ἐπίσκεψις τῶν καταστημάτων καθ' ὁμάδας μαθητικὰς ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ ἀρμοδίου καθηγητοῦ. Κατὰ τὰς τοιαύτας ἐπισκέψεις εἶναι εὐκαταία καὶ ἡ ἀνάπτυξις σχετικῶν θεμάτων ὑπὸ πεπειραμένου ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἐμπορίου παράγοντος.

II. ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ

Α') Σκοπός.

Διὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τούτου ἐπιδιώκεται,

ἀφ' ἑνὸς μὲν οἱ μαθηταὶ νὰ κατανοήσωσι σαφῶς τὰς ἀρχὰς τῆς Λογιστικῆς, ἀφ' ἑτέρου δὲ ν' ἀκηθῶσιν εἰς τὴν ὀρθὴν τοῦτων ἐφαρμογὴν εἰς τὰ λογιστικὰ βιβλία καθαρῶς ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων.

Β') Διδακτέα ὕλη.

ΤΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

(2 ὥραι καθ' ἑβδομάδα ἀπὸ 1ης Φεβρουαρίου μέχρι τέλους τοῦ σχολικοῦ ἔτους).

1. Περιουσία. Περιουσιακὰ στοιχεῖα. Ἐνεργητικόν. Παθητικόν. Καθαρὰ περιουσία ἢ Κεφάλαιον.
2. Ἀπογραφή. Ἱσολογισμός. Παραδείγματα μέχρι πλήρους ἐμπέδωσης.
3. Μεταβολὴ περιουσιακῶν στοιχείων συναπειρὰ οἰκονομικῶν πράξεων.
4. Λογιστικὴ καὶ σκοπὸς αὐτῆς.
5. Ὅργανα λογιστικῆς. Λογαριασμοί.
6. Λογιστικὴ παρακολούθησις τῶν δεσοληψιῶν μετὰ τρίτου προσώπου. Δημιουργία μεμονωμένων λογαριασμῶν καὶ διάταξις τούτων. Χρεώσεις. Χρεῶνω. Πίστωσις-πιστόνω. Ὑπόλοιπον χρεωστικόν, πιστωτικόν ὑπόλοιπον. Ἐμπέδωσις τούτων διὰ πολλῶν καὶ συντόμων παραδειγμάτων.
7. Συγκέντρωσις τῶν ἀτομικῶν λογαριασμῶν. Περιληπτικοὶ λογαριασμοί. Χρεῶσται. Πιστωταί, ἐφαρμογὴ ἐπὶ παραδειγμάτων.
8. Λογαριασμός «Ταμείων». Εἰσπράξεις. Πληρωμαί, σχετικὰ παραδείγματα.
9. Ἀναλυτικοὶ λογαριασμοὶ «Ἐμπορευμάτων». Εἰσαγωγή (ἀγοραί). Ἐξαγωγή (πωλήσεις). Καθορισμὸς ἀποτελέσματος (κέρδος-ζημία). Τακτοποιήσις. Κλείσιμον, ἀνοίγμα. Συγκέντρωσις ἀναλυτικῶν λογαριασμῶν εἰς τὸν περιληπτικόν «Ἐμπορευμάτων». Ἐφαρμογὴ εἰς παραδείγματα.
10. «Γραμμάτια Εἰστέα». Λειτουργία λογαριασμοῦ, ὑπόλοιπον, κλείσιμον, ἀνοίγμα.
11. «Γραμμάτια πληρωτέα». Λειτουργία λογαριασμοῦ, ὑπόλοιπον, κλείσιμον, ἀνοίγμα. Ἐφαρμογὴ εἰς παραδείγματα.
12. Λογαριασμός «Ἐπιπλα καὶ Σκευή». Λειτουργία τοῦ λογαριασμοῦ. Ὑπόλοιπον, κλείσιμον, ἀνοίγμα. Ἐφαρμογὴ εἰς παραδείγματα μετὰ σθορᾶς.
13. Λογαριασμοὶ «Ἐνοίκια», «φωτισμός», «μισθοί», «οἰκιακὰ έξοδα», κλπ. Λειτουργία ἐκάστου τούτων διὰ συντόμου

παραδείγματος. Λειτουργία τοῦ περιληπτικοῦ λογαριασμοῦ «Γενικά ἔξοδα» βάσει τῶν ἄνω λογαριασμῶν.

14. Λογαριασμοί: «Τόκοι», «προμήθειαι», «μιστεῖται» κλπ. Λειτουργία αὐτῶν καί συγκέντρωσις τούτων εἰς τὸν περιληπτικὸν λογαριασμὸν «Ζημίαι, κέρδη» βάσει τῶν ἄνω λογαριασμῶν. Παραδείγματα πρὸς ἐμπέδωσιν.

15. Λειτουργία τοῦ Λογαριασμοῦ «Κεφάλαιον». Αὔξησις καὶ μείωσις τούτου. Συνακτικὰ παραδείγματα.

ΤΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

(3. ὧραι καθ' ἑβδομάδα).

Κατὰ τὸν πρῶτον μῆνα δι' ὀλίγων καὶ συντόμων παραδειγμάτων ἐπαναληφθέντων τὰ κυριώτερα σημεῖα τῆς ἐν τῇ προηγούμενῃ τάξει διδαχθείσης ὕλης. Μετὰ ταῦτα διδάσκονται:

1) Μεθοδικὴ κατάταξις τῶν λογαριασμῶν, εἰς λογαριασμοὺς Ἑνεργητικοῦ, Παθητικοῦ, Κεφαλίου ἢ Καθαροῦ περιουσίας.

2) Κανόνες χρεώσεως καὶ πιστώσεως τῶν λογαριασμῶν τούτων καὶ ἐφαρμογὴ εἰς σύντομα παραδείγματα.

3) Περὶ ἐμπορικῶν βιβλίων. Σχετικαὶ νομικαὶ διατάξεις. Διάκρισις τούτων εἰς ὑποχρεωτικὰ καὶ προαιρετικὰ. Δικαιολογητικὰ ἔγγραφα βάσει τῶν ὁποίων γίνονται αἱ ἐγγραφαί.

4) «Πρόχειρον». Σκοπὸς τούτου, τρόπος ἐγγραφῆς εἰς αὐτὸ τῶν οικονομικῶν πράξεων τοῦ καταστήματος ἐνὸς μηνός.

5) «Ἡμερολόγιον». Σκοπὸς καὶ διάταξις τούτου. Διπλογραφικὴ διατύπωσις ἐν αὐτῷ τῶν οικονομικῶν πράξεων. Ἐφαρμογὴ εἰς σχετικὰ παραδείγματα καὶ ἐν τέλει μεταφορὰ τῶν πράξεων ἐκ τοῦ Προχείρου.

6) «Καθολικόν». Σκοπὸς καὶ διάταξις τούτου. Μεταφορὰ τῶν ἤδη ἐν τῷ Ἡμερολόγιῳ ἀναγεγραμμένων πράξεων εἰς τούτο.

7) Ἴσοζύγιον ἐκ τοῦ Καθολικοῦ βάσει τῶν ἤδη ἀναγεγραμμένων πράξεων. Σχέσις μεταξὺ Καθολικοῦ καὶ Ἡμερολογίου ἐμφανιζομένη ὑπὸ τοῦ ἰσοζυγίου. Οἰκονομικὴ σημασία τῶν στοιχείων τοῦ ἰσοζυγίου τούτου.

8) Κατάρτισις τῆς ἀπογραφῆς καὶ παραβολὴ αὐτῆς πρὸς τὸ προσωρινὸν ἰσοζύγιον. Ἐγγραφαὶ διορθώσεως τῶν ἐμφανιζομένων διαφορῶν. Συγκέντρωσις τῶν ἀποτελεσμάτων εἰς τὸν λογαριασμὸν «Ζημίαι καὶ Κέρδη» καὶ μεταφορὰ τοῦ καθαροῦ ὑπολοίπου τοῦ λογαριασμοῦ τούτου εἰς τὸν λογαριασμὸν «Κεφάλαιον». Κατάρτισις τοῦ ὀριστικοῦ Ἴσοζυγίου. Κλείσιμον τῶν βιβλίων. Σύνταξις ἰσοζυγιοῦ καὶ ἐγγραφὴ τούτου μετὰ

τῆς οἰκείας ἀπογραφῆς εἰς τὸ βιβλίον ἀπογραφῶν καὶ ἰσολογιῶν. Ἐπιτομή τῶν βιβλίων.

9) Πρακτικὸν γραφεῖον. Ἐπεξεργασία μιᾶς πλήρους λογιστικῆς μονογραφίας περιληπτικῶς τὰς συνηθεστέρους πράξεις μιᾶς ἀτομικῆς ἐπιχειρήσεως τοῦ κυρίως ἐμπορίου. Κατ' αὐτὴν γίνεται χρῆσις τῶν ἐξῆς βιβλίων: α') Ἀναλυτικῶν (Προχείρου, Ταμείου, Ἀποθήκης, Χρεωστῶν, Πιστωτῶν Ἀξίσεων Γραμματίων). β') Συνθετικῶν (Ἡμερολογίου, Καθολικοῦ, Βιβλίου Ἀπογραφῶν), ἀφ' ἑτέρου δὲ συντάσσονται τὰ σχετικὰ δικαιολογητικὰ ἔγγραφα τῶν πράξεων τῆς μονογραφίας.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

1. Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Λογιστικῆς ὁ διδάσκων ὀφείλει νὰ ἐπιδιώκῃ ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν σαφῆ ἐξήγησιν τῆς διδασκομένης ὕλης, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν ἐμπέδωσιν αὐτῆς καὶ τὴν ἐξοικονόμησιν χρόνου ἀποφεύγων πᾶσαν ἐξεζητημένην θεωρητικὴν ἀνάπτυξιν τῶν πραγμάτων, ἀρκούμενος εἰς πρακτικὴν καὶ εὐληπτον τοιαύτην. Πρὸς τοῦτο συνιστᾶται ἡ ἐξῆς πορεία: Ἀφ' οὗ π. χ. δοθῆ μίαν ἔννοιαν ἢ ἀρχὴν ἐκ τῆς Λογιστικῆς, ὁ Καθηγητὴς ἐρωτᾷ διαδοχικῶς πολλοὺς μαθητὰς τῆς τάξεως, οἱ ὅποιοι δίδουσι προφορικῶς σχετικὰς ἀπαντήσεις. Μετὰ τοῦτο ἐπαναλαμβάνει παράδειγμα τοῦ αὐτοῦ περιεχομένου καὶ ἀπαιτεῖ νὰ γραφῆ ἢ ἀντίστοιχος ἀπάντησις ὑπὸ πάντων τῶν μαθητῶν εἰς τὰ πρόχειρα τετράδια λογιστικῶν ἀσκήσεων καὶ παραλλήλως ὑφ' ἑνὸς ἐκ τούτων ἐπὶ τοῦ μαυροπίνακος. Χάριν δὲ ἐμπεδώσεως εἰς τὸ τέλος τοῦ μαθήματος προτείνει ὁ διδάσκων ἀνάλογον ἄσκησιν ἐκτελεστέαν κατ' οἶκον, ἢ ὅποια ἐξελέγχεται κατὰ τὸ προσεχὲς μάθημα.

2. Κατὰ τὰ πρῶτα μαθήματα ἐν τῇ Β' τάξει ὁ διδάσκων προχωρεῖ βραδέως καὶ ἐπιμένει ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε οἱ μαθηταὶ νὰ ἐθισθῶσιν εἰς τὴν συστηματικὴν καὶ καλλιγραφικὴν διατύπωσιν τῶν ἐμφανιζομένων λογιστικῶν ἔγγραφῶν. Ἀφ' ἑτέρου ὁ διδάσκων ἀπαιτεῖ ὅπως οἱ μαθηταὶ τὰς διωρθωμένας λογιστικὰς ἀσκήσεις περὶλάβωσιν εἰς καθαρὰ τετράδια λογιστικῶν ἀσκήσεων. Τὸ σύστημα τοῦτο τῆς ἀντιγραφῆς πρέπει τὸ ταχύτερον νὰ ἐγκαταλειφθῆ, δηλαδὴ εὐθὺς μετὰ τὴν ἀπόκτησιν δεξιότητος τῶν μαθητῶν περὶ τὴν συστηματικὴν καὶ ἀπταιστον ἔγγραφὴν τῶν πράξεων, μεθ' ἧς ἀπαιτεῖται παρὰ τοῦ διδάσκοντος ἵνα οἱ μαθηταὶ ἐγγράφωσιν ἐν τῇ Σχολῇ ἢ κατ' οἶκον κατ' εὐθείαν εἰς τὰ καθαρὰ λογιστικὰ τετράδια.

3. Κατὰ τὰς ἀσκήσεις τοῦ πρακτικοῦ γραφείου ὁ διδάσκων

ἐπιμένει πολὺ εἰς τὴν καλλιγραφικὴν καὶ ἄπταιστον ἐκτέλεσιν τῶν ἐμφανιζομένων λογιστικῶν γραπτῶν ἐργασιῶν καὶ εἰς τὴν συστηματικὴν ταξινόμησιν τῶν διαφόρων ἐγγράφων. Ἐὰν ἡ Σχολὴ διαθέτῃ γραφομηχανάς, τότε τὰ ἐγγράφα δακτυλογραφοῦνται. Ὁ διδάσκων ὀφείλει νὰ ἐκλέγῃ καταλλήλως τὰς πράξεις τῆς ὑπὸ ἐπεξεργασίαν μονογραφίας, οὕτως ὥστε νὰ παρέχεται εὐκαιρία εἰς τοὺς μαθητὰς νὰ λάβωσι σαφῆ γνῶσιν τῶν συνηθεστέρων πράξεων καθαρᾶς ἐμπορικῆς ἐπιχειρήσεως καὶ τῆς κατ' αὐτὰς προσηκούσης λογιστικῆς καὶ λοιπῆς ἐργασίας. Ἰδιαιτέρως ὁ διδάσκων θὰ ἐπιδιώξῃ ἐνταῦθα καὶ τὴν εφαρμογὴν τῶν διδαχθέντων ἐν τῷ ἰδιαιτέρω μαθήματι τῆς Ἐμπορικῆς ἀλληλογραφίας.

Ἡ ἐξασφάλισις πληρεστέρας ἐπιτυχίας ἔγκειται εἰς τὴν ἐκλογὴν οὐχὶ πολυαριθμῶν πράξεων, ἀλλ' ὀλιγαριθμῶν καὶ ποικίλων πληρουσῶν τοὺς ἀνωτέρω ὅρους.

III. ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Α') Σκοπός.

Σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῆς ἐμπορικῆς ἀλληλογραφίας εἶναι ἄφ' ἑνὸς μὲν ὁ μαθητὴς νὰ ἐννοήσῃ τὴν σημασίαν τῶν ἐν τῷ ἐμπορίῳ ἀνταλλασσομένων ἐπιστολῶν, τὰς διὰ τούτων δημιουργουμένας ὑποχρεώσεις καὶ δικαιώματα, τὴν προσήκουσαν διάταξιν καὶ ταξινόμησιν τῶν ἐπιστολῶν, τὸν τρόπον τῆς σφραγίσεως καὶ ἀποστολῆς καὶ τέλος νὰ ἀποκτήσῃ ἱκανότητα πρὸς σύνταξιν τῶν συνηθεστέρων τύπων ἐμπορικῶν ἐπιστολῶν ἐν τῷ κυρίῳ ἐμπορίῳ.

Β') Διδακτέα ὕλη:

ΤΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ.

(Μία ὥρα καθ' ἑβδομάδα).

- 1) Σκοπὸς καὶ σημασία τῆς ἐμπορικῆς ἀλληλογραφίας Σχετικαὶ περὶ αὐτῆς νομικαὶ διατάξεις.
- 2) Διάταξις συνήθους τῆς ἐμπορικῆς ἐπιστολῆς. Διάκρισις τῶν κυριωτέρων μερῶν τῆς ἐπιστολῆς.
- 3) Ἄρεταὶ μιᾶς ἐμπορικῆς ἐπιστολῆς (σαφήνεια, συντομία ὕψος καὶ καθιερωμένη γλῶσσα ἐν τῷ ἐμπορίῳ).
- 4) Διατυπώσεις τεχνικαὶ κατὰ τὴν λήψιν καὶ ἀποστολὴν τῶν ἐπιστολῶν.
- 5) Συστηματικὴ εἰσαγωγὴ εἰς τὴν σύνταξιν ἐμπορικῶν ἐπιστολῶν τοῦ ἐξῆς περιεχομένου:

- α) Ζήτησις τιμών (Τιμοκαταλόγων, δειγμάτων κλπ.).
- β) Ἀποστολή τιμών καὶ ὄρων πωλητέως.
- γ) Ἀποδοχή τῶν ὄρων καὶ ἐπίδοσις παραγγελίας.
- δ) Ἐκτέλεσις παραγγελίας.
- ε) Παράλαβὴ ἐμπορεύματος. Περιπτώσεις παράλαβης τῶν ἐμπορευμάτων ἐν καλῇ ἢ μὴ κακῶτάσει.
- ς) Διακανόνισις τοῦ τιμολογίου: 1) Δι' ἐπιταγῆς. 2) Διὰ γραμματίου ἢ συναλλαγματικῆς καὶ 3) Δι' ἐγγραφῆς εἰς λογαριασμὸν.
- ζ) Ὑπόμνησις πρὸς πελάτην ἐξοφλήσεως χρέους.
- η) Παράτασις ἐξοφλήσεως χρέους.
- θ) Ἐγκύκλιος ἰδρύσεως καταστήματος (ἀπλῆ καὶ σύντομος).

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

1. Ὁ διδάσκων κάμνει τὴν εἰσαγωγήν εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος τούτου παρουσιάζων ὑποδείγματα 2—3 ἐπιστολῶν καὶ ἐπὶ τῇ βῆσει τούτων ἐξηγεῖ τὴν σημασίαν τῆς ἐμπορικῆς ἀλληλογραφίας καὶ τὰς σχετικὰς νομικὰς διατάξεις.

Δι' ὁμοίου τρόπου ἐξηγεῖ τὴν καθιερωμένην διάταξιν μιᾶς ἐπιστολῆς καὶ τὴν διάκρισιν τῶν μερῶν αὐτῆς, ὡς καὶ τῶν ἀρετῶν αὐτῆς. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐξηγεῖ τὰς τεχνικὰς διατυπώσεις τῆς λήψεως ἢ ἀποστολῆς τῶν ἐπιστολῶν.

2. Πρὸς ἀκρίειαν τῶν μαθητῶν εἰς τὴν σύνταξιν ἐμπορικῶν ἐπιστολῶν ὁ διδάσκων ἐνεργεῖ ὡς ἑξῆς. Ἐν πρώτοις παρουσιάζει ὑπόδειγμα ἐπιστολῆς τῆς προκειμένης κατηγορίας, ἀναλύει ταύτην ἐν συναρκασίᾳ πρὸς τοὺς μαθητὰς καὶ προτείνει θέμα σύντομον πρὸς σύνταξιν ὁμοίως ἐπιστολῆς. Ἡ σύνταξις αὐτῆς γίνεται ὑπὸ τῆς ὁδηγίας τοῦ διδάσκοντος ὑπὸ πάντων τῶν μαθητῶν ἐν προχείρῳ τετραδίῳ καὶ ἐνδὸς ἐκ τούτων ἐπὶ τοῦ μαυροπίνακος.

3. Πρὸς ἐμπέδωσιν τῶν διδαχθέντων δίδει ὁ καθηγητὴς ὁμοίον θέμα βῆσει τοῦ ὁμοίου οἱ μαθηταὶ συντάσσουσι σχετικὴν ἐπιστολήν κατ' οἶκον ἐξελεγχομένην εἰς τὸ προσεχὲς μάθημα.

Ὁ ἑλεγχος τῶν τοιούτων δοκιμῶν τῶν μαθητῶν ἐνεργεῖται ὡς ἑξῆς: Ἀναγιγνώσκονται ἐπιστολαὶ τινες ἐν τῇ τάξει καὶ γίνεται ἡ σχετικὴ κριτικὴ ὑπὸ τῶν μαθητῶν τῇ βοήθειᾳ τοῦ καθηγητοῦ πρὸς διόρθωσιν τῶν σφαλμάτων καὶ συμπλήρωσιν τῶν ἐλλείψεων. Οἱ μαθηταὶ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἐπιφέρουσι τὰς σχετικὰς διορθώσεις εἰς τὰς ἐπιστολάς των καὶ τέλος ὁ καθηγητὴς δι' ἑνὸς τῶν μαθητῶν συντάσει σχετικὴν πρὸς τὸ ἴδιον θέμα τελειότεραν ἐπιστολήν ἐπὶ τοῦ μαυροπίνακος, τῇ ὁποίᾳ ἀντιγράφουσι πάντες οἱ μαθηταί. Ἐκαστὸς μαθη-

τῆς ὀφείλει τὴν ἰδίαν του ἐπιστολὴν διωρθωμένην καὶ τὴν τοῦ διδάσκοντος τὴν ἐπὶ τοῦ μαυροπίνακος, νὰ καταχωρίσῃ εἰς τὸ καθαρὸν του τετράδιον ἐμπορικῆς ἀλληλογραφίας.

Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν συντάσσονται ἐπιστολαὶ ἐν τῇ τάξει καὶ διορθώνονται καθ' ὅμοιον τρόπον.

4. Καθ' ὅμοιον τρόπον γίνεται ἡ σύνταξις καὶ τῶν πρὸς ἐκάστην ἐπιστολὴν σχετιζομένων ἐμπορικῶν ἐγγράφων.

5. Τέλος ὁ καθηγητὴς φροντίζει ὅπως τὰ ἀντίγραφα τῶν ἀποστελλομένων ἐπιστολῶν καὶ ἐγγράφων καὶ τὰ πρωτότυπα τῶν ὑποθετικῶς λαμβανομένων τοιούτων ταξινομοῦνται εἰς ἀντιστοίχους φακέλλους (κλασσέρ).

9. ΓΑΛΛΙΚΑ

Α') Σκοπός.

Σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τῆς Γαλλικῆς γλώσσης ἐν ταῖς μέσαις ἐμπορικαῖς σχολαῖς εἶναι: 1) Ὅπως οἱ ἀπόφοιτοι αὐτῶν δύνανται νὰ ἐννοῶσιν εὐχερῶς τὴν γλῶσσαν ταύτην καὶ νὰ μεταχειρίζονται αὐτὴν ὅσον τὸ δυνατόν ἀπταιστώσ', προφορικῶς τε καὶ γραπτῶς, 2) ἰδίαν δὲ ὅπως κατέχωσι τοὺς ἐν χρήσει γαλλικοὺς ὄρους καὶ φράσεις ἐν τῷ καθόλου ἐμπορικῷ καὶ πρὸ παντός ἐν τῇ ἐμπορικῇ ἀλληλογραφίᾳ καὶ τοῖς κυριωτέροις ἐμπορικαῖς ἐγγράφοις.

Β') Διδακτέα ὕλη

ΤΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ

(4 ὥραι διδασκαλίας καὶ ἐβδομάδα)

I. Σκοπὸς καὶ σύστημα διδασκαλίας. Ὑποτιθεμένου, ὅτι οἱ μαθηταὶ τῆς τάξεως ταύτης ἀγνοοῦσι τελείως σχεδὸν τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν, εἰσάγονται οὗτοι διὰ τοῦ μικτοῦ συστήματος διδασκαλίας, περιλαμβάνοντος: 1) τὴν ἐποπτικὴν μέθωδον, 2) τὴν ἀναγνωστικὴν καὶ 3) τὴν γραμματικὴν, μὲ ἐπι κράτησιν τῆς πρώτης ἐξ αὐτῶν, βαιούσης ἀπὸ τῶν ἀπλουστερῶν ἐπὶ τὰ συνθετώτερα, εἰς τὰ ἐξῆς στοιχεῖα τῆς γλώσσης ταύτης, ἧτοι: α) τὴν βαθμιαίαν ἐκμάθησιν τῶν φθόγγων τῆς γαλλικῆς γλώσσης, ἄσκησιν περὶ τὴν ἀπταιστον αὐτῶν προφορὰν καὶ τὴν καλλιγραφικὴν παράστασιν (μικρά, κεφαλαία γράμματα) καὶ τέλος ἄσκησιν εἰς τὸν συλλαβισμόν, εἰς τὴν ἑλευθέραν ἀνάγνωσιν καὶ εἰς τὴν μετάφρασιν, β) τὴν ἐκμάθησιν: 1) τῶν ὀνομάτων τῶν ἐν τῇ αἰθύρῃ τῆς τάξεως περιστοιχούντων τὸν μαθητὴν ἀντικειμένων, καὶ δὴ ἐν συνδυασμῷ τῶν συνηθεστέρων προσδιοριστικῶν ἐπιθέτων καὶ τῶν ἄρθρων, 2) τῶν ἀναγκαιοτέρων ρηματικῶν τύπων (ἐνεστώτος

τῆς ὀριστικῆς καὶ προστακτικῆς, ἀπαρεμφάτου, μετοχῆς καὶ παρακειμένου τῆς ὀριστικῆς), καὶ δὴ θετικῶς, ἐρωτηματικῶς, ἀρνητικῶς, πρὸς σχηματισμὸν ἁπλῶν καὶ βραχέων φράσεων καὶ 3) τῶν ἀπολύτως ἀναγκάσιων πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἀνωθυμιῶν, προθέσεων, ἐπιρρημάτων καὶ συνδέσμων.

II. Διδακτέα ὕλη ἀναλυτικῶς: Κατὰ τὸν ὡς ἄνω μικτὸν τρόπον διδάσκονται στοιχειωδῶς δι' ἁπλουστάτων φράσεων αἱ λέξεις (ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῶν λοιπῶν μερῶν τοῦ λόγου) αἱ δηλοῦσαι τὰ ἑξῆς:

1) Τὰ ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς παραδόσεως, ἐν τῇ σχολῇ καὶ ἐν τῇ αὐλῇ τῆς σχολῆς περιστευόμενα τὸν μαθητὴν ἀντικείμενα, (ὀνομασία ἐκάστου αὐτῶν, θέσις, ιδιότητες, ὡς σχῆμα, μέγεθος, χρῶμα).

2) Πράξεις τινὲς καὶ κινήσεις τοῦ καθηγητοῦ καὶ τῶν μαθητῶν ἐντὸς τῆς τάξεως κατὰ τὴν ὥραν τοῦ μαθήματος.

3) Τὰ ἀπόλυτα ἀριθμητικά.

4) Τὰς ὑποδιαίρεσεις τοῦ χρόνου (ἐποχὰι τοῦ ἔτους, μῆν, ἐβδομάς, ἡμέραι τῆς ἐβδομάδος, ὥραι τῆς ἡμέρας, ἡμερομηνία).

5) Τὰ μέλη τοῦ ἀνθρώπινου σώματος.

6) Τὰ ἐνδύματα.

7) Τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν πρὸς ἄλληλα συγγένειαν τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας.

8) Τέλος διδάσκονται μικρὰ ἐκάστοτε ἀναγνώσματα ἀπορρέοντα ἐκ τῆς ἤδη δεδιδαχμένης ὕλης.

ΤΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

(4 ὥραι ἐβδομαδιαίως).

I. Σκοπός. - Σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος κατὰ τὸ δεῦτερον ἔτος εἶναι ἡ μείζων ἐμπέδωσις τῶν κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος κτηθεισῶν γνώσεων καὶ ἰκανοτήτων καὶ ἡ ἀνάλογος ἐπιπέδησις αὐτῶν, κατὰ τὸ αὐτὸ σύστημα διδασκαλίας καὶ συμφώνως πρὸς τὰς διὰ τὸ πρῶτον ἔτος διατυπωθείσας ὁδηγίας διὰ τὴν γραμματικὴν μόρφωσιν, τὴν κατ' οἶκον ἐργασίαν καὶ τὴν κατανομὴν τῆς ὕλης.

II. Διδακτέα ὕλη: Συμφώνως πρὸς τὸν ἀνωτέρω ἐκτεθέντα σκοπὸν ἡ διδακτέα ὕλη, ἐν τῇ Β' τάξει ὀρίζεται ὡς ἑξῆς:

Θὰ διδαχθῶσι μετὰ σύντομον ἐπανάληψιν καὶ μείζονα ἐμπέδωσιν τῶν κατὰ τὸ α' ἔτος διδαχθέντων καὶ συμπλήρωσιν τῆς τυγλὸν μὴ διδαχθείσης ὕλης τοῦ α' ἔτους τὰ ἑξῆς:

1) II «οἰκία», ἤτοι τὰ διαμερίσματα οἰκίας, ἡ ἐπίπλωσις ἐκάστου τούτων (κοιτῶνος, αἰθούσης, φαγητοῦ, τραπέζης, μαγειρείου), αἱ κυριώτεραι τροφαί, πάντα ταῦτα στοιχειωδῶς.

2) Τὸ στερέωμα καὶ τὰ σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος, ἐπίσης στοιχειωδῶς.

3) Ἡ «πόλις» καὶ ἡ «ἀνοιξις», στοιχειωδῶς.

4) Ἀνάγνωσις :- Σχετικὰ πρὸς τὰ ἐκάστοτε διδασκόμενα ἀνιχνώσματα καὶ ποιήματα.

5) Γραμματική :- Συμπλήρωσις ἄνευ λεπτομερειῶν καὶ πολλῶν ἐξαιρέσεων, τῶν κεκτημένων ἀπὸ τοῦ α ἔτους γραμματικῶν στοιχείων ἐπὶ τῶν διαφόρων μερῶν τοῦ λόγου, ὀλόκληρον τὸ τυπικὸν τῶν ρημάτων τῆς ἐνεργητικῆς, παθητικῆς καὶ τῆς μέσης φωνῆς.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἤδη γνωστῶν ρημάτων θὰ ἀυξηθῇ κατ' ἀναλογίαν.

Τὰ ὑπὸ τοῦ être βοηθούμενα εἰς τὸν passé indéfini εἰ τῶν διδαχθέντων ρημάτων.

Ἐπίσης οἱ στοιχειώδεις κανόνες περὶ τῆς συντάξεως τοῦ ὑποκειμένου, τοῦ πληθυντικῶ τῶν συνθέτων ὀνομαστικῶν τῆς συμφωνίας τοῦ ἐπιθέτου καὶ τῆς παθητικῆς μετοχῆς.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

1) Διὰ τὴν πρώτην τάξιν.

α'. ἐξάμηνον

Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ μικτοῦ συστήματος διδασκαλίας γίνεται περίπου, ὡς ἐξῆς :

α') Ἐποπτικῶς.- Κατὰ τὸ προπαρασκευαστικὸν τοῦτο στάδιον διδασκαλίας ἐν τῇ α τάξει ὁ διδάσκων προβαίνει ὡς ἐξῆς : Δεικνύων οὗτος ἀντικείμενόν τι ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς τάξεως εὐρισκόμενον ὀνομάζει αὐτὸ γαλλιστὶ εὐκρινῶς καὶ βραδέως, καλεῖ δ' ἀμέσως διὰ τῆς ἐρωτήσεως «qu'est cela?» ἢ ἄλλης ἀναλόγου πολλοὺς μαθητὰς τῆς τάξεως, τὸν ἓνα μετὰ τὸν ἄλλον, νὰ ἐπαναλάβωσι τὴν λέξιν δι' ἀπαντήσεως ἀρχομένης διὰ τοῦ «c'est» ἢ «ce sont». Ἐπειτα γράφει τὴν λέξιν ἐπὶ τοῦ μυροπίνακος, ἀναλuei αὐτὴν εἰς συλλαβὰς καὶ ἐκάστην τούτων εἰς τὰ στοιχεῖα αὐτῆς.

Προφέρει τὴν λέξιν ὀλόκληρον, τὰς συλλαβὰς καθ' ἐκάστην καὶ τέλος τοὺς φθόγγους καθ' ἕκαστον καλλιγραφῶν σινάμα αὐτούς.

Καλεῖ ἀλληλοδιαδόχως μαθητὰς τινὰς νὰ πράξωσι τὸ αὐτὸ ἐπὶ τῆς αὐτῆς προφερομένης λέξεως, ἔπειτα ὁμοίως ἐπὶ ἄλλης καὶ οὕτω καθ' ἐξῆς, ἐκάστου τῶν λοιπῶν μαθητῶν ἐπαναλαμβάνοντος ὁμοίως τὴν τοιαύτην ἄσκησιν ἐν τῷ εἰδικῷ τετραδίῳ του.

Μετὰ ταῦτα ὁ διδάσκων σχηματίζει διὰ τοῦ ρήματος mon-

trer και τῶν ὡς ἄνω διδαχθεῖσῶν λέξεων φράσεις τινὰς διλογικῶς, ὡς π. γ. je montre la porte voilà la porte (ἢ Montre ἢ Montrez la porte).

Ἐπικυκλιζόμενοι τὰ αὐτὰ καὶ ἐπὶ ἐκάστου τῶν λοιπῶν ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς τάξεως ἀντικειμένων, καὶ δὴ ἔως ὅτου οἱ μαθηταὶ ἐκμάθωσι τὰς ὀνομασίας ὀρθογραφικῶς τῶν ἐπιδειχθέντων, 6 μέχρι 10 λέξεων καθ' ἕκαστον τῶν ἀρχικῶν μαθημάτων.

β') Ἀναγνωστικῶς.— Ἡ ἐκ τοῦ βιβλίου ἀνάγνωσις ἀρχίζει ἀπὸ τοῦ δευτέρου μηνὸς τοῦ σχολικοῦ ἔτους καὶ γίνεται ὡς ἑξῆς: Ἀνοίγονται τὰ βιβλία, ἀναγινώσκει πρῶτον ὁ διδάσκων εὐκρινῶς καὶ βραδέως τὸ σχετικὸν μέρος τοῦ γαλλικοῦ κειμένου, καλεῖται εἰς μαθητῆς ὅπως ἀναγνώσῃ, καὶ αὐτὸς, τὸ αὐτὸ κείμενον βοηθούμενος ἐν τούτῳ καὶ ὑπὸ τοῦ διδάσκοντος, ἔπειτα δὲ ὁμοίως καὶ πολλοὶ ἄλλοι μαθηταὶ διαδοχικῶς.

Τέλος διὰ καταλλήλων ἐρωτήσεων προκαλεῖ ὁ διδάσκων τὴν ἐπανάληψιν τοῦ ἀναγνωσθέντος μέρους, τῶν βιβλίων τηρουμένων κλειστῶν.

γ') Γραμματικῶς.— Κατὰ τὸ πρῶτον ἐξάμηνον τοῦ πρώτου ἔτους ἡ γραμματικὴ περιορίζεται εἰς ἐλαχίστας παρατηρήσεις προσφορᾶς ὑπὸ τῶν μαθητῶν γενομένης κατὰ τὴν ἐποπτικὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν ἀναγνωστικὴν ἐκμαρτυρούμενης καταλλήλως ὑπὸ τοῦ διδάσκοντος. Ἰδιαιτέρα δὲ πρέπει νὰ καταβληθῇ προσπάθεια, ἵνα οἱ μαθηταὶ κατορθώσωσι νὰ προσφέρωσιν ὀρθῶς τοὺς δυσκολωτέρους φθόγγους, ὡς π.γ. e, eu, oeu, u, ch, j, g κλπ. τὰ σύνθετα φωνήεντα, τὰ ἔρρινα, ὡς π. γ. em, en, im, in, κλπ. καὶ συμπλέγματα τινὰ γραμμάτων, ὡς λ. γ. gna, gno, cri, ca, s (=z), ti (=ci), κλπ.

δ') Κατ' οἶκον ἐργασία. — Πρὸς ἐμπέδωσιν τῶν, ὡς ἄνω, διδαχθέντων προτείνονται τοῖς μαθηταῖς καὶ κατ' οἶκον ἐκτελεστέαι ἐργασίαι. Αἱ ἐργασίαι αὗται δεόν νὰ συνίστανται εἰς τὴν περιληπτικὴν ἀναπαραγωγὴν τοῦ ἀναγνωσθέντος κειμένου, ἀνακληροῦσαι αὐτῶ τὴν ἀντιγραφὴν τοῦ κειμένου πλεονεκτικῶς καὶ λυσιτελέστερον, καθ' ὃ διδάσκουσαι ἀσφαλέστερον τὴν ὀρθογραφίαν τῶν λέξεων, ἀναπαραγωγὴν γενομένην διὰ μικρῶν θεμάτων περιεχόντων φράσεις καὶ λέξεις διδαχθείσας, ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ εἰς τὸ Γαλλικόν, ἢ καὶ δι' ἀπαντήσεων γραπτῶν εἰς ἐρωτήσεις διδομένας ἐγγράφως γαλλιστί. Εὐνόητον ὅτι πρέπει νὰ ἐπακολουθῇ ἡ δέουσα διόρθωσις τῶν ἐργασιῶν τούτων ἐν εὐθέτῳ χρόνῳ.

Δεύτερον ἐξάμηνον.

α) Ἐποπτικῶς. Ἐφαρμόζεται ὁ αὐτὸς τρόπος μὲ τὸν τοῦ α')

ἐξαμήνου ἄλλ' ἐπὶ τὸ συντομώτερον συνεπεία τῆς ἐν τῷ μεταξὺ ἐπιτευχθείσης ἐπιδόσεως τῶν μαθητῶν.

β') Ἀναγνωστικῶς. Γίνεται ὅπως καὶ αἱ κατὰ τὸ α' ἐξαμήνου ἄλλ' ἐκτενεστέρον!

γ') Γραμματικῶς. Κατὰ τὸ β' ἐξάμηνον γίνονται πλείονες γραμματικαὶ παρατηρήσεις μετ' ἀνασκόπησην καὶ μείζονα ἐμπέδωσιν τῶν ἤδη δεδιδαγμένων τοιούτων, διὰ καταλλήλων ἀσκήσεων (θεμάτων, ὑπαγορεύσεων κλπ.). Ἀσκήσεις εἰς τὸν ἐνεστώτα, μέλλοντα, παρακείμενον, προστακτικὴν, ἀπαρέμφατον καὶ μετοχὴν, πλείονων ρημάτων, ὁμαλῶν καὶ συνηθεστέρων ἀνωμάλων, πάσης συζυγίας καὶ φωνῆς. Διδασκαλία καὶ πῶς ἐκτενεστέρα τῶν περὶ τοῦ ἄρθρου, τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ θηλυκοῦ καὶ πληθυντικοῦ τῶν ὀνομάτων, τῶν ἐπιθέτων, τῶν δεικτικῶν καὶ κτητικῶν ἐπιθέτων καὶ τῶν ἀντωνυμιῶν. Ἀκαμπτος ἐπιμονὴ περὶ τὴν διόρθωσιν τῆς προφορᾶς.

δ') Κατ' οἶκον ἐργασία. Πρὸς ἐμπέδωσιν τῶν, ὡς ἄνω, διδασκομένων προτείνονται τοῖς μαθηταῖς καὶ ἐργασίαι ἐκτελεστέαι ὑπὸ τούτων κατ' οἶκον. Αὗται σχετίζονται πρὸς τὰ ἐκάστοτε διδασκόμενα, ὡς καὶ κατὰ τὸ α' ἐξάμηνον. Ἐπὶ πλεόν ὡς ἰδιαιτέρα ἐργασία ὀρίζεται κλίσις ρημάτων εἰς τοὺς ἀνωτέρω ἀναφερομένους χρόνους.

2) Διὰ τὴν Δευτέραν τάξιν :

Καὶ ἐν τῇ τάξει ταύτῃ ἐφαρμόζεται τὸ αὐτὸ σύστημα μικτῆς διδασκαλίας, ὡς ἐν τῇ Α' τάξει.

ΤΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

(4 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

Α' Γραμματικὴ (1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα) : Κατὰ τὴν ἰδιαιτέραν ταύτην ὥραν τοῦ προγράμματος ὁ διδάσκων ἐπιδιώκει νὰ ἐπαναλάβῃ ταχέως καὶ συνοπτικῶς τὴν ἄχρι ταῦδε δεδιδαγμένην ὕλην ἐκ τῆς γραμματικῆς καὶ τὴν παράλληλον συστηματικὴν κατάταξιν αὐτῆς ὑπὸ τῶν μαθητῶν ἐν τοῖς εἰδικοῖς τετραδίοις γραμματικῆς, χωρὶς νὰ γίνῃ χρῆσις ἐγχειριδίου γραμματικῆς. Ἐν τῇ ἐνεργείᾳ του ταύτη ὁ διδάσκων ἀκολουθεῖ τὴν ἐξῆς πορείαν.

Προκειμένου νὰ γίνῃ ἡ προσφορὰ κανόνος τινὸς ἀναγράφονται ἐπὶ τοῦ μαυροπίνακος ἐν ἡ δύο σχετικὰ παραδείγματα, ἐκ τῶν ὁποίων κατόπιν ἐξάγεται ἀβιάστως ὁ κανὼν μεθ' ὃ γίνεται ἐφαρμογὴ τοῦ κανόνος ἐν τῇ τάξει ἐπὶ ὀλίγων παραδειγμάτων. Τέλος πρὸς μείζονα ἐμπέδωσιν τοῦ κανόνος ὁ διδάσκων προτείνει σχετικὸν γύμνασμα, ὅπερ οἱ μαθηταὶ ἐπεξεργάζονται μόνι:

κατ' οἶκον. Μεταφορὰ φράσεων ἐκ τῆς Γαλλικῆς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ ἀντιστρόφως. Τὰ δοκίμια ταῦτα ἐξελέγχονται καὶ διορθοῦνται μεθοδικῶς ἐν τῇ Σχολῇ κατὰ τὸ ἀμέσως προσεχὲς μάθημα. Πᾶσαν τὴν οὕτω προσφερθεῖσαν ὕλην οἱ μαθηταὶ ἀναγράφουσι καθαρὰ καὶ συστηματικῶς ἐν ταῖς εἰδικαῖς τετραδίοις.

Ἡ ταιαύτη διδακτικὴ ἐνέργεια ἐφαρμόζεται καὶ κατὰ τὴν προσφορὰν τῶν ὑπολειπομένων κανόνων ἐκ τῆς γραμματικῆς καὶ τοῦ συντακτικοῦ, ὅτι εἶναι ἀπαραίτητοι διὰ τὴν κατανόησιν ἀπλῶν γαλλικῶν κειμένων, ἐμπορικοῦ περιεχομένου, καὶ ἰδίᾳ ἐμπορικῶν ἐπιστολῶν, πάντως συντομευομένη ἀναλόγως τῆς πρόδου τῶν μαθητῶν.

Κατὰ τὰ, ὡς ἄνω, γυμνάσματα ὁ διδάσκων προτιμᾷ λέξεις ἐκ τῆς ἐν τῷ ἐμπορίῳ καθιερωμένης γλώσσης καὶ ἐκ τῆς ἐν ταῖς συναναστροφαῖς συνηθεστάτης φρασεολογίας.

Β'. Ἐποπτικὴ διδασκαλία καὶ ἀνάγνωσις (2 ὥραι καθ' ἑβδομάδα) : Ἐν ἀρχῇ γίνεται ταχεῖα ἐπανάληψις τῆς ἤδη δεδιδασκεμένης εἰκόνας (« ἄνοιξις ») καὶ ἔπειτα μεθοδικὴ ἐπεξεργασία τῶν εἰκόνων τῶν λοιπῶν ἐποχῶν τοῦ ἔτους (θέρους, φθινοπώρου, χειμῶνος). Παράλληλως γίνεται ἀνάγνωσις καὶ ἐξήγησις σχετικῶν πρὸς τὰς εἰκόνας κειμένων καὶ διηγημάτων. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν δίδεται πρὸς τοὺς μαθητὰς πρὸς ἀποστήσειν μικρὸν διήγημα ἢ ποίημα χάριν ἀσκήσεως εἰς τὴν ὀρθὴν ἀπαγγελίαν. Μετὰ τὴν ἐξάντησιν ἐκάστης εἰκόνας οἱ μαθηταὶ συντάσσουσιν ἐν τῇ σχολῇ σύντομον καὶ λογικὴν περίληψιν τῆς ἀντιστοίχου ὕλης ὁ δὲ καθηγητὴς ἐνεργεῖ τὸν προσήκοντα τῶν δοκιμίων τούτων ἔλεγχον κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς διδακτικῆς.

Ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἑξαμήνου τοῦ σχολικοῦ ἔτους ὁ διδάσκων ὑπαγορεύει, ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς παραδόσεως, ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν, ἀδίδακτα γαλλικὰ εὐκόλα κείμενα, ἅτινα οἱ μαθηταὶ γράφουσιν εἰς ἀντίστοιχα τετράδια καὶ μεταφράζουσι. Τὰ δοκίμια ταῦτα τῶν μαθητῶν ἐξελέγχονται κατόπιν προσηκόντως.

Κατὰ τὸ τελευταῖον τρίμηνον τοῦ σχολ. ἔτους ὁ διδάσκων, ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν, ἀφηγεῖται εὐκρινῶς καὶ βραδέως, ἐν τῇ τάξει, σύντομον ἀδίδακτον γαλλικὸν διήγημα, προσιτὸν εἰς τοὺς μαθητὰς, οἱ ὅποιοι καταλλήλως ὀδηγούμενοι ἀποδίδουσι τοῦτο γαλλιστὶ εἰς ἐλευθέρῃ ἐκφρασίᾳ προφορικῶς ἐν τέλει δὲ καταγράφουσι περίληψιν τοῦ διηγήματος ἐν τετραδίῳ ἀντιστοίχῳ ἐξελεγεγομένην βραδύτερον προσηκόντως.

Γ'. Ἐμπορικὴ Ἀλληλογραφία (1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα) :

I. Σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τούτου ἐν τῇ τάξει ταύτῃ εἶναι νὰ καταστῶσιν οἱ μαθηταὶ ἱκανοὶ ἀφ' ἐνός

μὲν νὰ ἐννοῶσι τὰ κείμενα ἀπλῶν ἐμπορικῶν ἐπιστολῶν καὶ ἔγγραφων, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ συντάσσωσι, κατὰ τὸ δυνατόν, γαλλιστὶ τὰς συνηθεστάτας ἐμπορικὰς ἐπιστολάς καὶ συναφῆ ἔγγραφα καὶ ἰδίᾳ τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὰ τῆς συνάψεως συμβάσεως ἀγοραπωλησίας, ἐκτελέσεως αὐτῶν καὶ διακανονίσεως.

II. Διδακτέα ὕλη: Πρὸς τὸν ἀνωτέρω σκοπὸν ὁ διδάσκων θὰ προσφέρῃ μεθοδικῶς τὴν ἐξῆς ὕλην:

α') Κατὰ τὰ πρῶτα μαθήματα ἐξηγεῖται ἡ συνήθης διάταξις τῆς ἐμπορικῆς ἐπιστολῆς καὶ χαρακτηρίζονται τὰ διάφορα μέρη αὐτῆς. Μετὰ τοῦτο ὁ διδάσκων προσφέρει φράσεις ἀπλᾶς καὶ εὐλήπτους ἀναφερομένας εἰς ἕκαστον ἐκ τῶν μερῶν τῆς ἐπιστολῆς, ἐν διαδοχικῇ σειρᾷ καὶ οὕτως ὥστε αἱ φράσεις νὰ βαίνουν ἐκ τῶν εὐκολωτέρων πρὸς τὰς δυσκολωτέρας. Μετὰ τοῦτο ὁ καθηγητὴς προσφέρει ὑπόδειγμα πλήρους ἐπιστολῆς καὶ ἐπιδιῶκει τὴν ἀνάλυσιν αὐτῆς ἐν συνεργασίᾳ πρὸς τοὺς μαθητάς. Μετὰ τὴν τοιαύτην ἐπεξεργασίαν χάριν ἐμπεδώσεως προτείνει εἰς τοὺς μαθητάς θέμα ὁμοίου περιεχομένου, βάσει τοῦ ὁποίου οὗτοι θὰ συντάξουν παρομοίαν ἐπιστολήν. Αἱ ἐπιστολαὶ γράφονται ὑπὸ τῶν μαθητῶν κατ' ἀρχὰς μὲν προχειρῶς ἐν τετραδίῳ καὶ βραδύτερον καθαρὰ καὶ ἄνευ σφαλμάτων εἰς εἰδικὰ τετράδια ἀλληλογραφίας. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ διὰ τὰ σχετικὰ πρὸς ἑκάστην ἐπιστολήν ἐμπορικὰ ἔγγραφα. Ὁ διδάσκων ἀπαραιτήτως ὀφείλει νὰ ἐξαντλήσῃ τὸν ἐξῆς κύκλον ἐμπορικῶν ἐπιστολῶν :

- 1) Ζήτησις τιμῶν καὶ δειγμάτων (τιμοκαταλόγων κλπ.).
- 2) Ἀποστολὴ τῶν ἀνωτέρω.
- 3) Διαβίβασις σχετικῆς παραγγελίας.
- 4) Ἐκτέλεσις τῆς παραγγελίας (ἐπιστολὴ καὶ σχετικὸν τιμολόγιον).
- 5) Βεβαίωσις τῆς παραλαβῆς τοῦ ἐμπορεύματος.
- 6) Διακανόνισις τοῦ τιμολογίου διὰ χρηματικῆς ἐμβάσεως (ἐπιταγῆς).
- 7) Διακανόνισις τοῦ τιμολογίου διὰ συναλλαγματικῆς.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

1. Ὡς πρὸς τὸ σύστημα μικτῆς διδασκαλίας ἰσχύουσι καὶ ἐνταῦθα ὅσα καὶ ἐν ταῖς προηγουμέναις τάξεσι, μὲ τὴν διαφορὰν, ὅτι αἱ σχετικαὶ ἐργασίαι συνεπείᾳ τῆς πραγματοποιηθείσης ἐν τῷ μεταξὺ ἐπιδόσεως τῶν μαθητῶν ἐκτελοῦνται ταχύτερον καὶ ἐν μείζονί πως ἐκτάσει.

2. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν γραμματικὴν καὶ τὸ συντακτικὸν δέον ἐνταῦθα νὰ ἐμπεδωθῶσιν αἱ ἤδη κεκτημένοι γνώσεις καὶ νὰ συμπληρωθῶσι μέχρι τοῦ δέοντος σημείου, ἀναλόγως τοῦ ἐπιδιωκομένου τελικοῦ σκοποῦ. Καὶ ἐνταῦθα προτείνονται πρόσφοροι κατ' οἶκον ἐκτελεστέαι ἐργασίαι.

3. Ἡ διδασκαλία τοῦ μαθήματος τῆς ἀλληλογραφίας ἐνεργεῖται καθ' ἃ ἀνωτέρω ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ σημειοῦται. Ἡ ἐμπέδωσις τῆς σχετικῆς ὕλης ἐπιτυγχάνεται δι' ἐκτελέσεως πολλῶν καταλλήλων ἀσκήσεων τόσο ἐν τῇ τάξει ὅσον καὶ κατ' οἶκον.

10. ΤΕΧΝΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ.

I. Καλλιγραφία

A') Σκοπός.

Διὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῆς Καλλιγραφίας ἐν ταῖς Μέσαις Ἐξταξίσις Ἐμπορικαῖς Σχολαῖς ἐπιδιώκεται ἡ παρά τῶν μαθητῶν βαθμιαία ἀπόκτησις τῆς ἀναγκαίας δεξιότητος οὐ μόνον πρὸς καλλιτεχνικὴν γραφὴν τῶν στοιχείων τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Λατινικῆς ἀλφάβητου καὶ τῶν ἀραβικῶν ψηφίων ἐν τῇ τηρήσει τῶν λογιστικῶν βιβλίων καὶ τῇ συντάξει ἐμπορικῶν ἐγγράφων, παντὸς εἴδους, ἀλλὰ καὶ πρὸς ταχεῖαν, ρυθμικὴν καὶ εὐανάγνωστον γραφὴν καθόλου.

B') Διδακτέα ὕλη καὶ διδακτικὴ πορεία:

ΤΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ

(3 ὥραι καθ' ἑβδομάδα)

A'. Ταχυγραφία: (3 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα μέχρι τέλους Ἰανουαρίου, καὶ 1 ὥρα ἀπὸ 1ης Φεβρουαρίου μέχρι τέλους τοῦ σχολικοῦ ἔτους.)

Πολλοὶ νομίζουν, ὅτι ταχυγραφία εἶναι ἡ καθ' ὑπαγόρευσιν γραφικὴ ἐργασία, ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ἐντελῶς ἐσφαλμένον. Ταχυγραφία εἶνε ἡ μόρφωσις ἐιδικοῦ γραφικοῦ χαρακτῆρος με ὀλιγωτέρας κινήσεις τῆς χειρὸς, με βάσιν πάντοτε τὴν Ἀγγλικὴν γραφὴν. Ἐν τῇ ταχυγραφίᾳ τὰ γράμματα εἶναι συνδεδεμένα πρὸς ἀλληλα, πλὴν τῶν στοιχείων ρ καὶ φ. τὰ ὅποια γίνονται με χωριστὴν κίνησιν χειρὸς. Με αὐτὴν κερδίζομεν χώρον καὶ χρόνον. Τὸ ἀλφάβητό τῆς ἐν συνδυασμῷ με τὸ Λατινικὸν ἔχει χωρισθῆ εἰς τὰς ἐξῆς σειράς:

Ἡ πρώτη σειρά περιλαμβάνει ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν τὰ στοιχεῖα (α, β, θ, ο), καὶ ἐκ τῶν Λατινικῶν τὰ d, g, q, με βάσιν μίαν καὶ τὴν αὐτὴν προάσκησιν ἀποτελουμένην ἐκ δύο εὐθειῶν καὶ παραλλήλων γραμμῶν. ἔξ ὧν ἡ πρώτη ὀλόκληρος (συρρομένη ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω), ἡ δὲ δευτέρα ἡμί-

σεια

Τὸ ο, πλὴν τῆς προασκήσεώς του

τῆς συνήθους ἔχει καὶ μίαν κίνησιν χειρὸς περισσοτέραν. Με τὸ

γράμμα αὐτὸ εἰσερχόμεθα εἰς τὰ γράμματα τῆς β' σειράς 19 ὄν ἀριθμὸν (7 ἑλληνικὰ τὰ: β, γ, ν, σ, τ, υ, καὶ ω καὶ 3 λατινικὰ τὰ: f, v, w) τερματιζόμενα ἅπαντα μὲ σημεῖον ὁμοιάζον πρὸς δασεῖαν.

Εἰς τὰς δύο αὐτὰς καὶ δυσκολωτέρας σειρὰς τῆς ταχυγραφίας ὁ διδάσκων ὀφείλει νὰ διεξέλθῃ αὐτὰς ἑαπανῶν πλέον καὶ τῶν 12 μαθημάτων ἐν ἀνάγκῃ, μέχρις οὗ πεισθῇ ὅτι κατενοήθησαν αὐταὶ τελείως ὑπὸ τῶν μαθητῶν.

Τὰ στοιχεῖα τῆς πρώτης καὶ δευτέρας σειρᾶς λόγῳ τῶν ἐνωτικῶν σημείων τὰ ὁποῖα παρουσιάζουν, χρησιμεύουσιν ὡς συνδετικὸς κρίκος μὲ τὰ ἄλλα γράμματα.

Ἡ τρίτη σειρά περιλαμβάνει 12 στοιχεῖα (3 ἑλληνικὰ καὶ 9 λατινικὰ τὰ: ι, η, κ.— j, l, m, n, p, t, u, y, z) μὲ τὸν αὐτὸν παλμὸν κινήσεων.

Ἡ τετάρτη σειρά ἔχει δέκα στοιχεῖα τὰ: μ, ρ, ζ, ξ, χ καὶ π, ε, φ καὶ c σχηματιζόμενα κατὰ δύο τρόπους:

1ος τρόπος μὲ αὐτοτελῆ κινήσιν τὰ μ, ρ, ζ, ξ, ψ καὶ π.

2ος τρόπος μὲ ἐναρξιν τελείαν τὰ ἑλληνικὰ ε, φ καὶ τὸ λατινικὸν c.

Τὸ τελικὸν ς καὶ λ ἐξαιροῦνται· τὸ τελικὸν ς ἔχει τριγωνικὸν σχῆμα μὲ λεπτὰς γραμμάς, καταλήγει εἰς πάχος καὶ ἀκουμβᾷ πάντοτε εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν αὐτοῦ.

4 ἐκ τῶν λατινικῶν στοιχείων τὰ e, h, k καὶ r ἔχουν ἀφετηρίαν λεπτήν γραμμὴν δίκην περισπωμένης.

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ὡς ἄνω ἀλφαβήτου, Ἑλληνικοῦ καὶ Λατινικοῦ, ὁ διδάσκων κατατοπίζει τοὺς μαθητὰς εἰς τὴν ἀκριβεστέραν κατανόησιν τοῦ ταχυγραφικοῦ συστήματος καὶ ἀπὸ μνήμης διὰ τῶν κάτωθι κανόνων:

Ἐν τῇ ταχυγραφίᾳ:

1) Ἀποφεύγομεν τὰς καμπύλας γραμμάς.

2) καὶ ἐνωμένα τὰ γράμματα, τὰ γράφομεν ὅπως καὶ χωριστὰ, δηλαδὴ κάθε γράμμα θὰ λάβῃ τὰς ἀρχικὰς του κινήσεις καὶ ἔπειτα θὰ ἐνωθῇ μὲ τὸ ἐπόμενον.

3) ἀποφεύγομεν νὰ τὰ γράφωμεν πυκνὰ διὰ νὰ μὴ κουράζεται ἡ ὄρασις τοῦ ἀναγινώσκοντος, αὐτὸ δὲ θὰ τὸ ἐπιτύχωμεν ἂν προσεκτινωμεν τὰ ἐνωτικὰ σημεῖα τῶν γραμμάτων τῆς πρώτης καὶ δευτέρας σειρᾶς, καί:

4) κρατοῦμεν παραλληλίαν γραμμῶν, λαμβάνοντες ὡς δάσιν τὴν πρώτην γραμμὴν τοῦ πρώτου γράμματος.

Μετὰ ταῦτα ὁ διδάσκων ἐπὶ τοῦ πίνακος, ἵνα οἱ μαθηταὶ παρακολουθοῦν τὰς κινήσεις τῆς χειρὸς του, θέτει εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῶν ἀνὰ τρεῖς λέξεις ἐξ ἑκάστου στοιχείου τῆς

β' σειράς ὡς καταλληλοτέρων διὰ τὸν τρόπον τῆς συνδέσεως.
βέλος, βλήμα, βάσις—γέρον, γαλήνη, γραμμὴ κλπ.

Ἐπειτα ἀξιῶ διὰ τὴν κατ' οἶκον ἄσκησιν ἐπὶ μίαν τοῦλάχιστον ἐβδομάδα πιστὴν ἀντιγραφὴν τοῦ ὑποδείγματός του.

Διὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην χρησιμοποιεῖται ὁλόκληρον τὸ πρῶτον τρίμηνον τοῦ ἐκ τριῶν ὥρων προγράμματος.

Κεφαλαῖα.

Καὶ τὰ κεφαλαῖα ἔχουν χωρισθῆ εἰς τὰς ἐξῆς τρεῖς σειράς καὶ ὁ διδάσκων πρέπει νὰ ἔχη ὑπ' ὄψει του καὶ τὰ λατινικὰ τοιαῦτα :

Σειρὰ πρώτη. 10 γράμματα (8 ἑλληνικὰ καὶ 2 λατινικὰ). τὰ Α, Β, Γ, Δ, Μ, Ν, Π, Ρ καὶ F, R με βάσιν ἑλλειψοειδῆ καὶ τριχοειδῆ γραμμὴν, συρομένην ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ.

Δευτέρα σειρά : 14 γράμματα (10 ἑλληνικὰ καὶ 4 λατινικὰ) τὰ : Ζ, Η, Θ, Ι, Κ, Ξ, Τ, Υ, Χ, Ψ—J, U, Q, W με βάσιν τριχοειδῆ γραμμὴν καταλήγουσαν εἰς πλάγιον ὄμικρον.

Ἡ τρίτη σειρά ἔχει 9 γράμματα (5 ἑλληνικὰ καὶ 4 λατινικὰ) τὰ : Ε, Ο, Σ, Φ, Ω—L, S, T, G, με βάσιν λεπτήν ὀριζοντίαν γραμμὴν συρομένην ἐκ δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερὰ.

Μετὰ τὴν τελείαν ἐκμάθησιν καὶ τῶν Κεφαλαίων διὰ τὴν ὁποίαν θὰ απαιτηθῶν μαθήματα τοῦλάχιστον 10 διὰ τὰς τρεῖς σειράς, δίδονται ἄσκήσεις ἀνὰ τρία ὀνόματα ἐξ ἐκάστου γράμματος καὶ σειρᾶς διὰ τὴν κατ' οἶκον ἄσκησιν καὶ ἐπὶ δεκαπενθήμερον :

Ἄλκιβιάδης, Ἀθήναι, Ἀλία κλπ.

Ἡ ὅλη ἐργασία τῆς ταχυγραφίας πρέπει νὰ γίνεται με ἡμίσηρον μολυβδοκόνδυλον ἀπὸ καθαρὸν γραφίτην καὶ φέρον τὸ στοιχεῖον Η ἐπ' αὐτοῦ. Τὸ τετραδίον ἀχαράκωτον διὰ νὰ ἀποκτηθῆ ἡ εὐχέρεια τῆς εὐθυγραμμίσεως ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ.

Μετὰ τὴν ἄσκησιν ἐπὶ τῶν Κυρίων ὀνομάτων, θέτει ὁ διδάσκων εἰς τὴν διάθεσιν τῶν μαθητῶν ἀνὰ 5-6 γνωμικά, ἑλληνικοῦ καὶ γαλλικοῦ περιεχομένου, ζητῶν τὴν ἀκριβῆ τήρησιν ἡμερομηνιῶν ἐν τῷ τετραδίῳ ὡς λ. γ.

Δευτέρα 3 Ὀκτωβρίου 1932.

«Ἡ ἀληθινὴ ἀξία, μοιάζει με ποτάμι, ποῦ ὅσο βαθύτερο εἶναι, τόσο λιγώτερο θόρυβο κανεῖ» κλπ.

Ἀκολούθως προβαίνει εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν ἀραβικῶν ἀριθμῶν χρησιμοποιῶν πρὸς τοῦτο 4—5 μαθήματα, δίδων καὶ τὸν κάτωθι περὶ αὐτῶν κανόνα :

Ἄν λάβωμεν ὡς βάσιν ὀριζοντίαν γραμμὴν, ἡ θέσις τῶν

ἀραβικῶν ἀριθμῶν μεταξύ των ἔχει ὡς ἐξῆς : Τὸ 1, 2, 3, 4, 5 καὶ 0 καταλαμβάνουν τὸν αὐτὸν ὄγκον, τὸ 6 καὶ 8 ὕψος, τὸ 7 καὶ 9 βᾶθος.

Μετὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ὡς ἄνω, ὁ διδάσκων περιορίζει ἀπὸ τῆς ἐνᾶρξέως τοῦ β' ἐξαμήνου τὴν διδασκαλίαν τῆς ταχυγραφίας εἰς 1 ὥραν καθ' ἑβδομάδα καὶ παύει πλέον γράφων γνωμικὰ ἐπὶ τοῦ πίνακος, ἀλλὰ καθ' ὑπαγόρευσιν ἐκ τῆς ἐμποριολογίας ἢ ἄλλου κειμένου, κάμνων συγχρόνως ὑπόδειγμα ἐπὶ τοῦ τετραδίου ἀπὸ 1—2 γραμμὰς ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μαθητῶν.

Διὰ τοῦ ταχυγραφικοῦ αὐτοῦ συστήματος ἀποκτᾶται ἐνιαῖος γραφικὸς χαρακτήρ.

Κανόνες.

1) "Ὅλα τὰ γράμματα θὰ ὄσι ἰσομεγέθη (δι' αὐτοῦ ἐπιτυγχάνεται ἡ ὁμοιογένεια τοῦ χαρακτήρος).

2) "Ἀπαντα τὰ γράμματα θὰ ἐφάπτωνται τῆς γραμμῆς (νοητῆς).

(δι' αὐτοῦ ἀποκτᾶται ἡ δεξιότης τῆς εὐθυγραφίας).

3) "Ἀπαντα τὰ γράμματα θὰ ἀκολουθῶσι τὴν αὐτὴν κλίσιν. (δι' αὐτοῦ ἐπιτυγχάνεται ἡ ἀπόδοσις εὐαναγνώστου χαρακτήρος).

4) Σύνδεσις ἀπάντων τῶν γραμμάτων πρὸς ἀλλήλα (ἐκτὸς τοῦ ρ καὶ τοῦ φ). (δι' αὐτοῦ ἐπιτυγχάνεται ἡ ταχύτης τῆς γραφῆς).

5) "Ἀπαντα τὰ γράμματα θὰ στεροῦνται πάχους. (δι' αὐτοῦ ἐπιτυγχάνεται ἡ ἄνευ κουράσεως πολύωρος γραφικὴ ἐργασία.

6) Αἱ οὐραὶ τῶν ὑποστίχων γραμμάτων μ, ρ, φ θὰ εἶναι εὐθεῖαι, μικραὶ καὶ οὐχὶ φειδοειδεῖς, ἀκολουθοῦσαι τὴν γενικὴν κλίσιν τῶν λοιπῶν γραμμάτων. (δι' αὐτοῦ ἐπιτυγχάνεται τὸ εὐαναγνώστον τοῦ χαρακτήρος, καθότι δὲν συμπλέκονται μὲ τὰ λοιπὰ ὑπέρστιχα γράμματα τῆς ἀμέσου κατωτέρας σειρᾶς).

Β'. Καλλιγραφία : (2 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα ἀπὸ 1ης Φεβρουαρίου μέχρι τέλους τοῦ σχολικοῦ ἔτους).

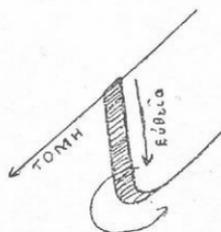
Στρογγύλη ἢ Ἐμπορικὴ γραφή.

Ἡ Στρογγύλη ἐκλήθη καὶ Ἐμπορικὴ γραφή, διότι συνήθεια ἐπεκράτησε εἰς τοὺς καλοὺς λογιστικοὺς κύκλους, καὶ γράφονται οἱ τίτλοι καὶ αἱ ἐπικεφαλίδες τῶν ἐμπορικῶν βιβλίων διὰ Στρογγύλης.

Βάσις δὲ αὐτῆς εἶναι αἱ θεμελιώδεις προαπλήσεις, δηλαδὴ τὰ δύο εἶδη τῶν εὐθειῶν καὶ τῶν καμπύλων. Δυσκολώτεραι

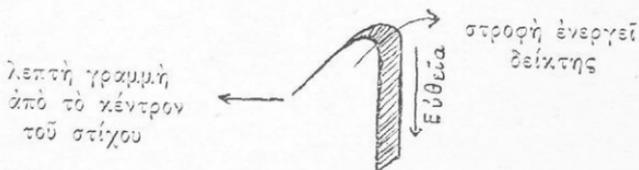
είναι αί εὐθείαι καὶ ἰδίως τὸ πρῶτον εἶδος. Εἰς αὐτὸ προηγεῖται τομὴ μὲ πίεσιν ἐλαφρὰν τῆς χειρὸς καὶ μικρὰν ἐπὶ τόπου στάσιν, ἀκολουθεῖ ἡ εὐθεία, μετὰ ἢ στροφή (μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ ἀντίχειρος) καὶ προέκτασις τῆς λεπτῆς γραμμῆς μέχρι ἀφετηρίας.

1ον εἶδος εὐθειῶν.

Εἰς τὸ δεύτερον εἶδος προηγεῖται λεπτὴ γραμμὴ ἀπὸ τὸ κέντρον τοῦ στίχου. (στίχος δὲ ἐν τῇ καλλιγραφίᾳ καλεῖται τὸ διάστημα τῶν 2 γραμμῶν), ἀκολουθεῖ ἡ στροφή μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ δείκτου καὶ μικρὰν ἐπὶ τόπου στάσιν διὰ τὴν εὐθυγράμμισιν, μετὰ ἢ εὐθεία μὲ τέρμα τομῆν, ὅπως ἡ ἀρχὴ τοῦ πρώτου εἴδους.

2ον εἶδος εὐθειῶν.

Αἱ καμπύλαι εἶναι ἀσυγκρίτως εὐκολώτεροι, ἀρκεῖ νὰ δώσωμεν κατακόρυφον θέσιν τῆς πέννας· ἀρχίζουσιν δὲ μὲ λεπτὴν γραμμὴν καὶ εἰς λεπτὴν καταλήγουσιν, τὰ δὲ πάχῃ τῶν εὐρίσθονται εἰς μὲν τὸ πρῶτον εἶδος εἰς τὸ κάτω ἀριστερὰ μέρος, εἰς δὲ τὸ δεύτερον εἰς τὸ ἄνω δεξιὰ.

1ον καὶ 2ον εἶδος καμπύλων.

Διὰ τὴν ἐπιτύχην δὲ ἡ στρογγύλη γραφή ἀπαιτοῦνται τὰ ἑξῆς :

1) Σῶμα καὶ τετραδίων ὄρθια.

2) Ὁ ἀγκῶν τῆς χειρὸς νὰ στηρίζεται καλῶς ἐπὶ τοῦ θρανίου καὶ νὰ σχηματίζῃ γωνίαν, ὁ κονδυλοφόρος ὄρθιος ἐπίσης νὰ ἀκουμβᾷ εἰς τὴν πρώτην κλείδωσιν τοῦ δείκτου μὲ διεύθυνσιν τῆς γραφίδος πρὸς τ' ἀριστερὰ τοῦ χάρτου.

Αἱ ὡς ἀνω ὁδηγίαι εἶναι αἱ θεμελιώδεις ἀρχαὶ πρὸς κατανόησιν τῶν δύο εὐθυγράμμων προασκήσεων διὰ τοῦτο ὁ διδάσκων ὀφείλει νὰ ἐπιμείνῃ εἰς τὴν πλήρη κατανόησιν ὑπὸ τῶν μαθητῶν τῶν δύο τούτων διὰ τοῦ ἀντίχειρος καὶ διὰ τοῦ δείκτου ἀσκήσεων.

Ἀφοῦ δὲ πεισθῆ ὅτι κῦται ἐγένοντο τελείως ἀντιληπταί, προχωρεῖ ὁμαλώτατα διὰ βαθμιαίων ὑποδειγμάτων καὶ συμμετρικῶν ἐπὶ τε τοῦ πίνακος καὶ ἐν τοῖς τετραδίοις ὡς ἑξῆς

Ὑπόδειγμα 1ον

ι η κ λ μ.—β γ ζ ξ ψ

Ὑπόδειγμα 2ον. Ἀσκήσεις διὰ καμπύλων :

α δ ε θ ν ο π ρ ρ σ τ υ φ χ ω ε.

Ὑπόδειγμα 3ον. Ἀσκήσεις διὰ λέξεων :

ἄμαξα, βῆμα, γραμμὴ, κλπ.

Σειρὰ πρώτη. Ὑπόδειγμα 4ον. Κεφαλαῖα στηριζόμενα ἐπὶ τῆς κατακορύφου προασκήσεως :

Β Γ Δ Π Ρ Φ.

Σειρὰ δευτέρα. Ὑπόδειγμα 5ον. Γράμματα μὲ ἀφειρητὴν καμπύλην μικρὴν προάσκησιν.

Ζ Η Ι Κ Λ Ξ Σ Τ Υ Ψ Ω.

Σειρὰ τρίτη. Ὑπόδειγμα 6ον. Γράμματα μὲ πλήρη καμπύλην προάσκησιν :

Ο Α Ε Θ Μ Ν Χ.

Ὑπόδειγμα 7ον. Ἀραβικοὶ ἀριθμοὶ Στρογγύλης :

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 0.

Ὑπόδειγμα 8ον. Λατινικὰ Στοιχεῖα Στρογγύλης. (Μικρὰ καὶ κεφαλαῖα) :

a b c d e f g h i j k l m n o p q r s t u v w x y z
A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T
U V W X Y Z

ΤΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

(3 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

Α'. Ταχυγραφία : (1 ὥρα διδασκαλίας μέχρι τέλους Ἰανουαρίου τοῦ σχολικοῦ ἔτους).

Ὑπαγόρευσις διαφόρων θεμάτων ἐμπορικοῦ περιεχομένου.

Β' Καλλιγραφία: (2 ώρες διδασκαλίας καθ' εβδομάδα μέχρι τέλους 'Ιανουαρίου και 3 ώρες από 1ης Φεβρουαρίου μέχρι τέλους του σχολικού έτους).

1) Η διδασκαλία της Στρογγύλης γραφής θέλει συνεχισθῆ δια τὸ πρῶτον ἑξάμηνον ὑπὸ κλίμακα 8 χιλιοστών και διὰ γραφίδος γοθθικῆς ἀριθ. 3.

2) Εἰς τὸ β' ἑξάμηνον ἡ κλίμακα μειοῦται εἰς 4 χιλιοστά και διὰ γοθθικῆς γραφίδος ἀριθ. 4.

ΤΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

(1 ὥρα διδασκαλίας καθ' εβδομάδα μέχρι τέλους 'Ιανουαρίου).

Α. Καλλιγραφία:— Εἰς τὸ πρῶτον ἑξάμηνον τοῦ γ' έτους φοιτήσεως συνεχίζεται ἡ Στρογγύλη ὑπὸ κλίμακα 2 χιλιοστών και διὰ γραφίδος ἀριθ. 5 δι' ἑλληνικῶν και γαλλικῶν γνωμικῶν.

ΔΑΚΤΥΛΟΓΡΑΦΙΑ

Α'. Σκοπός.

Διὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῆς δακτυλογραφίας ἐν ταῖς μέσαις ἐμπορικαῖς σχολαῖς ἐπιδιώκεται ὁ ἑξῆς σκοπός.

α) Ἡ ἀπὸ μηχανικῆς ἀπόψεως εὐχερῆς χρῆσις γραφομηχανῆς ἐκ τῶν συνήθως ἀπαντωμένων συστημάτων ἐν τῷ ἐμπορίῳ.

β) Ἡ ἀπὸ καλλιτεχνικῆς ἀπόψεως τελεία ἀπόδοσις παντὸς ἐμπορικοῦ ἐγγράφου.

γ) Ἡ ἀκριθῆς ἀπόδοσις τοῦ δακτυλογραφουμένου κειμένου μεθ' ὅλων τῶν οἰκείων εἰδικῶν ὄρων τῶν συντομιῶν, κλπ.

δ) Ἡ ἀπόκτησις ἱκανῆς δεξιότητος πρὸς ταχεῖαν και ἄπταιστον δακτυλογράφειαν παντὸς κειμένου οὐ μόνον ἐπὶ τῇ βράσει προσχεδίου, γραπτῶ καθ' ὑπαγόρευσιν, ἀλλὰ και ἐπὶ ἐλευθέρῃ σκέψει τοῦ μαθητοῦ, ὅστις ἔχων ὑπ' ὄψει τὰ ἀναγκαῖα στοιχεῖα σχεδιάζει ἐν τῷ νῷ τὸ κείμενον τοῦ ἐγγράφου και συγχρόνως δακτυλογραφεῖ τοῦτο.

Β'. Διδακτέα ὕλη:

ΤΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

(2 ὥρες διδασκαλίας κατὰ τὸ πρῶτον ἑξάμηνον και 3 ὥρες διδασκαλίας κατὰ τὸ δεῦτερον ἑξάμηνον).

1. Τεχνικαὶ γνώσεις. Πλήρης και πρακτικὴ σπουδὴ τοῦ χειρισμοῦ τῶν ἐν τῇ σχολῇ χρησιμοποιουμένων γραφομηχανῶν.

2. Ἀσκήσεις δεξιότητος τῶν δακτύλων. Σπουδὴ τοῦ ἀλφάβητου (ἀπλοῦ και διπλοῦ). Ἀπόστισις τῶν σειρῶν, περιθώρια,

κίνησις τῆς ταινίας κλπ. Διορθώσεις. Γραφή φράσεων ἐμπορικῶν χαρακτῆρος καὶ συντόμων ἐπιστολῶν ἢ ἐγγράφων.

3. Ἀσκήσεις γραφῆς πρὸς προαγωγὴν τῆς εὐκινήσιας τῶν δακτύλων. Διάταξις ἐγκυκλίων καὶ ἄλλων ἐμπορικῶν ἐπιστολῶν, τιμολογίων, ἀριθμητικῶν πινάκων. Διάταξις ἐπικεφαλίδων κλπ. Ἀσκήσεις εἰς τὴν δακτυλογράφησιν τοιούτων ἐγγράφων.

4. Ἀσκήσεις πρὸς ταχεῖαν καὶ ἀκριβῆ δακτυλογράφησιν ἐμπορικῶν ἐπιστολῶν καὶ ἄλλων ἐγγράφων: α) ἀπὸ χειρογράφου καὶ β) καθ' ὑπαγόρευσιν. Λήψις πολλῶν ἀντιγράφων.

5. Οἱ μὲθοδαὶ τῆς τάξεως διακροῦνται εἰς ομάδας, τοῦλάχιστον δύο, ὧν ἐκάστη ἀσκεῖται εἰς ἰδίαν περίοδον εἰς τὴν δακτυλογραφίαν.

Παραλλήλως αἱ λοιπαὶ ομάδες ἀσκοῦνται εἰς ἀσκήσεις ἐπιγραφοποιίας, γραμμογραφίας μὲ πεποικιλμένας γραφάς.

11. ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗ

I. Σημασία τῶν σωματικῶν ἀσκήσεων.

Ἡ ἐξ ἐνστάτου φυσικῆ ζωῆ τοῦ πρώτου ἀνθρώπου, μὲ σκοπὸν τὴν αὐτοσυντήρησιν μεταβληθεῖσα ὑπὸ τοῦ μετέπειτα κοινωνικοῦ ἀνθρώπου, κατέστη δικαίωμα καὶ ὑπόθεσις τῆς Πολιτείας.

Αἱ Ἀθήναι, ἡ Σπάρτη, ἡ Ρώμη ὑπεχρέωσαν διὰ νόμου τὴν ἐπὶ ὠρισμέναν χρονικὸν διάστημα ἀσκήσιν ὁλοκλήρου τῆς νεολικίας ὑφ' οἷον σκοπὸν καὶ τὰ σημερινὰ κράτη τοῦ κόσμου.

Ἡ Ἀγγλία μὲ τὸν προσκοπισμὸν τῆς, ἡ Τσεχοσλοβακία μὲ τὰς ὀργανώσεις τῶν Σόκολ καὶ ἡ Ἰταλία μὲ τὰς φασιστικὰς ὀργανώσεις τῆς νεολικίας οὐδένα ἄλλο σκοποῦσι εἰ μὴ τὴν βελτίωσιν τῆς υγείας τῶν πολιτῶν πρὸς καλυτέραν ἀμυναν τῆς χώρας των εἰς τὸν περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνα.

Τὸ ἐνστατικὸν ὅμως τῆς κινήσεως πρὸς ἐπίτασιν τῆς θρέψεως ἐκφραζόμενον διὰ τῆς ἀσκόπου κινήσεως καὶ παιδείας εἰς τὰ ζῶα καὶ τὸν πρῶτον ἀνθρωπον, βραδύτερον δὲ διὰ τῆς σκοπίμου ἀσχολίας (κινήσεως) τοῦ ἀνθρώπου, οὐδέποτε, οὐδ' ἐπὶ στιγμῆν, ἔπαυσε νὰ ἀσκή τὴν ζωογόνον ἐπίδρασίν του. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ μόνιμος κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν ὑπάρχουσα ἀκατανίκητος ἐφεσις καὶ ροπὴ πρὸς τὴν ἀπλὴν κίνησιν, τὴν παιδιάν καὶ τὴν πάλην. Ἡ κίνησις λοιπόν, ἡ παιδιὰ καὶ τὸ ἀγώνισμα, βιογενετικαὶ ἀνάγκαι τοῦ ἐξελισσομένου ὀργανισμοῦ, δὲν ἦτο δυνατόν παρὰ νὰ ἀναγνωρισθοῦν ἀτομικῶς καὶ ὑπὸ τοῦ πολιτισμένου ἀνθρώπου ὡς στοιχεῖα πρώτης ἀνάγκης.

Ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ἀριστοτέλης, βαθύτατοι φιλόσοφοι τῆς ἐρεῦνης τῶν πρώτων ἀρχῶν καὶ αἰτίων τῶν ὄντων καὶ τῆς ζωῆς, καθώρισαν τὰ ἰδανικὰ τῆς ζωῆς λέγοντες ὅτι εἶναι: «ὕγεια, πρῶτον ἀγαθὸν-κάλλος δὲ δεύτερον, τὸ δὲ τρίτον ἰσχυρὸς εἰς τε τὸν δρόμον καὶ εἰς τὰς ἄλλας πάσας κινήσεις τῷ σώματι». Νομ. 1—6.

Ὁ Γαληνός, ιατροφιλόσοφος καὶ γυμναστής, διέγνωσε τὴν φυσικὴν προέλευσιν καὶ ἀναγκαιότητα τῆς γυμναστικῆς λέγων ὅτι εἶναι «ικανὴ ἢ φύσις ὁρμάς ἐνθῆναι πρὸς ὑγίαν καὶ σωτηρίαν» καὶ καθώρισε τὰ ὄρια τῆς ἐπιστημονικῆς γυμναστικῆς, λέγων «οὐ πάσα κίνησις γυμνάσιον ἐστὶν ἀλλὰ ἡ σφοδρότερα».

Ἡ παλαιότερα, τὸ γυμνάσιον, τὰ ἀγωνίσματα, μὲ τοὺς προστάτας τῶν Θεῶν, τὸ ἱερὸν ἄλλως τῆς Ὀλυμπίας, μὲ τοὺς ἐν αὐτῷ τελουμένους Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας (θεσμὸς τῆς ἀτομικῆς πρωτοβουλίας καὶ δράσεως), ἀποδεικνύουσι καὶ ἱστορικῶς τὴν ἀτομικὴν ἐνσυνείδητον πίστιν καὶ λατρείαν τοῦ κατ' ἐξοχὴν φιλοσόφου λαοῦ πρὸς τὰ «ἀνωφέλευτα» (μὴ χορήσιμα) ἀλλὰ ἀθάνατα ἀγαθὰ τοῦ ἐλευθέρου ἀνθρώπου, τὴν ὑγίαν, τὸ κάλλος καὶ τὴν εὐρίαν.

Πλὴν ὅμως τούτων καὶ οἱ διασημότεροι νεώτεροι παιδαγωγοὶ ἀπὸ τοῦ ROUSSEAU καὶ τῶν λοιπῶν φιλανθρωπιστῶν, οἱ ὅποιοι εἰσῆγαγον τὴν γυμναστικὴν εἰς τὰ σχολεῖα (φιλανθρωπεῖον ἐν DESSEAU Γερμανίας ἰδρυθὲν ὑπὸ τοῦ BASEDOW τῷ 1884) μέχρι τοῦ KERSCHENSTEINER καὶ τῶν λοιπῶν πρωτοπόρων τοῦ νεωτέρου σχολείου ἐργασίας καὶ δράσεως, ἐπανελάθον (πεισθέντες καὶ διὰ τοῦ πειράματος) πᾶν ὅτι οἱ πρόγονοί μας ὡς δι' ἐνοράσεως ἀντελήφθησαν. Εἶνα. ἀπέραντοι εἰς τὴν παρακολούθησιν τῶν αἰ σήμερον κρατοῦσας θεωρίαι περὶ τῆς κινήσεως καὶ τῆς παιδείας.

Ἐν συμπεράσματι λοιπὸν θὰ ἠδύνατο νὰ λεχθῆ ὅτι ἡ γυμναστικὴ εἶναι ἀκατάλυτον εἶδος πρώτης ἀνάγκης, φορμαριζόμενον μόνον ἀναλόγως τῆς ζωῆς, ὑπὸ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ διὰ τὴν ὑλικὴν, ἀτομικὴν καὶ κοινωνικὴν εὐημερίαν, πρόκειται νὰ θεραπεύεται ἀμελλητῇ πλουσιώως καὶ καθημερινῶς καὶ κατ' ἀντίστροφον μάλιστα λόγον πρὸς τὴν γηράσκουσαν ἀνθρωπότητα.

(«Καλοῦ γὰρ γήρωε θεμέλιον ἢ ἐν παισὶν τῶν σωμάτων εὐεξία» Πλούταρχος).

Ὁ KERSCHENSTEINER εἰς τὸ περὶ σχολείου ἐργασίας βιβλίον του, καθορίζει εἰς τὸ ὠρολόγιον πρόγραμμα, ἡμίσειαν ὥραν γυμναστικῆς καθ' ἡμέραν.

II. Σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τῆς γυμναστικῆς.

Ἡ ἐξισφάλισις τῆς υγείας καὶ τῆς χαρᾶς, καθὼς καὶ ἡ φυσιολογικὴ καὶ ἀρμονικὴ ἐξέλιξις τῶν σωματικῶν καὶ ψυχικῶν δεξιότητων τῶν μαθητῶν, ἡ καλλιέργεια τῆς σχολικῆς ἀθλητικῆς συμπεριφορᾶς καὶ ἡ δημιουργία ἀνθρωπιστικῶν προτύπων με ἐφηρμοσμένην ἀνωτέραν ἀντίληψιν ἡθους, ἐλευθερίας καὶ ζωῆς.

III. Μέσα δι' ὧν ἐπιτυγχάνεται ὁ ἀνωτέρω σκοπός.

Α'. Καθημερινὴ ὀλιγόλεπτος (20') θεραπευτικὴ γυμναστικὴ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν μαθημάτων (πρὸς ἐπίτασιν τῆς κυκλοφορίας καὶ τῆς ἀναπνοῆς, εὐρυνσιν τοῦ στήθους καὶ εὐθυσιν τῆς σπονδυλικῆς στήλης καὶ τὴν προσήκουσαν καμπὴν καὶ ἔκτασιν τῶν μυῶν τοῦ σώματος).

Β'. Δύο ὥραι συνεχεῖς (ἐν ἀπόγευμα τῆς ἐβδομάδος) διὰ δύο τάξεις ἢ καὶ πλεόν ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μαθητῶν καὶ τῆς καταστάσεως τοῦ καιροῦ διὰ τὴν διενέργειαν ἀγώνων κλασικοῦ ἀθλητισμοῦ, ἀθλοπαιδιῶν, σκοποβολῆς, ὀρειβάσιος, πεζοπορίας, κολυμβήσεως (λουτρῶν), ἐκδρομῶν.

Γ'. Ἐπίσημοι σχολικαὶ ἀγῶνες, ὁμαδικοὶ καὶ ἀτομικοί, μετὰ τῶν τάξεων τῆς σχολῆς ἢ ἄλλων σχολείων ὁμοταγοῦς ἐκπαιδεύσεως (πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ κοινωνικοῦ ἐνστίκτου τῶν μαθητῶν) κατὰ διαφόρους ἐποχὰς (πρωτάθλημα ἀθλοπαιδιῶν HAND-BALL, BASQUET-BALL, VOLLEY-BALL, FOOT-BALL, ἀγωνίσματα στίβου (Μέση ἐπίδυσις), δρόμος, ἄλματα, ρίψεις).

Δ'. Ἡ ἴδρυσις ἐιδικοῦ ταμείου φυσικῆς ἀγωγῆς δι' ἐπιχορηγήσεως τοῦ Κράτους, τῶν σχολικῶν ταμείων καὶ 25δράχμου συνδρομῆς τῶν μαθητῶν (ἐφ' ἅπαξ κατὰ τὴν ἐγγραφήν των), ἢ ἡ ἀναγκραφὴ ἐιδικῆς πιστώσεως διὰ τὰς ἀθλητικὰς ἀνάγκας τοῦ σχολείου.

IV. Διδακτικαὶ παρατηρήσεις.

Α'. Ἐκαστον ἡμερήσιον πρόγραμμα γυμναστικῆς περιλαμβάνον τὰς κατὰ παράγγελμα ἀσκήσεις (αἱ ὅποια ἐκλέγονται καὶ κατατάσσονται ἀναλόγως τῆς ἀτομικῆς κατασκευῆς καὶ τῶν φυσιολογικῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ) δεῖον νὰ συμπληροῦνται ἀπαραιτήτως.

α.) Ὑπὸ τῆς ἀγωνιστικῆς δι' ἧς καλλιεργεῖται κατ' ἐξοχὴν ἡ σωματικὴ καὶ ψυχικὴ ἀτομικότης τοῦ μαθητοῦ. «Ὑπεροχῆς ἐπιθυμεῖ ἡ νεότης, ἡ δὲ νίκη ὑπεροχὴ τις ἐστίν». (Πλάτων).

καὶ β.) ὑπὸ καταλλήλων παιδιῶν καθ' ὅσον διὰ τῶν ἄλλε-

παλλήλων και συναισθηματικῶν και βουλευτικῶν φύσεων, τῶν διαφόρων παιδιῶν δημιουργεῖται ἡ ἀτομικότης και ὁ χαρακτήρ τῶν μαθητῶν.

«Ἄριστα μὲν γυμνασίων τὰ μὴ μόνον τὸ σῶμα διαπονεῖν ἀλλὰ και τὴν ψυχὴν τέρπειν δυνάμενα».

Β'. Αἱ κατὰ παράγγελμα ἀσκήσεις δεόν νὰ διδάσκωνται ἐπαγωγικῶς και παιδαγωγικῶς ἄνευ συσκοτίσεως τοῦ νοῦ.

Γ'. Αἱ παιδιὰ πρέπει, κατὰ τὴν μικρὰν ἡλικίαν, νὰ εἶναι ἀπλούστεραι, ἀφρονώτεραι και ποικιλώτεραι ἀποθλέπουσαι μᾶλλον εἰς τὴν ψυχαγωγίαν τῶν μαθητῶν, κατὰ δὲ τὴν μεγάλην ἡλικίαν, συνθετώτεραι και ὁμαδικαὶ ἀποθλέπουσαι μᾶλλον εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ ἀγωνιστικοῦ ἐνστίκτου τῆς νεότητος.

Δ'. Πλὴν τῶν ἐπιχωρίων παιδιῶν δύναται νὰ διδαχθῶσι και αἱ νεώτεραι ξένα παιδιὰ (HAND - BALL, VOLLEY - BALL, BASQUET - BALL, FOOT - BALL).

Ε'. Ἡ ἀγωνιστικὴ καλλιέργουμένη μετὰ συνέσεως περιλαμβάνει :

1) Δρόμον ταχύτητος (ἀπὸ 40 - 100 μ.) και διαρκείας (μέχρι 1000 μ.).

2) Ἄλματα (ἀπλοῦν, τριπλοῦν, ὕψος).

3) Ρίψεις (λίθου, σφαίρα, ἀκόντιον και δίσκος).

4) Σκυταλοδρομία.

Σημειώσεις.— Πάντα ταῦτα ἰσχύουσιν ἀναλόγως δι' ἀμφοτέρους τοὺς κύκλους τῆς Ἐξαταξίου Μέσης Ἐμπορικῆς Σχολῆς.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΑΝΩΤΕΡΟΣ ΤΡΙΤΑΞΙΟΣ ΚΥΚΛΟΣ

Α'. Ὁρολόγιον πρόγραμμα

ΜΑΘΗΜΑΤΑ		Ὁραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα καὶ τάξεις						Σύνολον ὧρῶν
		Δ'		Ε'		ΣΤ'		
α') Ὑποχρεωτικά		Ἑ ξ ά μ η ν α						
		α'.	β'.	α'.	β'.	α'.	β'.	
1	Θρησκευτικά :							(1)*
2	Ἑλληνικά :							
	Γραμματικὴ, Συντακτικὸν καὶ ἀσκήσεις.....	1	1	—	—	—	—	1
	Ἐκθέσεις.....	2	2	2	2	1	1	5
	Κείμενα.....	2	2	2	2	2	2	6
3	Ἱστορία (Ὀικονομική) ...	1	1	1	1	—	—	2
4	Μαθηματικά :							
	Ἐμπορικὴ Ἀριθμητικὴ ..	2	2	2	2	1	1	5
	Ἀλγεβρα.....	2	2	2	2	2	2	6
5	Φυσικά :							
	Πειραματικὴ Φυσικὴ	2	2	1	1	—	—	3
	Στοιχεῖα Χημείας.....	2	2	1	—	—	—	2 1/2
	Ἐμπορευματολογία.....	—	—	1	2	2	2	3 1/2
	Ἐμπορευματολογικαὶ ἀσκήσεις.....	—	—	—	—	2	2	2
6	Γεωγραφία.....	2	2	1	1	1	1	4
7	Ἑγχειρίδιον.....	—	—	—	—	1	1	1
8	Ἐμπορικά :							
	Ἐμπορολογία.....	2	2	2	1	2	1	5
	Ἀλληλογραφία.....	—	—	2	1	1	—	2
	Λογιστικὴ.....	2	2	2	2	3	1	6
	Πρακτικὸν Γραφεῖον.....	—	—	—	2	2	6	5
9	Γαλλικά.....	4	4	4	4	4	4	12
10	Ἀγγλικά.....	5	5	5	5	5	5	15
11	Νομικά :							
	Πολιτικὴ ἀγωγή.....	1	1	—	—	—	—	1
	Ἀρχαὶ Δικαίου.....	—	—	2	—	—	—	1
	Ἐμπορικὸν Δίκαιον.....	—	—	—	2	2	2	3
	Πολιτικὴ Ὀικονομία.....	—	—	2	2	1	1	3
	Δημόσιον Λογιστικὸν καὶ Φορολογικὴ νομοθ.	—	—	—	—	1	1	1
12	Τεχνικά :							
	Καλλιγραφία.....	1	1	—	—	—	—	1
	Διαφημιστικαὶ εἰκόνες καὶ διακοσμητικὴ προθήκης.	—	—	—	—	1	1	1
	Δακτυλογραφία.....	1	1	1	1	—	—	2
	Στενογραφία.....	2	2	1	1	1	1	4
13	Γυμναστικὴ.....	2	2	2	2	2	2	6
	Ἄθροισμα ὧρῶν.....	36	36	36	36	37	37	109
	β') Προαιρετικά							
14	Μία ξένη γλῶσσα.....	3	3	3	3	3	3	9

(*) Τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν διδάσκεται 1 ὥραν κατὰ 150ήμερον εἰς πάσας τὰς τάξεις ἡμοῦ, ὑπὸ τύπον διαλέξεως.

Β'. ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΙΔΑΚΤΕΑΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

Ι. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ

Α'. Σκοπός.

Ο σκοπός τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τούτου ταυτίζεται πρὸς τὸν ἀντίστοιχον ἐν τῷ κατωτέρῳ κύκλῳ.

Β'. Διδακτέα ὕλη :

ΠΑΣΑΙ ΑΙ ΤΑΞΕΙΣ ΟΜΟΥ

(1 ὥρα κατὰ 150ήμερον).

Ἐνώπιον τῶν μαθητῶν καὶ τῶν τριῶν τάξεων τοῦ ἀνωτέρου κύκλου, υποχρεωτικῶς συνεργουμένων ἐν τῷ Καταστήματι τῆς Σχολῆς κατὰ τὴν καθωρισμένην, ἐκτὸς τοῦ ὄρολογίου προγράμματος, ἀντίστοιχον ὥραν ἐφ' ἑαυτοῦ δεκαπενθημέρου, γίνεται ἀνάπτυξις, ὑπὸ τύπον ὁμιλίας, παρὰ τοῦ ἐντεταλμένου ἐκπαιδευτικοῦ λειτουργοῦ (εἴτε καὶ ἄλλου καταλλήλου ἐξωσχολικοῦ προσώπου ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Σχολῆς ἐκλεγμένου ἄνευ ἀμοιβῆς) κατ' ἐκλογὴν θρησκευτικῶν θεμάτων, ἰδίᾳ ἐκ τοῦ βίου καὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἐκ τῆς Χριστιανικῆς Ἠθικῆς. Μετὰ τὴν γενομένην ἀνάπτυξιν ὁ ὁμιλητὴς ἀφαιρῶναι τὸ τελευταῖον τέταρτον ὅλης τῆς ὥρας πρὸς πρόχειρον ἐξέτασιν τῶν μαθητῶν ἐπὶ τῆς ἀναπτυχθείσης ὕλης ἀπευθύνων καταλλήλους ἐρωτήσεις ἵνα οὕτω σαφηνισθῇ καὶ συνοψισθῇ εἰς ὀλίγας γραμμάς τὸ ὅλον θέμα καὶ ἐμπεδωθῇ εἰς τὴν συνείδησιν τῶν μαθητῶν, οἵτινες ἐν εἰδικῷ τετραδίῳ καταγράφουσι σχετικὴν περίληψιν.

Σημ.— Αἱ ἐκ τοῦ μαθήματος τούτου ἀδικαιολόγητοι ἀπουσίαι, ὡς καὶ αἱ παντὸς ἄλλου μαθήματος, λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν κατὰ τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ ἐτησίου ἀποτελέσματος ἐκάστου μαθητοῦ.

2. ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Α'. Σκοπός.

Ο σκοπός τῆς διδασκαλίας τῶν Ἑλληνικῶν ἐν τῷ ἀνωτέρῳ κύκλῳ τῆς ἑξατάξιου Μέσης Ἑμπορικῆς Σχολῆς συμπίπτει πρὸς τὸν ἀντίστοιχον τοῦ κατωτέρου κύκλου, πάντως μὲ ἀνάλογον ἐπέκτασιν.

Β'. Διδακτέα ὕλη.

I. Ἐκ τῆς Γραμματικῆς καὶ τοῦ Συντακτικοῦ.

ΤΑΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

(1 ὥρα διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

Ἐπανάληψις καὶ συμπλήρωσις τῶν κυριωτέρων καὶ δυσκολωτέρων σημείων ἐκ τῆς ὕλης τῆς Γραμματικῆς καὶ τοῦ Συντακτικοῦ.

Ἐμπέδωσις δι' ἀφθόνων σχετικῶν ἀσκήσεων.

II. Ἐκ τῶν κειμένων :

ΤΑΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

(3 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

I. Ἀρχαῖα κείμενα (1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα) : Θὰ διδαχθῶσιν κατ' ἐκλογὴν, α) ἐκ τῶν «Ἀπομνημονευμάτων» τοῦ Ξενοφῶντος, τὰ περὶ «Θείας Προνοίας», (βιβλ. Α. Κεφ. 4) ἢ τὰ περὶ «Ἐγγρατείας» (βιβλ. Α' κεφ. 4) ἢ τὰ περὶ «Φιλαδελφείας» καὶ «Φιλίας» (βιβλ. Β' κεφ. 3 καὶ 4) ἢ τὰ περὶ τοῦ «Μύθου τοῦ Προδίκου», β) ἐκ τοῦ «Οἰκονομικοῦ» τοῦ Ξενοφῶντος καὶ γ) ἐκ τῶν ἱστορικῶν μερῶν τοῦ Θουκυδίδου, τῶν δύο πρώτων βιβλίων.

2. Νεοελληνικά (1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα) : Θὰ διδαχθῶσι κατ' ἐκλογὴν τὰ ἑξῆς :

I. Ἐκ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς λογοτεχνίας ἐν μεταφράσει :

α) Ἐκ τῶν «Περσῶν» τοῦ Αἰσχύλου ἢ ἀφήγησις τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίας, β) ἐκ τῶν «Ἐπτὰ ἐπὶ Θήβαις» τοῦ αὐτοῦ ὁ θρῆνος τῆς Ἀντιγόνης καὶ τῆς Ἰσμήνης, γ) ἐκ τοῦ «Προμηθεὺς δεσμώτου» τοῦ αὐτοῦ ἐκλογαί, δ) ἐκ τῆς «Ἰφιγενείας ἐν Ταύροις» ἢ «ἐν Αὐλίδι» τοῦ Εὐριπίδου ἐκλογαί ε) ὁ «Λάχης» τοῦ Πλάτωνος καὶ ς') ὁ «Παναγυρικὸς» τοῦ Ἰσοκράτους.

II. Ἐκ τῆς μεσαιωνικῆς Ἑλληνικῆς λογοτεχνίας ὁμοίως τὰ ἑξῆς :

α') τεμάχια οἰκονομικοῦ περιεχομένου ἀναφερόμενα εἰς τοὺς μεσαιωνικοὺς ἡμῶν χρόνους, β') τεμάχια καταλλήλων δραμάτων καὶ διηγημάτων τῆς αὐτῆς περιόδου.

III. Ἐκ τῆς νεωτέρας λογοτεχνίας καὶ πνευματικῆς ἐν γένει παραγωγῆς κατ' ἐκλογὴν τὰ ἑξῆς :

α') πραγματεῖαι σχετικαὶ πρὸς τὸ ἐμπόριον, τὴν βιομηχανίαν καὶ ναυτιλίαν,

β') ἔργα (ἢ ἀποσπάσματα ἀποτελοῦντα ὅλον τι αὐτοτελές) πεζογράφων καὶ ποιητῶν ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντι-

νουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων μέχρι σήμερον (ὡς λ.χ. λυρικά, δράματα, ρητορικοί λόγοι, πραγματεῖαι).

ΤΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

(2 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

1) Ἀρχαῖα κείμενα (1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα) : Θὰ διδασχῶσι κατ' ἐκλογὴν : α') ὁ «Τραπεζιτικός» τοῦ Ἰσοκράτους, β') ὁ «Οἰκονομικός» τοῦ Ξενοφῶντος, γ') «Πόροι» ἢ «Πρόσοδοι» τοῦ Ξενοφῶντος.

2) Νέα κείμενα (1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα) : Θὰ διδασχῶσι κατ' ἐκλογὴν τὰ ἐξῆς :

I. Ἐκ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς λογοτεχνίας ἐν μεταφράσει : α') «Ἀλκυὼν» ἢ «Εὐθύδημος» τοῦ Πλάτωνος β') «Ἠλέκτρα» τοῦ Σοφοκλέους.

II. Ἐκ τῆς μεσαιωνικῆς Ἑλλήν. λογοτεχνίας ὁμοίως : α') Τεμάχια οἰκονομικοῦ περιεχομένου ἀναφερόμενα εἰς τοὺς μεσαιωνικοὺς ἡμῶν χρόνους, β') τεμάχια καταλλήλων δραμάτων καὶ διηγημάτων τῆς αὐτῆς περιόδου.

III. Ἐκ τῆς νεωτέρας λογοτεχνίας καὶ καθόλου πνευματικῆς παραγωγῆς τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ὁμοίως τὰ ἐξῆς :

α') πραγματεῖαι σχετικαὶ πρὸς τὸ ἐμπόριον, βιομηχανίαν καὶ ναυτιλίαν. β') ἔργα πεζογράφων καὶ ποιητῶν ἀπὸ τῆς ἀνωτάτης τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων μέχρι σήμερον (ἢ καὶ ἀποσπάσματα ἀποτελοῦντα αὐτοτελῆς τι ἔλκον), ὡς λ. χ. λυρικά, δράματα, ρητορικοί λόγοι, πραγματεῖαι.

IV. Ἐκ τῆς ξένης λογοτεχνίας ἐν μεταφράσει ὁμοίως τὰ ἐξῆς :

α') Ἡ «Θεῖα κωμῶδια» τοῦ Δάντη, β') ποιήματα τοῦ Βύρωνος, γ') ἔργα τοῦ Μολιέρου, δ') ἔργα τοῦ Σίλλερ.

ΤΑΞΙΣ ΕΚΤΗ

(2 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

1) Ἀρχαῖα κείμενα (1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα). Θὰ διδασχῶσι κατ' ἐκλογὴν τὰ ἐξῆς :

α') «Ἀντιγόνη» τοῦ Σοφοκλέους, β') «Κρίτων» ἢ «Ἀπολογία» τοῦ Πλάτωνος.

2) Νέα κείμενα (1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα). Θὰ διδασχῶσι κατ' ἐκλογὴν τὰ ἐξῆς :

I. Ἐκ τῆς ἀρχαίας Ἑλλήν. λογοτεχνίας ἐν μεταφράσει :

α') «Ἐπιτάφιος» τοῦ Περικλέους, τοῦ Θουκυδίδου, β') εἰς ἐκ τῶν «Φιλιππιῶν» ἢ «Ὀλυμπιακῶν» λόγων τοῦ Δη-

μοσθένους, γ') έκλογαί εκ τού «Πλούτου» ή τών «Ορνίθων» τού 'Αριστοφάνους.

II. Έκ τής μεσαιωνικής λογοτεχνίας όμοίως τὰ έξής :

α') τεμάχια οικονομικού περιεχομένου αναφερόμενα είς τούς μεσαιωνικούς ήμών χρόνους, β') τεμάχια καταλλήλων δραμάτων και διηγημάτων τής αútης περιόδου.

III. Έκ τής νεωτέρας λογοτεχνίας και καθόλου πνευματικής παραγωγής τού ήμετέρου Έθνους όμοίως τὰ έξής :

α') πραγματεία σχετικά πρὸς τὸ εμπόριον, βιομηχανίαν, και ναυτιλίαν, β') έργα πεζογράφων και ποιητῶν από τής άλώσεως τής Κωνσταντινουπόλεως μέχρι σήμερα η ή άποσπάσματα αποτελούντα αúτοτελές τι όλον. (ώς λ. γ. λυρικά, δράματα, ρητορικοί λόγοι, πραγματεία).

IV. Έκ τής ξένης λογοτεχνίας έν μεταφράσει: όμοίως τὰ έξής :

α') εκ τών έργων τού Δάντη, β') εκ τών έργων τού Ρακίνα, γ') εκ τών τού Σαίξπηρ, δ') εκ τών τού Γκαίτε και ε') εκ τών άλλου τινός.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

Ίσχύουσι και έν τῷ κύκλω τούτῳ, αί αúται ύπ' άριθ. 1, 2, 3, 4, 5 6 αντίστοιχοι όδηγίαί τού κατωτέρου κύκλου, έπι πλέον δὲ και ή έξής ύπ' άριθ. 7.

7. Τέλος έπιδιώκεται ή παρὰ τών μαθητῶν γνώσις συνοπτικῶς τής έξελίξεως τής Έλληνικής λογοτεχνίας από τών αρχαίων χρόνων μέχρι τής σήμερα, είς πάντα τὰ είδη τού λόγου. Πρὸς τόν σκοπὸν τούτον ό διδάσκων αφιεροεί 1 ὥραν κατὰ μήνα, λαμβανομένην εκ τού χρόνου τής διδασκαλίας τών νεοελληνικών κειμένων έν εκάστη τών τριῶν τάξεων τού άνωτέρου κύκλου (Δ', Ε' και ΣΤ'). Έάν δὲ μή ύπάρχη διαθέσιμον αντίτυπον έγκειρισμένης Γραμματολογίας συνοπτικής, τότε ό διδάσκων κατόπιν τής άναπτύξεως εκάστου τμήματος ύλης θά διανέμη είς τούς μαθητάς προητοιμασμένον αντίτυπον πολυγραφημένον, περιέχον τήν περίληψιν τού τμήματος τούτου. Η έργασία αúτη συστηματικῶς διεξαγομένη, άρχεται από τής Δ' τάξεως και συμπληροῦται είς τήν ΣΤ' τάξιν τής Έμπορικής Σχολής.

III. Έκ τών Έκθέσεων.

A'. Σκόπος.

Ότος ταύτιζεται πρὸς τόν αντίστοιχῶς έν τῷ κατωτέρῳ κύκλω τής έξεταξίου Έμπορικής Σχολής δοθέντα.

Β'. Διδακτέα ὕλη.

ΤΑΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

(2 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

Ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ καὶ φιλοσοφικοῦ γένους τῶν ἐκθέσεων διδάσκονται ὅσα ἀντιστοίχως καὶ ἐν τῇ τρίτῃ τάξει (ἐν τῷ κατωτέρῳ κύκλῳ) εἰδικώτερον δὲ καὶ παραλληλισμοὶ ὡς καὶ πραγματεῖαι ἀντιλήψεως καὶ πείρας.

Α') Μῆρος θεωρητικόν: Συντόμως καὶ πρακτικῶς κατὰ τῆς ἀρχῆς τῆς ψυχολογίας τὸ γνωστικόν καὶ συναισθητικόν ἀλλ' ἐκτενέστερόν πως ἢ ἐν τῷ κατωτέρῳ κύκλῳ τῆς ἐξαταξίου μέσης ἐμπορικῆς σχολῆς. Ἐκ τοῦ βουλευτικοῦ δὲ σχηματισμοῦ γνωμῶν, θέλῃσι, χαρακτήρ. Ἐννοια, πλάτος, βάθος, εἶδη γενικῶς. Ἀνάπτυξις τῆς συμβολῆς καὶ χρησιμοποίησεως τῶν γνώσεων τούτων εἰς τε τὸν βίον ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ εἰς τὰς ἐκθέσεις.

Β') Μῆρος πρακτικόν: I Ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ γένους θέματα ἀμέσου καὶ ἐμμέσου ἀντιλήψεως, ἦτοι: 1) Δηγηματικαὶ περιγραφαὶ (ἦτοι ἐξ ἀμέσου ἀντιλήψεως ἢ ἐξ εἰκόνων, σκιαγραφίαι ἐργαστασίων, τοπείων, συνοικιῶν, χωρίων, πόλεων, καταστημάτων, τραπεζῶν, τελωνείων, λιμένων, ἐμπορικῶν ὁδῶν καὶ κέντρων ἐν γένει, ὡς ἀγορῶν κλπ.). 2) Βιογραφίαι ἀνθρώπων, ζώων, φυτῶν καὶ ἱστορίαι ἔργων τῶν χειρῶν τοῦ ἀνθρώπου. 3) Ἀναγκράσταισις ἱστορικῶν γεγονότων καὶ ἱστορικῶν περιόδων. 4) Σύνταξις πρακτικῶν. 5) Περιγραφαὶ αὐστηραὶ οἰκημάτων, τοπείων, χωρίων πόλεων, λιμένων, μηχανημάτων καὶ λοιπῶν ἔργων τέχνης, ἀπὸ διαφόρων ἀπόψεων ἐκάστοτε ὀριζομένων.

II. Ἐκ τοῦ φιλοσοφικοῦ γένους: α') Ἠθογραφίαι διαφόρων τόπων καὶ κοινωνικῶν τάξεων τῆς συγχρόνου ζωῆς τῶν ἀνθρώπων. 2) Συγκρίσεις καὶ παραλληλισμοὶ εἰδῶν τῆς μαθητικῆς ζωῆς, τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων, τῆς ζωῆς τάξεων κοινωνικῶν, τόπων, χρόνων, ἀντικειμένων, περιστάσεων τοῦ βίου, σκηνῶν, ἔργων πνευματικῶν ἀπλῆς μορφῆς. Ἐννοιῶν ἐμπορικοῦ καὶ οἰκονομικοῦ ἐν γένει περιεχομένου ἐκ τῆς ἐμπορολογίας καὶ πλουτολογίας καὶ τῶν λοιπῶν διδασκομένων μαθημάτων. 3) Πραγματεῖται ἐπὶ θεμάτων τῆς ἀντιλήψεως καὶ πείρας τῶν μαθητῶν ἐκ τῶν σχολικῶν τῶν γνώσεων καὶ τῆς κοινωνικῆς τῶν ζωῆς, ἐκ τοῦ περιεχομένου κειμένων διδασκόντων ἢ οἰκοὶ μελετηθέντων, περιεχομένου ἱστορικοῦ, ἠθικοῦ καὶ οἰκονομικοῦ. 4) Ἐπιστολαὶ κοινωνικοῦ περιεχομένου.

ΤΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

(2 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

Ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ καὶ φιλοσοφικοῦ γένους τῶν ἐκθέσεων.

A') Μέρος θεωρητικόν: Συγκέντρωσις γνωστικοῦ, συναισθητικοῦ, βούλητικοῦ. Χρῆσις τούτων ἐν τῇ ζωῇ καὶ εἰς τὰς ἐκθέσεις. Ἐκ τῆς λογικῆς πρακτικῶς καὶ συντόμως: περὶ τῆς ἐννοίας καὶ δὴ περὶ τῶν εἰδῶν αὐτῆς (γενική, μερική, ἀτομική, παράλληλοι, ἐπάλληλοι, ὑπάλληλοι). Γενικῶς ὁ σχηματισμὸς κρίσεως καὶ αἱ κυριώτεραι καὶ συνηθέστεραι μορφαὶ τοῦ συλλογισμοῦ. Διαίρεσις ἐννοίας. Μερισμὸς. Μέθοδοι. Ἀνάπτυξις τῆς χρησιμοποίησεως τῶν γνώσεων τούτων εἰς τὴν ζωὴν καὶ εἰς τὸν συνειδητὸν σχηματισμὸν ἐκθέσεων.

B') Μέρος πρακτικόν: I. Ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ γένους: 1) "Ὅσα καὶ ἐν τῇ τετάρτῃ τάξει καὶ προσέτι εἰδικώτερον: 2) Σύνταξις ἐγγράφων ὑπηρεσιακῶν, ἐκθέσεων, ἀναφορῶν, ἐπιτολῶν κοινωνικοῦ καὶ οἰκονομικοῦ περιεχομένου μεταξὺ πολιτῶν εἰς ποικίλας συναλλαγάς, τύπων συμβολαίων τῶν συνηθεστέρων μεταξὺ πολιτῶν εἰς ποικίλας συναλλαγάς, (ἐνοικιαστήρια, χρεωστικά, γραμμάρια, βεβαιώσεις συναλλαγῶν, δι' ἀνταλλαγῆς ἐπιστολῶν, ἔγγραφα παραδόσεως καὶ παραλαβῆς, τηλεγραφήματα καὶ βεβαιώσεις τηλεγραφημάτων δι' ἐπιστολῶν κλπ.).

II. Ἐκ τοῦ φιλοσοφικοῦ γένους: 1) Πραγματεῖται ἀντιλήψεως καὶ πείρας ἐκ τῆς ζωῆς τοῦ μαθητοῦ, ἐκ τῶν σχολικῶν καὶ κοινωνικῶν γνώσεών του, ἐπὶ ἐρωτήσεων ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ ἡμετέρου Ἔθνους, ἐκ τῆς οἰκονομίας εἰς τοὺς ποικίλους κλάδους αὐτῆς, ἐκ τοῦ περιεχομένου τῶν κειμένων πεζῶν καὶ ποιητικῶν. 2) Ἀνάπτυξις ἀπλῶν ἐννοιῶν.

ΤΑΞΙΣ ΕΚΤΗ

(1. ὥρα διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

Ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ καὶ φιλοσοφικοῦ γένους:

A') Μέρος θεωρητικόν: Συμπλήρωσις τῶν τυχόν παρουσιαζομένων κενῶν εἰς τὰ διδαχθέντα ἐν ταῖς προηγουμέναις τάξεσι.

B') Μέρος πρακτικόν: I. Ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ γένους: 1) Τὰ εἰδικώτερον ἐν τῇ πέμπτῃ τάξει διδασκόμενα. 2) Περιλήψεις ἐξ ἐγγράφων νομικῆς καὶ οἰκονομικῆς φύσεως, ὑπομνημάτων, συμβολαίων κλπ. 3) Εἰσηγητικαὶ ἐκθέσεις ἐπὶ θεμάτων οἰκονομικῆς φύσεως. 4) Ἐκθέσεις πεπραγμένων. 5) Συγκρίσεις ἀποτελεσμάτων διαδοχικῶν χρήσεων ἐπιχειρήσεως

και εξαγωγή συμπερασμάτων, συστηματικῶς διατυπωμένων. Ὁμοίως και ἐπὶ ἑτέρων στατιστικῶν δεδομένων. 6) Ἱστορικοί παραλληλισμοὶ περιόδων ὡς πρὸς τὸ ἐμπόριον, τὰς τέχνας και εἴ τινα ἄλλην ἄποψιν. Ἐξαγωγή συστηματικῶν συμπερασμάτων.

II. Ἐκ τοῦ φιλοσοφικοῦ γένους: 1) Πραγματεῖαι ἀντιλήψεως και πείρας, συνθετωτέρου περιεχομένου ἢ ἐν τῇ πέμπτῃ τάξει. 2) Κρίσεις ἐπὶ ἐννοιῶν, ἤτοι ἀνάπτυξις ρητῶν, χωρίων συγγραφέων, τεμαχίων ποιητικῶν και πεζῶν, πλήρους περιεχομένου, ἀναγνωσθέντων ἐν τῇ σχολῇ ἢ κατ' οἶκον. 3) Ἀναλύσεις κειμένων, πλήρους περιεχομένου, ἀπὸ διαφόρων ἀπόψεων (Κριτικαί). 4) Προσφωνήσεις, ὑπὸ τύπου μικροῦ ρητορικοῦ λόγου. 5) Ὑπομνήματα και 6) Διαφημίσεις.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ ΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Ὅρα τὰς ἀντιστοίχους τοιαύτας ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ τοῦ προγράμματος τοῦ «κατωτέρου κύκλου» τῆς ἐξαταξίου μέσης ἐμπορικῆς σχολῆς ἰσχυούσας και ἐνταῦθα.

3. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Α') Σκοπός.

α') Γενικός: Περιληπτικῆ ἐξέτασις τῆς γενέσεως και ἐξελίξεως τῆς οἰκονομικῆς δράσεως τῶν λαῶν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι σήμερον ἐν προσηκούσῃ συσχέτισει πρὸς τὴν παράλληλον ἀνάπτυξιν τοῦ πολιτισμοῦ, μεθ' ἧς ἀρρήκτως συνδέεται ἡ πρώτη.

β') Ἐδικός: Ἐπισκόπησις τῶν ἐπικρατησάντων ὄρων οἰκονομικῆς δράσεως ἐν ἐκάστῃ ἱστορικῇ περιόδῳ ἐν συνδυασμῶν και πρὸς τὰ προκαλέσαντα αὐτοὺς αἴτια. Εἰδικώτερον δὲ ἡ τοιαύτη ἐξέτασις γίνεται ἐκτενέστερον ἐν τῇ περιόδῳ τῶν νεωτέρων και τῶν νεωτάτων χρόνων.

Β') Διδακτέα ὕλη:

ΤΑΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

(1 ὥρα διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

I. Ἀρχαῖοι χρόνοι.

Α') Κατὰ τὰ ὀκτὼ πρῶτα μαθήματα τοῦ σχολικοῦ ἔτους ἐνεργεῖται μεθοδικῆ ἐπισκόπησις τῆς ἱστορικῆς ὕλης, ὑφ' ἧς πνεῦμα καθορίζει, ὁ ὡς ἄνω τοθεῖς διδακτικὸς σκοπός, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς ἐποχῆς τῶν Σταυροφο-

ριών, με ιδιαίτεράν εξέτασιν τῶν περὶ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν δρασάντων λαῶν.

II. Μεσαιωνικοὶ χρόνοι.

Β') Μετὰ ταῦτα παρομοία, ἀλλ' ἐκτενεστέρα πως, εξέτασις τῶν μεσαιωνικῶν χρόνων κατὰ τὴν ἐξῆς σειράν:

1. Ἰταλικὴ περίοδος: Κοινωνικὴ καὶ οἰκονομικὴ κατάστασις, κατὰ τοὺς ἀμέσως πρὸ τῶν Σταυροφοριῶν χρόνους. Αἱ Σταυροφορίαι καὶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν καὶ ἰδίᾳ τὰ οἰκονομικά. Ἰταλικαὶ Δημοκρατίαι (Γένοβα, Βενετία, Φλωρεντία, Πίζα). Γερμανικαὶ Ἐνώσεις (Χάνσα). Ἐμπορικαὶ πανηγύρεις καὶ ὁδοὶ τοῦ ἐμπορίου. Βιομηχανικὰ κέντρα.

2. Πορτογαλλοῖσπανικὴ περίοδος: Ὁ αἰὼν τῶν ἀνακλύψεων καὶ ἐφευρέσεων. Ἡ ἀναγέννησις. Ὁ παλαιὸς καὶ ὁ νέος κόσμος, τὰ παλαιὰ καὶ νέα ἐμπορεῖα. Ἀποτελέσματα τῶν ἐφευρέσεων καὶ ἀνακλύψεων. Ἐπίδρασις τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἐπὶ τῆς ἀναγεννήσεως.

Οἱ Πορτογάλλοι, ναυτικὴ καὶ ἀποικιακὴ τούτων δρᾶσις: αἷτια παρακμῆς.

Οἱ Ἰσπανοὶ, ναυτικὴ καὶ ἀποικιακὴ αὐτῶν δρᾶσις: αἷτια παρακμῆς.

Σημ. Ἐν τῇ ἐπισκοπῇ ταύτῃ ἀναφέρονται συντόμως καὶ τὰ τῆς κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς καταστάσεως τῶν λαῶν. τῶν διαφόρων ἀποικιῶν.

3. Ὀλλανδοβρετανικὴ περίοδος: α) Ἡ Ὀλλανδία, ἡ ναυτικὴ καὶ ἀποικιακὴ δρᾶσις αὐτῆς, αἷτια ὑποχωρήσεως.

β) Μεγάλῃ Βρετανία: Κατάστασις αὐτῆς κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ μέσου αἰῶνος καὶ διαδοχικὴ ἀνάπτυξις τῆς χώρας ὡς ναυτικῆς, ἀποικιακῆς, καὶ βιομηχανικῆς δυνάμεως.

γ) Ἡνωμένοι πολιτεῖαι τῆς Β. Ἀμερικῆς: Ἀπελευθερωτικὸς ἀγὼν. Δόγμα τοῦ Μονρόε. Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος. Ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις τῆς χώρας.

ΤΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

(1 ὥρα διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

III. Νεώτεροι χρόνοι:

1. Οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ κατάστασις τῆς Γαλλίας καὶ τῆς λοιπῆς Εὐρώπης κατὰ τοὺς ἀμέσως πρὸ τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως (1789) χρόνους. Συντεχνία: — Περιορισμοὶ ἐν γένει τοῦ ἐμπορίου. — Τραπεζιτικὸν σύστημα. — Ἀνάπτυξις τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας καὶ τῶν Ἐμπορικῶν Ἐταιρειῶν.

Οικονομικά θεωρία.— Διαμόρφωσις τῆς ἀστικῆς τάξεως.—
Ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις (1789). Ναπολεόντειος περίοδος.—
Ἐλευθερία τοῦ ἐμπορίου.

2. Οἱ Ἕλληνας ἐπὶ Τουρκοκρατίας : Ἡ Ἐκκλησία, ἡ κοι-
νωνικὴ αὐτεδιοίκησις, ἡ ἐκπαίδευσις καὶ ἡ τούτων ἐπίδρασις
ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τοῦ ἔθνους. Ἡ οἰκονομικὴ δρα-
σις τῶν Ἑλλήνων (γεωργία, ἰδίᾳ δὲ τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ ναυτι-
λία). Ἐπέκτασις τῆς οἰκονομικῆς δράσεως τῶν Ἑλλήνων εἰς
τὸ ἐξωτερικόν (ἐκτός τῶν ὁρίων τῆς τότε Ὀθωμανικῆς Αὐ-
τοκρατορίας). Οἰκονομικὰ συνθῆκαι τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὰς
παραμονὰς τοῦ περὶ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος (τοῦ 1821).

IV. Νεώτατοι χρόνοι :

1. Κοινωνικὴ καὶ οἰκονομικὴ κατάστασις τῆς Εὐρώπης καὶ
τοῦ λοιποῦ κόσμου κατὰ τὸ 1815.

2. Ἐμπόριον καὶ ἐμπορικὴ πολιτικὴ τῶν κυριωτέρων Κρα-
τῶν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης καὶ ἐφεξῆς : α) Ἀγγλίας, β)
Γαλλίας, γ) Βελγίου, δ) Αὐστρουγγαρίας, ε) Γερμανίας,
ς) Ἰταλίας, ζ) Ὀλλανδίας, η) Ρωσίας, θ) Ἰαπωνίας,
ι) Κίνας καὶ ια) Ἀμερικῆς.

3. Ἡ Ἑλλὰς ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως κατὰ τὴν περίοδον
1830 - 1900.

V. Σύγχρονος ἐποχὴ :

1. Ἡ Εὐρωπαϊκὴ πολιτικὴ τῆς ἰσορροπίας. Ἡ ἀρχὴ τῶν
ἐθνηκατήσεων. Ἡ τριπλῆ συμμαχία τῆς Κεντρικῆς Εὐρώ-
πης. Ἡ τριπλῆ συνεννόησις. Ἀποικιακὴ πολιτικὴ καὶ ἀποι-
κιακαὶ δυνάμεις. Τὸ ἀνατολικὸν ζήτημα.

2. Ὁ Ἰταλοτουρκικὸς πόλεμος τοῦ 1911. Οἱ Βαλκανικοὶ
πόλεμοι τοῦ 1912 καὶ 1913. Αἷτια τούτων καὶ οἰκονομικὰ
ἀποτελέσματα αὐτῶν.

3. Ὁ Εὐρωπαϊκὸς πόλεμος (1914-1918). Αἷτια καὶ ἐπί-
δρασις αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ χάρτου τῆς Εὐρώπης. Αἱ συνθῆκαι τῆς
Εἰρήνης.

4. Πολιτειακαὶ μεταβολαὶ καὶ οἰκονομικαὶ συνέπειαι τοῦ
Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου.— Ἀνάπτυξις τῆς μεγάλης παραγωγῆς
καὶ τῶν συγκοινωνιακῶν μέσων, τοῦ νομισματικοῦ καὶ πιστω-
τικοῦ συστήματος.

5. Τελωνειακαὶ ἐνώσεις καὶ ἐμπορικὰ συμβάσεις. Παγκό-
σμιαι ἐνθέςεις.

6. Τὸ κοινωνικὸν ζήτημα κατὰ τὸν 19ον καὶ 20ον αἰῶνα.

7. Ἡ σύγχρονος Ἑλλὰς : Οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις καὶ δρᾶ-

εις αὐτῆς ἀπὸ τοῦ 1900 μέχρι τῶν ἡμερῶν μας. Αἱ οἰκονομικαὶ σχέσεις αὐτῆς πρὸς τὰς γειτονικὰς καὶ λοιπὰς χώρας τοῦ Κόσμου. Οἱ ἐπικρατοῦντες οἰκονομικοὶ ὄροι καὶ αἱ γραμμικὴ τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς τῆς χώρας.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΘΑΗΓΙΑΙ

1. Ἡ διδασκαλία τοῦ μαθήματος τῆς οἰκονομικῆς ἱστορίας πρέπει νὰ γίνεται κατὰ τὰς παραδεδομένας θεμελιώδεις ἀρχὰς τῆς διδακτικῆς. Συνεπῶς ὁ διδάσκων ὀφείλει πρὸς τοὺς ἄλλοις νὰ χρησιμοποιοῖ κατ' αὐτὴν καὶ πάντα τὰ διαθέσιμα ἐποπτικὰ μέσα.

2. Λαμβανομένου ἀφ' ἑτέρου ὑπ' ὄψιν καὶ τοῦ εἰδικοῦ σκοποῦ τοῦ μαθήματος τούτου ὁ διδάσκων πρέπει κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς προσφερομένης ἱστορικῆς ὕλης νὰ ἐξαίρη προσηκόντως πᾶν τὸ ἐνέχον ἱστορικὴν οἰκονομικὴν σημασίαν καὶ νὰ ἐξετάζη αὐτὸ, κατὰ τὸ δυνατόν, ἐν ἐξαρτήσῃ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν φυσικῶν, ἐκπολιτιστικῶν καὶ κοινωνικῶν συνθηκῶν.

3. Πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς προσηκούσης ἐμπειρώσεως τῶν κυριωτάτων σημείων τῆς οὕτω διδασκομένης ὕλης ὁ διδάσκων ἐπιβάλλει μετὰ τὴν ἐξάντησιν ἱστορικῆς τινος περιόδου, τοῖς μαθηταῖς νὰ καταρτίζωσι μεθοδικὴν περίληψιν τῆς ἀντιστοίχου ὕλης, κατὰ τὰς σχετικὰς ὁδηγίας του, καὶ νὰ περιλαμβάνωσιν αὐτὴν, μετὰ τὴν προσήκουσαν ἐξέλεγχον εἰς ἀντίστοιχα τετράδια (ἱστορικῶν περιλήψεων). Κατὰ τὴν τοιαύτην ἐπεξεργασίαν ἐριστᾶται ἡ προσοχή, ὅπως ἡ θεωρουμένη ἱστορικὴ περίοδος συγκρίνεται ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως καὶ πρὸς τὰς προγενεστέρως τοιαύτας καὶ συνάγονται σχετικὰ ἀξιολογημῆτα πορίσματα.

4. ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ.

Α'. Σκοπὸς

Οὗτος συμπίπτει πρὸς τὸν ἀντίστοιχον τοῦ κατωτέρου κύκλου, μὲ ἀνάλογον ἐπέκτασιν τῆς ὕλης.

Β'. Διδακτέα ὕλη :

I. Ἐμπορικὴ ἀριθμητικὴ.

ΤΑΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

(2 ὧραι διδασκαλίας καξ' ἑβδομάδα).

Α') Μεθοδικὴ σύντομος καὶ ταχεῖα ἐπανάληψις τῶν προβλημάτων τῶν ποσοστῶν, συνεξευγμένης μεθόδου καὶ τῆς μίξεως. Ὡσαύτως καὶ τῶν προβλημάτων τοῦ ἀπλοῦ τόκου καὶ τῆς ὑφαιρέσεως. Κατὰ τὴν ἐπανάληψιν ταύτην ὁ διδάσκων

φροντίζει νὰ συμπληρώνη τὰ τυχόν παρουσιαζόμενα κενὰ εἰς τὰς σχετικὰς γνώσεις τῶν μαθητῶν.

Β') Μετὰ τοῦτο διδάσκονται συστηματικῶς τὰ ἑξῆς.

1. Προβλήματα μέσης καὶ καινῆς λήξεως.
2. Προβλήματα κοστολογήσεως ἐμπορευμάτων. 3) Ἀλλήλοχρεοὶ τοκοφόροι λογαριασμοί. Λογαριασμοὶ μὲ σταθερὸν ἀπλοῦν (ἀμοιβαῖον) ἐπιτόκιον μέθοδος εὐθεία, ἀντίστροφος, ἀμειορική. Λογ)σμοὶ μὲ μεταβαλλόμενον ἀπλοῦν ἐπιτόκιον. Λογαριασμοὶ μὲ διπλοῦν (διαφορικόν) ἐπιτόκιον, (μόνον κατὰ τὴν ἀμειορικήν μέθοδον). Ἐφαρμογαὶ ποικίλαι (ταμειευτηριακοὶ λογ)σμοί, λογ)σμοὶ μετ' ἐξόδων). Λογ)σμοὶ μὲ μεταβαλλόμενον διπλοῦν ἐπιτόκιον. λογ)σμοὶ εἰς ξένον νόμισμα.
4. Περὶ συναλλαγῆς. Τρέχουσα τιμὴ ἐξωτερικοῦ συναλλάγματος καὶ σταθερὰ ἀξία. Ἀθέβαιον, βέβαιον. Δελτίον συναλλαγῆς Τυπικὴ λήξις καὶ ἐπιτόκιον προσεσφλήσεως. Ὑπεδείγματα δελτίων συναλλαγῆς τῶν σπουδαιότερων ἀγορῶν. Ἄμεστος συναλλαγή.

5. Προβλήματα ἀμέσου συναλλαγῆς. Μετατροπὴ δεδομένης τρεχούσης τιμῆς εἰς ἄλλην διαφοροῦ τυπικῆς λήξεως. Μετατροπὴ ἐξωτερικοῦ συν)τος εἰς ἐγχώριον νόμισμα καὶ τἀνάπαλιν. Ἐφαρμογαὶ εἰς προβλήματα διακανονισμοῦ χρέους πρὸς ξένην χώραν διὰ συναλλάγματος διαφοροῦ λήξεως πρὸς τὴν τοῦ χρέους.

ΤΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

(2 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

Α'. Μεθοδικὴ καὶ ταχεῖα ἐπανάληψις διὰ τῆς λύσεως προσφόρων προβλημάτων τῆς ἐν τῇ προηγουμένη τάξει διδαχθείσης ὕλης ἐκ τῆς Ἐμπορ. ἀριθμητικῆς καὶ ἰδίᾳ τῶν τοκοφόρων λογ)σμῶν καὶ τῶν προβλημάτων τῆς ἀμέσου συναλλαγῆς.

Β'. Μετὰ ταῦτα τὰ ἑξῆς :

1. Προβλήματα ἐμέσου συναλλαγῆς.
2. Πρόδροσις ἀμέσου συναλλαγῆς. Σχετικὰ προβλήματα.
3. Πρόδροσις ἐμέσου συναλλαγῆς. Σχετικὰ προβλήματα.
4. Πρόδροσις πωλήσεως ὄγκων πολυτίμων μετάλλων Σχετικὰ προβλήματα.
5. Προβλήματα ἀναφερόμενα εἰς τὸ ἐκτελεστὸν ἢ μὴ ἐντολῆς πρὸς ἀγορὰν ἢ πώλησιν ἐξωτερικοῦ Συν)τος, ἢ ὄγκου πολυτίμων μετάλλων.
6. Σύνθετος κοστολόγησις ἐμπορευμάτων. Σχετικὰ προβλήματα.

ΤΑΞΙΣ ΕΚΤΗ

(1 ὥρα διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

Α'. Ταχῆα ἐπανάληψις διὰ τῆς λύσεως προσφόρων προβλημάτων τῆς διδαχθείσης ὕλης ἐν τῇ Ε' τάξει.

Β'. Μετὰ τοῦτο τὰ ἑξῆς :

1. Περὶ δημοσίων χρεωγράφων. Μετοχάι, ὁμολογίαι. Σύντομος ἀνάπτυξις τούτων.

2. Χρηματιστήρια καὶ πράξεις ἐπ' αὐτῶν. Πράξεις τοῖς μετρητοῖς καὶ ἐπὶ προθεσμία (ὀριστικάι, ἐπὶ δῶρω κλπ). Πράξεις πωλήσεως τίτλων. Σχετικὰ προβλήματα.

3. Προβλήματα συνθέτου καταλογίσεως ἐμπ)των. Πράξεις ἀγορᾶς ἢ πωλήσεως ἐμπορευμάτων, σχετικὰ προβλήματα.

II. Ἀλγεβρα.

ΤΑΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

(2 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

1. Σκοπὸς τῆς Ἀλγέβρας. Σύστημα θετικῶν καὶ ἀρνητικῶν ἀριθμῶν. Πράξεις ἐπ' αὐτῶν. Περὶ τοῦ μηδενὸς ὡς ἀριθμοῦ. Δυνάμεις καὶ ιδιότητες αὐτῶν. Ἀλγεβρικαὶ παραστάσεις καὶ πράξεις ἐπ' αὐτῶν. Ἐφαρμογαὶ τούτων εἰς διαφόρους ἀπλουστεροὺς μετασχηματισμοὺς παραστάσεων. Ἐφαρμογαὶ ἐπὶ τῶν ἀλγεβρικῶν κλασμάτων. Μερικαὶ τιμαὶ ἀλγεβρικῶν παραστάσεων.

2. Ἐξισώσεις πρώτου βαθμοῦ μεθ' ἐνὸς ἀγνώστου. Λύσις δι' ἐξισώσεων προβλημάτων τόκου, ὑφαιρέσεως ἐξωτερικῆς καὶ ἐσωτερικῆς, μέσης καὶ κοινῆς λήξεως, μίξεως κλπ. Γενικὰ προβλήματα. Τύποι ἐντεῦθεν συναγόμενοι καὶ σημασία τούτων.

3. Ὄρισμὸς συναρτήσεως. Γραφικὴ παράστασις παραστάσεων πρώτου βαθμοῦ. Ἐφαρμογαὶ εἰς τὸν πρακτικὸν βίον.

ΤΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

(2 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

Α'. Κατὰ τὸν πρῶτον μῆνα τοῦ σχολικοῦ ἔτους γίνεται ταχῆα ἐπανάληψις διὰ καταλλήλων ἀσκήσεων καὶ προβλημάτων τῆς ἐν τῇ Δ' τάξει διδαχθείσης ὕλης.

Β'. Μετὰ ταῦτα διδάσκονται τὰ ἑξῆς :

1. Ἀνισότητες. Ἀσκήσεις. Προβλήματα.

2. Σύστημα πρωτοβαθμίων ἐξισώσεων μετ' ἰσαριθμῶν ἀγνώστων. Ἐφαρμογαὶ ἐπὶ προβλημάτων ἀναφερομένων κατὰ τὸ δυνατὸν εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς τέχνας.

3. Ἀπλῆ καὶ σύντομος γεωμετρικὴ ἀπεικόνισις τῆς λύσεως

συστήματα 2 πρωτοβαθμίων εξισώσεων με 2 άγνωστους, του πρώτου βαθμού.

3. Ρίζαι και δυνάμεις με εκθέτας κλασματικούς και άρρητικούς.

Ιδιότητες αυτών. Εφαρμογαί μετασχηματισμών εις διαφορούς παραστάσεις.

4. Λύσις εξισώσεων δευτέρου βαθμού με μίαν άγνωστον. Προβλήματα.

5. Πρόοδοι. Αριθμητικά και Γεωμετρικά. Σχετικοί τύποι. Λύσεις προβλημάτων.

6. Λογαριθμοί. Ιδιότητες αυτών. Άσκησις εις την χρησιν των λογαριθμικών πινάκων. Υπολογισμός τής τιμής, παραστάσεων (δυνάμειων, άθροισμάτων, γεωμετρικών προόδων κλπ.).

ΤΑΞΙΣ ΕΚΤΗ.

(2 ώραι διδασκαλίας καθ' έβδομάδα).

Α'. Κατά τον πρώτον μήνα επανάληψις διά προσφόρων προβλημάτων τής διδαχθείσης ύλης εις την Ε' Τάξιν.

Β'. Μετά ταύτα διδάσκονται τὰ εξής :

1. Ανατοκισμός. Λύσις σχετικών προβλημάτων.

2. Ίσκι καταθέσεις και παροχαί. Λύσεις σχετικών προβλημάτων.

3. Χρεωλύσις : Πίνακες αποσβέσεως. Λύσεις σχετικών προβλημάτων διά των λογαριθμών και των πινάκων.

4. Χρεωλυτικά δάνεια διαφόρων τύπων. Τιμή εκδόσεως δανείων, τρέχουσα τιμή δανείου και σχετικά ζητήματα.

Σημείωσις. Εάν ό χρόνος επιτρέπη διδάσκονται και τὰ εξής :

5. Θεμελιώδεις άρχαι του ύπολογισμού των πιθανότητων. Πίνακες θνησιμότητας. Πιθανότης ζωής και θανάτου. Υπολογισμός των εφ' άπαξ και των ετησίων καθαρών άσφαλίσεων, των απλουστάτων ειδών άσφαλείας. Μαθηματικά αποθεματικά.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ.

1. Η διδασκαλία τής άνωτέρω ύλης των Μαθηματικών γίνεται κατά τας παραδεδομένας άρχάς τής διδακτικής.

2. Ο διδάσκων δέον να προσαρμόζη το διδακτικόν του τούτο έργον, κατά τò δυνατόν, πρòς τον ειδικόν χαρακτήρα τής έμπορικής σχολής. Πρòς τούτο εκλέγει κατά τας άσκήσεις παραδείγματα εκ τής πράξεως του καθόλου έμπορίου, άφ' έτέρου δ' έφιστά την προσοχήν εις την μεθοδικήν και κατά τας

κρατούσας ἐν τῇ ἐμπορικῇ καὶ τραπεζιτικῇ πράξει συνθείας διατάξιν τῶν κατὰ τὴν λύσιν τῶν οικονομικῶν προβλημάτων ἐκτελουμένων πράξεων καὶ τῶν ἀντιστοίχων μερικῶν ἐξαγομένων, ἐξ ὧν συνάγεται τὸ τελικὸν τοιοῦτον. Ἐπὶ πλέον δὲ φροντίζει διὰ καταλλήλου καὶ συντόμου παρεκβάσεως, ὅσάκις παρουσιάζεται πρὸς τοῦτο εὐκαιρία, νὰ συνδέῃ τὴν ὕλην τοῦ θεματός του πρὸς τὴν συναφῆ ὕλην ἐτέρων μαθημάτων διδασκομένων ἐν τῇ Ἐμπορικῇ Σχολῇ.

3. Τέλος καὶ ἐν τῷ κύκλῳ τούτῳ ὁ διδάσκων ὀφείλει νὰ ἀσκή τοὺς μαθητὰς εἰς τὸ ταχέως καὶ ἀπταιστως ὑπολογίζειν δι' ἐφαρμογῆς πασῶν τῶν δεδιδαγμένων συντομιῶν εἴτε κατὰ τὴν γραπτὴν τῶν πράξεων ἐκτελέσειν εἴτε κατὰ τὴν ἀπὸ μνήμης τοιαύτην.

5. ΦΥΣΙΚΑ.

Α'. Σκοπός.

Ὁ σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν ἐν τῷ ἀνωτέρῳ κύκλῳ τῆς ἐξαταξίου Μέσης Ἐμπορικῆς Σχολῆς ταυτίζεται πρὸς τὸν ἀντίστοιχον τοῦ κατωτέρου κύκλου πάντως μὲ ἀνάλογον ἐπέκτασιν.

Β'. Διδακτέα ὕλη :

I. ΦΥΣΙΚΗ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗ ΤΑΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

(2 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

Μηχανική. Α'. Στερεῶν : Κίνησις-Ἀδράνεια. Εἴδη κινήσεων. (ὁμαλή, ἀνισοταχῆς-ὁμαλῶς μεταβαλλομένη-κυκλικὴ ἰσοταχῆς-παλμικὴ).

Δυνάμεις. Σύνθεσις παραλλήλων δυνάμεων-Ζεύγος δυνάμεων. Ἔργον τῶν δυνάμεων-Ἴσχυς μηχανῆς. Ἐνέργεια (Μηχανικὴ ἐνέργεια). Νόμοι τῆς πτώσεως τῶν σωμάτων. Νόμοι φυγοκέντρου δυνάμεως. Νόμοι ἐκκρομοῦς καὶ ἐφαρμογαὶ αὐτῶν.

Β'. Ὑγρῶν : Εἰδικὸν βάρος καὶ πυκνότης. Μέθοδοι προσδιορισμοῦ αὐτοῦ - Ὑδροδυναμικὴ - Ροὴ ὑγρῶν - Παροχὴ - Κινητικὴ ἐνέργεια. Περὶ πτώσεων ὑδάτων. Ὑδροκινητήρες.

Γ'. Ἀερίων : Τάσις τῶν ἀερίων. Νόμος τοῦ Boyle-Mariotte. Ἐκτενεστέρα ἐξέτασις τῶν ἀεραντλιῶν. Στοιχειώδης ἐξήγησις τῆς ἀρχῆς τῶν ἀεροπλάνων.

Δ') Θερμότης : Θερμόμετρα ἀεροβάθμια. Πυρόμετρα (πυραμίδες Seger). Συντελεσταὶ διαστολῆς στερεῶν, ὑγρῶν καὶ ἀερίων καὶ ἐφαρμογαὶ αὐτῶν. Θερμὸς καὶ εἰδικὴ θερμότης.

Διάλυσις και ψηκτικά μίγματα. Κρυστάλλωσις. Ἐξαέρωσις ἐν τῷ κενῷ. Νόμοι ἐξατμίσεως. Ψῦχος δι' ἐξατμίσεως και ἐφαρμογαὶ αὐτοῦ. Ἀπάταξις. Σχέσις θερμοδότητος και μηχανικοῦ ἔργου. Θερμικαὶ μηχαναὶ (ἀτμομηχαναὶ και ἐσωτερικῆς καύσεως) και σχετικαὶ ἐφαρμογαὶ.

Ε') Ὀπτικὴ: Εὐθύγραμμος μετάδοσις φωτός. Σκια και ἀποτελέσματα αὐτῆς (ἐκλείψεις κλπ.). Σφαιρικὰ κάτοπτρα. Διάθλασις. Νόμοι και δείκτης διαθλάσεως. Φασί. (Ἐστία και εἰκόνες αὐτῶν). Πρίσμα. Ἀνάλυσις φωτός. Φάσμα. Χρῶμα τῶν σωμάτων. Φασματοσκοπία. Ἰδιότητες τῶν ἀκτίνων (ὑπερύουροι και υπεριώδεις). Μικροσκοπία. Προβολεὺς. Κινηματογράφος. Τηλεσκοπία. Φωτογραφικὸς θάλαμος.

ΤΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

(Ἰ ὦρα διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα τὸ α'. ἐξάμηνον).

ΣΤ') Μαγνητισμός: Μαγνητικὸν πεδίου. Μαγνητικὸν φάσμα. Εἶδη μαγνητικῶν φασμάτων. Γήινος μαγνητισμός. Απόκλισις. Ναυτικὴ πυξίς.

Ζ') Ἡλεκτρισμός: Α') Στατικὸς: Ἡλεκτρισίς δι' ἐπίδρασεως. Ἡλεκτροσκοπίου. Διάταξις τοῦ ἠλεκτρισμοῦ. Ἡλεκτρικὴ πυκνότης και διανομὴ αὐτοῦ. Ἡλεκτροδυναμικόν. Ἡλεκτροχωρητικότης και εἶδη πυκνωτῶν.

Β') Δυναμικός: Πόλωσις τῶν στοιχείων και μὴ πολούμενα ἠλεκτρικὰ στοιχεῖα (Bunsen και Lechanché). Ἐηρά στοιχεῖα. Ἡλεκτρικὴ στήλη. Ἡλεκτρικὸν ρεῦμα και στοιχεῖα αὐτοῦ. Ἀποτελέσματα: α') Χημικά: Ἡλεκτρόλυσις. Ἐντασις τοῦ ρεύματος. Ampere. Ἐφαρμογαὶ ἠλεκτρολύσεως. Συσσωρευταί. Πτώσις τοῦ δυναμικοῦ. Ἀντίστασις ἀγωγοῦ. Νόμος τοῦ Ohm. β) Θερμικὰ ἀποτελέσματα: Νόμος τοῦ Joule και ἐφαρμογαί. Ἡλεκτρικὴ ἐνέργεια. Ἴσχυς και μονάδες. γ) Μαγνητικά: Ἐπίδρασις ρεύματος ἐπὶ μαγνήτου. Ἡλεκτρομαγνητισμός. Ἡλεκτρομαγνήται. Ἀμπερόμετρα. Βολτόμετρα. Βαττόμετρα. Ἐπαγωγικὰ ρεύματα. Νόμοι αὐτῶν. Αὐτεπαγωγή. Ἐναλλασσόμενον ρεῦμα. Πηγίον Rhumkorff. Τηλέφωνα. και μεγάφωνα. Ἡλεκτρικὰ μηχαναί. Δυναμομηλεκτρικὰ μηχαναί (συνεχοῦς και ἐναλλασσόμενου ρεύματος) ἠλεκτροκινητήρες. Ἡλεκτρικοὶ τροχιόδρομοι. Μεταμορφωταί. Παραγωγή και διανομὴ ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας. Ἡλεκτρικαὶ ἐκκενώσεις. Σωληνες ἀερόκνοι. Ἀκτίνες Röntgen και ἐφαρμογαὶ (ἀκτινέργεια). Ἡλεκτρικὰ κυμάνσεις. Ἀσύρματος τηλεγράφος και ραδιοφωνία.

II. ΧΗΜΕΙΑ.

Α'. Σκοπός.

Σκοπός τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῆς Χημείας ἐν ταῖς μέσαις ἐμπορικαῖς σχολαῖς εἶναι ἡ γνώσις τῶν σπουδαιότερων χημικῶν φαινομένων, τῶν σχετιζομένων πρὸς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν, ἡ ἐξηγήσις τούτων καὶ ἡ κατανόησις τῶν κυριωτάτων χημικῶν νόμων βάσει τοῦ πειράματος.

Β'. Διδακτέα ὕλη.

ΤΑΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ.

(2 ὧραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα)

Α'. Εἰσαγωγή εἰς τὴν Χημείαν : Περὶ φαινομένων καὶ διαίρεσις τούτων. Ἡ χημεία εἰς τὰς ἐπιστήμας, τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν. Μηχ. μείγμα καὶ χημ. ἔνωσις. Ἀπλᾶ καὶ σύνθετα σώματα. Ἀνάλυσις καὶ σύνθεσις. Στοιχεῖα καὶ διαίρεσις τούτων. Κυριώτερος τῶν χημικῶν νόμων ὑπὸ στοιχειώδη διατύπωσιν. Μοριακὸν καὶ Ἄτομικὸν βάρος. Περὶ τῶν χημικῶν παραστάσεων. Χημικὰ σύμβολα καὶ δυνάμεις τῶν στοιχείων (ἀτομικότης). Χημικοὶ τύποι καὶ χημ. ἐξισώσεις. Περὶ ριζῶν. Ἡλεκτρόλυσις χημ. ἐνώσεων καὶ διαίρεσις τῶν στοιχείων (ἠλεκτροθετικά καὶ ἠλεκτραρνητικά). Περὶ ὀξέων. Θεωρητικὴ τούτων παραγωγή καὶ ταξινομήσις κατὰ σθένος. Βάσεις, ἄλατα καὶ μέθοδοι παραγωγῆς τούτων. Αἱ ἐν χρήσει μέθοδοι παρασκευῆς ἀλάτων ἐν τῇ βιομηχανίᾳ. Διαίρεσις τῶν ἀλάτων καὶ εἶδη τούτων. Ὄνοματολογία χημική, βιομηχανικὴ καὶ συνήθης τῶν χημικῶν σωμάτων. Αἱ ἐν χρήσει χημικαὶ ἀντιδράσεις. Ἀλληλεπίδρασις ὀξέων, βάσεων καὶ ἀλάτων καὶ νόμοι τοῦ Bertholet. Ὀγκομετρία. Περὶ ὕδατος καὶ ὑδρογόνου. Περὶ ὀξυγόνου. Φαινόμενα καύσεως. Ὄζον. Χλώριον. (ιδιότητες καὶ χρήσεις τούτου). Ἀτμοσφαιρικός ἀήρ καὶ ἄζωτον.

Β') Ἐκ τῆς ὀργανικῆς χημείας : Περὶ ἄνθρακος καὶ ὀξειδίων αὐτοῦ. Διαίρεσις τῶν ὀργανικῶν ἐνώσεων. Ὑδρογονάνθρακες. Καύσιμοι ὑδρογονάνθρακες καὶ περὶ φλογός.

ΤΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

(1 ὥρα διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα τὸ α' ἐξάμηνον).

Συμπλήρωσις τῆς ὀργανικῆς χημείας. Ἐν συνεχείᾳ ἐξετάζονται τὰ ἐξῆς : Πνεύματα (ἢ Ἀλκοόλαι), αἰθέρες, ἀλδεΐδαι, ὀξέα, ὕδατάνθρακες. Περὶ ζυμώσεων καὶ ζυμεγερωτῶν. Ἀρωματικοὶ ὑδρογονάνθρακες καὶ παράγωγα τούτων.

III. ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΟΛΟΓΙΑ.

ΤΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

(1 Ώρα διδασκαλίας καθ' εβδομάδα μέχρι τέλους Φεβρουαρίου και 2 Ώραι διδασκαλίας καθ' εβδομάδα από 1ης Μαρτίου και έφεξής).

A') Άνόργανα έμπορεύματα.

1) Μέταλλα: Χρήσιμοι ιδιότητες των μετάλλων. Γενικά μεταλλουργικά μέθοδοι. Μεταλλεία και μεταλλεύματα. Σίδηρος. Ύψικάμινιο. Είδη και έμπόριον αυτού. Ιδιότητες, χρήσεις και κράματα των μετάλλων. Χαλκός, μόλυβδος, κασίτερος, ψευδάργυρος, νικέλιον, άργίλιον, μαγνήσιον. Χρυσός, άργυρος, λευκόχρυσος.

2) Χημικά προϊόντα: Όξέα. Ύδροχλωρικό. Νιτρικό καιθεικό όξύ. Ύδροξείδιον του Καλίου και υδροξείδιον του Νατρίου. Σόδα. Ποτάσα. Νιτρικά άλατα. Θειικός σίδηρος καιθειικός χαλκός.

3) Λιπάσματα: Φυσικά. Χημικά (άζωτουχα, φωσφορούχα, καλιούχα) Χρήσις και έμπόριον αυτών.

4) Δομήσιμοι ύλοι: Δομήσιμοι λίθοι. Κονιάματα. "Ασβέστος. Τσιμέντα. Θηραϊκή γη. Γύψος. "Ασφαλτος.

5) "Αργίλλος. Κεραμευτική. Ύαλουργία.

6) Χρώματα άνόργανα. Γενική εξέτασις αυτών.

B') Όργανικά έμπορεύματα.

7) Ξυλεία: είδη ξυλείας. Έμπόριον αυτής.

8) Καύσιμοι ύλοι: Ξύλα. "Ανθρακες. Πετρέλαια. Φωταέριον. "Ασετυλίην. Όρυκτέλαια και πίσσα.

ΤΑΞΙΣ ΕΚΤΗ

(2 Ώραι διδασκαλίας καθ' εβδομάδα).

B') Όργανικά έμπορεύματα. (συνέχεια).

9) Φυτικά έμπορεύματα: Σιτηρά και όσπρια. "Αποικιακά. Οίνος και οίνοπνευματώδη ποτά. "Ελαια και ρητίναι. Όπώραι και ξηροί καρποί. Φυτικά, βαφικά και ύφαντικά ύλοι. Καπνός, χάρτης. Φαρμακευτικά φυτικά έμπορεύματα. Κόμμεα.

α') Σιτηρά: Τροφαί λευκής φυλής και δημητριακοί καρποί. Άμυλώδεις τροφαί και σίτος. Καλλιέργεια και τόποι παραγωγής. Άρτοποιία και φυραματοποιία. "Αλλα σιτηρά. Άραβόσιτος, σίκαλις, κριθή και βρώμη. Κονδυλώδη (γεώμηλα

και μανιόκα). "Οσπρια, θρεπτική τούτων δύναμις και εμπόριον τῶν κυριωτέρων (φασιόλοι, έρέβινθοι, πΐσα).

β') Αποικιακά: Τροφαί κιτρινης φυλης και όρουζα. Παραγωγή και μεταφορά όρούζης. Εμπόριον όρούζης κατά ποιότητας. Κακάον και σοκολάτα. Καφές και τείον. Ζάκχαρις και παρασκευή ταύτης εκ σακχαροκαλάμου και τεύτλων. Το μέγα εμπόριον τῆς ζακχαρώς. Άλλα είδη σακχάρου, γλυκωμα και σακχαρίνη.

γ') Οίνος, οινόπνευμα και συναφή οίνοπνευματώδη ποτά. Ζύθος.

δ') "Ελαια. "Ελαιον έλκίας και έλαιουργία. Σάπων και σαπωνοποιία εκ φυτικῶν έλκίων. Σησαμέλαιον, λινέλαιον και βημβακέλαιον. Φαρμακευτικά και αιθέρια έλαια. Αμυγδαλέλαιον, κιτρέλαιον και ροδέλαιον. Τερρεβινθέλιον και καφουρά. "Ηλεκτρον.

ε') Όπωραι: Σταφίς και σύκα. Αμύγδαλα. Κάρυα. Κάστανα. Κεράτια (χαρούπια). Βάλανοι και φοίνικες. Έσπεριδοειδή. Πορτοκάλια, λεμόνια και κίτρα.

ς') Βαφικά: Έρυθρόδανον (ριζάρι), Καμπεσιανόν ξύλον και Ίνδικόν.

ζ') Υφαντικά: Βάμβαξ, λίνον και κánaθις. Κλωστικά και υφανσις. Διάκρισις τῶν υφασμάτων. Καπνός. Καλλιέργεια και βιομηχανία τούτου. Χάρτης, Χαρτοποιητικά υλαι και είδη του χάρτου.

η') Φαρμακευτικά: Γλυκόρριζα και κροκόρριζα. Κανέλλα και κίνα. Όπιον και χασίς.

θ') Κόμμεα διάφορα. Άραβικόν και έλαστικόν. Χρήσις και εμπόριον του έλαστικού κόμμεος.

10) Ζωϊκά εμπορεύματα: Τρόφιμα ζωϊκής προελεύσεως. Ζωϊκῶν βιομηχανιῶν προϊόντα. Δέρματα. Ζωϊκά και υφ. υλαι. Πολυτελείας εμπορεύματα.

α') Τρόφιμα: Γάλα και προϊόντα γαλακτοκομίας. Βούτυρα και μαργαρίνη. Τυρός. Ώά. Κρέας. Ίχθύες και χαβιάρι. Μέλι και κηρός.

β') Δέρματα: Σιουρουργία και βυρσοδεψία. Προϊόντα και εμπόριον τούτων.

γ') Υφαντικά: Έριον και μετάξα. Τεχνητά είδη τούτων. Προϊόντα έριουργίας και μεταξουργίας, τάπητες.

δ') Στεατοποιία και σαπωνοποιία εκ ζωϊκής υλης. Γλυκερίνη, Ζωϊκή κόλλα και είδη αούτης.

ε') Έλεφαντόδους και μαργαρίται. Κοράλλιον και σπόγγιαι. Τρίχες και πιλοποιία. Πτερά.

IV. ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ ΤΑΞΙΣ ΕΚΤΗ

(2 ώραι διδασκαλίας καθ' εβδομάδα).

Παρατηρήσεις : Η εκτέλεσις ασκήσεων προϋποθέτει πλήρη καταλλήλου χώρου διά την καθ' ομάδας εξάσκησιν τῶν μαθητῶν καὶ τὴν ὑπαρξίν καταλλήλων ὀργάνων, σκευῶν καὶ ἀντιδραστηρίων. Προσέτι δεόν νὰ ληθῇ ὑπ' ὄψει ὅτι, ὅπως καὶ διὰ τὴν μετὰ πειραμάτων διδασκαλίαν οὕτω καὶ διὰ τὰς ἀσκήσεις, πρέπει ὁ καθηγητής, ὁ ἀναλαμβάνων ταύτας νὰ διαθέτῃ καὶ ἀρκετὸν χρόνον διὰ τὴν προετοιμασίαν αὐτῶν.

Α'. Σκοπὸς τῶν ασκήσεων εἶναι ἡ εξάσκησις τῶν μαθητῶν εἰς τὴν διάγνωσιν τῶν διαφόρων ἐμπορευμάτων καὶ τῶν διαφόρων ποιότητων αὐτῶν καθὼς καὶ ἡ ἐκμάθησις τῶν ἀπλουστερῶν καὶ προχειροτέρων μεθόδων καὶ μέσων ἐλέγχου πρὸς ἐξακριβώσιν τῆς ὑπάρξεως νοθειωτῶν, ἀλλοιωσέων καὶ ἐν γένει πρὸς ἐκτίμησιν τοῦ ποιοῦ τῶν κυριωτέρων ἐμπορευμάτων καὶ ἰδιαιτέρως τῶν ἐμπορευμάτων τῆς πατρίδος ἡμῶν, προσέτι δὲ καὶ ἡ συμπλήρωσις γνώσεων, ὧν ἡ πρόσκτησις εἴτε λόγῳ ἀνεπαρκείας χρόνου εἴτε λόγῳ πληγμειοῦς ἐπιδόσεως τοῦ μαθητοῦ δὲν ἐπετεύχθη πλήρως κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς ἐμπορευματολογίας.

Β'. Κατάλογος ασκήσεων.

1. Ἀσκήσεις προσδιορισμοῦ εἰδικοῦ βάρους στερεῶν καὶ ὑγρῶν.
2. Ὄξυμετρία καὶ ἀλκαλιμετρία.
3. Προσδιορισμὸς ὑγρασίας.
4. Διάκρισις διαφόρων μετάλλων, προσδιορισμὸς τῶν χαρακτηριστικῶν αὐτῶν (Fe, Cu, Zn, Pb, Sn, Ni, Al).
5. Διάκρισις πολυτίμων μετάλλων καὶ κραμάτων.
6. Διάκρισις γαλβανισμένων φύλλων σιδήρου καὶ ψευδαργύρου.
7. Ἐξέτασις κωνιαμάτων καὶ ἐν γένει οἰκοδομησίμων ὑλικῶν.
8. Ἐξέτασις ἀνθράκων.
9. Ἐξέτασις πετρελαίου.
10. Ἐξέτασις μηχανελαίων.
11. Ἐξέτασις τῶν κυριωτέρων ἀνοργάνων χρωμάτων.
12. Δειγματοληψία σιτηρῶν καὶ ἐξετάσεις αὐτῶν (ιδίως σίτου καὶ κριθῆς).

13. Ἐξέτασις ἀλεύρων καὶ ἐξακρίβωσις διαφορᾶς ἢ τῆς
τότητος δειγμάτων.
14. Ἐξέτασις ἀμύλου.
15. Ἀντιδράσεις σακχάρων καὶ διάκρισις ἀπλῶν καὶ δι-
πλῶν σακχάρων.
16. Ἐξέτασις κρέατος καὶ εἰδῶν ἀλλαντοποιίας.
17. Ἐξέτασις γάλακτος.
18. Ἐξέτασις βουτύρου καὶ λιπῶν.
19. Ἐξέτασις ἐλαίου καὶ ἐλαιῶν.
20. Ἐξέτασις οἴνου.
21. Ἐξέτασις σταφίδος.
22. Ἐξέτασις σάπωνος.
23. Ἐξέτασις δερμάτων.
24. Ἐξέτασις νημάτων.
25. Ἐξέτασις ὑφασμάτων.
26. Διάκρισις τεχνητῆς ἀπὸ φυσικῆς μετᾶξης.
27. Ἐξέτασις χάρτου.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος τῆς Ἐμπορευματο-
λογίας, δεόν ὁ διδάσκων νὰ κατατάσῃ τὸ ἐκάστοτε διδασκό-
μενον θέμα δεόντως καὶ ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ νὰ ἐκθέτῃ ἐ-
πιγραφικῶς τὰ τε στοιχεῖα τῆς περιγραφῆς τοῦ ἐμπορεύματος
καὶ τοὺς ἀπαραιτήτους ἐξεταζομένους ὄρους τούτου. Ἐὰν τὸ
ἐμπόρευμα τυγχάνει παραγωγικὸν προϊόν, συντόμως ἐκτίθεν-
ται τὰ στάδια τῆς καλλιέργειας, ἂν ὅμως βιομηχανικὸν
προϊόν, δεόν ἐν λεπτομερείᾳ νὰ περιγράφωνται τὰ στάδια τῆς
βιομηχανικῆς αὐτοῦ παρασκευῆς καὶ αἱ λαμβάνουσαι χώραν
κατὰ τὰ διάφορα στάδια χημικαὶ ἀντιδράσεις νὰ παραλεί-
πωνται δὲ αἱ πολύπλοκοι μηχανικαὶ καταργασαίαι τῶν πρῶ-
των ὑλῶν. Πρὸς τούτοις ὁ διδάσκων, ὅπως καθιστᾶ ὅσον ἔ-
νεστι εὐληπτα τὰ διάφορα ἐξεταζόμενα ἀντικείμενα, δεόν νὰ
προσάγῃ κατὰ τὴν διδασκαλίαν εἶδη ἐκ τοῦ Ἐμπορευματολο-
γικοῦ Μουσείου ἢ εἰκόνας καλλιέργειῶν, μηχανικῶν ἐγκατα-
στάσεων καὶ ἐξελίξεως βιομηχανικῆς παρασκευῆς, ἂν δὲ τοῦτο
δυσχερὲς καὶ ἀδύνατον ἀποβαίῃ, δύναται μετὰ τὴν θεωρητι-
κὴν καὶ ἀκριβῆ ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς διδασκαλίας ἀνάπτυξιν,
νὰ προβαίῃ εἰς τὴν ἐποπτικὴν διδασκαλίαν πρὸς συμπλήρω-
σιν τοῦ ὅλου διδακτικοῦ ἔργου μεταβαίνων εἰς ἐργαστᾶσια τῆς
περιφερείας τῆς σχολῆς μετὰ τῶν μαθητῶν. Διὰ τὰς νο-
θείας τῶν ἐμπορευμάτων, δεόν νὰ παρέχωνται στοιχειώδεις

περί τούτων γνώσεις ως και οί πρακτικώτεροι τρόποι τῆς ἐξελέγγεως.

Προκειμένου δὲ περί τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τούτου ἐν τῇ ἀντιστοίχῳ τάξει τῆς Σχολῆς Θελέων ὁ διδάσκων δύναται συντομώτερον νὰ διεξέλθῃ τὴν ὡς ἄνω ὕλην.

6. ΥΠΕΙΝΗ.

Α'. Σκοπός.

Ὁ σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τούτου συμπέπει πρὸς τὸν ἀντιστοίχως τεθέντα ἐν τῷ κατωτέρῳ κύκλῳ τῆς ἐξακταξίου μέσης ἐμπορικῆς Σχολῆς.

Β' Διδακτέα ὕλη :

ΤΑΞΙΣ ΕΚΤΗ.

(1 ὥρα διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

1. Ἐν τῇ τάξει ταύτῃ ἐπαναλαμβάνονται τὰ κυριώτατα σημεῖα τῆς ἐν τῷ κατωτέρῳ κύκλῳ διδαχθείσης ὕλης ἐκ τοῦ μαθήματος τούτου μὲ μείζονα ἐμβάθυνσιν καὶ ἀνάλογον ἐπέκτασιν.

2. Ἐπὶ πλέον προσφέρεται καὶ πᾶσα περικιτέρω ὕλη θεωρουμένη ὡς ἀπαραίτητον συμπλήρωμα τοῦ ὅλου μαθήματος.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ.

1. Ὁ διδάσκων ὀφείλει νὰ προσφέρῃ τὴν διδακτέαν ὕλην κατὰ τρόπον εὐληπτον καὶ πρακτικόν ἀλλὰ καὶ ἐξηγῶν τὰ κύρια σημεῖα αὐτῆς ἐπὶ τῇ βράσει τῶν ἀντιστοίχων ἐπιστημονικῶν ἀρχῶν, τῶν γνωστῶν ἤδη εἰς τοὺς μαθητὰς τῆς προκειμένης τάξεως.

2. Εἰς τὰς Σχολὰς Θελέων ἐπιστᾶται ἰδιάζουσα προσοχὴ εἰς τὰ τῆς πρώτης βοηθείας καὶ νοσηλείας ζητήματα καὶ ἐπιμᾶλλον τῆς τῶν μικρῶν παιδῶν.

3. Δοθείσης τῆς μείζονος ὀριμότητος τῆς ἡλικίας τῶν ἐν τῇ προκειμένῃ τάξει φοιτῶντων μαθητῶν, ἡλικίας 19 τοῦλάχιστον ἐτῶν, ὁ διδάσκων προσηκόντως θὰ ἀναπτύξῃ τὴν σεξάρτητα τῶν παρὰ τοῖς νέοις ἀναλόγου ἢ καὶ μεγαλύτερας ἡλικίας ἐπιπολαζουσῶν νόσων καὶ θὰ κάμῃ τὰς δεούσας ἀντιστοίχους συστάσεις.

4. Χάριν πληρεστέρας σαφηνίσεως τῶν διαφόρων σημείων τῆς διδασκομένης ὕλης καὶ ἐμπεδώσεως αὐτῆς συνιστᾶται, ὅπως ὁ διδάσκων τὸ μάθημα τοῦτο ἐπισκέπτηται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν μετὰ τῶν μαθητῶν του εἴτε ὅλων ὁμοῦ, ἐφ' ὅσον

είναι ολιγάριθμοι, είτε και κατά μερικωτέρας ομάδας ιδρύματα, όπου εφαρμόζονται οι κανόνες της Υγιεινής και Νοσηλευτικής (ὡς Νοσοκομεία Δημοτικά ἢ ἄλλα. Κλινικὰς Ἐργαστᾶσι, ἄλλα Καταστήματα, δεξαμενὰς ὕδατος μετὰ διύλιστηρίων και εἴ τι ἄλλο πρόσφορον).

7. ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Α') Ὁ σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τούτου εἶναι τῷ ἀνωτέρῳ κύκλῳ συμπέπει πρὸς τὸν ἀντίστοιχον τοῦ κατωτέρου κύκλου, πάντως μὲ ἀνάλογον ἐπέκτασιν.

Β') Διδακτέα ὕλη :

ΤΑΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

(2 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

1) Σύντομος ἐπαναληπτικὴ ἐξέτασις τῆς Ἑλλάδος και τῶν πρὸς αὐτὴν γειτονικῶν χωρῶν. (Ἀλβανίας, Γιουγκοσλαβίας, Βουλγαρίας, Ρουμανίας, Τουρκίας), και δὴ κατὰ τὸν πρῶτον μόνον μῆνα τοῦ σχολικοῦ ἔτους.

2) Ἐπαναληπτικὴ και συμπληρωματικὴ ἐξέτασις, και ἰδίᾳ ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως, τῶν λοιπῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης.

3) Ὁμοίᾳ τοιαύτῃ τῶν χωρῶν τῆς Ἀφρικῆς.

ΤΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

(1 ὥρα διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

Ἐπαναληπτικὴ και συμπληρωματικὴ ἐξέτασις τῶν χωρῶν 1) τῆς Ἀσίας και 2) τῆς Αὐστραλίας και τῶν πέριξ Νήτων.

ΤΑΞΙΣ ΕΚΤΗ

(1 ὥρα διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

Α') Ἐπαναληπτικὴ και συμπληρωματικὴ ἐξέτασις τῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς.

Β') Θέματα γενικὰ διὰ συνδυασμοῦ ἐμπορικῆς γεωγραφίας και ἐμπορευματολογίας και εἰδικώτερον τὰ ἐξῆς:

α') Σπουδὴ εἰδικῆ ἐκάστου τῶν πρωτεύοντων ἐμπορευσίμων προϊόντων πρώτων ὑλῶν και βιομηχανικῶν ἀντικειμένων (Γεωγραφία τῶν κυριωτέρων ἐμπορευμάτων τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου) κατὰ τὴν ἐξῆς σειρὰν:

1) Συγκριτικὴ παραγωγὴ τῶν διαφόρων χωρῶν (ἀντίστοιχοι γραφικαὶ παραστάσεις).

2) Κυριώτατοι τόποι καταναλώσεως (ὅμοιαι παραστάσεις).

3) Ὅδοι, ἃς ἀκολουθοῦσι τὰ ἐν λόγῳ εἶδη, ὅπως μετακμισθῶσιν ἀπὸ τῶν παραγωγέων εἰς τοὺς καταναλωτάς.

4) Δελτία τῶν τρεχουσῶν τιμῶν ἐν ταῖς κυριωτέραις ἀγοραῖς.

β') Σύγκρισις τῶν σπουδαιοτέρων λιμένων, κινήσις αὐτῶν ναυτιλιακῆ καὶ ἐμπορικῆ. Σύγκρισις τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ τῶν διαφόρων χωρῶν διὰ χρήσεως εἰκόνων, χαρτῶν συγκοινωνίας, καὶ προβολῶν πρὸς πληρεστέραν διαφώτισιν τῶν διδασκομένων θεμάτων.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

1. Ἰσχύουσιν αἱ ἀντίστοιχοι τοῦ κατωτέρου τριταξίου κύκλου τῆς ἑξαταξίου Μέσης Ἐμπορικῆς Σχολῆς, μὲ τὴν διαφοράν, ὅτι ἐν τῷ ἀνωτέρῳ κύκλῳ ἡ ἔκτασις, ἡ ἐμβάθυνσις καὶ ἡ συστηματοποίησις τῆς προσφερομένης ὕλης θὰ εἶναι πληρέστεραι.

2. Πρὸς μείζονα ἐμπέδωσιν τῶν διδασκομένων ὁ διδάσκων ἐνταῦθα θὰ προτείνῃ καταλλήλους ἐργασίας, ἐκτελεστέας κατ' ἰδίαν ὑπὸ τῶν μαθητῶν, ἐξελεγχόμενας δὲ προσηκόντως. Τὰ θέματα τῶν ἀσκήσεων τούτων θὰ εἶναι ποικίλα, πάντως σύμφωνα πρὸς τὰς κυρίας γραμμὰς τῆς, ὡς ἄνω, σημειωμένης ὕλης ὡς διδακτέας. Πρὸς ἀποσβέθησιν δὲ ὑπερκοπῶσεως τῶν μαθητῶν ὁ καθηγητὴς θὰ συνενοεῖται καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς καθηγητάς τῆς Σχολῆς ἐγκαίρως καὶ θὰ ρυθμίξῃ τὸ ζήτημα τῶν ἀσκήσεων καταλλήλως καὶ ἐπὶ πλεόν θὰ δίδῃ προθεσμίαν ἀνάλογον διὰ τὴν ἀνετον καὶ καλὴν ἐκτέλεσιν τῆς προτεινομένης ἐκάστοτε ἀσκήσεως.

8. ΕΜΠΟΡΙΚΑ

Α') Σκοπός.

Ὁ σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τῶν ἐμπορικῶν ἐν τῷ ἀνωτέρῳ κύκλῳ τῆς ἑξαταξίου Μέσης Ἐμπορικῆς Σχολῆς συμπέπτει πρὸς τὸν ἀντίστοιχον τοῦ κατωτέρου κύκλου μὲ ἀνάλογον ἐπέκτασιν.

Β') Διδακτέα ὕλη.

I. ΕΜΠΟΡΙΟΛΟΓΙΑ

Α') Σκοπός.

Σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τούτου εἶναι ἡ συστηματικὴ ἐξέτασις τῶν θεσμῶν καὶ συνθηκῶν, ὑπὸ τὰς ὁποίας διεξάγεται τὸ σύγχρονον ἐμπόριον.

Β') Διδακτέα ὕλη:
ΤΑΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

(2 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

Α') 1. Εσαγωγή διὰ τοῦ ὀρισμοῦ τοῦ μαθήματος τῆς Ἐμποριολογίας. Ἀνταλλαγή καὶ ἐμπόριον. Ἐμπορεύμα. Αἴτια καὶ σημασία τοῦ ἐμπορίου.

2. Ἐμπορικὰ πράξεις κατὰ τὸν νόμον. Ἐμπορος ἀπὸ νομικῆς ἀπόψεως. Ποιοὶ δύνανται νὰ ἐμπρεύωνται. Δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις τοῦ ἐμπόρου. Ἐμφάνις τοῦ ἐμπόρου εἰς τὰς συναλλαγὰς (ἐπωνυμία-κατοικία).

Β') Ἐμπορικὰ ἀγοραπωλησίαι :

1. Σύμβαισις ἐμπορικῆς ἀγοραπωλησίας, στοιχεῖα ταύτης. Δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις συμβαλλομένων.

2. Προφορικὴ καὶ γραπτὴ σύμβασις τῆς ἀγοραπωλησίας. Ἀπόδειξις συνάψεως ἀγοραπωλησίας (διὰ μαρτύρων—ἐγγράφων—ἐμπορικῶν βιβλίων).

3. Ἄμεσος καὶ ἔμμεσος ἀγορ)σία.

4. Ὅροι ἀγορ)σίας ἀναφερόμενοι εἰς τὴν ποιότητα :—
—ποιότης — δείγμα—δειγματολόγιον — ποιότης οἷα εἶναι —
—ποιότης μετὰ δοκιμὴν —ποιότης μετὰ ἀνάλυσιν — τύπος τοῦ ἐμπορεύματος— τυποποιήσις ἐμπορευμάτων — μέση ποιότης ἐποχῆς — σῆμα—ποιότης ἀνόθευτος καὶ ἐμπορεύσιμος —νοθεία—παραποιήσις ποιότητος καὶ φυσικαὶ ἀλλοιώσεις—πιστοποιητικὰ ποιότητος.

5. Ὅροι καθορισμοῦ ποσότητος ἐμπορεύματος : — Μέτρα βάρους—μήκους—ὄγκου κλπ. ποσότης ὠρισμένη καὶ ποσότης κατ' ἀποκοπὴν—βάρος κατὰ τὴν φόρτωσιν καὶ βάρος κατὰ τὴν ἐκφόρτωσιν.—Μικτὸν βάρος — ἀπόβαρον—εἶδη ἀποβάρου (πραγματικὸν, δοκιμαστικὸν, κατὰ συνήθειαν, νόμιμον, κατὰ συμφωνίαν, γραπτὸν) καθαρὸν βάρος ἢ netto καὶ βάρους netto—netto.

6. Ὅροι ἀγορ)σίας ἀναφερόμενοι εἰς τὴν συσκευασίαν : Τρόποι συσκευασίας καὶ σημασία αὐτῆς.—Εἶδη πωλήσεων ἐπὶ τῆς ἀπόψεως ταύτης (πώλησις μικτοῦ ὡς καθαρῶ—ἰδιαιτέρα πληρωμὴ συσκευασίας—ἐπιστροφή συσκευασίας).

7. Ὅροι ἀγορ)σίας ἀναφερόμενοι εἰς τὴν φόρτωσιν : — (φόρτωσις ἄμεσος — ταχεῖα—εἰς ὠρισμένην ἡμέραν—ἐντὸς ὠρισμένου μηνός— κλιμακῆδόν—φόρτωσις κατ' εὐθείαν καὶ ἄνευ προσεγγίσεως — ἐμπορεύματα ὑπὸ φόρτωσιν—ἐν πλῶ).

8. Ὅροι ἀγορ)σίας ἀναφερόμενοι εἰς τὴν παράδοσιν :

α) Χρόνος παραδόσεως (ἄμεσος — διαθέσιμος — μέλλουσα, εἰς ὄρισμένην προθεσμίαν — κλιμακῶδον — ἐπὶ αἰσίᾳ ἀφίξεσι πλοίου).

β) Τόπος παραδόσεως (εἰς τὸ κατάστημα τοῦ πωλητοῦ, εἰς τὸ κατάστημα τοῦ ἀγοραστοῦ, εἰς τὸν σταθμὸν φορτώσεως ἐπὶ τοῦ βαγονίου τοῦ σταθμοῦ τῆς φορτώσεως, ἐπὶ τοῦ βαγονίου τοῦ σταθμοῦ ἐκφορτώσεως εἰς τὴν προκυμαίαν τοῦ λιμένος φορτώσεως — ἐπὶ τῆς φορτηγίδος λιμένος φορτώσεως (sotto palago), ἐπὶ τοῦ πλοίου εἰς λιμένα φορτώσεως (fob), ἐπὶ τοῦ πλοίου εἰς τὸν λιμένα ἐκφορτώσεως (cif), ἐπὶ τῶν φορτηγίδων εἰς τὸν λιμένα ἐκφορτώσεως, ἐπὶ τῆς προκυμαίας τοῦ λιμένος ἐκφορτώσεως).

9. Ὅροι ἀγορ(σί)ας ὡς πρὸς τὴν παραλαβὴν : (ἐλεγχος τοῦ πρὸς παραλαβὴν ἐμπορεύματος, ἐμπόρευμα καλῶς ἔχον, ἐμπόρευμα διαφέρειν κατὰ τὴν συμφωνηθεῖσαν ποιότητα, ἐκπρόθεσμος ἀφίξις τοῦ ἐμπορεύματος ἐξ ὑπαιτιότητος τοῦ πωλητοῦ, ἀρνήσις παραλαβῆς, ἐπιστροφή ἐμπορεύματος).

10. Ὅροι ἀγορ(σί)ας ὡς πρὸς τὴν πληρωμὴν :

α) Ὡς πρὸς τὸν τόπον, εἰς τὴν κατοικίαν ἀγοραστοῦ ἢ εἰς τὴν κατοικίαν τρίτου.

β) Ὡς πρὸς τὸν χρόνον : (προπληρωμὴ ἔναντι φορτωτικῆς τοῖς μετρητοῖς, ἔναντι λογ(σ)μοῦ, ἐπὶ πιστώσει).

11. Καθορισμὸς τῆς τιμῆς :— Μονὰς πωλήσεως, τιμὴ πωλήσεως, καθορισμὸς. Αἴτια ἐπηρεάζοντα τὴν τιμὴν, συναγωνισμὸς, ἀθέμιτος συναγωνισμὸς, νόμος τῆς προσφορᾶς καὶ ζητήσεως, τιμοκατάλογος, δελτία τιμῶν, ἐκπτώσεις ἐπὶ τῶν τιμῶν.

12. Ἐγγράφα ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἄμεσον ἀγοραπωλησίαν :— Τρόποι διαβιβάσεως παραγγελίας, ἐκτέλεισις παραγγελίας, τιμολόγιον, εἶδη τιμολογίων, ζυγολόγιον, δελτίον ἀποστολῆς, πιστοποιητικὰ προελεύσεως, ἀπόδειξις παραλαβῆς.

13. Ἐμπορικὰ βραχυλογίαι.

14. Ἐμμεσος ἀγορ(σί)α : Πρῶσωπα παρεμβαίνοντα.

I. Παραγγελιοδόχος, σύμβασις παραγγελίας, διάκρισις παραγγελιοδόχων, ἀγορᾶς καὶ πωλήσεως, ὑποχρεώσεις καὶ δικαιώματα συμβαλλομένων, παραγγελία ὄρισμένη, ἀβοιστος, μικτή, παραγγελία διὰ παρακαταθήκης, διὰ δείγματος, καὶ τιμὴ (cif et co)ᶜ Ἐγγράφα σχετικὰ πρὸς τὸ παραγγελιοδοχικὸν ἐμπόριον. Οἰκονομικὴ σημασία τοῦ παραγγελιοδοχικοῦ ἐμπορίου.

II. Ἀντιπρόσωπος, σύμβασις ἀντιπροσωπείας καὶ ὅροι συμ-

βάσεως, διάκρισις ἀντιπροσώπων, οικονομική σημασία τοῦ ἀντιπροσωπευτικοῦ ἐμπορίου. Διαφοραὶ μεταξύ παραγγελιοδόχου καὶ ἀντιπροσώπου, ἐκκαθάρισις ἀντιπροσώπου.

III. Μεσίτης ἐμπορευμάτων, διάκρισις μεσιτῶν, ὑποχρεώσεις καὶ δικαιώματα.

IV. Περιοδεύοντες ὑπάλληλοι καὶ placiers. Ἰδιότητες αὐτῶν, τρόποι ἀμοιβῆς.

15. Δημοπρασίαι, ἐκούσιαι, ἀναγκαστικά, πλειοδοτικά, μειοδοτικά.

Γ'. Ἐπανάληψις, συμπλήρωσις, καὶ ἐμπέδωσις διὰ παραδειγμάτων τῶν δεδιδαγμένων περὶ πιστώσεως καὶ πιστωτικῶν ὀργάνων (γραμμᾶτιον εἰς διαταγὴν καὶ Συν)κὴ ὡς καὶ περὶ ἐπιταγῆς, πινάκια προεξοφλήσεως.

Δ'. Περὶ συγκοινωνίας :

1. Σημασία συγκοινωνίας, διάκρισις συγκοινωνίας (διὰ ξηρᾶς, θαλάσσης, ἀέρος).

2. Σύμβασις μεταφορᾶς, πρόσωπα, νομικὰ σὲν ἐπέκεινται ἀπορεύουσαι ἐξ αὐτῆς δι' ἕκαστον τῶν συμβαλλομένων.

3. Μεταφοραὶ διὰ ξηρᾶς (δι' ἀμαξῶν, αὐτοκινήτων, σιδηροδρόμων).

α) Σιδηρόδρομος, οικονομική σημασία σιδηροδρόμων, κρατικοὶ σιδηρόδρομοι, Σιδηροδρομικαὶ Ἐταιρεῖαι, Σιδηροδρομικὰ τιμολόγια (συμβατικά, γενικά, εἰδικὰ, ἀναλογικὰ, διαφορικὰ). Μεγάλῃ, μικρὰ, ἐπιταχυνομένη ταχύτης.

β) Διατυπώσεις φορτώσεως ἐμπορεύματος (αἴτησις φορτώσεως καὶ δηλωτικὴν ἀποστολῆς, κόμιστρα καὶ καταβολὴ κομιστρῶν. Κόμιστρα καταβληθέντα καὶ κόμιστρα ὀφειλόμενα).

γ) Σιδηροδρομικὴ φορτωτικὴ (ὀνομαστικὴ, εἰς διαταγὴν). περίπτωσις ἀνακλήσεως φορτωτικῆς.

δ) Διατυπώσεις κατὰ τὴν παραλαβὴν τῶν μετακομισθέντων ἐμπορευμάτων, (ἐξόφλησις ὀφειλομένων κομιστρῶν, παραλαβὴ διὰ λευκῆς φορτωτικῆς, παράδοσις τοῦ ἐμπορεύματος εἰς τὸν σταθμὸν καὶ εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ παραλήπτου).

ΣΗΜ. «Διασάφησις καὶ ἐμπέδωσις τῶν ἀνωτέρω ἐπὶ τῇ βάσει παραδειγμάτων ἐν τῆς πράξεως λαμβανομένων».

4. Περὶ θαλασσιῶν μεταφορῶν : (περὶ ναυλώσεως. Τρόποι ναυλώσεως. Πράκτορες καὶ ναυλομεσίται).

α) Διατυπώσεις φορτώσεως τοῦ ἐμ)τος (ἄδεια φορτώσεως-αἴτησις πρὸς πρᾶκτορεῖον).

β) Φορτωτικὴ (ὀνομαστικὴ, εἰς δ)γὴν, εἰς τὸν κομιστήν). Ἐμπορεύσιμα ἀντίτυπα φορτωτικῆς.

γ) Ἰδιορρυθμίαι φορτωτικῶν :

1) Φορτωτική πρὸς φόρτωσιν, ἀπόδειξις πλοιάρχου (mate's receipt) κατ' εὐθείαν φορτωτική (through of the lading).

2) Ὅροι φορτωτικῆς ἀναφερόμενοι εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ πλοίου τοποθέτησιν τοῦ ἐμ)τος: (Φόρτωσις ἐπὶ τοῦ καταστρώματος-μικρὰν τῶν μηχανῶν-ἐντὸς τοῦ κύτους).

3) Ὅροι φορτωτικῆς ἀναφερόμενοι ὡς πρὸς τὴν κατάστασιν τῆς συσκευασίας τοῦ φορτωθέντος ἐμ)τος: (ἐπιφύλαξις ὡς πρὸς τὴν συσκευασίαν, σῆμα καὶ εἴ τι ἄλλο).

4) Ἡ φορτωτικὴ ἐξεταζομένη ὡς πρὸς τὰ ἔξοδα μεταφορᾶς: Ναύλος. (καθορισμὸς ναύλου κατὰ πλοῦν, κατὰ μῆνα, κατὰ βάρος, κατὰ χῶρον, σχετικὰ μονάδες).

Ἄλλα ἔξοδα παρακολουθοῦντα τὸν ναῦλον (φορτωτικά, ἐκφορτωτικά καὶ ἀντίστοιχοι πρὸς αὐτὰ σχετικοὶ ὄροι-sotto palago, f.i.o., λιμενικὰ τέλη, δικαιώματα ἀπομαχικοῦ ταμείου, ἡμέραι στάσεως, ἡμέραι ὑπερστάσεως καὶ ἐπιστροφή ναύλου).

δ) Διατυπώσεις ἐκφορτώσεως καὶ παραλαβῆς: (ἐξόφλησις φορτωτικῆς, παραλαβὴ βάσει φορτωτικῆς, ἄδεια πρακτορείου, παραλαβὴ δι' ἐγγυητικῆς ἐπιστολῆς, ἐκπλήρωσις τελωνειακῶν διατυπώσεων, διατακτικὰ παραδόσεις ἐμπορευμάτων, ἀποθήκευσις καὶ ἐκποίησις ἐμ)των πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ ναύλου).

5. Ἐναέριοι μεταφοραί: Διατυπώσεις φορτώσεως καὶ ἐκφορτώσεως καὶ σχετικὰ ἔγγραφα.

6. Ταχυδρομεῖα, Τηλέγραφοι, Τηλέφωνα.

Σκοπὸς καὶ σημασία τούτων, Διεθνεῖς συμβάσεις, Ταχυδρομικὰ διατάξεις ἐνδιαφέρουσαι τὸν ἐμπορικὸν κόσμον.

α) Ταχυδρομεῖα:

1) Διαβίβασις ἐπιστολῶν, δεμάτων καὶ δειγμάτων: (ἀπλᾶ, συστημένα καὶ κατεπεύγουσαι ἐπιστολαί, ἔναντι ἀποδείξεως παραλαβῆς, ἐπιστολαὶ δεδηλωμένης ἀξίας, βιβλιάρια ἐπιδόσεως ἐπιστολῶν, δέματα, κανονικὴ τούτων συσκευασία, βάρος, διαστάσεις καὶ περιάλυμμα, ἐσωτερικοῦ ἐξωτερικοῦ, ἀπλᾶ, συστημένα καὶ μετὰ δεδηλωμένης ἀξίας, δέματα ἐπὶ καταβολῇ ἀντιτίμου, δέματα παραδοτέα εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ παραλήπτου, κατεπεύγοντα καὶ δέματα ἐλεύθερα τελωνειακῶν δασμῶν, δείγματα ἄνευ ἀξίας, πίναξ καταβλητέων τελῶν εἰς τὰς ἀνωτέρω περιπτώσεις).

2) Ἄλλα: ὑπηρεσίαι ταχυδρομείου: Ὑπηρεσίαι ἐπιταγῶν καὶ ταμειουτηρίου.

Σημ. «Επίδειξις καὶ συμπλήρωσις τῶν σχετικῶν ἐντύπων εἰς πάσας τὰς ἀνωτέρω περιπτώσεις».

β) Τηλέγραφοι: Διαβίβασις τηλεγραφημάτων: (Τηλεγραφήματα ἐσωτερικοῦ, ἐξωτερικοῦ, ἀπλᾶ, ἐπείγοντα, συστημένα, ἀπάντησις πληρωμένη, ἀντιπαραβολή, πίναξ καταβλητέων τελῶν, κρυπτογραφικὰ τηλήματα, κρυπτογραφικοὶ κώδικες, συμβολικαὶ βραχυλογίαί (τηλ. διεύθυνσις κλπ.).

γ) Τηλέφωνα: Ἀστικά καὶ ὑπεραστικά συνεννοήσεις, Τηλεφ. κέντρον, συνδρομηταί.

Ε'. Περὶ τελωνείων:

1) Τελωνεία, σκοπὸς τούτων, διάκρισις, τελωνειακὸν ἔδαφος, γραμμή, περίβολος, προσωπικὸν τελωνείου.

2) Τελωνειακοὶ δασμοὶ εἰσαγωγῆς, ἐξαγωγῆς καὶ μεταφορᾶς. Δασμολόγιον, (μέγιστοι, ἐλάχιστοι καὶ συμβατικοὶ δασμοί).

3) Τρόπος καθορισμοῦ δασμοῦ κατὰ βάρος (τελωνειακὸν ἀπόβαρον, πραγματικόν, ἀντιστάθμισις), κατ' ὄγκον, κατ' ἀξίαν, κατὰ τεμάχιον, μικτόν, κατὰ ποσότητα καὶ ἀξίαν.

4) Διάκρισις ἐμ)των ἀπὸ τελωνειακῆς (ὑποκείμενα, ἀτελῆ, ἀπηγορευμένα).

5) Ἐκτελωνισμὸς εἰσαγομένων ἐμπορευμάτων, διατυπώσεις, δηλωτικὸν εἰσαγωγῆς, διασάφησις εἰσαγωγῆς, ἔλεγχος ἐμπορεύματος, καταβολὴ δασμοῦ, ἄδεια ἐξόδου.

6) Ἐκτελωνισμὸς ἐξαγομένων ἐμ)των, διατυπώσεις, δηλωτικὸν ἐξαγωγῆς, διασάφησις ἐξαγωγῆς, ἔλεγχος ἐμπορεύματος, καταβολὴ δασμοῦ, ἄδεια φορτώσεως.

7) Ἐκτελωνισμὸς μεταφερομένων ἐμπορευμάτων, διατυπώσεις ἀποστολῆς, διασάφησις μεταφορᾶς, ἔλεγχος ἐμ)τος, καταβολὴ δασμοῦ, διατυπώσεις παραλαβῆς.

8) Ἐκτελωνισμὸς διαμετακομιζομένων ἐμπορευμάτων. Διαμετακομίσις εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ ἐξωτερικόν, διασάφησις διαμετακομίσεως, ἐγγυολυτήριον.

9) Ἀποταμιεύσεις, διατυπώσεις ἀποταμιεύσεως, περιπτώσεις ἐπὶ τῶν ἐν ἀποταμιεύσει ἐμ)των (αἴτησις ἀναλώσεως, ἀναγνωρίσεως, ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς ἀποστολῆς, ἐγγυολυτήριον, σημασία, πραγματικὴ καὶ εἰκονικὴ).

10) Ἀζήτητα ἐμ)τα, δικαιώματα ὑπερμερίας, ἐκποίησης ἐμπορευμάτων.

11) Παρεκόμενοι φόροι καὶ τρόποι καταβολῆς τούτων.

12) Τελωνειακαὶ ἀμφισβητήσεις καὶ διαδικασία τούτων.

13) Λαθρεμπόριον, Ποιναί, Τελωνειακαὶ παραβάσεις.

14) Τελωνειακὴ στατιστικὴ, δικαιώματα σχετικὰ.

15) Ἐλευθέρα ζώνη, ἐλεύθερος λιμὴν, σχετικοὶ διοικητικοὶ τούτων ὄργανισμοί.

Σημ. «Ἐπίδειξις τῶν χρησιμοποιηθέντων εἰς τὰς ἄνω περιπτώσεις ἐγγράφων καὶ συμπληρώσεις τούτων χάριν ἐμπειδύσεως».

ΣΤ') Περὶ Γενικῶν Ἀποθηκῶν:

1. Σκοπὸς καὶ σημασία αὐτῶν. Ἡ προνομιούχος ἐν Ἑλλάδι Ἑταιρεία Γενικῶν Ἀποθηκῶν, διατυπώσεις ἀποθηκεύσεως (αἰτήσεις ἀποθηκεύσεως, δελτίον εἰσαγωγῆς, τίτλοι ἀποθηκεύσεως, ἀπόδειξις ἀποθηκεύσεως καὶ ἐνεχυρόγραφον).

2. Δάνεια ἐπ' ἐνεχύρω ἔμπορευμάτων. Διαπραγματεύσεις ἐνεχυρογράφου.

3. Πώλησις τῶν ἐν ταῖς Γενικαῖς ἀποθήκαις ἔμπορευμάτων. Μερικὴ καὶ ὀλικὴ ἀπόδοσις.

4. Δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις Γενικῶν Ἀποθηκῶν καὶ ἀποθέτου. Κατάσχσεις καὶ ἐκποίησης.

ΤΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

(2 ὧραι καθ' ἑβδομάδα μέχρι τέλους Ἰανουαρίου καὶ 1 ὦρα καθ' ἑβδομάδα ἀπὸ 1ης Φεβρουαρίου μέχρι τέλους τοῦ σχολικοῦ ἔτους).

Ζ') 1. Ἐπιχειρήσεις: ὀρισμός, προϋποθέσεις ἰδρύσεως καὶ ἀναπτυξέως: (ικανοποίησης ἀναγκῶν, δημιουργία ἀναγκῶν, ἀντικατάστασις ἀναγκῶν). Μελέτη τῶν οικονομικῶν συνθηκῶν τῆς περιφέρειας εἰς τὴν ὁποίαν ἡ ἔδρα ὑπάγεται καὶ ἀνάλογος προσαρμογὴ τῆς ἐπιχειρήσεως.

2. Ἐπιχειρηματίας, ιδιότητες ἐπιχειρηματίου: (ὕγεια, θέλησις, ἐνεργητικότητα, πρωτοβουλία, θάρρος εὐθυνῶν, αποφασιστικότης, ἐννοια καθήκοντος, γενικὴ καὶ εἰδικὴ μόρφωσις, διοικητικὴ ικανότης).

3. Προσωπικόν, ἀντίστοιχοι ἀσχολίαι αὐτῶν. Ἠθικαὶ ἀρχαὶ αἵτινες πρέπει νὰ τηρῶνται.

4. Τύποι ἐπιχειρήσεων. Ἀτομικαί. Ἑταιρικαί. Α') Ἀτομικαί. Β') Ἑταιρικαί, Ἀστικά, ἔμπορικα.

α') Ὁμόρρυθμος Ἑταιρεία (ἴδρυσις, εὐθῦναι ἐταίρων, καταστατικόν, πλεονεκτήματα, μειονεκτήματα. Ἐπιχειρήσεις εἰς ἃς προσαρμόζεται ὁ τύπος οὗτος).

β') Ἐτερόρρυθμος Ἑταιρεία, (ἴδρυσις, εὐθῦναι συνεταίρων, καταστατικόν, πλεονεκτήματα, μειονεκτήματα, ἐπιχειρήσεις εἰς ἃς προσαρμόζεται).

γ') Συμμετοχικαὶ Ἑταιρικαί (εὐθῦναι ἐταίρων, ἐπιχειρήσεις εἰς ἃς προσαρμόζεται).

δ') 'Ανώνυμος 'Εταιρεία, ἴδρυσις, ὄργανα διοικήσεως, Γενική Συνέλευσις, Διοικητικὸν Συμβούλιον, ἐλεγκταί. Περὶ μετοχῶν. Εἶδη μετοχῶν, ἔκδοσις μετοχῶν. Μερισματῶν ποδείξεις. Ἰδρυτικὸι τίτλοι. Δικαιώματα τῶν κατόχων ἰδρυτικῶν τίτλων. Λόγοι προκαλοῦντες τὴν ἔκδοσιν καὶ χορήγησιν τῶν ἰδρυτικῶν τίτλων. Ἀποθεματικὰ κεφάλαια, διάκρισις τούτων. Διάλυσις τῆς Α. Ε. Μετατροπὴ ἐπιχειρήσεως εἰς Ἀνώνυμον 'Εταιρείαν καὶ συγχώνευσις Α. Ε. Οἰκονομικὴ σημασία τῶν Ἀνώνυμων 'Εταιρειῶν. Ἐπιχειρήσεις εἰς ἃς προσαρτῶνται ὁ τύπος οὗτος.

ε') 'Εταιρεῖαι περιορισμένης εὐθύνης. Διατυπώσεις ἰδρύσεως. Τρόπος διοικήσεως. Οἰκονομικὴ σημασία τούτων.

ς') Συνεταιρισμοί: Κατηγορία τούτων. Περὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι λειτουργούντων τοιούτων.

ζ') Οἰκονομικοὶ συνεταιρισμοί: Συνδικατᾶ (Trust), Καρτέλ, Κατηγορίαι τούτων. Οἰκονομικὴ σημασία τούτων. Filiale (συγγενεῖς 'Εταιρεῖαι ἀπὸ ἀπόψεως οἰκονομικοῦ δεσμοῦ. Αἱ μὲν δημιουργήματα τῶν δέ).

Η') Περὶ δανείων:

1) Δημόσια, ἰδιωτικά. Τύποι διαφόρων δανείων (πάγια, κυμαίνοντα (ἔντοκα γραμμάτια). Χρεωλυτικά, λαχειοφόρα. Ἐκούσια, ἀναγκαστικά, πατριωτικά).

2) Ὁμολογία. Τοκομερίδια. Εἶδη ὁμολογιῶν (ὀνομαστικά, ἀνώνυμοι, εἰς ἐγγώριον νόμισμα, εἰς χρυσὸν) ἀπλαῖ, λαχειοφόροι, ὁμολογία συμμετοχῆς εἰς τὰ κέρδη). Διαφορὰ μεταξὺ ὁμολογίας καὶ μετοχῆς. Μετατροπὴ ὀνομαστικῶν ὁμολογιῶν εἰς ἀνώνυμοις. Μεταβάσεις ὁμολογίας.

3) Ἐκδοσις δανείων δι' ὁμολογιῶν. Ἐκδοσις διὰ δημοσίας ἐγγραφῆς. Ἐκδοσις τῇ μεσολαβήσει τραπεζῶν. Τιμὴ ὀνομαστικῆ, τιμὴ ἐκδόσεως. Περιπτώσεις σχετικαὶ (εἰς τὸ ἄρτιον ὑπὸ τὸ ἄρτιον, ὑπὲρ τὸ ἄρτιον).

4) Ἀπόσβεσις δανείου. Ἀπόσβεσις διὰ κληρώσεως. Ἀπόσβεσις δι' ἐξαγορᾶς τῶν ὁμολογιῶν. Διάκρισις τῆς ἀποσέσεως ὡς πρὸς τὸν ἐνεργοῦντά αὐτὴν (ἄμεσος, ἔμμεσος).

5) Μετατροπὴ δανείων (ἄμεσος-ἔμμεσος).

Θ'. Περὶ νομίματα καὶ συναλλάγματος:

1) Γενικὰ περὶ νομίματος, χρησιμότης, χρησιμοποιοιθέντα ἀγαθά.

2) Μεταλλικὸν νόμισμα, ιδιότητες, κοπὴ νομίματος, τίτλος, νομισματικὴ μονὰς καὶ νομισματικὸν σύστημα (μονομεταλλισμὸς, διμεταλλισμὸς).

3) Χαρτονόμισμα, Τραπεζογραμμάτια, νόμιμος κυκλοφορία

τραπεζογραμματίων, αναγκαστική κυκλοφορία τραπεζογραμματίων.

4) Συνάλλαγματική τιμή, συνάλλαγμα έξωτερικού, διαπραγματεύσεις συν)τος, διακυμάνσεις τῆς τρεχούσης τιμῆς συν)τος. Αίτια. Ἐπίδρασις ἐπὶ τῶν τιμῶν τῶν ἐμπορευμάτων καὶ γενικῶς τῶν ἐπιχειρήσεων. (Ταῦτα πάντα κατὰ τρόπον σύντομον καὶ ἀπλοῦν).

Ι'. Περὶ Ἀγορῶν καὶ Χρηματιστηρίων :

1. Αἴθουσα πληστειριασμοῦ, ἀγοραὶ, ἐμπορικαὶ πανηγύρεις, χρηματιστήρια. Κατηγορίαι τούτων.

2. Χρηματιστήρια ἐμπρευμάτων : — Διοικήσις (διοικητικὴ ἐπιτροπὴ, ἐπιτροπὴ διαιτησιῶν καὶ γνωμοδοτικὴ ἐπιτροπὴ). Μεσίται Χρηματιστηρίου. Χρηματιστηριακαὶ πράξεις, χρηματιστηριακὰ πράγματα, ἀγοραὶ ἄνευ προθεσμίας καὶ ἐπὶ προθεσμία, τύποι συμφωνητικῶν, περὶ καταχωρήσεων τῶν πράξεων, δελτίον χρηματιστηρίου, διαιτησία.

3. Χρηματιστήρια ἀξιῶν, τὸ χρηματιστήριον Ἀθηνῶν, Διοικήσις (διοικητικὴ ἐπιτροπὴ, Κυβερνητικὴ ἐποπτεία, χρηματιστηριακὰ δικαστήρια, εἰδικὸν συμβούλιον χρηματιστηρίων ἀξιῶν). Πρόσωπα (χρηματισταὶ, μεσίται, ἐκφωνηταὶ, ἀντικρυσταὶ). Χρηματιστηριακὰ πράγματα, χαρακτηριστικαὶ πράξεις (τοῖς μετρητοῖς, ἐπὶ προθεσμία, ἐπὶ δῶρω καὶ εἶδη τῶν πράξεων ἐπὶ δῶρω). Δελτίον τιμῶν, ἐκκαθάρισις χρηματιστηριακῶν πράξεων, γραφεῖον ἐκκαθαρίσεως.

Σύμβασις μεταφορᾶς. Βιβλία χρηματιστῶν, μεσιτικὰ δικαιώματα καὶ τέλη χρηματιστηριακῶν συμβάσεων:

4. Συμφηριστικὰ γραφεῖα.

ΙΑ'. Περὶ ἀσφαλειῶν :

1) Σύμβασις ἀσφαλείας καὶ στοιχεῖα ταύτης (ἀσφάλιστρα, ἀσφαλιστήριον, πρόσωπα).

2) Διάκρισις ἀσφαλειῶν : Ι'. Ἀσφάλεια πραγμάτων. Κυριώτεροι κλάδοι αὐτῶν (πυρὸς, θαλάσσης, γεωργικῶν προϊόντων, ἐμπορικῶν πιστώσεων).

α) Θαλάσσια: ἀσφάλεια: Ἀσφαλιστικὸν συμβόλαιον, πιστοποιητικὸν ἀσφαλείας, ὅροι ἀσφαλειῶν (ἐλεύθερα γενικῆς ἀβαρίας, ἐλεύθερα ἢ μετὰ εἰδικῆς ἀβαρίας, κατὰ παντὸς κινδύνου, κατὰ κλοπῆς καὶ ρήξεως, κατὰ ροῆς καὶ θραύσεως, ἀνοιχτὴ ἀσφάλεια, πρόσθετος πρᾶξις).

β) Περὶ ἀβარიῶν (γενικῶν, μερικῶν) καὶ τρόπος διακανονισμοῦ των.

γ) Ἰδρύματα σχετικὰ: (Lloyd veritas).

ΙΙ'. Ἀσφάλεια προσώπων: Σχετικαὶ κλάδοι (ἀσφάλεια

ζωῆς, ἀτυχημάτων, ἀσθενειῶν, γήρατος). Ἀντασφάλεια.

3) Αἱ ἀσφαλιστικαὶ ἐταιρεῖαι ἐν Ἑλλάδι.

ΤΑΞΙΣ ΕΚΤΗ.

(2 ὥραι καθ' ἑβδομάδα μέχρι τέλους Ἰανουαρίου καὶ 1 ὥρα ἀπὸ 1ης Φεβρουαρίου μέχρι τέλους τοῦ σχολικοῦ ἔτους)

ΙΒ'. Περὶ Βιομηχανίας:

1. Ἐννοια βιομηχανίας καὶ βιοτεχνίας.

2. Διάκρισις ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον καὶ ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν.

3. Ἐφεύσεις (βιομηχανικὰ σήματα) καὶ προστασία ταύτης.

4. Προϋποθέσεις ἰδρύσεως βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων ἐν τινι τόπῳ. (Κεφάλαια, πρῶται ὕλαι, ἐργατικά χεῖρες). Προστατευτικοὶ νόμοι καὶ προστατευτικοὶ δασμοὶ ἐν Ἑλλάδι.

5. Οἱ κυριώτεροι κλάδοι βιομηχανίας ἐν Ἑλλάδι καὶ αἱ συνθῆκαι, ὑφ' ἃς ὑφίστανται καὶ λειτουργοῦν.

ΙΓ'. Περὶ Τραπεζῶν:

1. Τράπεζαι καὶ οἰκονομικὴ σημασία τούτων.

2. Ἔργασια Τραπεζῶν, καταθέσεις, εἶδη καταθέσεων, προεξοφλήσεις καὶ προκαταβολαὶ ἔναντι γραμματίων. Δάνεια καὶ ἠγγυημένοι λογαριασμοὶ ἐπὶ ἐνεχύρῳ (χρεώγραφα, ἐμπορευμάτων, ἐνεχυρογράφων, γεωργικῶν ἐνεχυρογράφων, πλασματικῶν ἐνεχ. καπνοῦ, ἐλαίου, τιμαλφῶν ἀντικειμένων). Ἀνοικτοὶ τρεχοῦμενοι λογαριασμοί. Προκαταβολαὶ ἔναντι φορτωτικῶν, ἐνέγγυοι πιστώσεις, Δάνεια καὶ ἠγγυημένοι ἐπὶ ὑποθήκῃ ἀκινήτων (ἀστικῶν κτημάτων, ἀγροτικῶν κτημάτων, βιομηχανικῶν ἐγκαταστάσεων, πλοίων), Ἐγγυητικά ἐπιστολαί, Πολιτικὴ καταθέσεων καὶ χορηγήσεων.

Μεταφορὰ χρήματος, ἔκδοσις καὶ πληρωμὴ ἐπιταγῶν, Ταχυδρομικαὶ καὶ τηλεγραφικαὶ ἐντολαί, Πιστωτικαὶ ἐπιστολαί, Ἀγορὰ χρεωγράφων, Ἀγοραπωλησίαι συν)τος. Εἴσπραξις ἀξιῶν διὰ λ)σμῶν τρίτων, φύλαξις τίτλων. Ἐνοικίσις χρηματοκιβωτίων, παροχὴ πληροφοριῶν κλπ.

3. Διάκρισις τραπεζῶν (Ἐμπορικαὶ ἢ προεξοφλητικαί, κερδοσκοπικαί, βιομηχανικῆς πίστεως, κτηματικῆς πίστεως, γεωργικῆς πίστεως, ναυτικῆς πίστεως, ἐκδόσεως δανείων, Ἐκδοτικά).

4. Ἱστορικὴ ἐξέλιξις τῶν κυριωτέρων τραπεζιτικῶν ἰδρυμάτων ἐν Ἑλλάδι (Ἐθνικὴ Τράπεζα, Κτηματικὴ Τράπεζα, Ἀγροτικὴ, Ἐκδοτικὴ καὶ ἄλλαι).

ΙΔ'. Γενικά ἄρχαί Διοικήσεως καὶ ὀργανώσεως
Ἐπιχειρήσεων.

Α') Ἡ ἐπιχειρήσις καὶ αἱ λειτουργίαι τῆς:

1. Γενικά περὶ ἐπιστημονικῆς ὀργανώσεως τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ τῆς σημασίας τῆς. (Ἡ εἰσαγωγή τῆς ἐπιστημονικῆς μεθόδου εἰς τὴν διερεύνησιν τῶν οἰκονομικῶν φαινομένων. TAYLOR, FAYOL. Σημεριναὶ κατευθύνσεις, ὄρισμός τῆς ὀργανώσεως).

α) Διοικητικὴ (πρόβλεψις, ὀργάνωσις, διοικήσις, συντονισμός, ἔλεγχος, Ἄρχαί καὶ μέσα διοικήσεως, προϋπολογιστικοὶ ἔλεγχοι, εἰς ἓν μάθημα).

β) Οἰκονομικὴ (ἀποδοτικὴ ἐπιχειρήσεως, Κεφάλαια πάγια. Κεφάλαια κυκλοφοροῦντα. ἀναλογία τῶν, χρήσις κεφαλαίων ἐπιχειρήσεως. Χρήσις κεφαλαίων τρίτου καὶ μορφή δανεισμοῦ. Διαθέσιμα κεφάλαια (στοιχεῖα καὶ δημιουργία τούτων). Ἀποσβέσεις (οἰκονομικὴ, βιομηχανικὴ). Οἰκονομικὴ πρόβλεψις: (θεωρία τῶν οἰκονομικῶν κρίσεων). Φύσις οἰκονομίας συγχωρίας, Ἰδρύματα οἰκονομικῆς διαγνώσεως. Ἐκτάσεις οἰκονομικῆς προγνώσεως (εἰς τρία μᾶθηματα).

γ) Τεχνικὴ (Γενικά ἄρχαί. Καταμερισμός καὶ εἰδίκευσις, Τυποποιήσις, συνεχὲς τῆς ἐργασίας, προσαρμογὴ εἰς τὰς νεωτέρας μεθόδους) (εἰς ἥμισυ μάθημα).

δ) Ἐμπορικὴ (Ἀποστολὴ τῆς ἐν τῇ ἐπιχειρήσει. Προμήθεια πρώτων ὑλῶν καὶ ἐμπορευμάτων. Προσδιορισμός τῆς δυναμένης νὰ διατεθῇ ποσότητος ἐμπορευμάτων, Διάθεσις αὐτῶν. Κλάδοι ταύτης (1)2 μᾶθημα).

ε) Λογιστικὴ (καταγραφή καὶ διεργήσεις τῶν οἰκονομικῶν πράξεων, ἔλεγχοι διαχειρίσεως καὶ ἀποτελεσμάτων, Πρόβλεψις).

Σ') Ἀσφαλείας (προφύλαξις ἀτόμων, διαφύλαξις ἀγαθῶν ἔναντι τῶν συναφῶν εἰς πᾶσαν ἐπιχειρήσιν κινδύνων, ἐγκατάστασις ἀσφαλείας, μηχανήματα ἐλέγχου, φύλακες. Νομικὸς σύμβουλος).

Β') Ἡ ὀργάνωσις τοῦ γραφείου ἐπιχειρήσεως:

1. Τὸ γραφεῖον: (ὄρισμός, κατηγορίαι ἐργασιῶν γραφείου, προβλήματα ὀργανώσεως γραφείου (γενικότητες), Διαφρῦθμισις χώρου καὶ ἐπιπλώσεως, ἐγκαταστάσεις ἀπὸ ἀπόψεως φωτισμοῦ, ἀερισμοῦ, θερμάνσεως, ἐπικοινωνία μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ τῆς ἐπιχειρήσεως (γραπτὴ, προφορικὴ, διαβίβασις ἐγγράφων).

2. Μηχανήματα καὶ ἐπιπλα γραφείου: α) Μηχανήματα. Γραφομηχαναί, στενοτυπικαί, ἀριθμομηχαναί, λογιστικαί,

στατιστικά μηχαναί, μηχανήματα σχετικά με την επικοινωνίαν, ἀλληλογραφίαν καὶ μεταφορὰν ἐγγράφων (τηλέφωνα-τηλέτυπα, ἀποτυπωτικά μηχαναί, μηχανήματα διευθύνσεων, σφραγιστικά καὶ ἀποσφραγιστικά μηχαναί, κλπ.) β) Ἐπιπλα γραφεῖο, ἐπιπλα ταξιθετήσεως.

3. Τὸ ἔγγραφο: (Ἡ σημασία του ἐν τῇ ἐπιχειρήσει, δημιουργία καὶ κυκλοφορία του, Ἡ ἀρχὴ τοῦ ἐνιαίου καὶ τῶν πολλαπλῶν ἀντιτύπων).

Γ'. Αἱ ὑπηρεσίαι τῆς ἐπιχειρήσεως (ὡς ὄργανα τῶν λειτουργιῶν αὐτῆς) :

I. Γραμματείας.

1) Ἡ σημασία τῆς ἐν τῇ ἐπιχειρήσει ὡς συνδέσμου τῶν ὑπηρεσιῶν.

Εἰδικὴ ἀρμοδιότης τῆς. (Ἄλληλογραφία, διεκπεραίωσις, ἀρχεῖον).

2) Κατηγορίαι ἐγγράφων ἀλληλογραφίας, παραλαβῆ, πρωτοκόλλησις. Χαρακτηρισμὸς, ἐνέργεια, δακτυλογράφησις, διεκπεραίωσις, ὑλικά ἀλληλογραφίας.

3) Ταξινόμησις καὶ ταξιθέτησις (ὀρισμὸς, στοιχεῖα μεθόδου ταξιθετήσεως, τάξεις καὶ τρόποι ταξιθετήσεως). Ταξιθέτησις ἀλληλογραφίας, ἀτομικὸς φάκελλος. Τὰ δελτία (fiches) καὶ τὰ συστήματα ταξιθετήσεως των.

4) Ἀρχεῖον (τρεχούσης χρήσεως, προσωρινὸν γενικὸν ἀρχεῖον). Ταξιθέτησις βιβλίων.

II. Προσωπικοῦ :

1) Ὁ ἀνθρώπινος παράγων ἐν τῇ ἐπιχειρήσει : Ἐπαγγελματικὴ κατεύθυνσις, δοκιμασία, πρόσληψις, ἐκπαίδευσις, προαγωγή, ποιναί, περὶ ἀντιμισθίας (ὀρισμὸς, εἶδη). Κοινωνικά ἔργα.

III. Ἀγορῶν.

1) Σημασία καὶ ἀρμοδιότης.

2) Πολιτικὴ ἀγορῶν : (Ποιότης, προθεσμία, τομὴ), στάδια πορείας ἀγορῶν, συλλογὴ στοιχείων, σύγκρισις, ἀνάθεσις, παραγγελίας, ἐκτέλεσις (ἐλεγχος καὶ παραλαβὴ ὑλικοῦ).

3) Τεχνικὴ διαδικασία (αἵτησις ἀγορᾶς, ἐντολὴ ἀγορᾶς, πληρωμὴ ὑλικῶν.

4) Διαχειρίσις ἀποθηκῶν (διάταξις, καθορισμὸς ὀνομασίας, σύμβολα. Προσδιορισμὸς τοῦ ἀποθέματος (στόχ). Ἡ ἀρχὴ τῆς διαρκοῦς ἀπογραφῆς inventaire permanent. Κίνησις ὑλικῶν (ἀπὸ ἀπόψεως ποσότητος καὶ τιμῆς). Εἰσαγωγὴ ἐξαγωγὴ.

IV. Πωλήσεων.

1) Γενικά :

α) Σημασία.

β) Ψυχολογία τῶν πωλήσεων, γνώσις τοῦ ἐμπορεύματος. Πρόκλησις ἐνδιαφέροντος, γενέσις ἐπιθυμίας, μετατροπή εἰς ἀνάγκην, ἀπόφασις ἀγορᾶς, διατήρησις πελατείας.

γ) Προβλήματα πωλήσεως : 1) ἀπὸ ἀπόψεως τιμῆς πωλήσεως (ποιότης καὶ ὑψηλαὶ τιμαί, εὐθυναὶ τιμαί) 2) διὰ μέσων πωλήσεως (ἐν κατάστημα, δίκτυον ὑποκαταστημάτων, διὰ ταξιδιωτῶν δι' ἀντιπροσώπων κλπ. 3) εἶδους πελατείας (μεταπωληταί, μεταποιηταί, ἀπ' εὐθείας καταναλωταί).

δ) Πολιτικὴ πωλήσεων : (πρόγραμμα, πολιτικὴ διανομῆς, ἀνάλυσις ἀγορᾶς, μέτρησις ἰκανότητος ἀπορροφήσεως, προσδιορισμὸς πιθανότητος πωλήσεως, συναγωνισμὸς, συναγωγή ἐφαρμοστέων μεθόδων).

ε) Τεχνικὴ διαδικασία : παραγγελία, ἐκτίμησις πιστωτικοῦ ὅριου, ἐντολὴ πωλήσεως, διακίβισις, ἐκτέλεσις, ἀποστολὴ, τιμολόγησις).

στ) Πώλησις δι' ἀλληλογραφίας, πώλησις διὰ δόσεων, μέθοδος εἰσπράξεως.

2. Πωληταὶ καὶ τεχνικὴ πωλήσεως.

α) Τύποι πωλητῶν ἀπὸ τῆς ἀπόψεως φύλου, ἡλικίας, φυσικῆς καταστάσεως, ἀγωγῆς καὶ μορφώσεως.

β) Εἰδικαὶ κατηγορίαι πωλητῶν (ἀναλόγως τοῦ ἀντικειμένου πωλήσεως).

γ) Γενικὰ προσόντα (ἐργατικότης, εὐγένεια, ψυχραιμία, βαθεῖα γνώσις τοῦ ἐμπορεύματος, εὐχέρεια ὑπολογισμοῦ ἀπὸ μνήμης, ἀρτία γλωσσικὴ κατάρτισις κλπ.).

δ) Τύποι πελατῶν (ἢ ἀγοραστῶν) ἀπὸ ἀπόψεως φύλου, ἡλικίας, ἀγωγῆς καὶ μορφώσεως.

ε) Ἐπικοινωνία τοῦ πωλητοῦ πρὸς τὸν πελάτην : (ἄμεσος, ἔμμεσος).

στ) Τεχνικὴ διαπραγματεύσις μεταξὺ πωλητοῦ καὶ ἀγοραστοῦ (προπαρασκευῆ, προσφορὰ ἐμπορεύματος, ἐπιχειρηματολογία, ἀντιρρήσεις ἀγοραστοῦ, τεματισμὸς τῆς διαπραγματεύσεως).

V. Διαφημίσεως :

1) Ὅρισμὸς καὶ σημασία διαφημίσεως.

2) Γενικαὶ ἀρχαὶ διαφημίσεως.

3) Μέθοδοι διαφημίσεως :

α) Ἀγγελία. Ἐκλογὴ ἐντύπων πρὸς δημοσίευσιν ἀγγελιῶν (ἐφημερίδες, περιοδικὰ, ἐμπορικὸι ὁδηγοί).

β) Τοιχοκολλήσεις. (Κεντρικά ὁδοί, αἴθουσαι συγκεντρώσεων, μέσα μεταφορῶν).

γ) Φωτειναὶ προβολαί. (Μέρη εἰς ἃ ἐκτίθενται αὐται).

δ) Ἔτερα μέσα διαφημίσεως (εἰς προθήκας κλπ. Ἐγκύκλιοι ἐπιστολαί).

4) Ἀποτελέσματα καὶ ἔλεγχος τῶν διαφημίσεων

ΙΕ. Ἰδρύματα συμβάλλοντα εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ ἐμπορίου :

1) Διοικήσεις ἐν γένει. Ὑπουργεῖα Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, Οἰκονομικῶν, Γεωργίας.

2) Γενικὴ στατιστικὴ ὑπηρεσία.

3) Ἐμπορικοὶ σύλλογοι.

4) Ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια (ἐμπορικὰ, βιομηχανικά, ἐπαγγελματικά, γεωργικά). Σκοπὸς, ὀργάνωσις τῶν, διαιτησία ἐπιμελητηρίων, διεθνὲς ἐμπορικὸν ἐπιμελητήριον (μετὰ τὴν ἀνάπτυξιν γίνονται χάριν ἐμπειρώσεως καὶ ἀσκήσεις γραφαὶ ἀναφερόμεναι εἴτε εἰς τὴν ἐγγραφήν ἐπωνυμίας τινὸς εἴτε εἰς τὴν διαδικασίαν περιπτώσεως τινὸς ἐμπορικῆς διαφορᾶς διευθετουμένης διὰ διαιτησίας, δειγματοληψίας, πραγματογνωμοσύνης).

5) Προξενεῖα, ἐμπορικοὶ ἀκόλουθοι, ἐμπορικοὶ σύμβουλοι.

6) Ἐμπορικὰ μουσεῖα, ἐκθέσεις.

7) Ἐμπορικὴ καὶ τεχνικὴ ἐκπαίδευσις.

8) Ἀνώτατον οἰκονομικὸν συμβούλιον.

9) Συμβούλιον ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

1. Ὁ καθηγητὴς εἰσάγει τοὺς μαθητὰς εἰς τὰ τῆς ὀργανώσεως καὶ τῶν τρόπων διεξαγωγῆς τοῦ καθ' ὅλου ἐμπορίου κατὰ τρόπον ὅσον ἔνεστιν ἀπλοῦν καὶ πρακτικὸν στηριζόμενος εἰς παραδείγματα πρόσφορα ἐκ τῆς πράξεως λαμβανόμενα. Τοιοῦτοτρόπως ἡ διδασκαλία τοῦ μαθήματος τούτου δὲν πρέπει κατ' οὐδένα τρόπον νὰ ἐξαντλήται εἰς θεωρητικὴν διδασκαλίαν καὶ ἀπομνημόνευσιν ὀρισμῶν καὶ ὑποδιαρέσεων ἀλλὰ νὰ καθίσταται ζωντανὴ διὰ συνεχῶν ἐνδείξεων τῆς ἐμπορικῆς πραγματικότητος ὡς λ. γ. δι' ἐπεξηγήσεως ἐποπτικῶν μέσων ἐκ τῆς πράξεως εἰλημμένων καὶ διὰ γραπτῶν ἀσκήσεων καθ' ἃς χρησιμοποιοῦνται ἐφ' ὅσον τοῦτο εἶναι δυνατόν ἀντίστοιχα ἔντυπα.

2. Μετὰ τὴν τοιαύτην τμηματικὴν τῆς ὅλης ὕλης ἐξάνπλησιν ὁ διδάσκων φροντίζει κατὰ τὴν ἐπανάληψιν καὶ κατὰ τὴν γραπτὴν τῶν μαθητῶν δοκιμασίαν νὰ δίδῃ εὐκαιρίαν εἰς

τούς μαθητάς νά ἀποκομίζωσι συνολικὴν εἰκόνα περὶ τῆς ἐν τῷ ἐμπορίῳ ἐφαρμοζομένης τεχνικῆς, διὰ τῆς χρησιμοποιοῦσεως τῶν ὑπηρεσιῶν τῶν διαφόρων οἰκονομικῶν ὀργανισμῶν, ὡς ἀπαιτεῖ ταύτην ἢ πρακτικὴ τοῦ ἐμπορίου.

3. Ὁ διδάσκων ὀφείλει ἀφ' ἑτέρου νά ἐξετάζῃ λεπτομερέστερον πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ τὸ τοπικὸν ἐμπόριον τῆς περιφερείας ἐν ἣ ἔδρευει ἢ σχολὴν ἐξείρων ἰδίᾳ τὸν ἐπικρατέστερον κλάδον ἐμπορίου τῆς περιφερείας ταύτης ἐπεξηγῶν ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ τοὺς τρόπους τῆς διεξαγωγῆς τοῦ κλάδου τούτου (ὡς λ.χ. ἐν Πάτραις τὰ τοῦ σταφιδεμπορίου, ἐν Καλάμαις ἐπὶ πλέον τὰ τοῦ ἐμπορίου τῶν σύκων, ἐλαίων, ἐν Καβάλλᾳ τὰ τοῦ ἐμπορίου τῶν καπνῶν, ἐν Σάμῳ ἐπὶ πλέον τὰ τοῦ ἐμπορίου τῶν οἴνων, καπνῶν καὶ βυρσοδεψεῖα κλπ.).

4. Ὅσακις δὲ γίνεται λόγος περὶ ὀργανώσεων τῆς ἀλλοδαπῆς δέον ὁ διδάσκων νά στηρίξῃ τὴν σχετικὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐπὶ παραβολῆς τῶν ὀργανισμῶν τούτων πρὸς ἀναλόγους τοιούτους τοῦ ἐξωτερικοῦ.

5. Ὁ διδάσκων μετὰ τὴν ἐξάντλησιν ἐνὸς πλήρους κεφαλαίου δέον νά διενεργῇ πρόχειρον γραπτὴν δοκιμασίαν τῶν μαθητῶν ἐπὶ τῶν κυριωτέρων σημείων τῆς ὕλης τοῦ κεφαλαίου τούτου. Κατὰ τὴν δοκιμασίαν ταύτην ὁ καθηγητὴς θέτει ὡς βᾶσιν ἐν παράδειγμα ἐκ τῆς πραγματικότητος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου οἱ μαθηταὶ στηριζόμενοι θὰ λύσωσι τὸ προτεινόμενον ζήτημα, συντάσσοντες ἀπαραιτήτως πάντα τὰ πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο σχετιζόμενα ἐμπορικὰ ἔγγραφα.

Ἴνα οἱ μαθηταὶ ἐθισθῶσιν εἰς τὴν τοιαύτην τῶν ζητημάτων ἐπίλυσιν, συνιστᾶται, ὅπως ὁ καθηγητὴς ὀρίζει ἅπαξ κατὰ δεκαπενθήμερον εἰδικὴν ὥραν ἐκ τοῦ χρόνου διδασκαλίας τῆς Ἐμποριολογίας, καθ' ἣν οἱ μαθηταὶ ὑπὸ τὴν ὄδηγιαν καὶ συνεργασίαν αὐτοῦ λύουσι τοιαῦτα ζητήματα μὲ πλήρη καὶ συστηματικὴν σύνταξιν τῶν ἐν τῷ προκειμένῳ θέματι ἐμφανιζομένων ἐγγράφων.

6. Εὐνόητον ὅτι ὁ διδάσκων πρέπει νά θεωρῇ ἐκ τῶν κυριωτέρων μελημάτων του τὴν ἔμπνευσιν ἐνδιαφέροντος καὶ κλίσεως τῶν μαθητῶν πρὸς τὰ ἐμπορικὰ ἐπαγγέλματα.

7. Χάριν πληρεστεράς ἐμπεδώσεως τῶν διδασκομένων πρέπει νά γίνωνται ἐπισκέψεις τῶν μαθητῶν ὑπὸ τὴν ὄδηγιαν τοῦ διδάσκοντος εἰς ἀξιόλογα ἐμπορικὰ καταστήματα, ἐργοστάσια, τραπεζίτας, τελωνεῖα, σιδηροδρόμους, χρηματιστήρια, Γεν. Ἀποθήκας κλπ. ἐὰν δὲ αἱ συνθηκαὶ ἐπιτρέπουσι τοῦτο, εἶναι δυνατὸν αἱ ἐπισκέψεις αὗται νά συνδυάζωνται μὲ τὰς ἀναλόγους τοῦ μαθήματος τῆς ἐμπορευματολογίας καὶ ἰδίᾳ εἰς τὰς τεχνικὰς ἐπιχειρήσεις.

8. Ὁ διδάσκων ἔχει καθήκον ἐν συνεννόσει καὶ πρὸς τὸν Διευθυντὴν τῆς Σχολῆς νὰ καταρτίξῃ κατάλληλον συλλογὴν ἐποπτικῶν διδακτικῶν μέσων καὶ νὰ πλουτίξῃ αὐτὴν ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος. Ἐν τῶν πολλῶν πρὸς τοῦτο καταλλήλων μέτρων εἶναι καὶ τὸ ἔξῃς. Θὰ παραλαμβάνονται ἀντίτυπα τῶν διαφόρων ἐντύπων ἅτινα χρησιμοποιοῦνται παρ' ἐκάστη ἀξιολόγῃ ἐπιχειρήσει, εἴτε τῆς ἑδρας τῆς σχολῆς εἴτε καὶ ἀλλοδαποῦ καὶ θὰ ἐπικολλῶνται ἐπὶ καταλλήλων πινακῶν ἐκ χαρτονίου φερβόντων ἐπὶ κεφαλῆς τὸν τίτλον τῆς ἀντιστοίχου ἐπιχειρήσεως. Οὕτω λ.χ. θὰ καταρτισθῶσιν α) πίναξ τῶν ἐντύπων τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, β) ὁμοίος τῶν ἐντύπων ἄλλης Τραπεζῆς, γ) ὁμοίος τῶν ἐντύπων ἐξαγωγικῶν οἰκῶν καὶ ἄλλων καταστημάτων, δ) ὁμοίος τῶν ἐντύπων εἰσαγωγικοῦ, ε) ἐπίσης ὁμοίος τῶν ἐντύπων ταχυδρομείου, τελωνείου, Γεν. Ἀποθηκῶν Χρηματιστηρίου κλπ.

II. ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ.

A'. Σκοπός.

Διὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τούτου ἐν τῷ ἀνωτέρῳ κύκλῳ τῆς ἐξαταξίου μέσης Ἐμπορικῆς Σχολῆς ἐπιδιώκεται ἐπίσης ἢ ὑπὸ τῶν μαθητῶν κατανόησις τῶν ἀρχῶν τῆς Λογιστικῆς καὶ ἐπιπροσθέτως ἢ ἀσκήσις τῶν σπουδαστῶν εἰς τὴν ὀρθὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἀρχῶν ταύτης εἰς τὴν λογιστικὴν ὀργάνωσιν οἰασθέποτε ἐπιχειρήσεως. Συγχρόνως καταβάλλεται προσπάθεια διὰ τῆς λειτουργίας Πρακτικοῦ γραφείου νὰ λαβῶσιν οἱ μαθηταὶ πλήρη γνῶσιν τοῦ τρόπου τῆς ὀργανώσεως καὶ λειτουργίας τῶν διαφόρων ὑπηρεσιῶν ἐκάστης ἐπιχειρήσεως καὶ ἰδίᾳ τῆς λογιστικῆς ὑπηρεσίας.

B'. Διδακτέα ὕλη.

ΤΑΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

(2 ὧραι καθ' ἑβδομάδα).

1. Ἐπανάληψις τῆς διδαχθείσης ὕλης ἐν τῷ κατωτέρῳ κύκλῳ δι' ἐπεξεργασίας μιᾶς συντόμου λογιστικῆς μονογραφίας ἐμπορικοῦ οἴκου μετὰ τῶν σχετικῶν βοηθητικῶν βιβλίων (ἀποθήκης, χρεωστῶν, πιστωτῶν, λήξεως γραμματίων, εἰσπρακτέων, πληρωτέων).

2. Ἐπὶ εὐκαιρίᾳ γίνεται ἡ μαθηματικὴ καὶ οἰκονομικὴ ἀνάλυσις τοῦ ἰσοζυγίου.

3. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ γίνεται ἡ διάκρισις τῶν λογιστικῶν ἐγγραφῶν εἰς ἀρχικάς, ἐνδιαμέσουσ καὶ τελικάς.

4. Πρὸς ἐμπέδωσιν τῶν διδαχθέντων καὶ ἰδίᾳ ὡς πρὸς τὰς τελικὰς ἐγγραφὰς προτείνονται πρὸς λύσιν σχετικαὶ λογιστικαὶ ἀσκήσεις βασιζόμεναι εἰς τὰ στοιχεῖα προσωρινοῦ ἰσοζυγίου καὶ ἀπογραφῆς. Ἐπίσης προτείνονται ἀσκήσεις ἀρχικῶν ἐγγραφῶν, βασιζόμεναι εἰς τὰ στοιχεῖα ἀρχικῆς ἀπογραφῆς· μεταξύ δὲ τούτων περιλαμβάνεται καὶ ἡ περίπτωση τῆς ὀργανώσεως λογιστικῶν βιβλίων ἐπιχειρήσεως στερουμένης τοιούτων ἢ ἐχούσης ἀτελῆ τοιαῦτα.

5. Ἐπ' εὐκαιρίᾳ εἴτε τῆς αὐτῆς μονογραφίας εἴτε καὶ εἰδικῶν ἀσκήσεων γίνεται ἀνάπτυξις (πάντως συνοπτικῶς) τῶν ἐξῆς λογαριασμῶν : «Ἀπόσβεςις ἐπίπλων, ἐπισφαλῶν χρεωστῶν». «Προκαταβολαὶ ἐξόδων». «Πληρωτέα ἐξοδα». «Τόκοι δεδουλευμένοι» κλπ.

6. Λογιστικαὶ ἐγγραφαὶ ἀφορῶσαι διόρθωσιν λογιστικῶν σφαλμάτων.

7. Μεθοδικὴ ἀνάπτυξις τῶν διαφόρων τρόπων τηρήσεως τοῦ λογαριασμοῦ «Ἐμπορεύματα». Διάφορα σχεδιαγράμματα λογαριασμῶν ἀποθήκης. Ἀποτίμησις ἐμπορευμάτων καὶ σχετικαὶ τελικαὶ ἐγγραφαὶ τῶν λογαριασμῶν ἐμπορευμάτων. Ἐφαρμογαὶ τούτων ἐπὶ καταλλήλων συντόμων ἀσκήσεων εἰς τὰς ὁποίας ἐμφανίζονται αἱ συνηθέστεραι περιπτώσεις κινήσεως ἐμπορευμάτων καταστήματος λειτουργούντος δι' ἴδιον λογαριασμόν. (Ἄγορα, πωλήσεις, ἐξοδα παραλαβῆς, ἐξοδα ἀποστολῆς, ἐπιστροφὰ ἐμπορευμάτων παρὰ πελατῶν, ἐπιστροφὰ τοιούτων εἰς προμηθευτάς, ἐνδεχόμεναι μεταγενέστεραι ἐκπτώσεις κλπ.).

8. Μεθοδικὴ ἀνάπτυξις τῆς τηρήσεως τοῦ λογαριασμοῦ α) εἰς ξένον νόμισμα καὶ β) εἰς ξένον καὶ ἔθνικόν νόμισμα. Ἐφαρμογὴ τῶν ἐν τῇ πράξει ἀντιστοίχων μεθόδων.

9. Λογιστικὴ παραγγελιοδοχικῶν ἐπιχειρήσεων (ἀγορᾶς καὶ πωλήσεως). Σχετικαὶ ἀσκήσεις α) ἐν τοῖς βιβλίοις τοῦ παραγγελιοδόχου καὶ β) ἐν τοῖς βιβλίοις τοῦ παραγγελέως. Σύνταξις τῶν διαφόρων ἐμφανιζομένων ἐγγράφων καὶ ἐπιστολῶν.

ΤΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ.

(2 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα μέχρι τέλους Ἰαννουαρίου καὶ 4 ὥραι ἀπὸ 1ης Φεβρουαρίου μέχρι τέλους σχολικοῦ ἔτους.

Α' Λογιστικὴ (2 ὥραι καθ' ἑβδομάδα καθ' ὅλον τὸ σχολικόν ἔτος).

1. Διάρκισις τῶν λογιστικῶν βιβλίων ἐπιχειρήσεως εἰς κατηγορίας. (Ἀναλυτικὰ, βιβλία τάξεως, συνθετικά).

2. Διάκρισις λογιστικῶν βαθμίδων τοῦ διπλογραφικοῦ συστήματος ἀναλόγως τῶν τηρουμένων βιβλίων κατ' αὐτάς. Ἐνδειξις τῶν κυριωτέρων τούτων.

3. Εἰδικὴ ἐξέτασις τοῦ συγκεντρωτικοῦ συστήματος. Βιβλία τηρούμενα κατ' αὐτὸ, σχέσεις συνδέουσαι ταῦτα πρὸς ἄλλα καὶ ἀρχαὶ ἐφ' ὧν αὐτὰ στηρίζονται. Διασάφησις καὶ ἐμπέδωσις τούτων δι' ἐπεξεργασίας σύντομωτάτης λογιστικῆς μονογραφίας ἐμπορικοῦ οἴκου.

4. Εἰδικὴ ἐξέτασις τοῦ Ἀερικανικοῦ συγκεντρωτικοῦ συστήματος (Ἡμερολογισκαθολικόν) καὶ ἐφαρμογὴ ἐπὶ συντόμου λογιστικῆς ἀσκήσεως.

5. Ἀντικατάστασις τῶν φύλλων ἐλέγχου καὶ ἀναλύσεως ἐν τῷ συγκεντρωτικῷ συστήματι διὰ δημιουργίας Ἀναλ. Ἡμερολογίων φερόντων τὰς ἀναγκαίας ἀναλυτικὰς στήλας. Ἐφαρμογὴ διὰ συντόμων ἀσκήσεων.

6. Ἐξέτασις τῆς περιπτώσεως καταστήματος λιανικῆς πωλήσεως τηροῦντος Ἀναλυτικόν, Ἡμερολόγιον Ταμείου, ἀναπληροῦντος τὸ ἀναλυτικὸν ἡμερολόγιον διαφόρων πράξεων διὰ τῆς προσθήκης εἰδικῶν ἀναλυτικῶν στηλῶν. Περιοδικὴ μεταφορὰ (κατὰ μῆνα) τῶν ἐνεργηθειῶν πράξεων, ἐκ τοῦ βιβλίου τούτου εἰς τὰ συνθετικά. Ἐφαρμογὴ ἐπὶ συντόμου ἀναλόγου ἀσκήσεως.

7. Ἐξήγησις τῆς ἀντικαταστάσεως διὰ μεμονωμένων φύλλων τῶν ἀντιστοίχων λογαριασμῶν. Ἐπίδειξις τοιούτων φύλλων καὶ ἐφαρμογὴ ἐπὶ συντόμου σχετικοῦ παραδείγματος.

8. Λογιστικὴ ἐταιρειῶν, (ὁμορρυθμοῦ, ἑτερορρυθμοῦ, Ἀγωνύμου, συμμετοχικῆς καὶ Συνεταιρισμῶν). Ἐνδειξις τῶν ἰδιαζουσῶν ἐν αὐταῖς λογιστικῶν ἐγγραφῶν καὶ ἐφαρμογὴ ἐπὶ σχετικῶν παραδειγμάτων ἀναφερομένων εἰς α) σχηματισμὸν κεφαλαίου, β) ἀπολήψεων συνεταίρων, γ) διανομῆς ζημιῶν καὶ κερδῶν, δ) φορολογίας καθαρᾶς προσόδου, ε) αὐξήσεως ἢ ἐλαττώσεως κεφαλαίου, ς) συγχωνεύσεως ἐταιρειῶν, ζ) διαλύσεως, η) ἐκκαθαρίσεως (ὑπὸ ξένου ἐκκαθαριστοῦ ἢ ὑπὸ ἰδίου συνεταίρου), θ) ἐκδόσεως μετοχῶν, ὁμολογιῶν, ἰδρυτικῶν τίτλων, ι) μετατροπῆς μιᾶς ἐταιρείας ἀπὸ ἐνὸς τύπου εἰς ἕτερον. Λύσις διαφόρων αὐτοτελῶν γυμνασμάτων. Σύνταξις καὶ ἀνάλυσις ἰσολογισμῶν Ἀγωνύμου ἐταιρειῶν.

9. Αὐτοτελής ἀσκήσις ἀναφερομένη εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν συντόμου λογιστικῆς ἀσκήσεως περιλαμβανούσης τὰς πράξεις συμμετοχικῆς ἐπιχειρήσεως, 1)2 ἢ 1)3 κλπ. α) μεταξὺ συμμετόχων ἐσωτερικοῦ. β) μεταξὺ συμμετόχων ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ. Σύνταξις πάντων τῶν κατ' αὐτάς ἐμφανιζομένων ἐγγράφων καὶ ἐπιστολῶν.

10. Λογιστική ύποκαταστημάτων α) ανεξαρτήτων λογιστικῶς καὶ β) ἐξηρητημένων λογιστικῶς. Ἐφαρμογή ἐπὶ συνήμου ἀσκήσεως.

Β'. Πρακτικὸν γραφεῖον. (2 ὥραι καθ' ἑβδομάδα ἀπὸ 1ης Φεβρουαρίου μέχρι τέλους τοῦ σχολικοῦ ἔτους).

Πρὸς ἐμπέδωσιν τῶν ὡς ἄνω διδαχθέντων γίνεται ὀργάνωσις λογιστικῆς μιᾶς ἐμπορικῆς ἐπιχειρήσεως καὶ τήρησις τῶν βιβλίων αὐτῆς μετὰ συντάξεως τῶν συναφῶν ἐμπορικῶν ἐγγράφων καὶ τῆς σχετικῆς ἀλληλογραφίας. Χάριν ποικιλίας ἢ ἐπιχειρήσεις περιλαμβάνει, ὑπὸ τὴν μορφήν ἀτομικοῦ οἴκου, τὰς ἐργασίας ἐνὸς μηνός. Εἰς τὰς ἐργασίας ταύτας θίγονται αἱ κυριώτεραι περιπτώσεις πράξεων ἐμπορικοῦ καταστήματος μεταξύ δὲ αὐτῶν αἱ ἀποσβέσεις τῶν ὁποίων ἀναπτύσσεται ἐνταῦθα συντόμως ἢ σχετικῆ θεωρία, ἐπιστροφαὶ ἐμ)των, ἐκπτώσεις, τόκοι, ἀγοραὶ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ διακανόνισις δι' ἐξωτερικοῦ συν)τος, πράξεις ἐπὶ γραμματίων εἰς)τέων καὶ πληρωτέων, διαπραγματεύσεις συναλλαγματικῶν κλπ.

Μετὰ ταῦτα μετατρέπεται ἡ ἐπιχείρησις εἰς ὀμόρρυθμον, ἢ ὁποία διεξάγει μερικὰς τῶν ἄνω πράξεων καὶ τὰς ἰδιαζούσας εἰς ὀμόρρυθμον ἐταιρείαν πράξεις, συμπεριλαμβανομένων καὶ πράξεων συμμετοχικῆς ἐπιχειρήσεως ὡς καὶ παραγγελιοδογικῶν τοιούτων, κατὰ τὸ διάστημα τοῦ δευτέρου μηνός. Ὅμοιος ἀπὸ τοῦ τρίτου μηνός ἡ ἐπιχείρησις, λαμβάνουσα τὴν μορφήν Ἀνωμόμου ἐταιρείας, συνεχίζει τὰς ἐργασίας ἐπὶ ἓνα ἀκόμη μῆνα. Γίνεται ἐν τέλει κλείσιμον τῶν βιβλίων τῆς Ἀνωμόμου ἐταιρείας καὶ νέον ἀνοιγμα τούτων. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ θὰ γίνῃ καὶ ὁ προσήκων ἔλεγχος τοῦ γενικοῦ ἰσολογισμοῦ αὐτοῦ. Τὸ πρακτικὸν γραφεῖον νοεῖται ἐγκατεστημένον εἰς ἰδίαν αἴθουσαν εἰ δυνατόν, ἐφωδιασμένην μὲ τὰ συνηθέστερα ἔπιπλα καὶ μηχανὰς ἐμπορικοῦ γραφείου. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἀπαιτεῖται ἡ δακτυλογράφησις τῶν ἐπιστολῶν καὶ ἄλλων ἐγγράφων. Ἐπίσης χάριν οἰκονομίας χρόνου γίνεται χρῆσις ἐντύπων φύλλων, ἀναφερομένων εἴτε εἰς ἐσωτερικὰς λεπτομερείας τοῦ γραφείου εἴτε εἰς ἐπικοινωνίαν τούτου πρὸς τρίτους. Οἱ μαθηταὶ δεόν νὰ μάθωσι τὴν σημασίαν καὶ τὸν τρόπον χρησιμοποίησεως ἐκάστου τούτων. Ἐννοεῖται οἰκοθεν ὅτι ἐκάστη τῶν ὡς ἄνω ἀναφερομένων μετατροπῶν τῆς μορφῆς τοῦ καταστήματος στηρίζεται εἰς τὸν ἀντίστοιχον τελικὸν ἰσολογισμόν τῆς ἐπιχειρήσεως.

Οἱ μαθηταὶ τῆς τάξεως κατατάσσονται ἀναλόγως τῶν συνθηκῶν ἐκάστης Ἐμπορικῆς Σχολῆς εἰς μίαν εἴτε εἰς πλείονας ὁμάδας, ὁπότε ἡ μὲν μοναδικὴ ὁμάς ἀσχολεῖται μὲ τὴν καταχώρησιν τῶν πράξεων τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ τὴν σύντα-

ξιν τῶν ἐγγράφων ταυτοχρόνως, εἰς δὲ τὴν περίπτωσιν τῶν πολλῶν ομάδων ἐκάστη τούτων ἐπιφορτίζεται μὲ μέρος τῆς λογιστικῆς ἐργασίας τῆς θεωρουμένης ἐπιχειρήσεως καὶ οἱ μαθηταὶ μεθοδικῶς ἐναλλάσσονται μεταξὺ τῶν ομάδων τούτων, οὕτως ὥστε ἕκαστος μαθητῆς νὰ λάβῃ τὴν εὐκαιρίαν νὰ γνωρίσῃ καὶ πάλιν τὸ σύνολον τῶν ἐγγραφῶν τῶν ἐπιχειρήσεων.

ΤΑΞΙΣ ΕΚΤΗ

(8 ὥραι καθ' ἑβδομάδα).

Α'. Λογιστική: (3 ὥραι τὸ α' ἑξάμηνον καὶ 1 ὥρα τὸ β' ἑξάμηνον καθ' ἑβδομάδα).

I. Λογιστικὴ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων :

1. Διάκρισις τῶν δύο θεμελιωδῶν τμημάτων τῆς βιομηχανικῆς ἐπιχειρήσεως.

α) Τμημα ἐμπορικόν, σκοπὸς τούτου καὶ κύκλος ἀντιστοιχῶν ἐργασιῶν.

β) Τμημα τεχνικόν, σκοπὸς τούτου καὶ κύκλος ἀντιστοιχῶν ἐργασιῶν. Τρόπος ὀργανώσεως εἰς τὰς διαφόρους βιομηχανίας.

2. Βιομηχανικὸν τμημα καὶ στοιχεῖα αὐτοῦ (πρῶται ὕλαι, βοηθητικαὶ ὕλαι, ἡμερομίσθια, γενικὰ βιομηχανικὰ ἐξόδα).

3. Προσαρμογὴ τῆς λογικῆς ὀργανώσεως τῆς ὅλης ἐπιχειρήσεως πρὸς τὰ δύο ὡς ἄνω κύρια τμήματα (ἐμπορικὴ λογιστικὴ, βιομηχανικὴ λογιστικὴ).

4. Συστηματικὴ ἀνάπτυξις τῆς βιομηχανικῆς λογικῆς :

α) Πρῶται καὶ βοηθητικαὶ ὕλαι, σημασίαι καὶ κινήσεις τούτων ἐν τῇ ἐπιχειρήσει καὶ ἀντίστοιχος λογικὴ ὀργάνωσις.

β) Ἡμερομίσθια, σημασίαι τούτων, εἰδικοὶ ὄροι τοῦ καθορισμοῦ καὶ τῆς πληρωμῆς τούτων, ἔλεγχος τῶν ἐργασιῶν. Καθορισμὸς τῆς προσφερομένης ὑφ' ἐκάστου ἐργάτου ἐργασίας. Λογιστικὴ ὀργάνωσις τῆς ὑπηρεσίας ἡμερομισθίων.

γ') Γενικὰ βιομηχανικὰ ἐξόδα. Φύσις καὶ σημασία τούτων διὰ τὴν ἐπιχείρησιν, διάκρισις εἰς ἄμεσα καὶ ἔμμεσα. Προσδιορισμὸς τοῦ μεγέθους τούτων καὶ τρόπος ἐφαρμογῆς αὐτῶν εἰς τὰ παραγόμενα προϊόντα-Λογιστικὴ παρακολούθησις τούτων. Εἰδικώτερον ἀναπτύσσονται ἐκ τῶν ἐμμέσων βιομηχανικῶν ἐξόδων τὰ τῶν ἀποσβέσεων.

δ') Ἡ βιομηχανικὴ ἐπιχείρησις ἐξεταζομένη ἀναλόγως τοῦ τρόπου κατεργασίας τῆς πρώτης ὕλης καὶ τοῦ εἶδους τῶν παραγόμενων προϊόντων: 1) περίπτωσις παραγωγῆς ἐνὸς εἶδους προϊόντος καὶ συνολικὸν τμήμα αὐτοῦ, 2) περίπτωσις παραγωγῆς διακεκριμένων εἰδῶν ἢ ποιότητων ἐνὸς εἶδους καὶ εἰδι-

κόν τιμήμα εκάστου είδους ή ποιότητος, 3) περίπτωσις διαδο-
χικῶν μετασχηματισμῶν τῆς πρώτης ὕλης ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ
ἐπιχειρήσει.

ε') Ἐξέτασις τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων καθ' ἑαυτὰ (ἡμι-
τελῆ, ἔτοιμα, κύρια καὶ δευτερεύοντα).

στ') Καθορισμὸς τοῦ τιμήματος τῶν ὡς ἄνω προϊόντων,
1) διὰ συστηματικῆς λογιστικῆς, 2) ἐξωλογιστικῶς καὶ 3)
3) εἰδικῷ προϋπολογισμοῦ.

ζ') Ὁ λογαριασμὸς «παραγωγῆ προϊόντων» ὡς ὄργανον
προσδιορισμοῦ τοῦ βιομηχανικοῦ τιμήματος. Τρόποι τηρήσεως
αὐτοῦ καὶ ἀντίστοιχοι πληροφορίαι.

Εἰδικαὶ περιπτώσεις ἐμφανιζόμεναι καὶ ἀντίστοιχοι τρόποι
ἐνεργείας.

η') Ὁ λογαριασμὸς «Ἀποθήκη» ἢ «Ἐτοιμα προϊόντα».
Προορισμὸς τούτου καὶ τρόπος λειτουργίας αὐτοῦ.

θ') Τιμὴ πωλήσεως τῶν προϊόντων τοῦ ἐργοστασίου. Προ-
διορισμὸς αὐτῆς ἐκ τοῦ ἐξηγμένου ἀντιστοίχου βιομηχανικοῦ
τιμήματος διὰ προσθήκης τοῦ προσήκοντος ποσοστοῦ ἐκ τῶν
γενικῶν ἐξόδων τοῦ ἐμπορικοῦ τιμήματος καὶ τοῦ ἀναλόγου πο-
σοστοῦ κέρδους.

ι') Λογαριασμὸς «Πώλησις προϊόντων» τοῦ ἐργοστασίου..
Προορισμὸς αὐτοῦ καὶ τρόποι τηρήσεως τούτου καὶ ἀντίστοι-
χοι πληροφορίαι. Πάντα ταῦτα διὰ καταλλήλων καὶ συντό-
μων παραδειγμάτων πρέπει ν' ἀποσαφηνίζωνται καὶ νὰ ἐμπε-
δούνται.

ια') Αἱ βοηθητικαὶ ὑπηρεσίαι καὶ λογιστικὴ ἐκάστης τού-
των καὶ σχέσις τούτων πρὸς τὴν κυρίαν βιομηχανικὴν ἐπιχει-
ρησιν, ἐπὶ τῇ βάσει προσφόρων καὶ συντόμων παραδειγμάτων.

ιβ') Συνήθειαι περιπτώσεις ἐμφανιζόμεναι ἐν τῇ βιομηχα-
νικῇ λογιστικῇ κατὰ τὸ τέλος τῆς χρήσεως καὶ ἀντίστοιχοι
λογιστικαὶ ἐνέργειαι.

ιγ') Ἐξαγωγή ἀποτελεσμάτων χρήσεως καὶ διάθεσις τοῦ
καθαροῦ κέρδους.

ιδ') Μελέτη καὶ ἀνάλυσις ἰσολογισμοῦ βιομηχανικῶν ἐπι-
χειρήσεων.

II. Λογιστικὴ τραπεζιτικῶν ἐπιχειρήσεων.

α') Διοικητικὴ ὀργάνωσις:

1) Τμήματα ἐσωτερικῆς ὑπηρεσίας (Διεύθυνσις, γραμμα-
τεία, ἐπιθεώρησις προσωπικοῦ, ἀρχεῖον διεκπεραιώσεως, δι-
καστικὸν τμήμα, διαχειρίσεως ὑλικοῦ, οἰκονομικῶν μελετῶν
καὶ πληροφοριῶν, λογιστήριον κλπ.

2) Τμήματα ἀμέσως ἐπικοινωνοῦντα πρὸς τὸ κοινὸν (κατα-

θέσεις, χορηγήσεων και δανείων, μεταφορᾶς χρήματος, συναλλάγματος, εἰσπράξεις ἀξιῶν τρίτων, ταμεία μετροητῶν και χρεωγράφων).

3) Σχέσεις συνδέουσαι ταῦτα πρὸς ἄλληλα.

β') Λογιστικὴ ὁργάνωσις:

1) Δικαιολογικὰ ἔγγραφα και ἀναλυτικὰ βιβλία (ἐπεξηγήσεις τῶν κυριωτέρων τούτων διὰ παραδειγμάτων).

2) Διάκρισις τῶν πράξεων τῆς Τραπεζῆς ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς μεσολαβήσεως ἢ μὴ τοῦ λογαριασμοῦ «Ταμείον» κατ' αὐτάς.

α') ταμειακαὶ και β') συμφηριστικαὶ ἢ ἡμερολογιακαὶ.

3) Διάκρισις τῶν πράξεων τῆς Τραπεζῆς ἐν σχέσει πρὸς τὸ νόμισμα εἰς ὃ αὐταὶ ἀνάγονται.

α') πράξεις εἰς δραχμάς και β') πράξεις εἰς ξένον νόμισμα.

4) Ἐξέτασις τῶν λογιστικῶν ἔγγραφῶν τῶν πράξεων τῆς Τραπεζῆς κατὰ τμήματα, ὡς ἡ κάτωθι σειρά :

α') καταθέσεις,

β') τρεχούμενοι λογαριασμοί,

γ') δάνεια ἐπ' ἐνεχύρω χρεωγράφων,

δ') δάνεια ἐπ' ἐνεχύρω ἐμ)των, ἐνεχυρογράφων γενικῶν ὑποθηκῶν και γεωργικῶν ἐνεχυρογράφων,

ε') προκαταβολαὶ ἐναντι φορτωτικῶν και ἐνέγγυοι πιστώσεις,

στ') δάνεια ἐπὶ ὑποθήκη ἀκινήτων.,

ζ') συνάλλαγμα,

η') ἐκδόσεις και πληρωμαὶ ἐπιταγῶν ἐσωτερικοῦ, πιστωτικῆς ἐπιστολαὶ και ἀνταποκριταί,

θ') χρεώγραφα,

ι') εἰσπραξις ἀξιῶν διὰ λογαριασμὸν τρίτου.

ια') χορήγησις ἐγγυητικῶν ἐπιστολῶν.

5) Συγκέντρωσις ἔγγραφῶν, συμφωνία και ἔλεγχος (ἡμερήσιοι, περιοδικοί).

6) Λογιστήριον.- Συγκεντρωτικὸν ἡμερολόγιον.- Συγκεντρωτικὸν καθολικόν.- Ἀναλυτικὰ καθολικὰ α') πελατῶν και β') ἀποτελεσμάτων.- Συμφωνία λογαριασμῶν παρὰ τρίτοις.- Σύντομος ἐξέτασις τῶν λογαριασμῶν nostro και vostro.

7) Λογιστικαὶ ἔγγραφαὶ κατὰ τὸ τέλος τῆς χρήσεως.- Ἐξαγωγή τόκων και προμηθειῶν, διαφόρων κερδῶν, κρατήσεων και ἀποσβέσεων διαφόρων, ἐκτοκισμὸς ἢ (ἀναπροεξόφλησις) χαρτοφυλακείου, συγκέντρωσις ἀποτελεσμάτων και διάθεσις τοῦ καθαροῦ κέρδους.

8) Ἀνάλυσις λογαριασμοῦ «Ζημία και Κέρδη», σύνταξις

ισολογισμῶ, μελέτη καὶ ἀνάλυσις τούτου, ὡς καὶ ἐτέρων τοιούτων ἀνεξαρτήτως θεωρουμένων.

Παρατηρήσεις.— Κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν ἐκάστου τῶν ὡς ἄνω ὀριζομένων λογιστικῶν θεμάτων γίνεται ἀπλῆ ἐνδειξις τῶν διαθεσίμων σχετικῶν ἐντύπων καὶ τυχόν βιβλίων, καὶ ἀφ' ἐτέρου ἐφαρμογῆ τῶν διδασκομένων ἐπὶ τῇ βάσει σχετικῶν συντόμων παραδειγμάτων.

III. Ἐφαρμογαὶ τῆς Λογιστικῆς διαφορῶν ἐπὶ :

- 1) Γεωργικῶν ἐπιχειρήσεων,
- 2) Ἀσφαλιστικῶν ἐπιχειρήσεων.
- 3) Ἀτμοπλοικῶν ἐπιχειρήσεων,
- 4) Σιδηροδρόμων,
- 5) Ξενοδοχειακῶν ἐπιχειρήσεων.
- 6) Σωματείων,
- 7) Ὄργανισμῶν Δημοσίου δικαίου.

Παρατηρήσεις.— Δοθέντος ὅτι αἱ αὐταὶ λογιστικαὶ ἀρχαὶ ἐφαρμόζονται εἰς πάσας τὰς ἀνωτέρω ἐπιχειρήσεις, ἀρκεῖ καὶ τοῦτο πρὸς ἐξοικονόμησιν χρόνου, ὁ διδάσκων νὰ ἀναπτύσῃ τὰς γενικὰς λογιστικὰς γραμμὰς τὰς ἐφαρμοζομένας ἐν ἐκάστῃ ἐπιχειρήσει, βασιζόμενος εἰς γενικὸν ἰσολογισμὸν τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ ἐνεργῶν λεπτομερῆ ἀνάλυσιν τῶν ἐν αὐτῇ ἐμφανιζομένων λογαριασμῶν, ἀφ' ἐτέρου δὲ εἰς ὁμοίαν ἐνέργειαν ἐπὶ πίνακος περιέχοντος ἀνάλυσιν λεπτομερῆ τῶν ζημιῶν καὶ κερδῶν μιᾶς χρήσεως τῆς αὐτῆς ἐπιχειρήσεως.

Πρὸς μείζονα δὲ ἐμπέδωσιν δύναται ἀκολούθως νὰ πρατίνη καὶ σύντομον λογιστικὴν ἀσκήσιν ἀντίστοιχον, μὲ ἐλάχιστα σχετικὰ κονδύλια.

Ἐὰν ἐν τῇ πόλει ὅπου ἐδρεύει ἡ Σχολὴ συμβαίνει μία ἐκ τῶν ἄνω ἐπιχειρήσεων νὰ ἔχῃ ἰδιαιτέραν τοπικὴν σημασίαν, τότε ὁ διδάσκων ἐκτενεστέραν λογιστικὴν πῶς ἀσκήσιν σχετιζομένην πρὸς τὴν ἐπιχείρησιν αὐτήν.

Εἰς τὴν Ἐμπορικὴν Σχολὴν θηλέων συνιστᾶται καὶ ἡ ἐπεξεργασία λογιστικῆς ἀσκήσεως ἀναφερομένης εἰς τὴν οἰκιακὴν λογιστικὴν, κατὰ τὸ Ἀμερικανικὸν σύστημα, ὅποτε πρὸς ἐξοικονόμησιν χρόνου παραλείπονται μερικὰ ἐκ τῶν ἀναφερομένων ἐν τῷ στοιχ. III ἐπιχειρήσεων.

IV. Στοιχεῖα ἐλεγκτικῆς :

1) Περὶ τοῦ σκοποῦ καὶ τῆς σημασίας τοῦ λογιστικῶν ἐλέγχου εἰς τὰς οἰκονομικὰς ἐπιχειρήσεις

2) Εἰδικοί ἐλέγχοι :

α) Ἐλεγχος βιβλίων.

β) Ἐλεγχος ἐγγραφῶν καὶ δικαιολογητικῶν ἐγγράφων.

- γ) Ἐλεγχος μετρητῶν καὶ λοιπῶν ἀξιῶν.
- δ) Ἐλεγχος ὑποχρεώσεων καὶ ἀπαιτήσεων.
- 3) Λογιστικά ἐκθέσεις καὶ ἐφηρμοσμένη στατιστική.
- 4) Ἐκθέσεις Ἐλεγκτῶν.
- 5) Ὑποχρεώσεις καὶ δικαιώματα ἐλεγκτῶν, ἰδίᾳ τῶν κατὰ τὸν νόμον Ἄνων. Ἐταιρειῶν.

V. Ἀνάπτυξις διαφόρων λογιστικῶν θεωριῶν.

VI. Σύντομος ἐξιστόρησις τῆς ἐξελίξεως τῶν λογιστικῶν μηχανῶν.

Β'. Πρακτικὸν Γραφεῖον

(2 ὥραι καθ' ἑβδομάδα μέχρι τέλους Ἰανουαρίου καὶ 6 ὥραι ἀπὸ 1ης Φεβρουαρίου μέχρι τέλους τοῦ σχολικοῦ ἔτους).

I. (α' ἐξάμηνον 2 ὥραι καθ' ἑβδομάδα) : Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ὁ διδάσκων προβαίνει εἰς τὴν ὀργάνωσιν λογιστικοῦ γραφείου βιομηχανικῆς ἐπιχειρήσεως καὶ δὴ ἐκ τῶν γνωστοτέρων καὶ σημαντικωτέρων ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς Ὅσον ἀφορᾷ τὴν κατὰ τῆς τῶν μαθητῶν τῆς τάξεως εἰς μίαν ἢ πλείονας ομάδας, ἰσχύουσι καὶ ἐνταῦθα ὅσα καὶ ἐν τῷ πρακτικῷ Γραφεῖῳ τῆς Πέμπτης τάξεως. Ὁ διδάσκων θὰ φροντίσῃ νὰ ἐφοδιάσῃ τοὺς μαθητὰς μὲ τὰ κυριώτερα ἐντυπα φύλλα ἢ καταστάσεις ἢ βιβλία τάξεως, ἅτινα χρησιμοποιοῦνται ἐν τῇ θεωρουμένῃ ἐπιχειρήσει καὶ νὰ σαφηνίσῃ τὸν σκοπὸν καὶ τὸν τρόπον λειτουργίας ἐκάστου τούτων δι' ἀντιστοίχων ἐφαρμογῶν.

Παραλλήλως θὰ ἀνοίξῃ ἐν μικρῷ ἀπὸ ἀπόψεως μεγέθους καὶ ἐκτάσεως τὰ ἐνδεικνυόμενα ἀναλυτικὰ βιβλία (Ἡμερολόγια - Καθολικά) καὶ τὰ συγκεντρωτικὰ βιβλία τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ θὰ χρησιμοποίησῃ πάντα ταῦτα πρὸς ἐγγραφήν τῶν ποσῶν τοῦ ἐκλεγέντος ἀντιστοίχου παραδείγματος (μονογραφίας).

Αἱ πράξεις τοῦ παραδείγματος τούτου ἐκλέγονται μετὰ προσοχῆς οὕτως ὥστε νὰ περιλαμβάνωσιν ἀφ' ἑνὸς πάσας τὰς ἰδιαζούσας ἐργασίας τῆς ἐπιχειρήσεως, ὧν ἡ λογιστικὴ ἐπεξεργασία παρουσιάζει δυσχερείας καὶ ἰδιορρυθμίας καὶ ἀφ' ἑτέρου καὶ ἄλλας τινὰς ἐκ τῶν συνήθων, οὕτως ὥστε νὰ ἀπαρτισθῇ ἐξ ὅλων ὁμοῦ τούτων ἐν σύνολον ἐργασιῶν ἄρτιον ἐπιτρέπον τὴν πλήρη λειτουργίαν τῶν ἀνοηγέντων βιβλίων (ἐγγραφὰς ἐνάρξεως, ἐνδιαμέσου, τελικὰς).

Ἐπίσης ὁ διδάσκων δύναται νὰ ὀργανώσῃ τὰ λογιστικά του βιβλία ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὑπὸ μορφήν μεμονωμένων φύλλων, ἵνα αἱ μαθηταὶ ἐθισθῶσιν εἰς τὸ σύστημα τῆς ὀργανώσεως τῶν βιβλίων.

II. (β' ἐξάμηγον 6 ὧραι καθ' ἑβδομάδα) : Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ὁ διδάσκων κατατάσσει πάλιν τοὺς μαθητὰς εἰς μίαν ἢ πλείονας ομάδας θὰ ἀσκήσῃ αὐτοὺς εἰς τὰς λογιστικὰς ἐγγραφὰς τῆς Τραπεζιτικῆς ἐπιχειρήσεως. Πρὸς τοῦτο προχωρεῖ ὡς ἐξῆς : Ἰδρῦει Τράπεζαν καὶ προβαίνει εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῶν διαφόρων αὐτῆς τμημάτων. Οἱ μαθηταὶ ἐναλλάξ χρησιμοποιοῦνται ὡς ὑπάλληλοι ἢ ὡς πελάται τῶν τμημάτων τούτων καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε διὰ τῆς διαδοχικῆς ἐναλλαγῆς ἕκαστος μαθητῆς νὰ ὑπηρετήσῃ ὡς ὑπάλληλος εἰς ἅπαντα τὰ ἰδρυθέντα τμήματα τῆς Τραπεζῆς.

Κατὰ τὴν τοιαύτην τῶν μαθητῶν ἀπασχόλησιν ὡς ὑπαλλήλων ἐν ἑκάστῳ τμήματι ὁ διδάσκων φροντίζει νὰ σαφηνίσῃ πλήρως τὸν εἰδικὸν σκοπὸν τοῦ τμήματος, τὸ εἶδος καὶ τὸν περιορισμὸν τῶν διαφόρων δικαιολογητικῶν ἐγγράφων καὶ ἀναλυτικῶν βιβλίων τοῦ προκειμένου τμήματος καὶ νὰ ἀπαιτῇ τὴν εἰς ταῦτα πάντα συστηματικὴν καὶ ἐπισταμένην ἐγγραφὴν τῶν πρὸς αὐτὰ σχετιζομένων πράξεων τῆς Τραπεζῆς. Παραλλήλως θὰ ἐξηγήσῃ πῶς αἱ ἐγγραφαὶ συγκεντρῶνται εἰς τὰ συνθετικὰ βιβλία ἐν τῷ λογιστηρίῳ τῆς Τραπεζῆς.

Ὁ καθηγητῆς θὰ ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν εἰς τὴν ἀνελλιπῆ σύνταξιν τῶν ἐν ταῖς προκειμέναις πράξεσιν ἐμφανιζομένων ἐπιστολῶν καὶ εἰς τὴν προσήκουσαν ταξιθέτησιν τούτων ἐν τῷ ἀρχεῖῳ. Τινὲς ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τούτων, ἰδίᾳ αἱ πρὸς ἀνταποκριτὰς τοῦ ἐξωτερικοῦ, συντάσσονται καὶ εἰς τὴν ἀντίστοιχον ξένην γλῶσσαν (γαλλικὴν ἢ Ἀγγλικὴν), ὁπότε ἔρχεται εἰς ἐπικουρίαν ὁ ἀρμόδιος καθηγητῆς τῆς ξένης γλώσσης.

Ὁ διδάσκων ὀφείλει νὰ ἐκλέξῃ μετὰ προσοχῆς τὰς πρὸς ἐγγραφὴν ἐργασίας τῆς Τραπεζῆς οὕτως ὥστε νὰ ἀντιπροσωπεύωνται ἐν αὐταῖς ὅλα τὰ εἶδη τῶν συνήθων καὶ τῶν σπανιωτέρων πράξεων ὡς λ. χ. πράξεις ἐπὶ τοῦ Συναρτοῦ, ἐκδοσις πιστωτικῶν ἐπιστολῶν, δάνεια ἐπὶ ἐνεχύρῳ ἐμ.)των ἢ τίτλων, ἐνέγγροι πιστώσεις, ἀγορὰ καὶ πώλησις χρεωγράφων διὰ λογ.)σμὸν τρίτων, φυλάξεις ἀντικειμένων τρίτων, πράξεις προκρίσεως ἐπὶ συναλλάγματος διὰ μεσελαθήσεως ἀνταποκριτοῦ τοῦ ἐξωτερικοῦ κλπ., ἵνα τοιοῦτοτρόπως ὁ μαθητῆς λάβῃ τὴν εὐκαιρίαν νὰ μορφώσῃ σαφῆ ἰδέαν περὶ τῶν ἐνεργουμένων πράξεων ἐν τινὶ τραπεζῇ καὶ ἰδίᾳ Ἑπορικῇ τοιαύτῃ.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ὁ διδάσκων θὰ λάβῃ μέριμναν ἐπίσης νὰ ἐξηγήσῃ δεόντως εἰς τοὺς μαθητὰς τοὺς ἀρτιωτέρους τρόπους ὀργανώσεως, διοικητικῆς καὶ λογιστικῆς, καὶ πάσης ἄλλης ἀξιολόγου ἐπιχειρήσεως.

III. ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ.

Α'. Σκοπός

Ούτος συμπύπτει πρὸς τὸν ἀντίστοιχον τοῦ κατωτέρου κύκλου τῆς ἐξαταξίου μέσης Ἐμπορικῆς Σχολῆς μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἐπεκτείνεται εἰς τὸν κύκλον ἀλληλογραφίας οἰασδῆποτε οἰκονομικῆς ἐπιχειρήσεως, ὡς παραγγελιοδοχικῆς, βιομηχανικῆς, τραπεζικτικῆς κλπ.

Β'. Διδακτέα ὕλη :

ΤΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

(2 ὧραι καθ' ἑβδομάδα μέχρι τέλους Ἰανουαρίου καὶ μία ὥρα καθ' ἑβδομάδα ἀπὸ 1ης Φεβρουαρίου μέχρι τέλους τοῦ σχολ. ἔτους).

Ἐν τῇ τάξει ταύτῃ διδάσκονται μεθοδικῶς αἱ κάτωθι :

1. Διαμειβῆ ἐπιστολῶν ἀναφερομένων εἰς διαφοροὺς ἐλλείψεις κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν παραγγελίας (Παράπονα—Δικαιολογία κλπ).
2. Ἀλληλογραφία ἐν σχέσει πρὸς ἐπιστροφόμενα ἐμπ)τα μὲ τὰς συνηθεστέρας περιπτώσεις εἴτε πλήρους ματαιώσεως τῆς ἀγορᾶς εἴτε συμβιβαστικῆς λύσεως διὰ παροχῆς ἐκπτώσεως ἐπὶ τῆς τιμῆς τοῦ ἐμπ)τος.
3. Ὅμοια ἐπὶ αἰτήσεως πληρωμῆς χρέους.
- 4). Ὅμοια ἐπὶ διαφορᾶς κατὰ τὸν διακανονισμὸν τιμολογίου ἢ ἐξόφλησιν γραμματίου.
5. Εἰδοποιητήριος ἐπιστολὴ περὶ ἐκδόσεως συν)κῆς καὶ ἀπαιτήσεις σχετικαί. Ἀποστολὴ συν)κῆς πρὸς ἀποδοχὴν καὶ ἀπαιτήσεις σχετικαί (ποικίλαι).
6. Ἀλληλογραφία ἐπὶ ἀνανεώσεως γραμματίου ἢ Συν)κῆς. Ὅμοια εἰς περίπτωσιν ἀπωλείας συναλ)κῆς.
7. Ἀλληλογραφία μεταξὺ παραγγελιοδόχου ἐμπ)των καὶ παραγγελέως ἀφ' ἐνὸς μὲν ἐπὶ θέματος ἀναφερομένου εἰς τὴν διαβίβασιν καὶ ἐκτέλεσιν παραγγελίας ἀγορᾶς ἀφ' ἐτέρου δὲ ἐπὶ θέματος πωλήσεως μὲ πλήρη τὴν ἐξάντλησιν ἐκάστης περιπτώσεως.
8. Τηλεγραφικὴ παραγγελία ἀγορᾶς ἢ πωλήσεως πρὸς παραγγελιοδόχον καὶ βεβαίωσις ταύτης δι' ἐπιστολῆς, σχετικὴ ἀπάντησις.
9. Τηλεγραφικὴ ἐπιστολὴ ἐπισπύσεως δοθείσης παραγγελίας καὶ βεβαίωσις ταύτης δι' ἐπιστολῆς.
10. Τηλεγραφικὴ ἀνάκλησις διαβιβασθείσης παραγγελίας καὶ σχετικαὶ ἐπιστολαὶ βεβαίωσεως καὶ ἀπαντήσεως.

11. Ἀλληλογραφία μεταξύ συμμετεχόντων ἐπὶ ὠρισμένης τινὸς συμμετοχικῆς ἐπιχειρήσεως (1/2 ἢ 1/3 κλπ.) μὲ πλήρη ἐξάντλησιν τῆς σειρᾶς τούτων.

12. Αἴτησις πληροφοριῶν περὶ τῆς φερεγγυότητος οἴκου καὶ ἀντίστοιχοι ἀπαντήσεις. Εὐμενεῖς—δυσμενεῖς—ἀόριστοι.

13. Συστατικαὶ ἐπιστολαί. Πιστοποιητικὰ ὑπηρεσίας.

14. Ἐπιστολαὶ ἀποσκοποῦσαι τὴν προώθησιν χαλαρωθίσιων ἐμπορικῶν σχέσεων.

15. Ἐπιστολαὶ μεταξύ ἐμπορικοῦ οἴκου καὶ πρακτορείου ἢ ναυτικῶν γραφείων ἀναφερόμεναι εἰς τὴν φόρτωσιν ἐμ)των ναυλώσεως πλοίων κλπ.

16. Ἀλληλογραφία μεταξύ ἐμπορικοῦ οἴκου καὶ ἀσφαλιστικῆς ἐταιρείας ἀναφερομένη εἰς τὴν ἀσφάλισιν φορτίου.

17. Ὁμοίαι εἰς περίπτωσιν πραγματοποιήσεως τοῦ κινδύνου.

18. Ἐγκύκλιοι σχετικαὶ πρὸς τὴν ἴδρυσιν ἐταιρικῆς ἐπιχειρήσεως.

19. » ἀφορῶσαι τὴν πρόσληψιν ἐταίρου.

20. » ἀφορῶσαι τὴν ἀποχώρησιν ἐταίρου.

21. » ἀγγέλλουσαι τὴν μεταβολὴν κατοικίας.

22. » ἀγγέλλουσαι τὴν πώλησιν καὶ διαδοχὴν.

23. » ἀγγέλλουσαι τὴν διάλυσιν οἴκου καὶ ἀποχωρήσεως τοῦ ἐπιχειρηματίου ἐκ τοῦ ἐμπορίου.

24) Ἐγκύκλιοι ἀφορῶσαι τὴν παροχὴν πληρεξουσιότητος ἢ ἀνάκλησιν τοιαύτης.

25. Ἐγκύκλιοι ἀγγέλλουσαι τὴν ἀποστολὴν περιοδεούντων ὑπαλλήλων.

26. Ἐγκύκλιοι ἀγγέλλουσαι τὴν ἄφιξιν νέου ἐμ)τος μετὰ νέων δελτίων τιμῶν.

27. Ἐγκύκλιοι συντάξεως διαφημιστικῶν ἀγγελιῶν δι' ἐφημερίδων, τοιχοκολήσεως κλπ.

28) Ἀλληλογραφία ἐπὶ προσφορᾷς ὑπηρεσιῶν. (Αἴτησις περὶ ἀναλήψεως ἀντιπροσωπείας οἴκου. Ἀπαντήσεις ἀντίστοιχοι ποικίλαι καὶ περαιτέρω διαμειδόμεναι ἐπιστολαί. Αἴτησις περὶ προσλήψεως εἰς χρεώουσαν ὑπαλληλικὴν θέσιν καὶ ἀντίστοιχοι ἀπαντήσεις ποικίλαι).

ΤΑΞΙΣ ΕΚΤΗ

(1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα μέχρι τέλους Ἰανουαρίου).

Α'. Ἀλληλογραφία μεταξύ οἴκου καὶ Τραπεζῆς.

1. Αἴτησις ἀνοίγματος πιστώσεως σχετικὰ δελτία πληροφοριῶν.

2. Ἀπάντησις σχετικὴ τῆς τραπέζης. Καταφατικὴ—ἀποφατικὴ.

3. Ὑπόθεσις γραμματίων πρὸς προεξόφλησιν καὶ συμπλήρωσις σχετικοῦ πινακίου—σχετικαὶ ἀπαντήσεις περὶ εἰσπράξεως.

4. Εἰδοποιήσις περὶ ἐκδόσεως ἐπιταγῆς εἰς βάρους τῆς Τραπέζης καὶ σχετικὴ ἀπάντησις τῆς Τραπέζης.

5. Εἰδοποιήσις περὶ ἐκδόσεως συν)κῆς εἰς βάρους τῆς Τραπέζης καὶ ἀντίστοιχος ἀπάντησις.

6. Περίπτωσις ἐπιστροφῆς διαμαρτυρηθείσης συν)κῆς. παρὰ τῆς Τραπέζης εἰς τὸν οἶκον. Σχετικὴ ἀλληλογραφία.

7. Περίπτωσις προκαταβολῶν ἔναντι φορτωτικῆς, σχετικὴ ἀλληλογραφία.

8. Ἀλληλογραφία ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἀνοιγμα ἐνεγγύου πιστώσεως μὲ πλήρη ἐξάντλησιν τῆς σχετικῆς σειρᾶς μετὰ τῶν συναφῶν ἐγγράφων.

9. Αἴτησις ἐκδόσεως ἐγγυητικῆς ἐπιστολῆς—σχετικὴ ἀλληλογραφία.

10. Αἴτησις ἐκδόσεως πιστωτικῆς ἐπιστολῆς—σχετικὴ ἀλληλογραφία.

11. Διαβίβασις εἰς τράπεζαν ὑπὸ οἴκου, ἀξιῶν πρὸς εἰσπραξίν—σχετικὴ ἀλληλογραφία (ἐπιστολαὶ καὶ ἐγγράφα).

12. Διαβίβασις ἐντολῆς εἰς Τράπεζαν πρὸς ἀγορὰν ἢ πώλησιν χρεωγράφων ἢ ἄλλων τίτλων. Σχετικὴ ἀλληλογραφία.

13. Σύναψις δανείου ἐπὶ ἐνεχύρω χρεωγράφων παρὰ τραπέζης—σχετικαὶ διατυπώσεις, ἔνδειξις καὶ συμπλήρωσις σχετικῶν ἐντύπων.

14. Ἐντολὴ πελάτου τῆς τραπέζης πρὸς αὐτὴν ὑπερπιστώσεως ἐτέρου οἴκου (virement).

15. Ἐντολὴ πληρωμῆς ὑπὸ Τραπέζης διὰ λογαριασμὸν πελάτου εἰς τρίτον πρόσωπον. Ἀποδείξεις εἰς διπλοῦν. Σύναψις τῶν διαμειβομένων ἐπιστολῶν.

16. Ἀποστολὴ ἀντιγράφου τρέχοντος λογαριασμοῦ. Ἀπαντήσεις σχετικαὶ (περίπτωσις συμφωνίας, περίπτωσις διαφορᾶς).

Β' Ἀλληλογραφία μεταξὺ Τραπέζης, Ἀνταποκριτῶν καὶ ὑποκαταστημάτων (διὰ τὰς συνηθεστέρας περιπτώσεις ἐπιχειρωνίας μεταξὺ αὐτῶν).

Γ' Εἰδικὴ ἀλληλογραφία εἰς πᾶσαν ἄλλην περίπτωσιν ἀξιοσημείωτον.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

1. Ἰσχύουσι καὶ ἐνταῦθα ὅσαι ἀντιστοίχως καὶ ἐν τῷ κατωτέρῳ κύκλῳ τῆς Σχολῆς, μὲ τὴν διαφορὰν, ὅτι ἐν τῷ ἀνω-

τέρω κύκλω ή πορεία τής διδασκαλίας και τών εφαρμογών θά είναι ταχύτεραι, λόγω τής άχρι τουδε πραγματοποιηθείσης αξιολόγου προόδου τών μαθητών.

2. 'Επί πλέον ό διδάσκων πρέπει να συνδέη καταλλήλως τό μάθημα τής αλληλογραφίας και προς άλλα μαθήματα έν τών διδασκομένων έν τή έμπορική σχολή.

3. Χάριν έμπεδώσεως ό αυτός θά προτεινή από καιρού εις καιρόν εις τήν τάξιν θέμα τι κατάλληλον, βάσει του όποιου οι μαθηταί θά συντάσσωσι τάς σχετικάς προς αυτό έπιστολάς και έγγραφα, υπό μορφήν γραπτής έξετάσεως. Τά δοκίμια έξιλέγγονται και βαθμολογούνται υπό του διδάσκοντος

9. ΓΑΛΛΙΚΑ.

A'. Σκοπός.

'Ο σκοπός τής διδασκαλίας τής Γαλλικής γλώσσης έν τώ άνωτέρω κύκλω τής έξαταξίου μέσης έμπορικής σχολής συμπίπτει προς τόν αντίστοιχόν έν τώ κατωτέρω κύκλω αυτής, πάντως με άνάλογον επέκτασιν.

B'. Διδακτέα ύλη.

ΤΑΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

(4 ώραι διδασκαλίας καθ' έβδομάδα).

A'. 'Εποπτική διδασκαλία (1 ώρα καθ' έβδομάδα).

Κατά τρόπον άνάλογον προς τόν του κατωτέρου κύκλου αλλά έκτενεότερον και γοργότερον γίνεται έπεξεργασία διαδοχικώς τών έξής εικώνων: α) τής «πόλειως», όπου έδρεύει ή 'Εμπορική Σχολή, β) του «Γεωγραφικού χάρτου» τής 'Ελλάδος, γ) του «Χάρτου» τής Ευρώπης και δ) του «Χάρτου» τής Γαλλίας, του τελευταίου τούτου κάπως ειδικώτερον.

Μετά τήν έπεξεργασία ένάστης τών εικώνων τούτων οι μαθηταί τής τάξεως συντάσσουσι συστηματικήν περίληψιν τής αναπτυχθείσης ύλης.

B'. Γραμματική (1 ώρα καθ' έβδομάδα): 'Επανόληψις και συμπλήρωσις τών έξής μερών έν τής γραμματικής: (άρθρον, ουσιαστικόν, επίθετον παντός είδους, έπιρρήματα έξ επιθέτων, παραθετικά). 'Επί πλέον δε διδάσκονται έν του ρήματος τά έξής: Βοηθητικά έκτενώς, τά όμαλά ρήματα εις όλας των τάς φωνάς (ένεργητικήν, μέσην, παθητικήν) και εις όλους αυτών τους τύπους (θετικόν, έρωτηματικόν, άρνητικόν κλπ.), ώς επίσης εις πάσας τάς έγκλίσεις και εις πάντας αυτών τους χρόνους.

'Επίσης γίνεται όμοία έπεξεργασία τών ήδη δεδιδαγμένων

ἀνωμάλων ρημάτων, ὡς ἐπίσης ἐξαιρετικῶς καὶ πάντος ἄλλου ἀνωμάλου ρήματος, ὅπερ ἤθελε παρουσιασθῆ κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν Γαλλικῶν ἐν τῇ προκειμένῃ τάξει.

Ὁ διδάσκων ἐπιδιώκει συστηματικῶς τὴν ἐμπέδωσιν τῆς ἀνωτέρω ὕλης διὰ καταλλήλων γυμνασμάτων ἐκ τῆς Γαλλικῆς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ ἀντιστρόφως. Εἰς τὰ γυμνάσματα ταῦτα ὁ διδάσκων θὰ προτιμᾷ κατὰ τὸ δυνατόν λέξεις καὶ ἐκφράσεις ἐκ τοῦ κύκλου τοῦ καθόλου ἐμπορίου κατὰ δεύτερον δὲ λόγον ἐκ τοῦ τῆς γλώσσης τῶν συναναστροφῶν.

Γ'. Ἀνάγνωσις (2 ὥραι καθ' ἑβδομάδα τὸ α' ἑξάμηνον καὶ 1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα τὸ β' ἑξάμηνον) : Τὸ ἐν χρήσει Γαλλικὸν ἀναγνωστικὸν βιβλίον ἐν τῇ τάξει ταύτῃ δεόν νὰ πραγματεύεται θέματα κατ' ἐξοχὴν ἐκ τῆς σφαίρας τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν Τραπεζῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ περιλαμβάνῃ εὐληπτα διηγήματα καὶ σύντομα ποιήματα, κατάλληλα καὶ πρὸς ἀπομνημόνευσιν. Γενικῶς τὰ κείμενα τοῦ προκειμένου βιβλίου πρέπει κατ' ἀρχὴν νὰ εἶναι προσιτὰ εἰς τοὺς μαθητὰς τῆς τάξεως ταύτης.

Δ'. Ἐμπορικὴ ἀλλήλογραφία (1 ὥρα διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα ἀπὸ τῆς 1 Φεβρουαρίου μέχρι τέλους τοῦ σχολικοῦ ἔτους) : Κατὰ τὸ ἑξάμηνον τοῦτο διδάσκονται εὐμεθόδως ἐπιστολαὶ τοῦ ἐξῆς περιεχομένου.

α) Ἐπιστολαὶ τῶν ἐν τῷ κατωτέρῳ κύκλῳ (Γ' τάξει) διδασχθεῖσιν κατηγοριῶν χάριν ἐμπεδώσεως τῆς σχετικῆς ὕλης καὶ πληρεστέρας τῶν μαθητῶν ἀσκήσεως περὶ τὴν σύνταξιν τοιούτων ἐπιστολῶν, καὶ

β) Ἐπιστολαὶ αἰτήσεως καὶ παροχῆς πληροφοριῶν περὶ τῆς φερεγγυότητος ἐμπορικοῦ οἴκου.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

Α') Ὡς πρὸς τὴν ἐποπτικὴν διδασκαλίαν :

Ἐπειδὴ οἱ μαθηταὶ κατέχουν ἤδη ἀρκετὰς γνώσεις ἐκ τῆς Γαλλικῆς γλώσσης, ὁ καθηγητὴς ὀφείλει νὰ ἐπιδιώξῃ διὰ τῆς προκειμένης διδασκαλίας τὴν συμπλήρωσιν τοῦ λεξιλογικοῦ θησαυροῦ τῶν μαθητῶν διὰ τῶν νουνηθεστέρων καὶ χρησιμωτέρων ἐν τῇ σφαίρᾳ τοῦ ἐμπορίου γεωγραφικῶν ὄρων καὶ ὀνομάτων πόλεων, χωρῶν, παραγομένων προϊόντων, βιομηχανίας κλπ. καὶ εἴ τινος ἄλλου κατὰ τρόπον ἀνάλογον πρὸς τὰ ἐφαρμοσθέντα ἐν ταῖς προηγουμέναις τάξεσιν ἀντιστοίχως, ἀλλὰ μὲ βῆμα ταχύτερον. Συγχρόνως ὀφείλει νὰ ἐπιδιώξῃ καὶ τὴν περαιτέρω ἀσκήσιν τῶν μαθητῶν περὶ τὴν ἐλευθέραν διάλεξιν ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὡς ἄνω ὕλης, ποιούμενος χρῆσιν πάντοτε τῆς

γαλλικῆς. Ἡ διάλεξις πρέπει νῦν νὰ γίνηται εἰς μακροτέρας φράσεις καὶ ἐν τέλει μὲ ἐλευθέραν πλήρη ἀναδιήγησιν. Μεταξὺ τῶν θεμάτων διαλέξεως δύναται νὰ περιληφθῇ καὶ ἡ σύντομος περιγραφή τῆς τάξεϊδίου. Μετὰ τὴν τοιαύτην ἀσκήσιν ἐπακολουθεῖ ἡ ἐν τῷ προγράμματι προβλεπομένη συστηματικὴ γραπτὴ περιλήψις τῆς ἀναπτυχθείσης ὕλης ἐξ ἐκάστης χώρας.

Σημειώσεις.— Δεδομένου ὅτι διὰ τῆς διδασκαλίας ταύτης ἐπιδίδωκεται κυρίως ἡ γλωσσικὴ τοῦ μαθητοῦ κατάρτισις καὶ οὐχὶ ἡ εἰδικὴ ἐν τῇ γεωγραφίᾳ μόρφωσις τούτου, ὁ διδάσκων ὀφείλει ἐν ἐκάστη ἐξεταζομένη χώρᾳ νὰ ἀρχῆται εἰς τὴν ἐξέτασιν ὀλίγων ἐκ τῶν κυριωτάτων σημείων τῆς χώρας ταύτης.

Β') Ὡς πρὸς τὴν γραμματικὴν :

Καὶ ἐνταῦθα ἐφαρμόζεται ἡ αὐτὴ μέθοδος διδασκαλίας ὡς καὶ ἐν ταῖς προηγουμέναις τάξεσιν. Ἰδιαιτέρως συνιστᾶται ἐνταῦθα ὅπως ὁ διδάσκων ἐπιμένῃ εἰς τὴν πλήρη διασάφησιν, καὶ ἐμπέδωσιν τῆς διδασκουμένης ὕλης δι' ἀφθόνων σχετικῶν ἀσκήσεων.

Γ') Ὡς πρὸς τὴν ἀναγνωστικὴν διδασκαλίαν.

Προσφορὰ ἀδιδάκτου κειμένου : Ἐν τῇ τάξει ταύτῃ θεωρεῖται σκόπιμος ἡ ἐξῆς πορεία. Ὁ διδάσκων ἀναγινώσκει πρῶτος εὐκρινῶς καὶ βραδέως τὸ πρὸς ἐπεξεργασίαν κείμενον ἐκτάσεως 10-15 στίχων ἔπειτα καλοῦνται διάφοροι μαθηταὶ διαδοχικῶς νὰ ἀναγνώσωσι τὸ αὐτὸ κατὰ περιόδους, ὅποτε ἐπικαιρῶς διορθοῦται πᾶν διαπραττόμενον σφάλμα προσφορᾶς. Ἡ διόρθωσις τοῦ τοιοῦτου σφάλματος γίνεται ὑπὸ τοῦ διδάσκοντος ὁ ὁποῖος μετὰ τοῦτο ἀξιοῖ παρὰ τοῦ μαθητοῦ νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν λέξιν ὀρθῶς καὶ κατόπιν καὶ παρ' ἄλλων μαθητῶν τὸ αὐτὸ. Παρὰ τὴν ἀνάγκην ἐπὶ εὐκαιρίᾳ τῆς ἀναγνώσεως ἐκάστης φράσεως ὑπὸ μαθητοῦ ζητεῖται καὶ ἡ σημασία πάσης παρουσιαζομένης ἀγνώστου εἰς τὸν μαθητὴν λέξεως. Τὴν σημασίαν ταύτην ζητεῖ κατὰ πρῶτον λόγον ὁ καθηγητὴς παρὰ τῶν λοιπῶν τῆς τάξεως μαθητῶν καὶ ἐν περιπτώσει μὴ ἱκανοποιητικῶν ἀπαντήσεων παρέχει ὁ ἴδιος τὴν σημασίαν τῆς λέξεως, γαλλιστὶ κατὰ τὸ δυνατόν. Ταυτοχρόνως οἱ μαθηταὶ σημειοῦσι τὴν λέξιν ταύτην μετὰ τῆς σημασίας της εἰς τὸ ἀντίστοιχον τετράδιον λεξιλογίου ὅπερ ἤρῃσι κατ' ἀρχήν. Ὅσάντις δὲ ἡ ἀνάγκη ἐπιβάλλει τοῦτο γίνεται καὶ συντομωτάτη γραμματικὴ ἀνάλυσις τῆς ἀγνώστου λέξεως ἢ δυσκόλου τινὸς φράσεως τοῦ κειμένου. Τούτου γενομένου ὅλοι οἱ μαθηταὶ μεταφράζουσι κατὰ προτάσεις διαδοχικῶς τὸ ὡς ἄνω ἀναλυθὲν κείμενον. Ἐν προκειμένῳ ὁ διδάσκων δέον νὰ ζητῇ μετάφρασιν ὀλοκλήρου φράσεως κατ' ἔννοιαν ἀποφευγομένης τῆς κατὰ λέξιν τοιαύτης

ὡς μὴ ἀρμαζούσης πλέον εἰς μαθητὰς προκεχωρημένους ἤδη εἰς τὰ γαλλικά.

Τέλος ὁ καθηγητὴς ὀρίζει εἰς τοὺς μαθητὰς ὡς ἐργασίαν κατ' οἶκον ἐκτελεστέαν τὰ ἑξῆς :

α) Ἀντιγραφὴν τοῦ ὡς ἄνω ἀναλυθέντος κειμένου εἰς εἰδικὸν τετραδίου καὶ

β) Τὴν εἰς τὸ αὐτὸ τετραδίον εὐθὺς μετὰ τὸ κείμενον ἀναγραφὴν τῶν ὡς ἄνω ἀναλυθεισῶν ἀγνώστων λέξεων ἢ ἰδιωτισμῶν μετὰ τῆς σημασίας ἐκάστου.

Ἐκαστος μαθητὴς ὑποχρεοῦται νὰ ἀπομνημονεύῃ τὴν ὀρθογραφίαν καὶ τὴν σημασίαν τῶν λέξεων τοῦ ὡς ἄνω ἀντιγραφόμενου κειμένου. Ὅταν τὸ ἀναλυθὲν κείμενον εἶναι ἐκτάσεως μείζονος τῶν 15 στίχων, τοῦθ' ὅπερ θὰ συμβῆ μετὰ τινα μαθήματα, τότε πρὸς περιορισμὸν τῆς γραφικῆς ἐργασίας τῶν μαθητῶν ὁ καθηγητὴς περιορίζει τὸ πρὸς ἀντιγραφὴν κείμενον μέχρι δέκα σειρῶν, ἃς ἐκλέγει ἐκ τοῦ ὅλου ἀναλυθέντος κειμένου.

2) Ἐξέτασις τῶν μαθητῶν ἐπὶ τοῦ δεδιδαγμένου κειμένου:

Κατὰ πρῶτον ὁ καθηγητὴς ἐξελέγχει, ἂν πάντες οἱ μαθηταὶ τῆς τάξεως ἔχουσιν ἐκτελέσει τὴν ὡς ἄνω ὀρισθεῖσαι κατ' οἶκον ἐκτελεστέαν γραπτὴν ἐργασίαν. Τὸν ἔλεγχον τοῦτον, ἂν οἱ μαθηταὶ εἶναι ὀλιγάριθμοι, ἐνεργεῖ ἐξ ὀλοκλήρου αὐτὸς οὗτος ὁ καθηγητὴς, ἂν δὲ εἶναι πολυάριθμοι τότε ἐνεργεῖ ταύτην ἐν μέρει μὲν ὁ ἴδιος, ἐν μέρει δὲ διὰ τοῦ ὡς κοσμητόρος τῆς τάξεως ὀρισμένου μαθητοῦ, τοῦ τελευταίου τούτου ὀφειλόντος ἀπλῶς νὰ ἀναφέρῃ ἂν εἰς ἢ πλείονας μαθηταὶ καὶ τίνες δὲν ἔχουσιν ἐκπληρώσει τὸ καθήκον τοῦτο.

Μετὰ ταῦτα ὁ καθηγητὴς καλεῖ διαδοχικῶς δύο ἢ πλείονας μαθητὰς, ὅπως ἀπὸ τῆς θέσεώς των ἀναγνώσωσιν εὐκρινῶς περικοπὰς τοῦ ὡς ἄνω δεδιδυμένου κειμένου καὶ νὰ μεταφράσωσιν αὐτάς. Ἀκολούθως ὁ καθηγητὴς καλεῖ ἕνα μαθητὴν τῆς τάξεως, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπαγορεύει τμημά τι ἢ φράσεις τινὰς τοῦ αὐτοῦ κειμένου, ὅπως οὗτος γράψῃ τοῦτο ἐπὶ τοῦ μαυροπίνακος. Ταυτοχρόνως ὅμως γράφουσι τὸ αὐτὸ κείμενον καὶ οἱ λοιποὶ μαθηταὶ τῆς τάξεως ἔχοντες τὰ βιβλία κεκλεισμένα. Μετὰ τοῦτο γίνεται ἡ προσήκουσα διόρθωσις τῶν τυχόν διαπραχθέντων σφαλμάτων. Ἐνταῦθα ὁ καθηγητὴς ἐνεργεῖ ὡς ἑξῆς : Ἐρωτᾷ τοὺς μαθητὰς τῆς τάξεως ἂν ἐπὶ τοῦ κειμένου τοῦ μαυροπίνακος βλέπουσι σφάλματα καὶ ποῖα, τὰ ὁποῖα ἀκολούθως ὑπογραμμίζονται. Τούτου γενομένου ὁ καθηγητὴς προσπαθεῖ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν πλήρως ἠτιολογημένην διόρθωσιν ἐκάστου σφάλματος δι' αὐτῶν τού-

των τῶν μαθητῶν. Ὁ μαθητὴς ὅστις εἶχε διαπράξει τὸ σφάλμα ὑποχρεοῦται μετὰ τὴν γενομένην διόρθωσιν νὰ ἀναγράψῃ εἰς τὸ κατώτερον μέρος τοῦ μαυροπίνακος τὴν ἀντίστοιχον ὀρθὴν γραφὴν. Μετὰ ταῦτα ὁ καθηγητὴς ζητεῖ τὴν ἐλευθέραν ἀναδιήγησιν τοῦ περιεχομένου τοῦ ὅλου κειμένου κατὰ διαλογικὸν τρόπον. Τὰς σχετικὰς ἐρωτήσεις διατυπώνει ὁ ἴδιος, ὅταν ὅμως βραδύτερον οἱ μαθηταὶ προδεδευσῶσιν ἐπαρκῶς, ὑποχρεώνει τούτους νὰ διαλέγωνται μεταξύ των ἀνὰ δύο ἐπὶ τῆς τοιαύτης ὕλης. Ἀφοῦ συμπληρωθῆ ὡς ἄνω τὸ δεδιδασκόμενον κείμενον, ὁ διδάσκων εἰσέρχεται εἰς τὴν προσφορὰν τοῦ νέου ἀδιδάκτου κειμένου κατὰ τὸν ὡς ἀνωτέρω ἐκτεθέντα ἀντίστοιχον τρόπον.

Ὅταν συμπληρωθῆ ἡ ὡς ἄνω ἀνάλυσις ὁλοκλήρου κεφαλαίου ἐκ τοῦ ἀναγνωστικοῦ βιβλίου, τότε ὁ διδάσκων ἀφαιρῶναι ἐν ὁλόκληρον μᾶθημα πρὸς τὸν ἐξῆς σκοπόν: Οἱ μαθηταί, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὸ ἀμέσως προηγούμενον μᾶθημα εἶχον ἀσχληθῆ ἐν συνεργασίᾳ πρὸς τὸν διδάσκοντα νὰ ἀναδιηγήθουν τὸ περιεχόμενον τοῦ κεφαλαίου προσφορικῶς κατ' ἀρχὰς μὲν διαλογικῶς, ἐν τέλει δὲ κατὰ τμήματα ἐλευθέρῃ ἀναδιηγήσει, θὰ καταρτίσων κατ' οἶκον ἐν εἰδικῷ «τετραδίῳ περιλήψεων» συνοπτικὴν περίληψιν τοῦ προκειμένου κεφαλαίου τὴν ὁποῖαν παρουσιάζουσι κατὰ τὸ ὡς ἄνω ὀρισθὲν μᾶθημα πρὸς ἐξέλεγεσιν. Ὁ καθηγητὴς σὺν τῇ ἐξελέγει ταύτη ἐνεργεῖ καὶ ἐξέτασιν, τῶν μαθητῶν ὑποχρεομένων νὰ ἀναδιηγήθωσιν ἐλευθέρως τὴν περίληψιν τοῦ ἐν λόγῳ κεφαλαίου.

ΤΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

(4 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα)

Α'. Ἐποπτικὴ διδασκαλία (1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα κατὰ τὸ πρῶτον ἐξάμηνον).

Γίνεται ἡ ἐπεξεργασία τῆς εἰκόνας τοῦ «Λιμένου» ὡς καὶ κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη, ἀλλὰ λεπτομερέστερον πως, τῶν μαθητῶν ὑποχρεομένων νὰ ἀφηγῶνται δι' ἐκτενεστέρων προτάσεων καὶ ἐν τέλει εἰς ἐλευθέρῃ πλήρη διήγησιν.

Β'. Γραμματικὴ, (1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα).

Ἐν ἀρχῇ γίνεται ταχεῖα ἐκπανάληψις τῶν κυριωτάτων σημείων τῆς ἐν τῇ προηγούμενῃ τάξει διδασκείσης ὕλης διὰ καταλλήλων γυμνασμάτων. Μετὰ τοῦτο γίνεται συστηματικὴ διδασκαλία τῶν ἐξῆς μερῶν ἐκ τῆς Γραμματικῆς καὶ τοῦ Συντακτικοῦ: Ἀντωνυμίας, ἐπιρρήματα, προθέσεις, σύνδε-

σμοι, ἐπιφωνήματα. Συμπλήρωσις τῶν ἀνωμάτων ρημάτων. Χρήσις τῶν χρόνων καὶ τῶν ἐγκλίσεων. Ἡ ἐνεργητικὴ καὶ παθητικὴ μετοχή. Θεωρία τῶν προσυνθετικῶν καὶ ἐπισυνθετικῶν μορίων (préfixes et suffixes). Ἐμπέδωσις τούτων διὰ καταλλήλων γυμνασμάτων.

Γ'. Ἀνάγνωσις (1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα κατὰ τὸ πρῶτον ἐξάμηνον καὶ 2 ὥραι κατὰ τὸ β').

Τὸ ἐν χρήσει ἀναγνωστικὸν βιβλίον δεόν νὰ πραγματευῆται θέματα ὅμοια πρὸς τὸ τῆς προηγουμένης τάξεως, πάντως τὸ ὅρος θὰ εἶναι ἀνάλογον πρὸς τὰς ἤδη πραγματοποιηθείσας ἐπιδόσεις τῶν μαθητῶν.

Θεωρεῖται σκόπιμον ὅπως τὰ διάφορα θέματα τοῦ ἀναγνωστικοῦ ἀποτελῶσιν ἕκαστον αὐτοτελές τι ὄλον ὄχι μεγάλης ἐκτάσεως. Ἡ ἐπεξεργασία τοῦ κειμένου γίνεται, ὡς καὶ ἐν τῇ προηγουμένη τάξει.

Δ'. Ἀλληλογραφία. (1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα).

Κατὰ τὴν ὥραν ταύτην θὰ γίνῃ μεθόδικὴ διδασκαλία μετ' ἀντιστοιχῶν ἐφαρμογῶν πρὸς ἐπέδωσιν ἐμπορικῶν ἐπιστολῶν καὶ τυχόν συναφῶν ἐμπορικῶν ἐγγράφων τοῦ κάτωθι περιεχομένου :

1) Αἴτησις μειώσεως ἐπὶ τιμῶν προσφορᾶς—σχετικαὶ ἀπαντήσεις καταφατικαὶ ἢ μή.

2) Αἴτησις περὶ τροποποιήσεως προταθέντων ὄρων ἀγοραπωλησίας ὡς πρὸς τὸν τρόπον ἢ τὴν ἐποχὴν τῆς πληρωμῆς τοῦ τιμολογίου—ἀντίστοιχοι ἀπαντήσεις καταφατικαὶ ἢ μή.

3) Ἐπιστολαὶ διαβιβάζουσαι παράπονα ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς ἐκτελέσεως δοθείσης παραγγελίας, ὡς λ. χ. α) διαμαρτυρία διὰ τὴν καθυστέρησιν τῆς ἀποστολῆς, ἀντίστοιχοι ἀπαντήσεις, β) διαμαρτυρία διότι ἡ ἀποστολὴ δὲν εἶναι σύμφωνα πρὸς τὴν παραγγελίαν. Ἀντίστοιχοι δικαιολογητικαὶ ἀπαντήσεις, γ) διαμαρτυρία διὰ τὴν κακὴν κατάστασιν ἀφιχθέντος ἐμπορεύματος, ἀντίστοιχοι ἀπαντήσεις δ) πρόσκλησις ἐπισπεύσεως τῆς ἀποστολῆς παρεγγελημένου ἐμπορεύματος, ἀπαντήσεις σχετικαί. ε) Ἀνάκλησις παραγγελίας, ἀπάντησις καταφατικὴ ἢ ἀποφατικὴ. ς) Ὑπόμνησις ἠπία πρὸς πληρωμὴν χρέους ἀπάντησις δικαιολογητικὴ τῆς καθυστερήσεως. ζ) Ἐύτονος ἀπαίτησις πληρωμῆς χρέους, ἀπάντησις δικαιολογητικὴ μετὰ αἰτήσεως προθεσμίας πρὸς πληρωμὴν. Ἀπάντησις τοῦ πιστωτοῦ καταφατικὴ ἢ ἀποφατικὴ. Νέα ἀπάντησις τοῦ χρεώστου ἐπὶ αὐτῆς. η) Ἀπειλὴ διακοπῆς σχέσεων καὶ ἀγωγή

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

Ίσχύουσαι καὶ ἐνταῦθα ὄσαι καὶ ἐν τῇ προηγουμένῃ τάξει.

ΤΑΞΙΣ ΕΚΤΗ.

(4 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

Α') Ἑποπτικὴ διδασκαλία (1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα) :

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ δοθῇ εἰς τοὺς μαθητὰς εὐκαιρία νὰ γνωρίσωσι κάπως τὰ κυριώτατα σημεῖα τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Γαλλίας γίνεται κατὰ τὴν ὥραν ταύτην ἐπεξεργασία μεθοδικὴ τῆς εἰκόνας τῶν «Παρισίων». Κατὰ πῆν ἐπεξεργασίαν ταύτην ὁ διδάσκων φροντίζει νὰ ἐπισυνάπτῃ πρὸς ἕκαστον τμήμα τῆς εἰκόνας καὶ σχετικὰ πρὸς αὐτὰ σημεῖα ἱστορικὰ ἢ φιλολογικὰ, πάντως κατὰ τρόπον συνοπτικόν. Ἀπὸ καιροῦ δὲ εἰς καιρὸν προτείνει οὗτος εἰς τοὺς μαθητὰς τὴν σύνταξιν ἀρίστας περιλήψεως, ἀντὶ συνθέσεως, ἐνὸς ἤδη πλήρως ἐπεξεργασμένου τμήματος. Ἐπίσης ὁ διδάσκων ἐνίοτε ὑπαγορεύει τεμάχια ἀδιδάκτου κειμένου ἀναφερόμενα πρὸς τὴν ὕλην τῆς αὐτῆς εἰκόνας.

Β'.) Ἀνάγνωσις. (1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα).

Τὸ ἀναγνωστικὸν βιβλίον τῆς τάξεως ταύτης δεόν νὰ ἀσχολεῖται κατ' ἐξοχὴν μὲ τὸν πολιτισμὸν καὶ τὸν οἰκονομικὸν βίον τῆς Γαλλίας ὡς καὶ μὲ τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα αὐτῆς. Τὰ σχετικὰ κεφάλαια δεόν νὰ μὴ εἶναι ὑπερμέτρου ἐκτάσεως καὶ τὸ γλωσσικὸν ὕφος τούτων ὅπωςδήποτε προσιτὸν εἰς τοὺς μαθητὰς τῆς τάξεως ταύτης. Ἀνὰ πᾶσαν τρίτην ἑβδομάδα ἀντὶ τοῦ ἀναγνωστικοῦ βιβλίου γίνεται χρῆσις γαλλικῶν ἐφημερίδων ἢ περιοδικῶν, κατὰ δὲ τὸ τελευταῖον τρίμηνον ἐπιδιώκεται ὁμοίως καὶ ἡ μετάφρασις εἰς τὴν γαλλικὴν ἄρθρων καὶ εἰδήσεων ἐξ Ἑλληνικῶν ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν.

Γ'.) Ἀλληλογραφία (2 ὥραι καθ' ἑβδομάδα).

Ἐν τῇ τάξει ταύτῃ διδάσκονται ἐπιστολαὶ τοῦ κάτωθι περιεχομένου 1) προσφορὰ ὑπηρεσίας ὡς ἀντιπροσώπου.

2) Ζήτησις πληροφοριῶν σχετικῶν πρὸς τὸν αἰτοῦντα.

3) Μετὰ τὴν λήψιν τῶν πληροφοριῶν, ἀπάντησις πρὸς τὸν αἰτοῦντα τὴν ἀντιπροσωπεῖαν (καταφατικὴ μετὰ διατυπώσεως τῶν σχετικῶν ὄρων, ἢ ἀποφατικῇ).

4) Προσφορὰ ὑπηρεσιῶν ὡς λογιστοῦ, ἀλληλογράφου κλπ.

5) Ἀπάντησις σχετικὴ καταφατικὴ ἢ μὴ.

6) Ἐπιστολαὶ τοῦ παραγγελιοδοχικοῦ ἐμπορίου.

7) Ἐπιστολαὶ ἀναφερόμεναι εἰς δοσοληψίας ἐμπορίου μετὰ Τραπεζῆς.

8) Συστατικά ἐπιστολαί.

9) Αἱ συνηθέστεραι ἐκ τῶν ἐγκυκλίων ἐπιστολῶν (ὡς λ. χ.) ἰδρύσεως ἐμπορικοῦ Οἴκου, ἀτομικοῦ ἢ ἐταιρικοῦ, προσλήψεως ἐταίρου, ἀποχωρήσεως τοιοῦτου, διαλύσεως Ἑταιρείας, ἐπικειμένης ἐπισκέψεως περιοδεύοντος ὑπαλλήλου, κοινοποιήσεως ἐπεκτάσεως ἐπιχειρήσεως, ἀλλαγῆς διευθύνσεως, ἀλλαγῆς ἐταιρικής ἐπωνυμίας, συγχωνεύσεως ἐπιχειρήσεων, παραχωρήσεως ἢ ἀνακλήσεως πληρεξουσιότητος, ἐγκυκλίου πιστωτικῆς ἐπιστολῆς κλπ.)

10) Πᾶσα ἄλλη ἐνδιαφέρουσα ἐπιστολή.

11) Τέλος γίνεται μετάφρασις ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς εἰς τὴν Γαλλικὴν τῶν κυριωτέρων ἐπιστολῶν καὶ ἐμπορικῶν ἐγγράφων τῶν συντεταγμένων ὑπὸ τῶν μαθητῶν τῆς προκειμένης τάξεως ἐν τῷ πρακτικῷ γραφεῖῳ αὐτῆς.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

1. Κατὰ τὴν ἐπεξεργασίαν τῆς εἰκόνας ἢ τῶν κειμένων ὁ διδάσκων φροντίζει νὰ συμπληρώη πᾶν ἐμφανιζόμενον τυχὸν κενὸν τῶν μαθητῶν εἰς τὰ τῆς Γραμματικῆς καὶ τοῦ Συνακτικῆς.

2. Ἐν τῇ τάξει ταύτῃ ἢ προσφορὰ τοῦ ἀδιδάκτου κειμένου δὲν γίνεται πλέον ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς παραδόσεως, τῶν μαθητῶν ὑποχρεουμένων νὰ ἐπεξεργάζωνται τοῦτο κατ' οἶκον, βοήθεια Λεξικοῦ.

Ἐπίσης ἡ ἐπεξεργασία τοῦ δεδιδαγμένου κειμένου θὰ εἶναι πληρεστέρα καὶ ἢ ἀπόδοσις τῆς περιλήψεως θὰ γίνεται εἰς πλήρη ἐλευθέραν διήγησιν. Ἐπίσης, εἰς τὸ τέλος ἐκάστου κεφαλαίου, οἱ μαθηταὶ παρασκευάζουσι σχετικὴν περίληψιν, ἀντὶ ἐκθέσεως, τοῦ περιεχομένου εἴτε κατ' οἶκον, εἴτε ἐν τῇ Σχολῇ. Πρὸς μείζονα προαγωγὴν τῆς δεξιότητος τῶν μαθητῶν ὁ διδάσκων κατὰ τὸ δεύτερον ἑξάμηνον προτείνει εἰς τοὺς μαθητὰς τὴν μεταφορὰν εἰς τὴν Γαλλικὴν τεμαχίων ἀρθρῶν ἢ εἰδήσεων ἐξ Ἑλληνικῆς ἡμερησίδος ἢ περιοδικοῦ.

3. Εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος τῆς Ἀλληλογραφίας ὁ διδάσκων ὀφείλει μετὰ τὴν προσφορὰν ἐνὸς ἢ δύο ὑποθεγμάτων ἐπιστολῶν ὠρισμένης κατηγορίας νὰ διδῆ εἰς τοὺς μαθητὰς θέματα, βάσει τῶν ὁποίων οἱ μαθηταὶ θὰ συντάττωσιν ἐπιστολὰς τῆς αὐτῆς κατηγορίας κατ' οἶκον ἢ ἐν τῇ τάξει μέχρις ὅτου οἱ μαθηταὶ γίνωσι κάτοχοι τοῦ ὕλικου τῆς κατηγορίας ταύτης. Τούτου γενομένου εἰσέρχεται εἰς τὴν ἐξέτασιν ἄλλης κατηγορίας ἐπιστολῶν καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς. Ὅσον δὲ ἀφῆρᾷ τὰς ἐπιστολὰς τοῦ πρακτικοῦ Γρα...

φείου, ὁ καθηγητὴς ἔρχεται προηγουμένως εἰς σχετικὴν συν-
εννόησιν μὲ τὸν οἰκείον καθηγητὴν τῶν Ἑμπορικῶν.

10. ΑΓΓΛΙΚΑ.

Α'. Σκοπός.

Ἀσφαλῆς γνῶσις τοῦ τυπικοῦ καὶ τῆς συντάξεως. Κατα-
νόησις ὅχι πολὺ δυσκόλων πεζῶν κειμένων, ἰδίᾳ δὲ τῆς
Σφαιρας τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας (ἐμπορίου, βιομηχανίας
κ.λπ.). Ἰκανότης πρὸς κατανόησιν τῆς γλώσσης τῆς συνανα-
στροφῆς καὶ κατανόησιν ἐν αὐτῇ. Δεξιότης πρὸς σύνταξιν
τῶν συνηθεστέρων ἐμπορικῶν ἐπιστολῶν.

Β'. Διδαντέα ὕλη.

Ἡ ὕλη αὕτη κατανέμεται εἰς τρία ἔτη σπουδῶν ὡς ἐξῆς:

ΤΑΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

(5 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα)

1) Ἐποπτικὴ διδασκαλία.— Κατὰ τὸν πρῶτον μῆνα τοῦ
σχολικοῦ ἔτους (5 ὥρ. καθ' ἑβδομάδα) ἡ διδασκαλία τῆς Ἀγγ-
λικῆς γίνεται ἐποπτικῶς ἄνευ βιβλίου τινός. Κατὰ τὰ μαθή-
ματα δὲ ταῦτα διδάσκονται, ἐν εἴδει εἰσαγωγῆς, τὰ γενικώ-
τερα ζητήματα τῆς γλώσσης (θεμελιώδεις γραμματικοὶ κα-
νόνοι), ἡ ὀνομασία τῶν ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς παραδόσεως καὶ
ἐν τῇ αὐτῇ τῆς Σχολῆς ἀντικειμένων, οἱ ἀριθμοί, τὰ χρώ-
ματα, τὰ σχήματα, τὰ μεγέθη, ἡ διαίρεσις τοῦ χρόνου, τὰ
μέλη τοῦ σώματος καὶ τὰ συνηθέστερα τῶν ἐνδυμάτων, ὡς
καὶ τὰ ἀπαραίτητα μέρη τοῦ λόγου πρὸς σχηματισμὸν ἀπλῶν
προτάσεων. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο τὰ ἐμφανιζόμενα ρή-
ματα χρησιμοποιοῦνται εἰς τὸν ἐνεστώτα (καινὸν καὶ προ-
σθευτικόν), ἀόριστον καὶ μέλλοντα.

2) Ἀκολουθῶς, καὶ ἐπὶ μίαν ὥραν καθ' ἑβδομάδα, γίνεται,
ἐπεξεργασία, ἄνευ βιβλίου, τῆς ὕλης τῶν εἰκόνων Holzels «κρο-
τοικία», «πόλις». Συναφῶς καὶ ἡ πόλις, ὅπου ἡ ἐμπορικὴ
Σχολή.

Κατὰ τὴν ἐπεξεργασίαν ταύτην ὁ διδάσκων περιορίζεται
εἰς γενικοὺς χαρακτηρισμοὺς τῶν ἀντικειμένων, καὶ ἐπιδιώκει
τὴν συστηματικὴν δι' ἀπλῶν φράσεων συνδιάλεξιν. Χάριν δὲ
ἐμπειρώσεως τῶν διδασκομένων δίδει σύντομα κατάλληλα θέ-
ματα, ἐκτελεστήα κατ' οἶκον.

3) Γραμματικὴ, 1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα ἀπὸ τοῦ β' μηνός
καὶ ἐφεξῆς.

Ἐξαγωγὴ ἐκάστου γραμματικοῦ κανόνος ἐπὶ τῇ βάσει ἐνός

ἢ πλειόνων σχετικῶν παραδειγμάτων καὶ σύνοψις τοῦ ἐξαχθέν-
τος κανόνος ἐν εἰδικῷ τετραδίῳ γραμματικῆς. Μετὰ τοῦτο,
χάριν ἐμπειρώσεως, προτείνεται σύντομον θέμα πρὸς ἐκτέλεσιν
κατ' οἶκον. Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον θὰ γίνῃ κατὰ τὸ πρῶτον
ἔτος συστηματικὴ προσφορὰ τῶν χρησιμωτάτων κανόνων περὶ
ἄρθρου, οὐσιαστικοῦ, ἐπιθέτου, ἀντωνυμίας, ρήματος, μετοχῆς,
ἐπιρρήματος, προθέσεως καὶ συνδέσμου.

4) Ἀνάγνωσις ἀπὸ τοῦ β' μηνὸς καὶ ἐφεξῆς ἐπὶ τρεῖς ὥρας
καθ' ἑβδομάδα.

Ἐκ τοῦ ἐν χρήσει ἀναγνωστικοῦ βιβλίου περιέχοντος ὕλην
ποικίλου περιεχομένου, ὑπὸ μορφήν διηγημάτων, μύθων, διαλό-
γων, ποιημάτων, ἐκλέγονται διηγήματα, περιγραφαί, διάλο-
γοι κλπ., προσιτὰ εἰς τὰς δυνάμεις τῶν μαθητῶν. Ἐκαστον
τούτων ἐπεξεργάζεται ὁ διδάσκων, ἐν συνεργασίᾳ μὲ τοὺς μα-
θητὰς, καταλλήλως. Ἐν τῇ ἀναγνώσει τοῦ κειμένου ἐφιστᾶ-
ται ἰδιαζόντως προσοχὴ εἰς τὴν καλὴν προσφορὰν. Ἡ μετά-
φρασις θὰ εἶναι πιστὴ ἀπόδοσις τοῦ περιεχομένου. Ἐξ ἄλλου
ἐνεργεῖται ἡ ἀναγκαῖα ἀνάλυσις τῶν δυσκόλων λέξεων καὶ
ἰδιωτισμῶν. Ἡ ἐλευθέρη ἀπόδοσις τοῦ κειμένου ἐνεργεῖται
κατ' ἀρχὰς δι' ἐρωτήσεων καὶ ἀπαντήσεων, βραδύτερον δὲ
δι' ἐλευθέρως ἀναδιηγήσεως τῶν μαθητῶν. Ἀπὸ καιροῦ δ'
εἰς καιρὸν, πρὸς ἄσκησιν εἰς τὴν ἀπαγγελίαν, δίδονται εἰς
τοὺς μαθητὰς πρὸς ἀπομνημόνευσιν μικρὰ ποιήματα καὶ διη-
γήματα.

Σημ. Μέχρις ἀποκτήσεως εἰδικῶν βιβλίων ἐν Ἑλλάδι διὰ
τοὺς τὸ πρῶτον μανθάνοντας τὴν ἀγγλικὴν, συνιστᾶται ἡ ἐκλογή
ὡς ἀναγνωστικοῦ βιβλίου ἐν τῇ προκειμένῃ τάξει ἐνὸς ἐκ τῶν
κάτωθι ἀγγλικῶν ἀναγνωστικῶν : Crown Royal Reader
(Book I or II.) Royal Reader, Jones No 2. καὶ εἴ τι
ἄλλο ἀνάλογον. Ἀπὸ τοῦ Β' δὲ ἐξαμήνου καὶ ἐφεξῆς θὰ
ἦτο σκόπιμος καὶ ἡ εἰσαγωγὴ ἐνὸς ἐκ τῶν Ἀγγλικῶν ἀνα-
γνωστικῶν τῶν ἐν Ἑλλάδι ἐκδιδομένων, περιεχομένου ἀνα-
λόγου πρὸς τὰς ἀξιώσεις τοῦ παρόντος προγράμματος.

ΤΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

(5 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

1) Ἐποπτικὴ διδασκαλία ἐπὶ δύο ὥρας καθ' ἑβδομάδα
κατὰ τὸν πρῶτον μῆνα τοῦ σχολικοῦ ἔτους. Γίνεται ἐπεξερ-
γασία τοῦ πίνακος «ὁ λιμὴν» ὡς καὶ ἐν τῇ Δ' τάξει, ἀλλὰ
μὲ φράσεις συνθετωτέρας, δι' ὧν ἀποσκοπεῖται ἡ ἐπανάλη-
ψις καὶ τῶν εἰς τὰς κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος διδαχθεῖσας
εἰκόνας διδασχθεῖσῶν λέξεων.

2) Διηγήματα κατ' ἐκλογὴν, 1 ὥραν καθ' ἑβδομάδα μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς ἐπεξεργασίας τοῦ πίνακος (ὡς λιμήνην), ὡς λ. χ. μῦθοι, ἀνέκδοτα, διηγήματα διάφορα, πάντως σύντομα.

Σημ. Ἀπὸ τοῦ β' ἐξαμήνου ὁ διδάσκων δύναται νὰ ἀφιερῶσθαι μερικὰς ὥρας ἐκ τῶν διηγημάτων πρὸς ὑπαγόρευσιν ἀδιδάκτου κειμένου ὅπωςδῆποτε προσιτοῦ εἰς τὰς δυνάμεις τῶν μαθητῶν, τὸ ὅποιον οἱ μαθηταὶ γράφουσιν εἰς εἰδικὰ τετράδια καὶ μεταφράζουσιν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν.

3) Γραμματικὴ 1 ὥραν καθ' ἑβδομάδα κατὰ τὸ α' ἐξάμηνον μόνον. Διὰ κατὰλήλων ἀσκήσεων ἐπαναλαμβάνεται ταχέως ἡ σχετικὴ ὕλη τοῦ προηγουμένου ἔτους καὶ ἐπακολουθεῖ συμπλήρωσις τῆς ὑπολειπομένης τοιαύτης, τόσον ἐκ τῆς Γραμματικῆς ὅσον καὶ τῆς συντάξεως.

4) Ἀνάγνωσις, τρεῖς ὥρας καθ' ἑβδομάδα. Ἐκ κειμένου εὐλήπτου καὶ παικίλου περιεχομένου, ἀλλὰ κατὰ τὸ πλεῖστον οικονομικοῦ χαρακτῆρος γίνεται ἡ προσήκουσα ἐπεξεργασία διαφόρων τεμαχίων κατ' ἐκλογὴν ὡς ἐν τῇ προηγουμένῃ τάξει. Ὡς ἀναγνωστικὸν βιβλίον ἐκλέγεται ἐν τῶν ἐν Ἑλλάδι ἢ ἀλλαγῶν ἐκδιδομένων ἐμπορικῶν ἀναγνωστικῶν.

5) Ἐμπορικὴ ἀλληλογραφία, 1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα κατὰ τὸ β' ἐξάμηνον. Μεθοδικὴ εἰσαγωγή εἰς τὸ μάθημα τῆς ἐμπορικῆς ἀλληλογραφίας. Μετὰ ταῦτα διδασκαλίαι μερικῶν ἐκ τῶν ἀπλουστέρων ἐμπορικῶν ἐπιστολῶν καὶ ἐμπορικῶν ἐγγράφων.

ΤΑΞΙΣ ΕΚΤΗ

(5. ὥραι καθ' ἑβδομάδα).

1) Ἀνάγνωσις, (3 ὥραι καθ' ἑβδομάδα, τὸ α' ἐξάμηνον, καὶ 2 ὥραι ἑβδομαδικῶς κατὰ τὸ β' ἐξάμηνον). Ἐν τῇ τάξει ταύτῃ εἰσάγεται ὡς ἀναγνωστικὸν βιβλίον ἐν ἔργον πραγματευόμενον περὶ οικονομικῶν ζητημάτων ἐκ τῆς σφαίρας τοῦ ἐμπορίου, τραπεζιτικῆς βιομηχανίας, συγκοινωνίας κλπ. προσιτὸν πῶς εἰς τοὺς μαθητάς, ἤτοι ὕλης ἐκ τῆς περιλαμβανομένης ἐν τῷ προγ(τι) μέσῃ ἐμπορικῆς σχολῆς. Ἐπιπλέον κατὰ τὸ τελευταῖον τρίμηνον τοῦ σχολικοῦ ἔτους ἀναγινώσκονται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν καὶ περικοπαὶ ἀγγελιῶν, διασημύσεων κλπ. ἐξ Ἀγγλικῶν ἐφημερίδων ἢ περιοδικῶν καὶ δεόντως ἀναλύονται.

2) Γενικαὶ γνώσεις τοῦ ἐμπορίου. (1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα καθ' ὅλον τὸ ἔτος). Κατὰ τὴν ὥραν ταύτην ἐξετάζονται συντόμως καὶ ἀγγλιστὶ τὰ κυριώτατα σημεῖα ἐκ τῆς Ἐμποριο-

λογίας, ὅπως οὕτω δοθῆ εὐκαιρία εἰς τοὺς μαθητὰς νὰ ἐξοικειωθῶσι πρὸς τὴν ἀγγλικὴν ἐμπορικὴν φρασεολογίαν, ἀπαραίτητον διὰ τὴν σύνταξιν ἐμπορικῶν ἐπιστολῶν καὶ τὴν διαπραγματεύσειν ζητημάτων ἐκ τῆς σφαίρας τοῦ ἐμπορίου.

3) Ἐμπορικὴ ἐπιστολογραφία : (1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα τὸ α'. ἐξάμηνον καὶ 2 ὥραι τὸ β'. ἐξάμηνον) : Βαθμηδὸν ἀπκοῦνται οἱ μαθηταὶ εἰς τὴν κατανόησιν καὶ εἰς τὴν σύνταξιν τῶν σπουδαιότερων ἐπιστολῶν ἐκ τῶν λοιπῶν μὴ ἐξετασθεῖσων κατηγοριῶν ὡς καὶ τῶν σχετιζομένων πρὸς αὐτάς τυχόν ἐμπορικῶν ἐγγράφων.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

1) Ἐποπτικὴ διδασκαλία. Σκοπὸς ταύτης κυρίως εἶναι ὁ βαθμιαίως πλουτισμὸς τοῦ λεξιλογικοῦ θησαυροῦ τοῦ μαθητοῦ ἢ ἀσκήσις τούτου εἰς τὴν ὀρθὴν προσφορὰν καὶ γραφὴν ἐκάστης ἀποκτωμένης λέξεως ὡς καὶ εἰς τὴν χρῆσιν τῶν αὐτῶν λέξεων ὑπὸ μορφήν διαλογιστικὴν κατὰ πρῶτον καὶ ἐλευθέραν ἔκφρασιν βραδύτερον. Ἡ προσφορὰ τοῦ ὕλικου βυθοῦ διδάσκοντος γίνεται κατὰ τὰς γενικὰς ἀρχὰς τῆς διδακτικῆς. Ὁ μαθητὴς ὀφείλει νὰ σημειώῃ ὀρθῶς ἐν τῷ τετραδίῳ τῶν λέξεων τὰς οὕτω προσφερομένας διαδοχικῶς λέξεις ὑπὸ τοῦ διδάσκοντος. Χάριν μείζονος ἐμπεδώσεως τῶν διδασκομένων εἰ μαθηταὶ μεταφέρουσι τὰς ὡς ἄνω. προχείρους λεξιλογικὰς σημειώσεις ἐπισταμένως εἰς τὰ καθαρὰ τετράδια λεξιλογίου. Ἄφ' ἑτέρου χάριν τοῦ αὐτοῦ σκοποῦ ὁ καθηγητὴς ὀρίζει ἐκάστοτε ἀντίστοιχον γραπτὴν σύντομον ἐργασίαν, κατ' οἶκον ἐκτελεστέαν. Αὕτη κατὰ τὰς πρώτας περιόδους περιορίζεται συνήθως εἰς τὸν σχηματισμὸν ἀπλῶν καὶ βραχείων φράσεων, βραδύτερον δέ, ὅποτε οἱ μαθηταὶ θὰ ἔχουν ἤδη ἐπαρκῶς προσδεύσει, καὶ εἰς σύντομον περιγραφὴν εἴτε μέρους εἴτε καὶ ὁλοκλήρου τοῦ περιεχομένου τῆς σχετικῆς εἰκόνας. Πάντα ταῦτα οἱ μαθηταὶ γράφουσι μετὰ προσοχῆς καὶ καλλιγραφικῶς εἰς τὰ ἀντίστοιχα τετράδια ἀσκήσεων, τὰ ὅποια ἐξελέγχονται προσηκόντως ὑπὸ τοῦ οἰκείου καθηγητοῦ. Ὁ καθηγητὴς πρέπει κατὰ τὴν διδασκαλίαν νὰ κάμνη χρῆσιν τῆς Ἀγγλικῆς γλώσσης ἀποκλειστικῶς, εἰ δυνατόν.

2) Ἀναγνωστικὴ διδασκαλία : Ἡ ἀκολουθητέα πορεία ἐνταῦθα εἶναι περίπου ἡ ἐξῆς : α) Προσφορὰ τοῦ ἀδιδάκτου κειμένου.

Ἀναγινώσκειται κατ' αὐτὴν ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ τὸ διὰ τὸ ἐπόμενον μάθημα χωρίον εὐκρινῶς καὶ βραδέως. Τοῦτο κατόπιν ἀναγινώσκειται ἐκ δευτέρου, ἀρχομένης τῆς ἀναγνώσεως

ὑπὸ τινος ἐκ τῶν μαθητῶν, συνεχίζοντας ἑτέρου καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς μέχρι πέρατος. Τούτου γενομένου ἄρχεται κατόπιν ἡ μετάφρασις κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὑπὸ τινος τῶν μαθητῶν, συνεχίζοντας ἑτέρου καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς. Ὀλοκλήρος ἡ μετάφρασις τοῦ νέου κειμένου θὰ ἀποδοθῆ ὑπὸ τῶν μαθητῶν, ὅταν δὲ ὁ μεταφράζων ἀγνοῇ λέξιν τινά, θὰ ἐρωτηθῆ ἄλλος καί. ὅταν πάντες ἀγνοοῦν τὴν λέξιν, τότε ὁ καθηγητὴς δι' ἄλλων λέξεων ἢ παραδειγμάτων θὰ κάμῃ ὥστε οἱ μαθηταὶ νὰ νοήσωσι τὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως. Κατὰ τὴν ἐρμηνεῖαν οἱ μαθηταὶ δὲν σημειοῦσιν εἰς τὸ πρόχειρον τετραδίον των εἰ μὴ τὰς ἀγνώστους τῶν λέξεις. Κατὰ τὸ β' ἐξάμηνον τῆς ΣΤ' τάξεως δύναται ὁ καθηγητὴς νὰ ἀξιῶσῃ τὴν κατ' οἶκον προσσκευὴν τοῦ ἀδιδάκτου βοθητῆ λέξικῆ. β) Ἐξέτασις τοῦ δεδιδαχμένου κειμένου. Μετὰ τὴν ἐν ἀρχῇ τοῦ μαθήματος προσφορὰν, ὡς ἄνω, τοῦ ἀδιδάκτου χωρίου ἐπακολουθεῖ ἡ εξέτασις τοῦ κατὰ τὸ προηγούμενον μάθημα προσφερθέντος χωρίου ὡς ἐξῆς: Ἄρχεται ἡ ἀνάγνωσις τοῦ χωρίου τούτου ὑπὸ μαθητοῦ τινος, συνεχίζεται ὑπὸ ἑτέρου καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς μέχρι πέρατος. Ἐπειτα γίνεται καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ἡ μετάφρασις αὐτοῦ. Οἱ μαθηταὶ ὀφείλουσιν νὰ προσαγάγουν καθαρῶς ἀντιγεγραμμένον ἐν τῷ οἰκείῳ τετραδίῳ τὸ χωρίον τοῦτο πρὸς τὸν οἰκείον καθηγητὴν πρὸς ἐξέλεξις. Μετὰ τὴν, ὡς ἄνω, μετάφρασιν τοῦ δεδιδαχμένου τούτου χωρίου ἐπακολουθεῖ ἀναδιήγησις τοῦ περιεχομένου αὐτοῦ ὑπὸ τῶν μαθητῶν. καὶ δὴ κατ' ἀρχὰς μὲν διαλογικῶς βραδύτερον δὲ, ὅποτε οἱ μαθηταὶ θὰ ἔχουν ἐπαρκῶς προοδεύσει, εἰς ἐλευθέραν συνεχῆ ἀφήγησιν.

Ὁ καθηγητὴς δέον κατὰ τὴν εξέτασιν νὰ ἐπιμένῃ καὶ εἰς τὴν κατὰ τὸ δυνατόν ἐπανάληψιν τῶν κατὰ τὸ προηγούμενον μάθημα διδαχθέντων.

Κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ μαθήματος καταβάλλεται προσπάθεια ὑπὸ τοῦ διδάσκοντος, ὅπως γίνεται χρῆσις ἀποκλειστικῶς, εἰ δυνατόν, τῆς Ἀγγλικῆς γλώσσης.

3) Κατὰ τὴν προσφορὰν τοῦ διηγήματος ἐν τῇ Ε'. τάξει γίνεται τὸ ἐξῆς. Ὁ διδάσκαλος ἀφηγεῖται τοῦτο εὐκρινῶς καὶ μὲ τὴν ταχύτητα τῆς συνήθους ὁμηλίας. Ἐὰν παρουσιασθῶσι τυχὸν ἀγνώστοι διὰ τοὺς μαθητὰς λέξεις ἐν τῷ διηγήματι, τότε παρέχεται διὰ συνεργασίας τοῦ καθηγητοῦ πρὸς τοὺς μαθητὰς ἡ σημασία τούτων. Μετὰ τοῦτο ὁ καθηγητὴς κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας ἐπιτρέπει εἰς ἕνα ἢ πλείονας μαθητὰς νὰ ἐπαναλάβωσιν ἐν τῇ τάξει τὴν ἀναδιήγησιν αὐτοῦ εἴτε ἐν ὄλῳ εἴτε καὶ κατὰ τμήματα. Τούτου γενομένου ὀρι-

ζεται (ὑπὸ τοῦ διδάσκοντος ὡς κατ' οἶκον ἐκτελεστέα γραπτῇ ὑπὸ τῶν μαθητῶν ἐργασία ἢ ἐν τῷ εἰδικῷ τετραδίῳ τῶν περιλήψεων συνοπτικῇ ἀπόδοσις τοῦ ἐν λόγῳ διηγήματος. Αἱ γραπτὰ αὐτὰ ἐργασίαι ἐξελέγχονται προσηκόντως κατὰ τὸ ἀμέσως προσεχὲς ἀντίστοιχον μάθημα, καθ' ὃ ἐπαναλαμβάνεται ἐκτενέστερον καὶ ἡ προφορικῇ ὑπὸ τῶν μαθητῶν ἀναδιήγησις τοῦ διηγήματος, καὶ δὴ κατὰ διαφόρους τρόπους.

4) Διδακτικὴ τῆς Γραμματικῆς. Αὕτη γίνεται, καθ' ἃ ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ διατυπῶται ἄνευ χρήσεως βιβλίου. Ὁ διδάσκων ὀφείλει νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν ἐμπέδωσιν τῶν διδασκομένων δι' ἀσκήσεων ἀσκήσεων καὶ γυμνασμάτων. Κατὰ τὰς ἀσκήσεις αὐτὰς πρέπει νὰ ἀσκῶνται οἱ μαθηταὶ καὶ εἰς μεταφορὰν φράσεων ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς εἰς τὴν Ἀγγλικὴν γλῶσσαν. Ἐπίσης κατὰ τὰς ἀσκήσεις συνιστᾶται, ἐφ' ὅσον τοῦτο εἶναι δυνατόν, νὰ χρησιμοποιῶνται καὶ λέξεις ἐκ τῆς ἐν τῷ ἐμπορίῳ καθιερωμένης γλώσσης.

5) Ἐμπορικὴ Ἀλληλογραφία. Δεδομένου, ὅτι ὁ διὰ τὸ μάθημα τοῦτο καθορισθεὶς χρόνος διδασκαλίας εἶναι στενός, πρέπει ὁ διδάσκων νὰ προσφέρῃ μεθοδικώτατα τὴν σχετικὴν ὕλην, οὕτως ὥστε καὶ ὁ χρόνος νὰ ἐπαρκέσῃ καὶ οἱ μαθηταὶ νὰ ἐξασφαλίσωσι τὴν προσήκουσαν δεξιότητα περὶ τὴν σύνταξιν τῶν κυριωτέρων εἰδῶν ἐμπορικῶν ἐπιστολῶν καὶ τῶν πρὸς αὐτὰς συναφῶν ἐμπορικῶν ἐγγράφων. Κατὰ ταῦτα ἐν ἀρχῇ ὁ καθηγητῆς θὰ ἀναφέρῃ συνταμῶτα τὸν σκοπὸν καὶ τὴν σημασίαν τῆς ἐμπορικῆς ἀλληλογραφίας, τοσοῦτ' ἄλλο, καθ' ὅσον τὰ σημεῖα ταῦτα εἶναι ἤδη τελείως γνωστὰ εἰς τοὺς μαθητὰς ἐξ ἄλλων μαθημάτων τοῦ προγράμματος. Μετὰ ταῦτα θὰ ἐπιδείξῃ διὰ σχετικῶν ὑποδειγμάτων τὴν καθιερωμένην κανονικὴν διάταξιν μιᾶς ἐμπορικῆς ἐπιστολῆς εἴτε ἐγγράφου ἐμπορικοῦ. Ἀφοῦ δὲ μετὰ ταῦτα μεθοδικῶς καὶ βαθμηδὸν εἰσαγάγῃ τοὺς μαθητὰς εἰς τὰς συνηθεστεράς ἐφράσεις τῶν ἀπλουστέρων ἐπιστολῶν καὶ συναφῶν ἐγγράφων, ὁ διδάσκων ἀρχίζει νὰ ἀσκῇ τοὺς μαθητὰς εἰς τὴν σύνταξιν πλήρων ἐμπορικῶν ἐπιστολῶν καὶ τῶν ἀντιστοίχων τυχόν ἐμπορικῶν ἐγγράφων, λαμβανομένης ἐν προκειμένῳ ὡς βάσεως παραδείγματός τινος ἐκ τῆς πραγματικότητος. Κατὰ τὸ στάδιον τοῦτο τῆς ὅλης διδασκαλίας ὁ διδάσκων φροντίζει νὰ ἐκλέγῃ τὰ θέματα οὕτως ὥστε νὰ γίνεται μετάβασις ἀπὸ τῶν ἀπλουστέρων πρὸς τὰ δυσκολώτερα καὶ ἀναλόγως τῶν δυνάμεων τῶν μαθητῶν. Ἀφοῦ δὲ οἱ μαθηταὶ γνωρίσωσι καλῶς εἶδος τι ἐπιστολῆς, ὁ διδάσκων πρὸς ἐμπέδωσιν δίδει παρόμοια θέματα, ὅπως οἱ μαθηταὶ ἐν τῇ Σχολῇ εἴτε κατ' οἶκον

συντάξουν παρομοίαν ἐπιστολήν. Μετά τὴν τοιαύτην ἐξάντλησιν μεταβαίνει οὗτος εἰς ἕτερον εἶδος ἐπιστολῆς κ. ο. κ. Οἱ μαθηταὶ τὰ δοκίμια τῶν τοιούτων ἐργασιῶν, δεόντως διορθωμένα, ὑφείλουσιν νὰ ταξιθετῶσι καλῶς εἰς ἀντιστοιχοῦσας φακέλλους (classeurs).

Ἰδιαιτέρως συνιστάται, ὅπως ὁ καθηγητὴς μεριμνᾷ, κατὰ τὸ β', ἐξάμηνον ἐν τῇ ΣΤ' τάξει, καὶ περὶ μεταφορᾶς ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς εἰς τὴν Ἀγγλικὴν τῶν ἐν τῷ Πρακτικῷ Γραφεῖῳ τῆς τάξεως ταύτης συνταχθεῖσων ἑλληνικῶν ἢ γαλλικῶν ἐμπορικῶν ἐπιστολῶν καὶ ἐγγράφων, εἴτε ὅλων εἴτε καὶ μέρος αὐτῶν τοῦλάχιστον. Πρὸς τοῦτο ἔρχεται οὗτος εἰς συνεννόησιν μετὰ τοῦ οἰκείου καθηγητοῦ τῶν Ἐμπορικῶν.

6) Τὸ πρόγραμμα τῶν Ἀγγλικῶν ἐφαρμόζεται ἐπακριβῶς καὶ εἰς τὰς ὁμοταγεῖς Ἐμπορικὰς Σχολὰς Θηλέων.

II. ΝΟΜΙΚΑ

Παρατηρήσεις : Ὑπὸ τὸν ὄρον τοῦτον τὸ πρόγραμμα τῆς ἐξαταξίου μέσης ἐμπορικῆς σχολῆς, περιλαμβάνει πλείονας κλάδους, ὡς πολιτειακὴν ἀγωγὴν, Ἀρχὰς Δικαίου, Ἐμπορικὸν καὶ Ναυτικὸν Δίκαιον, Πολιτικὴν Οἰκονομίαν καὶ Δημόσιον Λογιστικὸν καὶ Φορολογικὸν σύστημα.

Ἐν ἐκάστῳ τούτων ἀναφέρεται ὁ ἐπιδιωκόμενος ἀντιστοιχοῦς διδακτικὸς σκοπός.

I. ΠΟΛΙΤΕΙΑΚΗ ΑΓΩΓΗ

A'. Σκοπός.

Σκοπός τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τούτου εἶναι ἡ γνώσις τῶν θεμελιωδῶν θεσμῶν ἐν τῇ σφαίρᾳ τοῦ Συνταγματικοῦ καὶ Διοικητικοῦ ἡμῶν δικαίου.

ΤΑΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

B'. Διδακτέα ὕλη :

(1 ὥρα διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

1. Περὶ τῆς ἐννοίας τῆς Πολιτείας, τῶν στοιχείων καὶ τῶν ὀργάνων αὐτῆς. Ἴι ἐστὶ πολιτεία, τίς ἡ ἀνάγκη τούτου διὰ πᾶσαν πεπολιτισμένην ἐπικράτειαν καὶ πόσων εἰδῶν πολιτεύματα ὑπάρχουσι.

2. Περὶ τῆς ἱστορίας τῶν ἑλληνικῶν πολιτευμάτων ἀπὸ τοῦ ἔτους 1821—1927.

3. Ποία ἡ μορφή καὶ τίνες αἱ βάσεις τοῦ ἰσχύοντος δημοκρατικοῦ ἡμῶν πολιτεύματος.

4. Τίνες αἱ περὶ θρησκείας καὶ Ἐκκλησίας διατάξεις τοῦ πολιτεύματος ἡμῶν.

5. Τίνες αἱ διάφοροι λειτουργίαι τῆς Πολιτείας καὶ ποῖα ἢ διάκρισις καὶ ἀρμοδιότης αὐτῶν (νομοθετικῆ - ἐκτελεστικῆ - δικαστικῆ).

6. Περὶ τῆς «προσωπικῆς ἐλευθερίας» τοῦ πολίτου, περὶ τοῦ «ἀσύλλου τῆς κατοικίας» αὐτοῦ ὡς καὶ τοῦ «ἀπαρabiάστου τῶν ἐπιστολῶν, τηλεγραφημάτων καὶ τηλεφωνημάτων».

7. Περὶ τῆς προστασίας τῆς ἰδιοκτησίας συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ ἰσχύοντος πολιτεύματος ἡμῶν.

8. Περὶ τοῦ δικαιώματος τοῦ συνέρχεσθαι καὶ συνεταιρίζεσθαι. Τί ἐστὶν δημοσία ἢ ἰδιωτικὴ συνάθροισις. Τί ἐστὶν ὑπὸ κλίθριος συνάθροισις.

9. Περὶ τοῦ ὑπὸ τῆς Πολιτείας περιορισμοῦ πολλῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων καὶ ἐλευθεριῶν χάριν τῆς γαλήνης, ἀμύνης καὶ ὑπάρξεως τοῦ Κράτους.

10. Κατὰ τίνα τρόπον καταρτίζονται οἱ νόμοι καὶ τὰ διατάγματα. Πόσων εἰδῶν νόμους καὶ διατάγματα ἔχομεν.

11. Τίνες αἱ περὶ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας διατάξεις ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν καὶ τὰ καθήκοντα αὐτοῦ.

12. Κατὰ τίνα τρόπον συγκροτοῦνται Βουλὴ καὶ Γερουσία καὶ τίνες αἱ σχετικαὶ ἀρμοδιότητες αὐτῶν.

13. Τίνα τὰ δικαιώματα τῆς ἀνηλίκου γυναικὸς ὡς πρὸς τὸ δημόσιον δίκαιον.

14. Περὶ τῆς συγκλήσεως τῶν Βουλῶν - Σύνοδοι βουλευτικαὶ καὶ γερουσιαστικαὶ ὡς καὶ περίοδοι τῶν σωμάτων αὐτῶν.

15. Τί ὀρίζει τὸ πολίτευμα ἡμῶν ὅσον ἀφορᾷ τὴν «χάριν» καὶ τὴν «ἀμνηστειάν». Τίς ἡ βασικὴ αὐτῶν διαφορά.

16. Τί καλοῦνται πολιτικὰ ἀδικήματα, καὶ τί διαφέρουσι τῶν κοινῶν ἀδικημάτων καὶ τίνες αἱ σχετικαὶ διατάξεις τοῦ πολιτεύματος ἡμῶν.

17. Περὶ τῶν διαφορῶν εἰδῶν τῶν ληξιαρχικῶν πράξεων. Τίνες οἱ κατὰ τόπους ἐν τε τῷ ἐσωτερικῷ καὶ ἐξωτερικῷ νόμιμοι ληξιαρχοὶ. Ἐτήσιον Μητρώον ἀρρένων.

18. Περὶ Αὐτοδιοικήσεως τῶν Δήμων καὶ Κοινοτήτων. Τίνα τὰ καθήκοντα καὶ αἱ ὑποχρεώσεις δημάρχων, κοινοπαρχῶν καὶ δημοτῶν.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

Ἡ διδασκαλία τοῦ μαθήματος τούτου τοῦ δογματίζοντος εἶναι ὁ πολίτης σὺν τοῖς δικαιώμασι ἔχει νὰ ἐπιτελέσῃ καὶ πρῶτα αἱ καθήκοντα ἔναντι τῆς Πατρίδος καὶ ἑαυτοῦ δέον νὰ

γίνεται κατὰ ἀφηγηματικόν, εὐληπτον καὶ ἐπαγωγὸν τρόπον, νὰ ἀποφεύγεται δὲ συγχρόνως ἡ ξηρὰ διατύπωσις τῶν σχετικῶν διατάξεων. Κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν ἐκάστου σημείου τῆς ὕλης ὁ διδάσκων φροντίζει νὰ προσαγάγῃ κατάλληλα παραδείγματα ἐκ τῆς πράξεως, δυνάμενα νὰ διαφωτίσωσι πλήρως τὸ θέμα.

II. ΓΕΝΙΚΑΙ ΑΡΧΑΙ ΔΙΚΑΙΟΥ

A'. Σκοπός.

Σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τούτων εἶναι ἡ ἀπόκτησις τῶν ἀπαραιτητῶν γνώσεων ἐκ τοῦ Ἀστικοῦ Δικαίου ἀφ' ἑνὸς μὲν χάριν τῆς γενικῆς μορφώσεως τῶν μαθητῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τὴν μεθοδικωτέραν καὶ πληρεστέραν διδασκαλίαν τοῦ Ἐμπορικοῦ Δικαίου.

B'. Διδακτέα ὕλη :

ΤΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

(2 ὧραι καθ' ἑβδομάδα τὸ α' ἐξαμήνον)

1. Πῶς ἐγεννήθη τὸ δίκαιον καὶ τίνα προορισμὸν ἐπιδιώκει τοῦτο ἐν ταῖς πεπολιτισμέναις κοινωνίαις. Τίνες εἶναι αἱ πηγὰὶ τοῦ Δικαίου (ἔθιμον - νόμος). Τίνες αἱ θεμελιώδεις διακρίσεις τοῦ Δικαίου (δημόσιον - ἰδιωτικόν).

2. Περὶ ἰθαγενείας : Τίς εἶναι Ἑλλην καὶ διὰ τίνων τρόπων κτᾶται ἡ ἑλληνικὴ ἰθαγένεια. Πῶς ἀπόλλυται ἡ ἑλληνικὴ ἰθαγένεια.

3. Περὶ τῶν δικαιωμάτων τοῦ προσώπου : Ὅρισμὸς τῶν προσώπων (φυσικῶν - νομικῶν) καὶ τῆς διακρίσεως τῶν διαφόρων ἀστικῶν δικαιωμάτων των (πραγματικῶν - ἐνοχικῶν - οἰκογενειακῶν - κληρονομικῶν).

4. Κατὰ τίνα τρόπον ἀναγνωρίζονται, προστατεύονται καὶ ἐπανορθοῦνται τὰ δικαιώματα ταῦτα ἐὰν προσβλήθησαν εἴτε παρ' ἑτέρων προσώπων εἴτε καὶ παρ' αὐτῆς ταύτης τῆς Πολιτείας.

5. Περὶ τῆς ἡλικίας τοῦ προσώπου ὡς ὑποκειμένου δικαιωμάτων καὶ ὑποχρεώσεων : Ἀνηλικιότης, χειραφεσία, ἐνηλικιότης κλπ.

6. Περὶ τῆς σωματικῆς ἢ πνευματικῆς καταστάσεως τοῦ προσώπου ἔναντι τοῦ Δικαίου : Τυφλοί, κωφάλαλοι, ἄστωτοι, ἀπηγορευμένοι κλπ.

7. Περὶ τῶν βαθμῶν τῆς συγγενείας ἔναντι τοῦ δικαίου : Οἱ διάφοροι κλάδοι τῆς ἐξ αἵματος ἀγχιστείας συγγενείας καὶ

τὰ ἐκ τούτων προκύπτοντα κωλύματα, ἐν τῷ οἰκίγενειακῷ κυρίως δικαίῳ.

8. Περὶ τοῦ νομικοῦ προσώπου: Εἶδη νομικῶν προσώπων καὶ σύστασις αὐτῶν. Τὰ κατὰ τοὺς νεωτέρους νόμους ἰσχύοντα.

9. Περὶ σωματείου: Νομικὴ ἰκανότης τοῦ σωματείου, σύστασις καὶ διάλυσις αὐτοῦ. Τὰ κατὰ τοὺς νεωτέρους νόμους ἰσχύοντα.

10. Περὶ τῆς «πλάνης» καὶ «ἀγνοίας» ὡς λόγων ἐπιδρώντων ἐπὶ τοῦ κύρους τῶν δικαιοπραξιῶν.

11. Περὶ «προθεσμίας» καὶ «ἔβρου» ὡς λόγων ἐπιδρώντων ἐπὶ τῶν πράξεων τοῦ προσώπου.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

Ἡ διδασκαλία τῶν Γενικῶν Ἀρχῶν δεόν νὰ γίνηται καθ' ἀπλοῦν καὶ ἐπαγωγὸν τρόπον, ν' ἀκολουθῆται δὲ πάντοτε παρὰ σχετικῶν παραδειγμάτων πρὸς πληρεστέραν ἀπόδοσιν. Πλήν τούτου ἡ σύντομος ἀνάλυσις τῶν θεμάτων ἐπιβάλλεται ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς φύσεως τοῦ μαθήματος καὶ τοῦ προορισμοῦ αὐτοῦ.

III. ΕΜΠΟΡΙΚΟΝ ΚΑΙ ΝΑΥΤΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

Α'. Σκοπός.

Ἡ ἐν ταῖς ἐμπορικαῖς σχολαῖς διδασκαλία τοῦ Ἐμπορικοῦ καὶ Ναυτικοῦ Δικαίου ἀποσκοπεῖ τὴν μετάδοσιν τῶν νομικῶν ἐκείνων κανόνων, ὑπὸ τῶν ὁποίων διέπεται ἡ ἐμπορία καθ' ὅλας τὰς σχέσεις αὐτῆς. Δεδομένου δὲ ὅτι καθιεροῦνται νῦν καὶ ἄλλοι συγγενεῖς τοῦ Δικαίου κλάδοι, δεόν ἐνταῦθα ἡ διδασκαλία νὰ περιορίζεται ἐντὸς τοῦ πλαισίου τοῦ τε Ἐμπορικοῦ καὶ Ναυτικοῦ Δικαίου.

Β'. Διδακτέα ὕλη.

ΤΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

(2 ὥραι καθ' ἑβδομάδα).

1. Περὶ τοῦ Ἐμπορικοῦ Δικαίου γενικῶς, τῆς αἰτιολογίας του ὡς ἰδιαιτέρου δικαίου χάριν τῆς ἐμπορίας καὶ τῶν πηγῶν αὐτοῦ.

2. Περὶ τῶν διαφόρων εἰδῶν τῶν ἀπολύτων ἐμπορικῶν πράξεων. Σύντομος ἀπαρίθμησις καὶ ἀνάλυσις αὐτῶν. Εὐρυτέρα ἀνάλυσις τῆς παραγγελίας, δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις παραγγελίας, προνόμιον παραγγελιοδόχου, ἀσφαλιστήριος ρήτρα, παραγγελιοδόχοι μετακομίσεως καὶ ἀγωγιάται. Μεταφορὰ διὰ σιδηροδρόμων.

3. Περὶ τῶν σχετικῶν ἐμπορικῶν πράξεων. Τίς ἡ διαφορὰ τῶν ἀπολύτων ὑπὸ τῶν σχετικῶν ἐμπορικῶν πράξεων καὶ τίς ἡ ἐκ ταύτης χρησιμότης.
4. Τίνες αἱ πρακτικαὶ συνέπειαι ἐκ τῆς διακρίσεως τῶν ἐμπορικῶν ἀπὸ τῶν ἀστικῶν πράξεων.
5. Τίνες οἱ ἀπαιτούμενοι ὄροι διὰ τὴν ὑπαρξίν τῆς ιδιότητος τοῦ ἐμπόρου.
6. Περὶ τοῦ ἀγγλικοῦ ὡς καὶ τῆς ὑπάνδρου γυναικὸς ὡς ἐμπόρων.
7. Περὶ τῶν περιορισμῶν ἐν τῇ ἐμπορίᾳ ἤτοι περὶ τῶν μονωπωλιῶν καὶ τῶν ἀπαγορεύσεων πρὸς ἀσκήσιν αὐτῆς.
8. Περὶ τῶν νομίμων διατυπώσεων διὰ τὴν ἔγκυρον τήρησιν τῶν ἐμπορικῶν βιβλίων, καθὼς ἐπίσης περὶ τῆς ἀποδεικτικῆς αὐτῶν δυνάμεως. Ἀλληλόχρεως λογαριασμοὶ ὑπὸ νομικῆν ἔποσιν.
9. Περὶ τῶν ἐταιρειῶν γενικῶς. Ἀπαρίθμησις καὶ χαρακτηρισμὸς τῶν ἐμπορικῶν ἐταιρειῶν.
10. Ὁμόρρυθμος, Ἀνώνυμος, Ἐτερόρρυθμος, Μετοχικὴ Ἐταιρεία. Ἐννοια καὶ χαρακτήρ μιᾶς ἐκάστης ἐξ αὐτῶν ἰδιαιτέρως.
11. Περὶ συστάσεως, ἐκκαθαρίσεως, διανομῆς, διαλύσεως τῶν ἐμπορικῶν ἐταιρειῶν.

ΤΑΞΙΣ ΕΚΤΗ

(2 ὧραι καθ' ἑβδομάδα).

12. Περὶ τῶν γραμματίων εἰς διαταγὴν. Ἀπαρίθμησις καὶ σπουδαιότης αὐτῶν ἐν τῇ ἐμπορίᾳ.
13. Περὶ τῆς συναλλαγματικῆς: Χαρακτήρ καὶ χρῆσις ταύτης. Τίνες εἶναι οἱ ἀπαραίτητοι ὄροι πρὸς ὑπαρξίν τῆς συναλλαγματικῆς.
14. Τίνες εἶναι οἱ δευτερεύοντες ὄροι ἐν τῇ συναλλαγματικῇ. Περὶ ὑπόβολῆς ἐν ταῖς συναλλαγματικαῖς.
15. Ὁπισθογράφησις τῆς συναλλαγματικῆς, σπουδαιότης καὶ διάφορα εἶδη ὀπισθογραφήσεως.
16. Πρὸβλεψις, ἀποδοχὴ, ἀποδοχὴ κατὰ παρέμβασιν, τριτεγυήσις. Ἀλληλέγγυος ὑποχρέωσις τῶν ἐκ τῆς συναλλαγματικῆς ὑποχρέων προσώπων.
17. Περὶ πληρωμῆς τῆς συναλλαγματικῆς—Δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις τοῦ κομιστοῦ τῆς συναλλαγματικῆς, διαμαρτύρησις καὶ ἐμφάνισις αὐτῆς (Σύμβασις Λωζάννης).
18. Περὶ γραμματίων εἰς διαταγὴν, εἰς κατοικίαν, χρηματικῶν ἐνταλμάτων, πιστωτικῶν ἐπιστολῶν καὶ ἐπιταγῶν.

19. Περὶ παραγραφῆς τῶν συνάλλαγματικῶν καθὼς ἐπίσης καὶ τῶν γραμματίων εἰς διαταγὴν.

20. Περὶ Ἐμπορικῶν καὶ Βιομηχανικῶν Ἐπιμελητηρίων περὶ ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν σημάτων καὶ τῆς προστασίας ὑπὸ τοῦ νόμου αὐτῶν.

21. Περὶ ἀσφαλιστικῆς συμβάσεως, χειραΐας τε καὶ ναυτικῆς τοιαύτης.

Πτωχευτικὸν Δίκανον.

22. Τί εἶναι πτώχευσις, ὡς καὶ χρεωκοπία—Πῶς κηρύσσονται αὐταὶ καὶ τίνας ἔχουσι συνεπειάς διὰ τε τὸ ἐμπορικὸν καὶ κοινωνικὸν στάδιον τοῦ πτωχοῦ ἢ χρεωκόπου.

23. Τίνα τὰ διατασσόμενα ἐν πτωχεύσει ὑπὲρ τῆς ἀσφαλίσεως τῶν δικαιωμάτων τῶν πιστωτῶν.

24. Περὶ συμβιβασμοῦ καὶ ἐνώσεως τῶν πιστωτῶν καὶ τῶν ἐκ τούτων συνεπειῶν.

25. Περὶ ἀποκαταστάσεως τοῦ ἐν πτωχεύσει ἐμποροῦ.

Ναυτικὸν Δίκανον.

26. Ὅμοιοῦς, χαρακτηρισμοί, ἐθνικότης ὡς καὶ παρακολουθήματα τοῦ πλοίου.

27. Περὶ τοῦ πλοιάρχου : Ἐκλογή, προσόντα καὶ νομικὴ ἰδιότης τοῦ πλοιάρχου—Εὐθύνη τοῦ πλοιάρχου—Δικαιώματα ὡς καὶ ὑποχρεώσεις τοῦ πλοιάρχου 1) πρὸ τοῦ ἀπόπλου 2) κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πλοῦ καὶ 3) κατὰ τὸν κατάπλου.

28. Περὶ τοῦ πληρώματος : Ἐναρξίς, διάρκεια καὶ λήξις τῆς ὑπηρεσίας τοῦ πληρώματος—Ναυτολόγιον.

29. Περὶ τῆς συμβάσεως τῆς ναυλώσεως, κατάρτισις καὶ περιεχόμενον τοῦ ναυλωτικοῦ.

30. Περὶ τοῦ ναύλου: Τίνας αἱ ἀμοιβαῖαι ὑποχρεώσεις ναυλωτοῦ καὶ ναυλοῦντος, ὡς καὶ τοῦ πλοιάρχου ὡς πρὸς τὸ φορτίον πλοίου.—Τίνα τὰ ἐπ' αὐτῶν προνόμια.

31. Περὶ ἀβαριῶν : Διάκρισις καὶ ἀπαριθμισις αὐτῶν (κοιναί, ἐξομοιούμεναι καὶ μερικαὶ ἀβαρίαι).

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ.

Ἡ διδασκαλία τοῦ μαθήματος τούτου δεόν νὰ γίνηται κατὰ ἀφηγηματικὸν καὶ ἐπαγωγὸν τρόπον, νὰ εἰσέρχεται ὁ διδάσκων ἀμέσως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἐμπορικῶν θεσμῶν, ἀφοῦ περὶ τούτων ἐγένετο γενικὸς λόγος ἐν ταῖς Ἀρχαῖς τοῦ Δικαίου, νὰ ἀποφεύγη δὲ πῆν διδασκαλίαν θεωρητικῶν καὶ ἀμοιβαίου-τουμένων θεμάτων. Δέον, ἐπίσης, νὰ ἀκολουθῆται ἡ ἀνασερομένη ἐνταῦθα σειρά τῆς διδακτέας ὕλης, ἢ δ' ἐκτενεστέρα ἢ περιληπτικωτέρα ἀνάπτυξις τῶν ἐκάστοτε θεμάτων ἀπό-

κειται εἰς τὴν κρίσιν τοῦ καθηγητοῦ ἀναλόγως τῆς πνευματικῆς ἀντοχῆς τῶν μαθητῶν.

IV. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

A'. Σκοπὸς

Αἱ οἰκονομικαὶ γνώσεις ἀποτελοῦσιν ἐν τῶν θεμελίω τῶν ἐμπορικῶν σχολῶν. Ἐκπροσωπούμεναι αὐταὶ ἐνταῦθα διὰ τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας ἀποσκοποῦσι τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν τῆς παραγωγῆς, κυκλοφορίας, διανομῆς καὶ καταναλώσεως τοῦ πλοῦτου εἰς τὴν ἐπίτευξιν τῶν ὁπίων κατὰ μέγα μέρος συντελοῦσι τὰ περὶ τὴν ἐμπορίαν ἀσχολούμενα πρόσωπα.

B' Διδακτέα ὕλη :

ΤΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

(2 ὧραι καθ' ἑβδομάδα).

Εἰσαγωγή.

1. Κοινωνικαὶ σχέσεις καὶ κοινωνικαὶ ἐπιστήμαι—Σκοπὸς καὶ ἀντικείμενον τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας—Καταγωγή καὶ ἱστορία ταύτης. Περὶ τῆς ἐννοίας τοῦ πλοῦτου κατὰ τὴν οἰκονομικὴν ἐπιστήμην.

A'.) Παραγωγή τοῦ πλοῦτου.

2. Τῆς ἢ σημασία τῆς παραγωγῆς κατὰ τὴν Π. Οἰκονομίαν καὶ τίνες ἀποτελοῦσι τοὺς συντελεστάς ταύτης.

3. Περὶ τῆς Φύσεως) : Ἐννοια καὶ στοιχεῖα ταύτης ὑπὸ πλουτολογικὴν ἄποψιν.—Ἡ ἑλληνικὴ Φύσις παραγωγικῶς.

4. Περὶ τῆς «Ἐργασίας» : Ὅρισμός οἰκονομικὸς τῆς ἐργασίας, ιδιότητες καὶ διακρίσεις ταύτης εἴτε ἐνεκα τῆς καταβαλλομένης προσπάθειας εἴτε λόγῳ τοῦ ἀντικειμένου τῆς ἐπιχειρήσεως.

5. Περὶ τοῦ ὄργανισμοῦ τῆς ἐργασίας ἐν τῇ κοινωνίᾳ : Ἀπλῆ καὶ σύνθετος συνεργασία. Πλεονεκτήματα τοῦ καταμερισμοῦ τῆς ἐργασίας. Ὅροι ὑπὸ τοὺς ὁποίους εὐδοκίμεῖ ἐν τῇ κοινωνίᾳ ὁ καταμερισμὸς τῆς ἐργασίας.

6. Περὶ τῆς Βιομηχανίας γενικῶς καὶ εἰδικώτερον περὶ τοῦ ἀντικειμένου καὶ τῶν προσόδων τῆς ἑλληνικῆς βιομηχανίας. Περὶ τῶν μηχανῶν. Πλεονεκτήματα καὶ ἐπικρίσεις ἐπ' αὐτῶν.

7. Περὶ τῆς παγκοσμίου ἐργατικῆς νομοθεσίας καὶ ἰδιαίτερος περὶ τῆς ἑλληνικῆς τοιαύτης.

8. Περὶ τοῦ «Κεφαλαίου» : Ὅρισμός διαίρεσις καὶ ἀνάπτυξις τῶν κεφαλαίων κατὰ τὴν σύγχρονον ἐποχὴν.

9. Περὶ τῶν παρ' ἡμῖν ἐλληνικῶν κεφαλαίων.
10. Περὶ τῶν καρτέλ-τράστ-λόκ-ἄουτ-. Περὶ τοῦ ἐπιχειρηματίου ὡς φυσικοῦ τε καὶ νομικοῦ προσώπου καὶ τῆς δράσεως αὐτοῦ ἐν τῇ παραγωγῇ τοῦ πλούτου.

Β'. Κυκλοφορία τοῦ πλούτου.

11. Περὶ οἰκονομικῆς ἀξίας καὶ τοῦ νόμου τῆς προσφορᾶς καὶ ζητήσεως. Περὶ τιμῆς. Συναγωνισμοῦ. Μονοπωλίων. Τὰ ἐλληνικὰ μνησώλια ὑπὸ πλουτολογικῆν διὰ τὴν χώραν ἔποψιν.

12. Περὶ νομίσματος : Τίς ὁ προορισμὸς τοῦ νομίσματος καὶ τὸ νόμισμα ὡς ἐμπόρευμα. Περὶ τῶν νομισματικῶν συστημάτων καὶ τῆς Λατινικῆς νομισματικῆς Ἐνώσεως. Τὰ παρ' ἡμῖν κρατοῦντα ἐν σχέσει πρὸς τὸ νομισματικὸν σύστημα καὶ τὴν Λατινικὴν νομισματικὴν Ἐνωσιν.

13. Περὶ οἰκονομικῆς πίστεως : Πολλαπλαῖ ὠφέλειαι διὰ τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν χώρας τινὸς ἐκ ταύτης ὡς καὶ περὶ τῶν ὀργάνων τῆς.

14. Ἡ ἐν Ἑλλάδι ἰδιωτικὴ οἰκονομικὴ κρίσις, περὶ τοῦ τραπεζογραμματίου, χαρτονομίσματος καὶ ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας παρ' ἡμῖν. Διεθνῆς Οἰκονομικὸς Ἐλεγχος.

15. Περὶ τῆς διεθνoῦς ἐμπορίας καὶ συναλλαγῆς τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ πεντηκονταετίας μέχρι σήμερον. Τίς ἡ ἐπικαταλλαγὴ ἀπὸ 14 Ἀπριλίου 1928—27 Ἀπριλίου 1932 (σταθεροποίησης). Τίς ἡ σύγχρονος ἐπικαταλλαγὴ.

16. Περὶ τῶν διαφόρων ἐμπορικῶν συστημάτων. Ὅποιον ἐμπορικὸν σύστημα ἀκολουθεῖ ἡ Ἑλλάς.

17. Περὶ τῶν ἐμπορικῶν κρίσεων, τῶν αἰτίων καὶ τῆς θεραπείας αὐτῶν. Περὶ τῶν ἐλληνικῶν ἐμπορικῶν κρίσεων ὅσον ἀφορᾷ τὰ αἴτια καὶ τὴν διάρκειαν αὐτῶν.

18. Περὶ τοῦ ἐλληνικοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου, τῆς ἀνισοκλειίας αὐτοῦ ἀπὸ ἐβδομηκονταετίας καὶ τῶν αἰτίων ταύτης. Τίνα μέτρα ἐλήφθησαν πρὸς μείωσιν τῆς παθητικότητος τοῦ ἐλληνικοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου.

19. Περὶ ἐμπορικῶν συμβάσεων, μετὰ ξένων κρατῶν καὶ τῆς ἐπιδράσεως αὐτῶν εἰς τὴν παγκόσμιον ἀνάπτυξιν τῶν συναλλαγῶν. Περὶ ἐλευθέρων ζωνῶν καὶ δὴ Θεσσαλονίκης καὶ Πειραιῶς.

20. Περὶ χρηματιστηρίων ἀξιῶν καὶ ἐμπορευμάτων. Ὅργανισμὸς καὶ προορισμὸς αὐτῶν γενικῶς. Τὰ παρ' ἡμῖν κρατοῦντα.

ΤΑΞΙΣ ΕΚΤΗ

(1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα).

Γ'.) Διανομή τοῦ πλούτου.

21. Περὶ τῆς μερίδος τοῦ γαιοκτημόνου ἐν τῇ Διανομῇ τοῦ πλούτου. Ἰδιοκτησία γενικῶς καὶ ὑπὸ ἐλληνικῆν ἔποψιν.

22. Περὶ «κοινοκτημοσύνης» καὶ «σοσιαλισμοῦ». Τὰ παρ' ἡμῖν κρατοῦντα ἐν σχέσει πρὸς τὰ κοινωνιστικά αὐτὰ συστήματα.

23. Μερὶς τοῦ ἐργάτου ἐν τῇ διανομῇ τοῦ πλούτου. Εἶδη μισθῶν, φυσικὸς μισθὸς τοῦ Ρικάρδου καὶ σιδηροῦς νόμος τοῦ Λασσάλ. Τὰ παρ' ἡμῖν κρατοῦντα.

24. Περὶ ἐργατικῶν συνδικάτων καὶ Ἐργατικῶν Ὁμοσπονδιῶν.

25. Περὶ τοῦ κεφαλαίου ἐν τῇ διανομῇ τοῦ πλούτου : Τόκος, διάκρισις αὐτοῦ, ὁ τόκος ἐν Ἑλλάδι - Κίηησις τῶν κεφαλαίων παρ' ἡμῖν.

Δ'.) Κατανάλωσις τοῦ πλούτου.

26. Σχέσις τῆς καταναλώσεως πρὸς τὴν παραγωγὴν, κυκλοφορίαν καὶ διανομὴν τοῦ πλούτου. Παραγωγικὴ κατανάλωσις καὶ μὴ τοιαύτη.

27. Συνεργατικαὶ ἐταιρεῖαι καταναλώσεως. Περὶ ἀποταμιεύσεως καὶ Ταμιευτηρίων σχετικῶς πρὸς τὰ παρ' ἡμῖν κρατοῦντα.

28. Πενία, ἔνδεια, ἀθλιότης.

29. Περὶ τῶν «κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων» γενικῶς καὶ σχετικῶς πρὸς τὰ παρ' ἡμῖν.

30. Περὶ ἀστυλείας καὶ πολυτελείας ὑπὸ οἰκονομικῆν ἔποψιν.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

Ἡ διδασκαλία τῆς Π. Οἰκονομίας, βάσει τῶν μνημονευμένων θεμάτων τὰ ὅποια θέον κατὰ τὴν ὑποδεικνυομένην ἐνταῦθα σειρὰν ἀστυερῶς νὰ ἀκολουθῶνται παρὰ τοῦ διδάσκοντος πρέπει νὰ γίνηται κατὰ τρόπον, σαφῆ, ἐπαγωγὸν καὶ ὑποδειγματικόν. Πάντοτε δὲ νὰ συνεχίζεται πρὸς τὴν οἰκονομικὴν ἱστορίαν καὶ ζωὴν τῆς χώρας ἡμῶν ἵνα τὸ μάθημα τοῦτο καθίσταται μᾶλλον ὠφέλιμον καὶ ἐνδιαφέρον.

V. ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΝ ΛΟΓΙΣΤΙΚΟΝ

Α'. Σκοπός.

Ἡ εἰς γενικὰς γραμμὰς γινώσις τοῦ φορολογικοῦ ἡμῶν συ-

στήματα ως και ή τοῦ Δημοσίου Λογιστικοῦ ἐπιβάλλεται εἰς πάντα πολίτην, ἀφοῦ οὗτος κυγγάνει κατ' ἀνάγκην καί φορολογούμενος. Ἐπιβάλλεται ὅμως κατὰ μείζονα λόγον εἰς τὸν ἔμπορον ὁ ὁποῖος βαρεῖται διὰ πολλαπλῆς φορολογίας ἥς τὰς κυριώτερας κατευθύνσεις εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ἀποκτήσῃ πρὸς σκοπιμωτέραν ἄσκησιν τῆς ἐμπορίας του.

Β'. Διδακτέα ὕλη :

ΤΑΞΙΣ ΕΚΤΗ

(1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα).

Α'. Ἐκ τοῦ Φορολογικοῦ Δικαίου :

1. Περὶ φόρου : Ὅρισμός καὶ ἔννοια αὐτοῦ—Τίς δέον νὰ εἶναι ἡ βάση τῆς φορολογίας—Ἐπίπτωσης τοῦ φόρου—Φορολογικὸς συντελεστής.

2. Φόροι ἄμεσοι καὶ ἔμμεσοι, φόροι ἀναλογικοὶ καὶ προοδευτικοί—Τὰ παρ' ἡμῖν κρατοῦντα—Ἰδικιτέρα ἀνάπτυξης τῶν φόρων ἐπιτηδεύματος, μισθωτῶν ὑπηρεσιῶν, ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ κινήτων ἀξιῶν. Ν. 1640 διαίρεσις εἰς κατηγορίας αὐτοῦ.

3. Χρέους ἐκ φόρου καὶ γένεσις αὐτοῦ. Προσωπικοὶ καὶ πραγματικοὶ φόροι.—Δήλωσις, ἔλεγχος, ἐγγραφή εἰς τὸν φορολογικὸν κατάλογον.

4. Περὶ τοῦ φορολογικοῦ καὶ οἰκονομικοῦ ἔτους, ὡς καὶ τῆς χρονικῆς σχέσεως φόρου καὶ βάσεως τῆς ὑποχρεώσεως.

5. Περὶ τοῦ χρόνου τῆς ἐμφανίσεως τῆς φορολογικῆς ὑποχρεώσεως, ὡς καὶ τοῦ τόπου τῆς βεβαιώσεως τοῦ φόρου.

6. Παραγραφή φορολογικῆς ὑποχρεώσεως, ἐπιστροφή φόρων, πρόσθετα τέλη καὶ τόκοι ὑπερμερίας.

7. Περὶ τῶν δημοτικῶν, κοινοτικῶν κλπ. φορολογιῶν.

8. Περὶ τῶν φορολογικῶν δικαστηρίων.—Ἐντασις, ἔφεσις.—Ὅριστικὴ καὶ προσωρινὴ βεβαιώσις τοῦ φόρου.—Πληρωμὴ τοῦ φόρου.

Β'. Ἐκ τοῦ Δημοσίου Λογιστικοῦ :

1. Περὶ τοῦ «προϋπολογισμοῦ τοῦ κράτους»: Περιεχόμενον, διαίρεσις καὶ κατάρτισις αὐτοῦ.

2. Περὶ τῆς οἰκονομικῆς χρήσεως : Ἀντικείμενον, χρονικὴ διάρκεια καὶ διάκρισις τῆς χρήσεως.

3. Περὶ τῶν ἐσόδων τοῦ κράτους: Τίνες εἶναι αἱ πηγαὶ τῶν ἐσόδων τοῦ κράτους καὶ κατὰ τίνα τρόπον ἐνεργεῖται ἡ βεβαίωσις ὡς καὶ ἡ εἰσπραξίς τῶν δημοσίων ἐσόδων.

4. Περὶ τῶν ἐξόδων τοῦ κράτους : Τακτικαὶ πιστώσεις.

Ἀναπληρωματικά, Ἑκτακτοὶ καὶ Εἰδικὰ πιστώσεις—Περὶ πεμπτημορίων.

5. Περὶ «χρηματικῶν ἐντάλματων» : Κύριοι καὶ δευτερεύοντες διατάσσονται.—Ἐπιτροπικὰ ἐντάλματα. Περιεχόμενον τῶν ἐντάλματων.

6. Περὶ Ἀπολογισμοῦ τῆς ληξιάτης χρήσεως : Ὑποβολή, σύνταξις καὶ διαίρεσις τοῦ Ἀπολογισμοῦ.

7. Περὶ τῶν γενικῶν διατάξεων τῶν ἀφρωσῶν τοὺς δημοσίους ἐν γένει ὑπολόγους : Ἀπόδοσις λ/σμοῦ, διαχειρίσις ὑλικοῦ, εὐθύνη καὶ ζωσιδικία διαχειριστῶν τοῦ δημοσίου ἢ ἱδρυμάτων δημοσίου δικαίου.

8. Περὶ Γ'. Λογιστηρίου καὶ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου : Ἀρμοδιότης καὶ δικαιοδοσία αὐτῶν.

9. Περὶ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας γενικῶς, ἰδιαιτέρως δὲ ὡς φορολογικοῦ δικαστηρίου.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ.

Ἡ διδασκαλία τοῦ μαθήματος τούτου γινομένη διὰ γλώσσης ἀπλῆς καὶ σαφοῦς δεόν νὰ εἶναι θεωρητικὴ τε καὶ ὑποδειγματικὴ διὰ τὴν σκοπιμωτέραν ἀπόδοσιν. Ἐν γένει τὸ ὕψος τοῦ διδάσκοντος πρέπει νὰ εἶναι ἀφηγηματικόν, ν' ἀποφεύγῃ δι' αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον τοῦτο εἶναι ἐφικτόν, τὴν μείαν νόμων καὶ διαταγμάτων, πρᾶγμα προκαλοῦν ἀνίαν παρὰ τοῖς μαθηταῖς.

Ἐν τέλει ὁ διδάσκων δεόν, κατὰ τὸ δυνατόν, νὰ ἐνεργῇ ἐπιεικῶς καὶ γραπτάς τινὰς ἀσκήσεις, πρὸς μείζονα διασάφησιν καὶ ἐμπέδωσιν ὡς λ. γ. 1) τὴν κατάρτισιν φορολογικῆς δηλώσεως ἐπὶ σχετικοῦ ἐντύπου ἐκ τῆς Οἴκον. Ἐφορείας. 2) τὸν ὑπολογισμὸν τοῦ καταβλητέου φόρου ὑπὸ ἐπιχειρήσεως ἐμπορικῆς ἢ βιομηχανικῆς, 3) ὅμοιον τοῦ φόρου οἰκοδομῶν καὶ εἰς τινὰς ἄλλας παραπλησίους συντόμους ἀσκήσεις.

12. ΤΕΧΝΙΚΑ.

Παρατήρησις.—Ὑπὸ τὸν ὄρον τοῦτον τὸ παρὸν πρόγραμμα περιλαμβάνει πλείονα μαθήματα, ὡς Καλλιγραφίαν, Δακτυλογραφίαν, Στενογραφίαν, Διακοσμητικὴν, διαφημιστικὴν. Κατωτέρω ἀναγράφεται ὁ ἀντίστοιχος διδακτικὸς σκοπὸς καὶ ἡ διδακτικὴ ὕλη ἐξ ἑκάστου τούτων :

I. ΚΑΛΛΙΓΡΑΦΙΑ

A'. Σκοπός.

Ὁ αὐτὸς ὡς ἐν τῷ κατωτέρω κύκλῳ.

Β'. Διδακτέα ὕλη :

ΤΑΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

(1 ὥρα διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

Α'. Μετὰ τὴν πλήρη κατανόησιν τῆς Στρογγύλης γραφῆς ὑπὸ διαφόρους κλίμακας ὁ διδάσκων, διὰ ποικιλίαν τεχνικῶν γραφῶν, διδάσκει τὴν Γοτθικὴν γραφὴν, παραθέτων καὶ τὰς κάτωθι ὁδηγίας πρὸς σαφεστέραν κατανόησιν αὐτῆς.

1) Κάθε γράμμα τῆς γοτθικῆς ἀρχίζει πάντοτε μὲ λεπτὴν γραμμὴν καὶ ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω.

2) Αἱ εὐθειᾶι καὶ αἱ γωνίαι αὐτῆς γίνονται ἐν συνεχείᾳ (ἄνευ διακοπῆς).

3) Αἱ γωνίαι εἰς ὄγκον καταλαμβάνουν τὸ 1)5 τῶν εὐθειῶν.

4) Ἡ λεπτὴ γραμμὴ ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω γίνεται μὲ χωριστὴν κίνησιν χειρός. Ἡ κλίσις καὶ ἡ θέσις τοῦ χάρτου ἢ αὐτὴ μὲ τὴν τῆς Στρογγύλης γραφῆς.

Β'. Ἐπίσης ὁ διδάσκων διὰ ποικιλίαν γραφῶν, δύναται νὰ διδάξῃ καὶ τὴν νόθον γραφὴν, συναφῆ πρὸς τὴν στρογγύλην μὲ πλαγίαν μόνον διεύθυνσιν καὶ τινὰς παραλλαγὰς εἰς τὰ Κεφαλαῖα.

Γ'. Διδασκαλία αὐτῶν :

1) Διδασκαλία τῶν ὡς ἄνω γραφῶν εἰς τε τὰ ἑλληνικὰ καὶ Λατινικὰ γράμματα καὶ τοὺς ἀριθμούς.

2) Ἐφαρμογαὶ αὐτῶν εἰς τὴν κατάρτισιν ἐμπορικῶν ἐγγράφων (ὡς γραμματίων, συναλλαγματικῶν, πινάκων, κλπ.), ὑπὸ διαφόρους κλίμακας. Ἀσκήσεις γραμμογραφίας, ἰδίᾳ τῆς ἐφαρμοζομένης εἰς λογαριασμούς.

3) Ὁ διδάσκων τὰ τεχνικὰ μαθήματα ἐνεργεῖ ἅπαξ τοῦ μηνὸς ἔλεγχον τῶν τετραδίων τῶν μαθητῶν, ἰδίᾳ δὲ τῶν λογαστικῶν ἀσκήσεων, ἀπὸ ἀπόψεως γραφικοῦ χαρακτῆρος καὶ πρὸς διαπίστωσιν μονογραφεῖ ταῦτα.

II. ΔΙΑΚΟΣΜΗΤΙΚΗ

Α'. Σκοπός.

Ἡ διδασκαλία τοῦ μαθήματος τούτου, ἀποτελοῦντος, οὕτως εἰπεῖν τὸ ἐπιστέγασμα τῆς Καλλιγραφίας, ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ καταστήσῃ ἐν τινὶ μέτρῳ, ἱκανοὺς τοὺς μαθητὰς πρὸς ἐκτέλεσιν ἀπλουστέρων καλλιτεχνικῶν ἔργων, χρησίμων, ἐν τῷ ἐμπορίῳ, ὡς λ. χ. ἐπιγραφῶν, διαφημιστικῶν εἰκόνων, καλαισθητικῆς διακοσμῆσεως προθηκῶν κλπ.

Β'. Διδακτέα ὕλη :

ΤΑΞΙΣ ΕΚΤΗ

(1 ὥρα διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

1. Κατ' ἀρχὰς ἀσκούνται οἱ μαθηταὶ μεθοδικῶς εἰς τὴν γραμμογραφίαν καὶ ἐπιγραφοποιίαν.

2. Ἐπειτα γίνεται ἀσκήσις τῶν μαθητῶν εἰς διάφορα σχέδια ἀναπαριστώμενα ὑπὸ τοῦ διδάσκοντος ἐπὶ τοῦ μαυροπίνακος ἢ ἐπινοούμενα ὑπὸ τῶν μαθητῶν τούτων (διὰ τῆς φαντασίας τῶν) ἀναφερόμενα εἰς θέματα ἐμπορικῆς φύσεως.

Ἡ ἐκτέλεσις τῶν σχεδίων τούτων ἐκτελεῖται κατ' ἀρχὰς μὲν διὰ μολυβδόκονδύλου βραδύτερον δὲ διὰ μελάνης καὶ ἐν τέλει διὰ χρωμάτων στερεῶν (κραγιόν).

3. Παράλληλως γίνεται ἀνάπτυξις ἀπλῆ καὶ εὐληπτος τῶν ἀρχῶν τῆς καλαισθητικῆς διατάξεως τῶν ἐκτιθεμένων εἰδῶν ἐν τῇ προσθήκῃ καταστήματος καὶ τῆς καθόλου διακοσμήσεως τῆς προσθήκης. Πρὸς ἐμπέδωσιν συνιστᾶται ἡ ἐπίσκεψις τῶν μαθητῶν, ὑπὸ τὴν ὄδηγίαν τοῦ διδάσκοντος, εἰς διάφορα καταστήματα τῆς ἑδρας τῆς Σχολῆς, ἢ ἐπιτόπιος ἐξέτασις τῆς ἐφαρμοζομένης ἐν αὐτοῖς διακοσμητικῆς ἐν τῇ προσθήκῃ καὶ ἐν τοῖς ἐσωτερικοῖς τμήμασι ἐκάστου τούτων.

III. ΔΑΚΤΥΛΟΓΡΑΦΙΑ

Α'. Σκοπός.

Οὗτος συμπύπτει πρὸς τὸν ἀντίστοιχον τεθέντα τοιοῦτον ἐν τῷ Κατωτέρῳ Κύκλῳ τῆς Ἑξατάξιου μέσης Ἐμπορικῆς Σχολῆς.

Β'. Διδακτέα ὕλη :

ΤΑΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

(1 ὥρα διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

1. Ταχεῖα ἐπανάληψις τῶν τεχνικῶν γνώσεων περὶ τὸν χειρισμὸν γραφομηχανῶν τῶν συνήθων συστημάτων ἐν τῷ ἐμπορίῳ, τῶν διαθέσιμων ἐν τῇ Ἐμπορικῇ Σχολῇ.

2. Ἀσκήσεις γραφῆς πρὸς προαγωγὴν τῆς εὐκινήσιας τῶν δακτύλων. Δακτυλογράφησις ἐμπορικῶν ἐγγράφων καὶ ἐπιστολῶν ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστὶ.

3. Ἀνάπτυξις ἀπλῆ καὶ συστηματικῆ τῶν ἀρχῶν, εἰς ἃς στηρίζεται ἡ λειτουργία πολυγραφικῶν μηχανῶν, τῶν συνηθεστάτων ἐν τῷ ἐμπορίῳ συστημάτων. Πρακτικαὶ ἀσκήσεις εἰς τὴν χρησιμοποίησιν πολυγράφου, ἐφ' ὅσον ἡ Σχολὴ διαθέ-

τει τοιοῦτον μηχανήμα, λαμβανομένου ὡς θέματος ἐμπορικῶ τινος ἐγγράφου ἢ ἐπιστολῆς.

ΤΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

(1 ὥρα διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

1. Ἀσκήσεις πρὸς ταχείαν καὶ ἄπταιστον δακτυλογράφησιν ἐμπορικῶν ἐγγράφων, ἐπιστολῶν, τιμολογίων, ἐκθέσεων κλπ. εἰς ἓν ἢ καὶ πλείονα ἀντίτυπα, Ἑλληνιστὶ καὶ Γαλλιστὶ, α) ἐπὶ τῇ βάσει χειρογράφου καὶ β') καθ' ὑπαγόρευσιν.

2. Παρόμοιαι ἀσκήσεις ἐπὶ θεμάτων, ἅτινα ὁ μαθητὴς σκέπτεται καθ' ὃν χρόνον δακτυλογραφεῖ αὐτά.

3. Ἐπιδίωξις δεξιότητος, καθ' ἣν ὁ μαθητὴς δύναται νὰ δακτυλογραφῇ τὸ προκείμενον θέμα, χωρὶς νὰ προσβλέπη τὰ πλήκτρα τῆς γραφομηχανῆς, ἅτινα ἀπὸ σκοποῦ καλύπτονται διὰ ἀδιαφανοῦς χαρτου.

4. Ἀσκήσεις πρακτικαὶ ἐπὶ τῶν ἐν τῇ Σχολῇ χρησιμοποιουμένων πολυγραφικῶν μηχανῶν.

5. Τεχνικαὶ γνώσεις ἐπὶ τοῦ χειρισμοῦ τῶν ἐν τῇ Σχολῇ χρησιμοποιουμένων ἀθροιστικῶν καὶ ἐν γένει λογιστικῶν μηχανῶν. Πρακτικὴ ἀσκησις τῶν μαθητῶν περὶ τὴν χρῆσιν τῶν τοιούτων μηχανῶν.

IV. ΣΤΕΝΟΓΡΑΦΙΑ

A'. Σκοπός.

Μεθοδικὴ εἰσαγωγὴ καὶ ἀσκησις τῶν μαθητῶν εἰς ἓν ἐκ τῶν νεωτέρων καὶ διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἐμπορίου, τῶν τραπεζῶν καὶ λοιπῶν μεγάλων οἰκονομικῶν ὀργανισμῶν, σημαντικωτέρων στενογραφικῶν συστημάτων.

B') Διδακτέα ὕλη:

ΤΑΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

(2 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

1. Εἰσαγωγὴ: Σκοπὸς καὶ σημασία τῆς στενογραφικῆς τέχνης. Συνοπτικὴ ἐξέτασις τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως ταύτης. Τὰ ἐπικρατέστερα τὴν σήμερον συστήματα. Ποῖον τούτων τὸ εὐαρμοστότερον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

2. Συστηματικὴ διδασκαλία τῆς στενογραφίσεως γραμμάτων, μεμονωμένων ἢ συμπλεγμάτων τοιούτων, λέξεων καὶ φράσεων. Ἐμπέδωσις τῶν ἐκάστοτε διδασκομένων δι' ἀσκήσεων προσφόρων, ἐπεξεργαζομένων ὑπὸ τῶν μαθητῶν ἐν τῇ Σχολῇ καὶ κατ' οἶκον.

3. Ἀσκήσεις εἰς στενογράφησιν περικοπῶν ἐξ ἐγγράφων ἢ ἐπιστολῶν τοῦ ἔμπορίου.

4. Ὅμοιαι ἀσκήσεις, καθ' ἃς ἐφαρμόζονται καὶ αἱ ἐξαιρετικαὶ συντομίαι γραφῆς λέξεων καὶ φράσεων εἴτε παραλείψεως τοιούτων εὐνοήτων. Ἀνάγνωσις ἐστενογραφημένων κειμένων.

5. Ἀσκήσεις ὅμοιαι πρὸς παραγωγὴν τῆς εὐκινήσιας τῆς χειρὸς μέχρι γραφῆς 60—80 συλλαβῶν κατὰ λεπτὸν τῆς ὥρας.

ΤΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

(1 ὥρα διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

1. Σύντομος ἐπανάληψις τῶν κυριωτάτων σημείων τῆς ἐν τῇ προηγουμένῃ τάξει διδαχθείσης ὕλης καὶ συμπλήρωσις αὐτῆς διὰ προσφορᾶς παντὸς ὑπολειπομένου ἀναγκαίου στοιχείου.

2. Ἀσκήσεις ἐν τῇ Σχολῇ καὶ κατ' οἶκον ἐπὶ κειμένων οἰκονομικοῦ χαρακτήρος ἄρθροισι πρὸς ἐπίτευξιν δεξιότητος διὰ τὴν γραφὴν 80—110 συλλαβῶν κατὰ πρῶτον λεπτὸν τῆς ὥρας εὐαναγνώστων διὰ πάντα γνώστην τοῦ διδασκομένου στενογραφικοῦ συστήματος.

ΤΑΞΙΣ ΕΚΤΗ

(1 ὥρα διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

1. Ταχῆα καὶ μεθοδικῇ ἐπανάληψις τῶν κυριωτάτων σημείων τῆς ἄχρι τοῦδε διδαχθείσης ὕλης ἐκ τῆς στενογραφίας καὶ συμπλήρωσις τῶν τυχόν παρουσιαζομένων ἐλλείψεων εἰς τὰς γνώσεις τῶν μαθητῶν ἐν τῷ μαθηματι τούτῳ.

2. Ἀρθροὶ ἀσκήσεις ἐπὶ κειμένων οἰκονομικοῦ χαρακτήρος (ἢ καὶ ἄλλου, ἂν αἱ πρόοδοι τῶν μαθητῶν ἐπιτρέπωσι τοῦτο) πρὸς ἐπίτευξιν περαιτέρω δεξιότητος, ὡς λ. χ. διὰ τὴν γραφὴν 110—125 ἢ καὶ ἐπέκεινα συλλαβῶν ἐντὸς ἐνὸς πρώτου λεπτοῦ τῆς ὥρας.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

1. Ὁ διδάσκων ὀφείλει νὰ κινήσῃ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν μαθητῶν ἀναπτύσσων αὐτοῖς τὴν μεγάλην χρησιμότητα τῆς στενογραφικῆς δεξιότητος διὰ πάντα ἄνθρωπον τῆς ἐποχῆς μας καὶ ἰδίᾳ διὰ τοὺς τῶν οἰκονομικῶν ἐπιχειρήσεων. Ἡ ταχύτης, ἡ τάξις καὶ ἡ ἀκρίβεια, ἀποτελοῦσι θεμελιώδεις κανόνας διὰ τὴν ἐπιτυχῆ διεξαγωγὴν τῶν ἐπιχειρήσεων. Τοὺς κανόνας τούτους θεραπεύει τὰ μέγιστα ἡ στενογραφία.

2. Ἡ διδασκαλία τοῦ μαθήματος τούτου πρέπει νὰ εἶναι

πρακτική, εύληπτος και σύμφωνος πρὸς τὰς γενικὰς ἀρχὰς τῆς διδακτικῆς, βαίνουσα ἀπὸ τῶν ἀπλουστερῶν ἐπὶ τὰ συνθετώτερα.

3. Ὁ διδάσκων πρέπει κατ' ἀρχὰς νὰ χωρῇ βραδέως καὶ ν' ἀξιοῖ παρὰ τῶν μαθητῶν νὰ γράφουν ὀρθῶς καὶ εὐαναγνώστως. Ἀφοῦ δὲ ἐθισθῶσιν οὗτοι ἐπαρκῶς ἐπὶ τῆς τακτικῆς ταύτης, τότε νὰ ἐπιδιώκῃ τὴν βαθμιαίαν αὐξήσιν τῆς ταχύτητος τῆς χειρὸς, ἀνευ βλάβης τοῦ χαρακτῆρος τοῦ εὐαναγνώστου.

4. Αἱ ἀσκήσεις πρέπει κυρίως νὰ ἀναφέρονται εἰς κείμενα ἐμπορικῶν ἐγγράφων, ἐπιστολῶν καὶ ἐν γένει οἰκονομικοῦ χαρακτῆρος. Ὅταν αἱ ἐπιτευχθεῖσαι πρόοδοι καὶ ὁ ὑπολειπόμενος χρόνος διδασκαλίας ἐπιτρέπει τοῦτο, εἶναι εὐκτέα ἢ ἐπέκτασις τῶν ἀσκήσεων καὶ εἰς ἄλλα, πάντως χρήσιμα διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς πράξεως κείμενα.

13. ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗ

Α'. Σκοπός.

Ὁ σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τούτου ταυτίζεται πρὸς τὸν ἀντίστοιχον ἐν τῷ κατωτέρῳ κύκλῳ.

Β'. Διδακτέα ὕλη:

Περὶ τῆς ἐκλογῆς ταύτης ἰσχοῦσιν ὅσα ἀντιστίχως ἀναγράφονται ἐν τῷ κατωτέρῳ κύκλῳ τῆς ἐξαταξίου μέσης ἐμπορικῆς Σχολῆς.

Πρὸς διδασκαλίαν δὲ ταύτης ἀνατίθενται ἀνὰ δύο ὄραι ἐβδομαδιαίως εἰς ἐκάστην τῶν τριῶν τάξεων τοῦ ἀνωτέρου κύκλου Δ, Ε, καὶ ΣΤ'.

14. ΤΡΙΤΗ ΞΕΝΗ ΓΛΩΣΣΑ

προαιρετικῶς διδασκομένη.

Α'. Σκοπός.

Ἐν τῷ ἀνωτέρῳ κύκλῳ τῆς ἐξαταξίου μέσης ἐμπορικῆς σχολῆς ἀναγράφεται ὡς διδακτέα προαιρετικῶς καὶ μία τρίτη ξένη γῶσσα, ὡς συνήθως ἡ Γερμανικὴ, ἢ Ἰταλικὴ καὶ εἴ τις ἄλλη. Ὁ ἐπιδιωκόμενος εἰδικὸς σκοπὸς διὰ τῆς διδασκαλίας τῆς ξένης ταύτης γλώσσης ταυτίζεται πρὸς τὸν τεθέντα ἀντίστοιχον δι' ἐκάστην τῶν ὡς ὑποχρεωτικῶν μαθημάτων διδασκομένων δύο ἄλλων ξένων γλωσσῶν, τῆς Γαλλικῆς καὶ τῆς Ἀγγλικῆς. Πάντως ὁ σκοπὸς οὗτος διὰ τὴν προαιρετικὴν γλῶσσαν περιστέλλεται ἐντὸς στενωτέρων πῶς ὀρίων λόγῳ τοῦ βραχυτέρου διατιθεμένου χρόνου διδασκαλίας δι' αὐτήν.

Β'. Διδακτέα ὕλη:

Αὕτη εἶναι κατ' ἀρχὴν ἀνάλογος πρὸς τὴν ἀντιστοίχως διδασκωμένην ἐν τῆς Γαλλικῆς ἢ τῆς Ἀγγλικῆς γλώσσης. Πάντως περιορίζεται ἀναλόγως τοῦ διατιθεμένου χρόνου, ἥτοι 3 ὥρῶν ἐβδομαδιαίως, ἐν ἐκάστῃ τῶν τριῶν τάξεων τοῦ ἀνωτέρου κύκλου.

Ἡ κατανομή τῆς ὕλης ταύτης μεταξὺ τῶν τάξεων Δ, Ε καὶ ΣΤ' γίνεται συστηματικῶς καὶ οὕτως ὥστε ἐν τῇ τελευταίᾳ τάξει νὰ συμπληρῶται ἡ ὅλη ὕλη καὶ διὰ τῆς προσφορᾶς τῶν κυριωτάτων σημείων ἐν τῆς ἐμπορικῆς ἀλληλογραφίας ἐν τῇ προκειμένῃ γλώσσῃ.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Ἡ διδασκαλία θὰ διεξάγῃται κατὰ τρόπον μεθοδικόν ἀλλὰ πάντως ἀπλοῦν καὶ πρακτικόν, καὶ τοιοῦτον ὥστε νὰ εἶναι δυνατὴ ἡ ταχεῖα πῶς πρόοδος τῶν μαθητῶν εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῆς γλώσσης. Ἡ ἐν προκειμένῳ πορεῖα δὲν διαφέρει κατ' ἀρχὴν πρὸς τὴν ἐφαρμοζομένην καὶ ἐν ἐκάστῃ τῶν ὑποχρεωτικῶν ξένων γλωσσῶν.

2. Ὁ μαθητὴς, ὅστις ἀπαξ ἐδήλωσεν, ὅτι θὰ ἀκολουθήσῃ τὴν διδασκαλίαν τῆς προαιρετικῆς ξένης γλώσσης, εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ συνεχίσῃ τὴν σπουδὴν αὐτῆς μέχρι καὶ τῆς τελευταίας τάξεως συμπεριλαμβανομένης. Ἐὰν λόγοι ἕκαστοι ἀπορῶντες, ὡς ἀσθένεια μικρά, παρακωλύσωσι τὸν μαθητὴν προσωρινῶς, τοῦτο δὲν θὰ συνεπάγεται ὀριστικὴν διακοπὴν τῆς σπουδῆς τῆς προκειμένης γλώσσης. Ἄμα τῇ ἄρσει τοῦ ἐκτάκτου τούτου κωλύματος ὁ μαθητὴς ὀφείλει νὰ ἐπαναλάβῃ καὶ συμπληρώσῃ τὴν σπουδὴν τῆς γλώσσης.

3. Διὰ τὴν βαθμολόγησιν τῶν μαθητῶν ἐν τῇ προαιρετικῇ ξένῃ γλώσσῃ καὶ τὸ ἐτήσιον μερικὸν ἀντίστοιχον ἀποτέλεσμα ἰσχύουσιν, ὅσα καὶ διὰ πᾶν ἄλλο μάθημα γλωσσικὸν τοῦ προγράμματος, ἐπιτρεπομένης καὶ τῆς συμπληρωματικῆς κατὰ Σεπτέμβριον ἐξετάσεως, χωρὶς ἢ τυχὸν μερικὴ ἀποτυχία τοῦ μαθητοῦ νὰ συνεπάγῃται τὴν στασιμότητα αὐτοῦ ἐν τῇ αὐτῇ τάξει, εἰ μὴ μόνον τὴν φοίτησιν τούτου εἰς τὴν αὐτὴν εἰδικὴν τάξιν ὡς πρὸς τὴν προκειμένην ξένην γλώσσαν. Ἐν τούτοις ἡ ἐπανάληψις τῶν σπουδῶν αὐτοῦ ἐν τῇ τάξει ταύτῃ δὲν παρατείνεται καθ' ὅλον τὸ σχολικὸν ἔτος εἰ μὴ ἐφ' ὅσον χρόνον θὰ ἀπαιτήσῃ ἡ συμπλήρωσις τῶν κενῶν εἰς τὰς γνώσεις του. Παραλλήλως δὲ ὁ αὐτὸς μαθητὴς θὰ παρακολουθῇ τὴν διδασκαλίαν τῆς γλώσσης ταύτης καὶ ἐν τῇ ἀμέσως ἀνωτέρᾳ τάξει μετὰ τῶν προηγουμένων ἐν τῇ ξένῃ γλώσσῃ συμμαθη-

των του, ὅσον εἶναι δυνατὸν καρποφόρος. Ἄμα διαπιστωθῆ ὑπὸ τοῦ διδάσκοντος, ὅτι ὁ μαθητὴς εἶναι εἰς θέσιν νὰ παρκαλουθῆ ἐπαρκῶς τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀνωτέρας ταύτης τάξεως, τότε διακόπτεται ἢ εἰς τὴν κατωτέραν τάξιν φοίτησις τοῦ μαθητοῦ.

4. Ἐὰν ὁ διδάσκων δὲν προφθάνη νὰ ἐξαντλήσῃ τὸ ὡς ἀπαραίτητον κρινόμενον ἐλάχιστον ποσὸν ὕλης ἐν ἐκάστη τῶν τριῶν τάξεων τοῦ ἀνωτέρου κύκλου, τότε δύναται κατόπιν συνεννοήσεως μετὰ τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς νὰ προσέσῃ μίαν ὥραν διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα εἰς μίαν ἢ εἰς πλείονας τῶν τάξεων τούτων καὶ ἢ προσθήκη ταύτη νὰ ἰσχύσῃ ἐπὶ ὁλόκληρον ἢ μέρος τοῦ ἀντιστοίχου σχολικοῦ ἔτους, ἔσον χρειασθῆ δηλ. πρὸς συμπλήρωσιν τῆς καθωρισμένης ὕλης ἐν ἐκάστη τάξει.

5. Ἐὰν ἐκ τῶν μαθητῶν ἐκάστης ομάδος συμβῆ νὰ χωλαίνουν ὀλίγοι τινὲς καὶ ἐξ αἰτίας τούτων δυσχεραίνηται ἢ ἐξάντλησις τῆς ἀπαιτουμένης ὕλης, τότε δύναται ὁ διδάσκων, ἐν συνεννοήσει πρὸς τὸν διευθυντὴν τῆς Σχολῆς, νὰ ὀρίσῃ μίαν ἰδιαιτέραν πρόσθετον ὥραν, πέραν τῶν 3, πρὸς ἐπικουρικὴν διδασκαλίαν τῶν ἀδυνάτων τούτων μαθητῶν ἐπὶ ἓνα ἢ δύο μῆνας, μέχρι θεραπείας ἐπαρκοῦς πῶς τῶν ἐν τῇ ξένη ταύτῃ γλώσσῃ: ἐλλείψεων των.

Ἄκριβες Ἀντίγραφον

Ἐν Ἀθήναις τῇ 24 Σεπτεμβρίου 1932.

Ὁ Τριμηνατάρχης τῆς Ἐπαγγελματικῆς Ἐκπαιδεύσεως
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΙΑΤΡΙΔΗΣ

024000020048

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

2002
11/12
17

